£2000

86 18 B. 18.

~~VI-C-30-10~~

~~6-13-C-25?~~

36. 12. B. 18.

7 - 9 - B - 21 - 1

ISAACI

CASAVBONI
DE SATYRICA
GRÆCORVM POESI,

& Romanorum Satira
Libri duo.

IN QVIBVS ETIAM
poetæ recenſentur, qui in vtraque
poeſi floruerunt.

Pertinet ad Bibliothecam S. Fran. ... Almæ Urbis Ex testamento ... Liuadi

PARISIIS.
Apud AMBROSIVM & HIERONYMVM
DROVART, via Iacobæa, ſub ſcuto
Solaris aurei.

M. D C V.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

NOBILISSIMO VIRO

IOHANNI DE RIEV

RVTENORVM PRÆSIDI,

Iſaacvs Caſavbonvs S. D.

O*bstrictam tibi fidem ante aliquot annos, cum vna Mompelij eſſemus, túque domum ad me viſendi & ſalutandi cauſſa veniſſes, quæ tua eſt humanitas, & in literas ſingularis amor, Præſes digniſſime: ſerius quidem, ſed eo cumulatius iam tandem libero. Diatribam enim ſuper Romanæ Satiræ natura atq; appellatione, cum inter colloquendum de literarum ſtudijs, in eum forte ſermo-*

nem incidiſſemus, tibi pollicitus: ne tam benignus creditor ſortem ſine aliquo fenore, longo adeo præſertim interuallo, reciperes: diſputationem aliam adieci, vt non plane eiuſdem, ita nec vſquequaque diſsimilis argumenti. Nam qui ſciremus, non mediocriter ſolum eruditos cum vulgo credere, ſed longe doctiſsimos etiam viros, & ſummæ in literis auctoritatis, docere, genus illud Latinæ poeſeos à Græcorum Satyrica originem ſimul ac nomen traxiſſe: quum ſecus rem habere nobis perſuaſiſſemus, ne ſine iuſta ſatis cauſſa à communi hac & omnibus ferme recepta opinione videremur diſcedere: faciendum eſſe duximus, vt de vtraq. poeſi quæ veniebant in mentem, vna eademque opera ſcriptis mandaremus. Accipe igitur, Præſes clariſsime, & quod ſapientes haut minoris fecerint, vir doctiſsime, non vt ſpoponderam, paucarum horarum diatribam: ſed aliquot ſaltem

dierum lucubrationem, tuo nomini multò etiam prius quàm naſceretur dicatam, meritiſſiméque conſecratam. etſi enim magno & locorum & temporum interuallo diuidimur: hæret tamen animo nihilominus, ſemperque hærebit, mutui amoris noſtri iocundiſſima memoria: & honoris eius grata recordatio, quem ſtudijs meis aliquando habuiſti, cum vt fructus illorum aliquis in vulgus manaret, vigiliæque noſtræ publicarentur, quia Mompelij res erat propter loci condicionem difficilior, nullis parſurum te ſumtibus, & verbis prolixe oſtendiſti, & re etiam ipſa luculente probaſti. Equidem non ſum adeo ignotus ipſe mihi, vt quæ à me fuerint profecta, tanto hoc cuiuſquam, nedum tuo viri eruditiſſimi, ſtudio digna cenſeam: tu tamen, quum amore noſtri aciem iudicij tui præpediente, aliter ſentires; præclare hoc pacto, quantum humanitatis literis tribueres,

palàm feciſti. ſimul amentiam illorum auctoritate ſententiæ tuæ confutaſti, quos nihil pudet exquiſitiorem linguarum & antiquitatis notitiam, ceu Reip. inutilem, pietati verò etiam aduerſantem, differre conuitijs ac diffamare. qui error fanaticus cum occulto quodam Dei iudicio per multa ſecula hominum mentes occupaſſet: memoria demum auorum pene vndique è Gallia noſtra profligatus, certorum nunc hominum ſcelere immani in eandem & vniuerſam quoque Europam reuocatur. Quid? nonne ſuperioribus menſibus ſacerrimus liber prodijt, quo impietatis omnes promiſcuè arceſſuntur, qui poſt literarum παλιγγενεσίαν cum aliqua laude in ijs ſunt verſati? aut quiſquam dubitet melioris literaturæ pernitiem eos moliri, qui nefario auſu in doctiſſimum quemque noſtræ ætatis, & de rep. literaria optime meritum tanta cum petulantia atq. im-

pudentia inuehuntur? ſaltem ſi maledicere volebant, portentis mendaciorum abſtinerent: ſi ſcribere geſtiebant, Latine ſcriberent. nam quis barbariſmos, ſolœciſmos, ſtribligines eorum enumeret, aut patienter ferat? Non hortabor te Præſes integerrime, vt certo huic iſtorum male conciliatorum furori te opponas, quod in te fuerit: ne prudentiæ & conſtantiæ tuæ in amore literarum videar diffidere. gratulabor potius bonitati naturæ tuæ, quæ neque in ratione ſtudiorum, neque in adminiſtratione Reip. à recto tramite & via regia deflectere vnquam te ſiuit. Quamobrem, qui & bonas artes ſemper ornaris, & bonas partes fortiſsime ſemper defenderis, magnumque ex ea re nomen tibi pepereris: pulcherrimam hanc laudem illibatam ad extremum te conſeruaturum, omnes ſperamus, qui excellentem virtutem tuam

habemus notam: atque adeo vt ita facias, ex animo optamus. Vale. Lutetiæ Pariſiorum ix. Kal. Sept. CIↃ IↃ CV.

INDEX CAPITVM QVÆ DVOBVS HISCE LIBRIS CONTINENTVR.

LIBRO PRIMO.

CAPVT PRIMVM.

DE SATYRICÆ *poëſeos, origine, & appellationibus.* ἀρχέτυπον σημεῖον γενέσεως *omnium inuentorum. Poëtices principia* ὑπάλληλα *tria:* ἡ φύσις, τὰ αὐτοσχεδιάσματα, ἡ τέχνη. *de his accōmodatè ad propoſitum argumentū ordine dictum. Feſtorum dierum origo & cauſſæ: quomodo & per quos gradus inde nata* SATYRICA *cum Tragœdia & Comœdia.* τρυγῳδία *ſiue* τραγῳδία *commune nomen. Athenæi locus emendatur.* Σατύρων προεισαγωγή. Σάτυροι *&* Σάτυρος *pro fabula Satyrica: item* Σατυρικόν. *locus Xenophontis illuſtratus.* Satyri *&* Satyrica *apud Latinos. Error eorum qui Satyricam Græcam vocant* Satyram. *Donati locus. Satyra Græcorum,* οἱ σίλλοι *non* ἡ σατυρική.

CAP. II.

Illuſtratur SATYRICÆ *definitio* ὀνοματώδης. *cur Satyri initio in hanc poëſim inducti variæ cauſſæ afferuntur, eæque ordine expoſitæ. De choro Bacchi duplici: vetuſtiore è Nymphis & Muſis: recentiore, additis Satyris, Silenis, aliis. Orpheus illuſtratur & corrigitur. Satyri qui, quàm vetuſti, quo genere orti.* Δευκαλίδαι

Cap. V.

De poetis SATYRICARVM *fabularum.* Σατυρογράφοι. *Quando cœperint Satyricæ componi, primus auctor Theſpis, aut Pratinas. eorum dramata.* Cratinus *male pro Pratina. Aeſchylus & Chœrillus antagoniſtæ Pratinæ. agonum ſcenicorum inſtitutio. Mos certandi pluribus dramatis.* τετραλογίαι & πενταλογίαι *tragicorum. Liberalia trina Athenis. Panathenæa ibidem, & Chytri. Mos poëtarum in tetralogiis componendis.* Oreſtia *Aeſchyli, & Philoclis* Pandionis. *Catalogus poetarum huius generis, & Satyricarum quæ apud veteres nominatæ reperiuntur, poſt Theſpidem & Pratenam. Aeſchylus: quot Satyricas ſcripſerit: quæ illæ: loca animaduerſa in vita Aeſchyli & veteri catalogo fabularum ipſius. Cercyon. Obiter quæſitum de olympiade qua natus & denatus Aeſchylus. eius* Σατυρικόν. *Ionis* μέγα δρᾶμα. *Phrynicus tragicus. Sophoclis satyricæ fabulæ: item Achæi: Euripidis: Xenoclis: Philoclis: Aſtydamantis: Iophontis: Platonis. item Lycophronis, Bionis, Demetrij. Comici qui* Σατύρους *ſcripſerunt. ænigma de loro quo appenſa ampulla.* O *pro* OY. οὐ γάρ; ἐκπίπλειν. nō ſtare. πῶλος & παρθένος *pecuniæ nomina. poetæ* οἱ Ταρσικοὶ λεγόμενοι. *Tarſenſium extemporalitas. Loca multa apud Athenæum, Aelianum, Diogenem Laertium, Pollucem, Heſychium & Græcos ſcholiaſtas corriguntur atque explicantur.*

Cap. VI.

Corollarium huius libri, ſiue in Cyclopem fabulam Satyricam notæ. Euripidis eſſe oſtenditur. κώπης ἄναξ. ἀναπίπλειν. *Athenæi locus animaduerſus.* s*atyricam eſſe probatur, ex choro, ſcena, ornatu, tempore quo docta fuit. veris principium in Antheſterione. alia argumenta*

ex natura ipſius fabulæ. exitus illius, triſtis an lætus ſit cenſendus. obſeruatio ſuper inſcriptionibus dramatum. hanc fabulam eſſe ἠθικήν. ioci in ea multi illuſtrantur. κλέφ᾽ ὧδε. ἀνὴρ κέρταλον. διαχευτῖν. ἐκπατάσσειν. διακανάσσειν. *Metra ſatyrica. loca aliquot huius fabulæ emēdantur.* συννεπάζειν εἰς δόμους. ἀποθλίβειν. ἀποδρύπτειν. αὐτὸς ἔχε. ἀποχναύειν. βρύκειν. Δαναΐδες νύμφαι. λελημμένος πλέξυγος. ξυσμός. δεδορκότως.

LIBRO SECVNDO.

CAPVT PRIMVM.

SATIRÆ *Romanæ forma pro temporibus diuerſa: parum hactenus cognita. præcipua capita hoc libro tractanda. Antiquiſſima poeſis Latina, ſaturnij verſus, Feſcennini, &* satira. *quæ illa. initia rei ſcenicæ apud Romanos. item incrementa per Liuium Andronicum.* satira *ſpreta poſtquam fabulæ doceri cœptæ. eadem redit in ſcenam: ſed aliter atque olim.* exodiarius. *Atellanarum exodia.* εἰσόδιον. ἐξόδιον. *Atellanum canticum.*

CAP. II.

De satira *Ennij & Pacuuij: ea cuiuſmodi fuerit. varietas metrorum in illis: item argumentorum. quadrati verſus, non ſoli iambici. L. Pomponij* satira. *Græci qui poemata ex diuerſis metris compoſuerunt. Homeri Margites: Chæremonis Centaurus.* satira *Enniana Græcis incognita. Locus Horatij in eam rem correctus. De Varroniana* satira. *quomodo prior Luciliana: qualis illa, & quàm multiplex in ea varietas. locus Ciceronis animaduerſus. Menippus & Meleager duo*

ſcriptores σπουδογελοῖοι. Strabo ex coniectura correctus: Varro Menippum imitatus. eius Satira Menippea dicta & cynica. ipſe quoque Menippus cognominatus. Probi error ſuper Satiris Menippi. character dicendi Menippeus. παρῳδίαι in legitima ſcriptione vitioſæ: παρῳδεῖν pro conuitiari. differentia inter Menippi ſcripta & Varronis Satiras. Iuliani Cæſares. Luciani ſtilus. Senecæ Apocolocynthoſis. Petronij Satiricum: item Martiani. Boetij liber De conſolatione, ſatiræ ſimilis.

Cap. III.

De Satira Luciliana: *quomodo Lucilius eius inuentor. quî differat ab Enniana. varia metra apud Lucilium. materia huius ſatiræ: imitatio priſcæ comœdiæ in libertate maledicendi. ſtilus populo accommodatus.* pedeſtre eloquium. Sermo *&* ſermocinari *de comicis. Græca mixta Latinis à Lucilio. Error Iſidori, qui ſatiram facit ſpeciem comœdiæ, quomodo tota Romana. Error eorum qui ſatiram cum ſatyrica confundunt. quid differant. ſimilitudo ſatiræ cum ſillis. Timonis ſilli: & Xenophanis. locus Apulei correctus. Recenſus poetarum qui poſt Lucilium ſatiras ſcripſerunt: & de titulis ſatirarum Horatianarum nonnulla. item aliquot locorum emendationes.*

Cap. IIII.

De Satyrica *poeſi Romanorum. Atellanæ cum ſatyrica Græcorum comparatæ. non tamen propriè erant ſatyricæ. ſullæ Σατυρικαὶ κωμῳδίαι, quæ. vere ſatyrica carmina apud Rom. obſcura. Montanus poeta.* De nomine Satira *diſputatio. opinio eorum qui à ſatyrica Græca deduxerunt, & per y ſcribere inſtituerunt. σατυρίζειν, σατυρεῦν, σατύρωμα.* Satyroma. *confutatur poſita ſententia varijs argumentis. religio Roma-*

norum in deriuatione vocum Græcarum. antiquitas vocis huius apud Rom. Oſtenditur error ex ſola dictionum ſimilitudine ortus. cautio neceſſaria in rimandis vocabulorum originibus. varia ſcriptio huius dictionis. u *&* i *promiſcuè poni in multis.* Satura *&* Satira *idem. quid propriè* Satura. *variæ illius vocis tranſlationes:* lex Satura. *per* ſaturam *exquiſitæ ſententiæ. eiuſdem vocis vſus in librorum inſcriptionibus.* Hiſtoria per ſaturam. Πίναξ. *quomodo varijs poeſeos generibus antè expoſitis, idem nomen conueniat, ſingillatim declaratur.* farrago. Satiricum. Satyricon.

CAP. V.

COROLLARIVM *huius libri: quo diſcutiuntur duæ ab Horatio propoſitæ quæſtiones:* AN SATIRA SIT POEMA. *&,* AN SIT IVSTVM POEMA. *Platonis item & Ariſtotelis placita ſuper natura poeſeos expenduntur.*

SVMMA PRIVILEGII.

CAVTVM eſt auctoritate Regis, ne quis in regno Franciæ libros ab Iſaaco Caſaubono compoſitos abſque auctoris permiſſu intra nouennium imprimat aut diuendat, publicationis exemplarium, ſi quis ſecus fecerit, multa indicta, prout amplius in ipſo diplomate cōtinetur. Lutetiæ Pariſiorum, 12. Kal. Feb. an. ſal. 1598.

FORGET.

ISAACI CASAVBONI DE SATYRICA GRÆcorum poëſi, & Romanorum Satira liber primus.

De SATYRICÆ *poeſeos, origine, & appellationibus. ἀρχέτυπον σημεῖον γενέσεως omnium inuentorum. Poetices principia παράλληλα tria: ἡ φύσις, τὰ αὐτοσχεδιάσματα, ἡ τέχνη. de his accommodatè ad propoſitum argumentum ordine dictum. Feſtorum dierum origo & cauſſa: quomodo & per quos gradus inde nata* SATYRICA *cum Tragœdia & Comœdia. τρυγῳδία ſiue τραγῳδία commune nomen. Athenæi locus emendatur. Σατύρων προσηγορία. Σάτυροι & Σάτυρος pro fabula Satyrica: item Σατυρικόν. locus Xenophontis illuſtratus.* Satyri *&* Satyrica *apud Latinos. Error eorum qui Satyricam Græcorum vocant* Satyram. *Donati locus. Satyra Græcorum, οἱ σίλλοι, non ἡ σατυρική.*

CAPVT PRIMVM.

SATYRICA Græcorum poëſis cum Tragœdia & Comœdia atq. vniuerſa dra-

matica Scenicorũ ſiue Muſicorum ludorũ propria olim fuit. hi dierum feſtorum maxime cauſſa ſunt inuẽti: res enim tota ἑορταστική. Celebratio feſtorum duas præcipuè cauſſas habuit: honorem diuini numinis, & hominum à cõſuetis laboribus ſuis ceſſationem: cui poſtea adiunctus eſt luſus & iocus: quia vt ait Ariſtoteles, ἀναπαύσει ἔοικεν ἡ παιδιά. Vtraq. cauſſa à natura eſt, vt & omnium nobilium inuẽtorum. natura enim, quod ait verè & doctè Longinus, πρῶτόν τι καὶ ἀρχέτυπον γενέσεως στοιχεῖον ἐπὶ πάντων ὑφέστηκε: neque vlla res memorabilis à mortalibus eſt vnquam inuenta, cuius ingenita animis principia, & ab initio impreſſa non extarent: quæ Longinus appellat ἀρχέτυπα στοιχεῖα γενέσεως, ſiue elementa generationis, vnde hominum inuẽta manant. Horum veniat in men-

tem neceſſe eſt, quoties alicuius ſcientiæ aut artis originem quærimus. ideò ſapientiſſimus philoſophorum Ariſtoteles, cum poetices vniuerſæ ortum ſcrutaretur, hac via & methodo vſus, tria hæc illius ὑπάλληλα principia propoſuit, τὴν φύσιν, τὰ αὐτοσχεδιάσματα, τὴν τέχνην: naturam, initia rudia ſine arte, artem ipſam. hanc viam & nos inſiſtemus, dicemuſque ordine de his tribus dramaticæ poëſeos, quæ Satyricam complectitur, principiis. non enim veterum aut recentiorum grammaticorum placet exemplum: qui de propoſita quæſtione hoc ſolũ fermè nos docent: Satyricam poëſim à Satyris eſſe denominatam: & auctorem illius primum fuiſſe Pratinam, aut neſcio quem alium: de quo poſtea videbimus: ſed prius quem inſtituimus ſermonem perſe-

quamur: ac quoniam iucundiſſima eſt in tractatione rerum antiquarum ἡ μεταλλεία τοῦ ἀληθοῦς, rem paullo altius ab ipſo capite repetamus. Celebrationem igitur feſtorum eſſe homini naturalem, quod antè dicebamus, etiam à veteribus ſapientibus admonemur. Strabo libro x. Κοινὸν τοῦτο καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Βαρβάρων ἐστὶ, τὸ τὰς ἱεροποιίας μετὰ ἀνέσεως ἑορταστικῆς ποιεῖσθαι, τὰς μὲν μετ᾽ ἐνθουσιασμοῦ, τὰς δὲ χωρίς· καὶ τὰς μὲν μετὰ μουσικῆς, τὰς δὲ μή· καὶ τὰς μὲν μυστικῶς, τὰς δὲ ἐν φανερῷ. καὶ τοῦθ᾽ ἡ φύσις οὕτως ὑπαγορεύει. feſtorum dierũ cauſſas facit, ἱεροποιίαν, ſacrorum curam, ad honorem deorum: & ἄνεσιν, hoc eſt, laborum intermiſſionem: atq. hoc inuentum, non tam ab ingenio hominum eſſe profectum oſtendit, quàm ab ipſa natura ſuggeſtum: neq. Græcorum proprium eſſe, ſed Græcis commu-

ne cum aliis omnibus orbis terrarum gentibus: id enim eſt, τῶν Βαρβάρων. rectè quidem iſtud prudentiſſimus Strabo: ſed virum πολυμαθέστατον fugit quod erat præcipuum & momenti maximi. hic enim tantus omnium, vt ait, gentium conſenſus, non ſolum ab inſtinctu quodam cõmunis naturæ eſt profectus: verùm etiam à Dei ipſius, qui naturæ auctor, inſtitutione ac iuſſione. dierum enim diſtinctio in ἐργασίμοις καὶ ἑορτασίμοις, feſtos & profeſtos, nõ hominum eſt inuentum, ſed illius qui & hominem & omne hoc ſolus eſſe iuſſit, & iubendo fecit. quod cum nobis ex literis ſacris liquidò conſtet: operæpretium eſt animaduertere, quomodo partim retinuerunt, partim ſtultiſſimis inuentionibus diuinum inſtitutum nationes vniuerſæ præter Hebræorum τὸν πε-

εἰκόσιον λαόν, deprauarunt. Quod igitur finem recte deſignarint honorem numinis & quotidianarum curarum intermiſſionem cum hilaritate quadam ac voluptate: memoriam ineoprimæui inſtituti agnoſcimus. Itaq. etiam Hebræorum magiſtri, dierum ἑορτασίμων, & omnium ſolennitatum quas ille populus obſeruauit, cauſſas ſimillime afferunt; non ſolum iſtas: משבת ἀνάπαυσιν καὶ ἀπὸ τῶν ἔργων ἐκεχειρίαν, vt ait Ioſephus de ſabbati inſtitutione loquẽs: & תענית ſiue תענות ac מספד peccatorum expiationem per ieiunia, luctum, & ſimiles κακουχίας ritus, quos etiam gentium ſuperſtitio agnouit & varie eſt imitata: verum etiam חגיגה, id eſt εὐφρασίαν & hilaritatem ac iocundioris vitæ vſum: vnde etiam lætos illos dies vocarunt ימים טובים ἀγαθὰς ἡμέρας: de quorũ lætitia multa ſunt

præcepta in Talmud parte ſecunda, tam in capite מועד כטן quam in aliis: & in Iad Rambam, in eo tractatu qui inſcribitur הלכות שביתת יום טוב itemque in libro R. Moſis Mikkotſi quo Præcepta vetantia iubentiaque, ſiue vt ipſi dicunt, negatiua atque affirmatiua, & fuſius perſequitur, & diuerſo ordine quam ipſe Rambam, aut alij. Inſtituti huius auctorem pronunciat Plato in ſecundo De legibus, non ſolum naturam, vt Strabo, ſed verò etiam Deum. vnde & iſtud in Græcorum moribus remãſit, quod omnium ſuorum ludorum, ſolennitatum, oblectationum, atq. adeo πάσης εὐωχίας, vt ait Athenæus, τὴν αἰτίαν εἰς τὸν θεὸν ἀνέφερον. Sed qui veri Dei notitiam, amiſerant, & modum primitus inſtitutum feſtos dies agitandi erant obliti, tantum in vtroque delirarunt, quantum à pri-

ma antiquitate receſſerunt. Deos igitur cùm alios ſunt cõmenti, tum in primis Liberum patrem: quem cum non ſolum vt vini largitorem veneraretur, ſed ipſam etiam intermiſſionem laborum, *καὶ τῆς συντονίας ἀνάπαυσιν*, vt ait Ariſtoteles, ferrent illi acceptam, vt primo feſtiuitatis omnis auctori, Lyæum, Methymnæumque propterea eum dixerunt. Athenæus libro IX. *Τὰς εὐωχίας ἐκάλουν οὐκ ἀπὸ τῆς ὀχῆς, ἥ ἐστι τροφή, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ κατὰ ταύτας εὖ ἔχειν. Εἰς ἃς δὴ συνιόντες οἱ τὸ θεῖον τιμῶντες, καὶ εἰς εὐφροσύνην καὶ ἄνεσιν αὑτοὺς μεθιέντες, τὸ μὲν ποτὸν μέθυ, τὸν δὲ τοῦτο δωρησάμενον θεὸν Μεθυμναῖον καὶ Λυαῖον, καὶ Εὔιον, καὶ Ἰήιον προσηγόρευον.* Plato verò paullo aliter: qui huius rei inſtitutionem ad potiores deos refert: Bacchum verò cum Apolline & Muſis, quaſi miniſtros munere deorum conceſſos hominibus, ſe-

ſtorum dierũ exhilarãdorum cauſ-ſa. ſic enim ait: οἱ θεοὶ οἰκτείραντες δὲ τῶν ἀνθρώπων ἐπίπονοι πεφυκὸς γένος, ἀναπαύλας τε αὐτοῖς τῶν πόνων ἐτάξαντο, τὰς τῶν ἑορτῶν ἀμοιβὰς τοῖς θεοῖς· καὶ Μούσας, Ἀπόλλωνά τε Μουσηγέτην καὶ Διόνυσον ξυνεορταστὰς ἔδοσαν. Sedenim omnis ve-tuſtas principatum huius honoris Baccho ſemper detulit: huic ſceni-cos ludos conſecrarunt: huic dra-maticam poëſim, & vniuerſam θεατρικὴν μουσικὴν dicarunt, quam anti-quiſſimi homines eam ob cauſſam τρυγῳδίαν appellarunt: ſicut poſtea cum nomen commune in plures ideas eſt diuiſum, Satyrica & Silli à Bacchi comitibus Silenis & Satyris appellationem inuenerunt. ſcenici quoque hiſtiones vniuerſi propter-ea Græcis Διονυσιακοὶ τεχνῖται artifices Bacchi ſemper ſunt dicti. Satyri-cæ igitur poëſeos non ſecus ac tra-

gœdiæ & comœdiæ origo prima ab illis repetenda conuentibus, quos vetuſtiſſimi mortales collectis frugibus cogere ſoliti, vt gratias diis acturi ſacrificiis operarentur, & laborum quos ſuſtinuerant memoriam poſituri, animum relaxarent ac iucunditati ſe darēt. ibi tum homines curis ſoluti, & genio indulgentes ac vino pleni, ciendi riſus gratia, dicta dicere, aliuſq. in alium ſcommata iacere, & ſua ſibi vitia aut inhoneſta facta obiectare. omnia enim etiam acerbiora dicta licentia epularum & temulentia excuſabant. τὰ γάρτ' ἀναθήματα δαιτός, vt ait poëta. quò reſpexit Prometheus apud Lucianum, cum Iouem alloquens & fraudem excuſans qua illi inter epulas illuſerat, in iocorum ſubſannandique licentia omnem conuiuiorum venuſtatem & præci-

puum fructum contendit eſſe poſitum.. ἢν ἀφέλῃ τις, inquit, τῶν συμποσίων τὰς κωμῳδίας ταύτας, ἀπάτην καὶ σκώμματα, καὶ τὸ διασιλλαίνειν καὶ ἐπιγελᾶν, τὸ καταλειπόμενον ἐστὶ μέθη καὶ κόρος καὶ σιωπὴ, σκυθρωπὰ καὶ ἀτερπῆ πράγματα, καὶ ἥκιστα συμποσίῳ πρέποντα. ita paullatim ab iſtis principiis mos auxit in feſtorum dierum ſolennibus: ſucceſſu ipſo & voluptate quam ex hoc omnes percipiebant ſtudia elegantiorum alente atque acuente: cum interea artem adhiberent perdiu nullam: ſed ſolo naturæ impulſu, & ſinguli ſingulos, & plures confertim multos, tam inter epulas quàm poſt epulas, ſuæ atq. aliorum oblectationis cauſſa liberioribus iſtiuſmodi dictis laceſſerent: ſimul etiam ad numeros inconditos pedes mouerent, verius quàm ſaltarent. vnde tandem nati ſunt chori, ſaltatio-

neſque ad numerum, atque adeo poëſis ipſa: natura paullatim eò ducente, vt & verba quæ dicebant, & pedes quos mouebant, numeris aſtringerent. per numeros intelligo μέτρα, ῥυθμὸν ϗ ἁρμονίαν: de quorum origine & cum animis noſtris cognatione non eſt hic locus plura dicendi. Rem eſſe vetuſtiſſimam inde paret, quod ex omnibus conuentibus qui honoris deorum cauſſa cogi ſoliti, vetuſtiſſimi illi ſunt, quos conditis in horreum frugibus ruſtici celebrabãt: nam & collectarum frugum primitias diis offerre moris fuit ſemper: & eo potiſſimũ tempore feriandi erat occaſio, poſt exactos vertentis anni labores ruſticos. vtramque cauſſam philoſophus tangit in viii. Nicomacheorum: αἱ ἀρχαῖαι θυσίαι, inquit ϗ σύνοδοι φαίνονται γίνεσθαι μετὰ τὰς τῶν καρπῶν

συγκωμιδὰς, οἷον ἀπαρχαί. μάλιστα γὰρ ἐν τούτοις ἐσχόλαζον τοῖς καιροῖς. atque hæc ratio eſt, cur ab hominibus ruſticis & tragœdiam & comœdiam eſſe inuentas conſtanter affirment veteres: quod & comœdiæ appellatio ipſa arguit, vt eſt apud philoſophum. Satyricã quoq. Iſacius Tzetzes ſcribit eſſe γεωργῶν καὶ εὐτελῶν ἀνθρώπων inuentum. hoc nempe ſignificare voluerunt: priuſquam homines vrbes incolerent cum pagatim adhuc habitarent, & vt Athenienſes loquebantur, κατὰ δήμους, aliqua dramaticæ poëſeos initia iam tum fuiſſe nota. Ariſtotelis hæc ſententia eſt, cum de vniuerſæ poëſeos ortu primo diſputat: quia imitandi ſtudium & harmoniæ amorem à natura homines acceperint, pene cum ipſo humano genere poëſeos quædam rudimenta cepiſſe: κατὰ φυ-

σιν, inquit, ὄντος ἡμῖν τοῦ μιμεῖσθαι, καὶ τῆς ἁρμονίας καὶ τοῦ ῥυθμοῦ (τὰ γὰρ μέτρα, ὅτι μόρια τῶν ῥυθμῶν ἐστι, φανερὸν) ἐξ ἀρχῆς οἱ πεφυκότες πρὸς αὐτὰ μάλιστα, κατὰ μικρὸν προάγοντες ἐγέννησαν τὴν ποίησιν ἐκ τῶν αὐτοσχεδιασμάτων. appellat philoſophus αὐτοσχεδιάσματα, numeros innumeros eo tēpore fundi ſolitos & ſine arte, qui ante inuentā poëſin pro poëſi fuerunt caſcis illis hominibus: quales fere apud vetuſtiſſimos Latinos verſus Saturnios legimus fuiſſe. Maximus Tyrius αὐτοσχέδια ἄσματα ſimiliter nominat in ſententia plane gemina: nā vt Ariſtoteles ait de poëſi in vniuerſum diſputans, ἐκ τῶν αὐτοσχεδιασμάτων eam eſſe prognatam: ſic ſcribit Maximus, ſcenicæ & theatrali poëſi incondita veterum cantica originem dediſſe. Ἀθηναίοις, inquit ſermone xxi. ἡ μὲν παλαιὰ μοῦσα χοροὶ παίδων ἦσαν καὶ ἀνδρῶν, γῆς ἐργά-

ται κτ' δήμους συνιστάμενοι ἑορτῇ ἀμητοῦ καὶ ἀρότου κεχηνιμένοι, ᾄσματα ᾄδοντες αὐτοσχέδια. μετέπεσε δὲ ἡ ψυχὴ ἐπὶ τέχνην ἀχορέστου χάριτος ἐν σκηνῇ καὶ θεάτροις. hæc ita Horatius in epiſtola ad Auguſtum, pene ad verbum:

Agricolæ priſci, fortes, paruoq. beati
Condita poſt frumenta, leuantes tempore feſto
Corpus, & ipſum animum ſpe finis dura ferentem
Cum ſocijs operum, & pueris, & coniuge fida,
Tellurem porco, Siluanum lacte piabant
Floribus & vino Genium memorem breuis æui.
Feſcennina per hunc inuenta licentia morem
Verſibus alternis opprobria ruſtica ludit.

Duo genera vetuſtiſſimæ poëſeos

& adhuc naſcentis commemorat heic Horatius: alterius qua vtebantur in deorum laudibus : alterius, quam vſurpabant cum per ludum & iocum conuicia ſibi dicebant. hoc ipſum eſt quod philoſophus nos docet: ἔπη ſiue heroica metra & ἰάμβους fuiſſe primum in vſu : illa vſurpaſſe viros grauiores cum deorum laudes canerent, & honeſtas heroum actiones imitarentur, aut caſus illorum narrarẽt: iambis vſos ſequioris ingenij homines, quibus volupe erat perperam facta ab aliis imitando, probra illis dicere. καὶ ἐγένοντο, inquit, τῶν παλαιῶν οἱ μὲν ἡρωϊκῶν, οἱ δὲ ἰάμβων ποιηταί. idcirco grauiſſimi ſcriptores cũ de antiquiſſima poëſi loquuntur, duo illius genera commemorant: alterius ἐναγωνίου καὶ κατεσπουδασμένης, quæ tota ſeria, tota ſeuera : alterius κερτόμου καὶ τωθαστικῆς,

quæ

quæ tota iocularis & ridicula. ad prius genus pertinuere dithyrambi Liberi patris, genus carminis vetuſtiſſimum: hymni deorum aliorum, & heroum encomia: ad poſterius iambi illi vetuſtiſſimi referri debẽt, de quibus modò dicebamus ex Ariſtotele, & τὰ φαλλικά: eſt hoc antiquiſſimum quoque genus infamis licẽtiæ verſuum iambicorum, quos tum vſurpabant, cum Phallagogia dictam Bacchi impuriſſimam ſolennitatem agitabant. Vt hæc rudia αὐτοσχεδιάσματα progenita erant, teſte philoſopho, ἀπὸ φυσικῆς ἀρχῆς: ſic ars, auctore eodem, ἀπ' ἀρχῆς αὐτοσχεδιαστικῆς. nam qui ſoliti erant in ſacris conuentibus & ludorum ſolennitatibus deos aut heroes laudare, leui quadam opera, & non admodum operoſa eorũ imitatione, quæ fuerant ab illis geſta, rem in maius,

vt fieri amat, augentes, fabulas & dramata cepere componere: quæ poſtea appellarunt tragœdias: qui autem ioculares verſus funditare ſoliti vt phallica & id genus alia: adhibita arte & fabulis integris compoſitis, comœdiam ediderunt. Ariſtotelis verba ſunt: ἐγένετο οὖν ἀπ' ἀρχῆς αὐτοσχεδιαστικῆς καὶ ἡ τραγῳδία καὶ ἡ κωμῳδία. καὶ ἡ μὲν ἀπὸ τῶν ἐξαρχόντων τὸν διθύραμβον, ἡ δὲ ἀπὸ τῶν τὰ φαλλικὰ, ἃ ἔτι καὶ νῦν ἐν πολλαῖς τῶν πόλεων διαμένει νομιζόμενα, κατὰ μικρὸν ηὐξήθη. Artis præcipuum opus fuit ἐν τῇ συστάσει τῶν πραγμάτων καὶ μύθων, vt ait philoſophus, id eſt in contexendis argumentis, quæ iuſtæ fabulæ magnitudinem implerent, non excederent. nã dum ars adhuc ignorabatur, carptim multa perſtringi ſolita: fabulam verò componere neque moris erat, neq. pro captu eorum ſeculorum:

deinde condi cepere fabulæ, ſed minutæ, & imperfectæ. hæc erant artis naſcentis rudimenta quædam. itaque ſcribit philoſophus, tragœdiæ τὸ μέγεθος, natum eſſe ἐκ μικρῶν μύθων: & cum tragœdiam definit, ante omnia illud ponit, vt iuſtam magnitudinem fabula habeat. vult enim eſſe μίμησιν πράξεως τελείας, μέγεθος ἐχούσης. multas autem tragœdia mutationes eſt paſſa, priuſquam perfectionem adepta conquieſceret: πολλὰς, inquit philoſophus, μεταβολὰς μεταβαλοῦσα ἡ τραγῳδία ἐπαύσατο, ἐπεὶ ἔσχε τὴν ἑαυτῆς φύσιν. Ac quamvis grauiſſimum ſit tragœdia & plenum maieſtatis genus poëſeos, initia tamen illius non ſolum humilia, ſed etiam cum laſciuia ac petulãtia coiuncta. principio enim chori Satyrorum inſtituti, qui paruas illas quas dicebamus fabulas ap-

paratu modico cum ſaltibus, & conueniente Satyrorum laſciuiæ petulantia orationis, agerent. hoc illa Ariſtotelis nos docent: τὸ μέγεθος τῆς τραγῳδίας ἐκ μικρῶν μύθων καὶ λέξεως γελοίας, διὰ τὸ ἐκ σατυρικοῦ μεταβαλεῖν, ὀψὲ ἀπεσεμνώθη. & ſtatim addit: ad ſcribendas tragœdias initio tetrametra adhiberi ſolita, quod eſſet tota illa poëſis σατυρικὴ καὶ ὀρχηστικωτέρα. & conſtat vetuſtiſſimos choros è Satyris componi ſolitos. idem alibi: τὰ πολλὰ οἱ χοροὶ ἐκ τῶν Σατύρων συνίσταντο. ex his diſcimus Satyricæ poëſeos tantam eſſe vetuſtatem, vt etiam prior fuerit vera tragœdia, & quaſi mater illius. tragœdiã autem multo antè quàm comœdiam fuiſſe excultam, oſtendit multis Ariſtoteles. poſtea vero quàm nouis inuentionibus ἀπεσεμνώθη prior poëſis, ſuntq. argumenta grauia & integra

ſingulis fabulis deputata, conſtitutaque eſt ars hiſtrionum ὑποκριτικὴ, mutato etiam genere verſuum: quæ hactenus ſimplex fuerat, duplex reperta eſt: eiuſq. alteram ideam Satyricam dixerunt, alteram Tragœdiam. Habet igitur Satyrica Græcorum poëſis, quod ex dictis apparet, communem cum tragœdia originem: cui & adhæſit ſemper: nam iidem poëtæ qui tragœdias edebãt, etiam Satyros docebãt. ſunt eidem & cum veteri comœdia multa communia: de quibus omnibus cum illius naturam declarabimus, accuratè ſumus dicturi. conſtat ſane, primis temporibus ignoratum fuiſſe diſcrimen inter tragœdiam & comœdiam: cum quidem cõmuni nomine omnes eius generis δραματικῆς μιμήσεως, vocaretur τρυγῳδία ſiue τραγῳδία. Athenæus libro II. Ἀπὸ μέθης

καὶ ἡ τῆς κωμῳδίας καὶ ἡ τῆς τραγῳδίας εὕρεσις ἐν Ἰκαρίῳ τῆς Ἀττικῆς εὑρέθη, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τῆς τρύγης καιρόν. ἀφ' οὗ δὴ καὶ τρυγῳδία τὸ πρῶτον ἐκλήθη καὶ κωμῳδία. Lego, ἐκλήθη καὶ ἡ τραγῳδία καὶ ἡ κωμῳδία. nam & τρυγῳδία & τραγῳδία, primitus nomen fuit cōmune, quod poſtea διεσπάσθη, vt ait Ariſtoteles, & veteres critici teſtantur. idem: τραγῳδία τὸ παλαιὸν ἦν ὄνομα κοινὸν, καὶ πρὸς τὴν κωμῳδίαν· ὕστερον δὲ τὸ μὲν κοινὸν ὄνομα ἔσχεν ἡ τραγῳδία· ἡ δὲ κωμῳδία, ἴδιον. Non deſunt ex antiquis grammaticis, qui huius poëſeos originē paullo aliter, hoc modo narrent. Aiunt, fuiſſe morem initio, vt in Bacchi ſacris chori dithyrambos ad honorem ipſius canerent. deinde conſuetudine hac neglecta, cepiſſe poëtas Bacchi vicem Aiaces, Centauros aut alios ſiue deos, ſiue heroas, celebrare: quod cum videre-

tur ſpectatoribus ridiculum, hoc illos dicterio excepiſſe: *Nihil hoc ad Bacchum* : quod poſtea prouerbij locum obtinuerit. hanc reprehenſionem vt effugerent poëtæ, iſtum poſtea morem inſtituiſſe, vt cæteris quæ docere vellent introductione Satyrorũ præluderent: ne quis ipſos calumniaretur, quaſi Dei oblitos cuius cauſſa cõueniſſent. Didymus ſiue Tarræus: τῶν χορῶν ἐξ ἀρχῆς εἰθισμένων διθύραμβον ᾄδειν εἰς τὸν Διόνυσον, οἱ ποιηταὶ ὕστερον ἐκβάντες τὴν συνήθειαν ταύτην, Αἴαντας καὶ Κενταύρους γράφειν ἐπεχείρουν. ὅθεν οἱ θεώμενοι σκώπτοντες ἔλεγον, Οὐδὲν πρὸς τὸν Διόνυσον. διὰ γοῦν τοῦτο τοὺς Σατύρους ὕστερον ἔδοξεν αὐτοῖς προεισάγειν, ἵνα μὴ δοκῶσιν ἐπιλανθάνεσθαι τοῦ θεοῦ. eſt autem Σατύρων προεισαγωγὴ, dramatis Satyrici introductio ante aliã fabulam, puta tragœdiam aut comœdiã: ſed de tragœdia potius ac-

cipiendum: nam Aiaces & Centauri & ſimiles hiſtoriæ tragicæ ſunt hypotheſes non comicæ. Satyricas fabulas Græci vocant modo Σατυρικὴν ποίησιν, aut Σατυρικὰ δράματα: modo ſimpliciter vt heic, Σατύρους: quia fere ſemper huiuſmodi fabularum chori conſtabant è Satyris & Silenis. Diogenes Laertius in Menedemo, Ἀχαιῷ τὸ δεύτερον ἐν τοῖς Σατύροις, Αἰσχύλῳ δὲ τὸ πρωτεῖον ἀπεδίδου. vertere debes *in Satyricis fabulis*. eſt tamen vbi οἱ Σάτυροι, apud Græcos non plures fabulas, ſed vnam ſolum ſignificat. Athenæus libro x. μαρτυρεῖ δὲ περὶ τούτων Λυκόφρων ὁ Χαλκιδεύς, γράψας Σατύρους ΜΕΝΕΔΗΜΟΝ· ἐν οἷς φησὶν ὁ Σειληνὸς πρὸς τοὺς Σατύρους. nam Menedemvs Lycophronis vnica fuit fabula. Laertius: ἃ πάντα φησὶν ὁ Λυκόφρων ἐν τοῖς πεποιημένοις Σατύροις αὐτῷ, οὓς ΜΕΝΕΔΗΜΟΝ ἐπι-

γράφειν, ἐγκώμιον τοῦ φιλοσόφου ποιήσας τὸ δρᾶμα. ſed & numero vnitatis ſingula dramata deſignarunt: etſi contra rationem idquidem: cum nunquam ſinguli producerentur Satyri, ſed plures ſemper, cum epiſtata Sileno. Demetrius Phalereus, aut quicunque eſt ille ſcriptor, ἔνθα μὲν γὰρ γέλωτος τέχναι καὶ χαρίτων ἐν Σατύρῳ καὶ κωμῳδίαις. & ſtatim, οὐδὲ γὰρ ἐπινοήσειεν ἄν τις τραγῳδίαν παίζουσαν· ἐπεὶ Σάτυρον γράψει ἀντὶ τραγῳδίας. *Satyrum* manifeſto dixit pro Satyrico dramate: niſi ſcripſerat ἐν Σατυρικῷ: &, ἐπεὶ Σατυρικὸν γράψει alioquin ſubabſurda vox fuerit, propter rationẽ quam diximus. Σατυρικὰ autem dicebant ἁπλῶς. cum Satyricas fabulas vellent intelligi. Xenophon in Conuiuio: τί τοῦτο; ἔφη Σωκράτης. ὡς γὰρ καὶ ἐμοῦ καλλίων ἂν ζῶντα κομπάζεις. νὴ Δί. ἔφη ὁ Κριτόβουλος. ἢ πάντων Σει-

ληνῶν τῶν ἐν τοῖς Σατυρικοῖς αἴσχιστος ἂν εἴην. eruditiſſimus vir & de literis optime meritus, qui Xenophontis opera omnium nouiſſimus Latina fecit, poſtrema verba ſic vertit: *cæteroquin omnium Silenorum Satyricorum eſſem turpiſsimus.* certum eſt non eſſe aſſecutum, quid illa ſibi vellent, τῶν ἐν τοῖς Σατυρικοῖς: eſſet aliquid ſi dixiſſet, *omnium Satyrici generis Silenorum.* ſed aliud verba Xenophontis poſtulant. quare vertendum τῶν ἐν τοῖς Σατυρικοῖς, *qui in Satyricis fabulis ſpectari ſolent.* in quinto Athenæi vbi locus Xenophontis, ſine damno ſententiæ hæc verba prætermiſſa ſunt. Apud Platonem in extremo Sympoſio, Σατυρικὸν δρᾶμα ἢ Σιληνικὸν, ponitur παροιμιακῶς pro fictione & oratione figurata, cum aliud in ſpeciem ſimulatur, quàm quod intendit qui loquitur. affert & illu-

ſtrat eum locum Dionyſius Halicarnaſſeus in Arte: vbi figuratæ orationis quartam ſpeciem facit, quam vocat βαθύτατον σχῆμα, τὸ δι᾽ ἄλλων πορευόμενον, ἄλλην περαῖνον. idque eſſe, δρᾶμα Σατυρικὸν aut Σιληνικόν. Latini ſcriptores cum de fabulis Satyricis Græcorum loquuntur, non aliis appellationibus vtuntur, quàm Græcorum. Horatius in Arte:

Mox etiam agreſtes Satyros nudauit.

Deinde:

Verùm ita riſores ita commendare dicaces,
Conueniet Satyros.—

Aliquanto poſt:

Interijt Satyris paullum pudibunda proteruis.

Et ſtatim, *Satyrorum ſcriptor.* Hiſce omnibus in locis Satyros poſuit Horatius pro fabulis Satyricis Græcorum; de illis enim loquitur, non

de Romana Satira: quæ & ratione nominis & definitione τῆς ὕλης, diuerſiſſimum poema eſt a Græcorũ Satyrica poëſi: vt non ferendus ſit eorum error qui cum de dramatis Satyricis Græcorum verba faciunt, Satyrorum appellationem illis tribuunt. quæ prorſus inſignis eſt doctiſſimorum etiam virorum hallucinatio. & tamen vix aliquem inuenias qui errorem hunc non errauerit, etiã illorũ, qui ex profeſſo de poëtica libros ediderunt. Caueant vero ſibi tirones ab hoc tanto errore, & cum loquentur & cum neotericorum ſcripta legent. eſt enim vt diximus inſignis & ridicula hallucinatio. Non neſcimus auctoritate aliquot Latinorum grãmaticorum nouitium hunc errorem poſſe defendi: nam vt nihil dicam de Horatij interpretibus, Donati ipſius

verba ſunt in Prolegomenis Terentianis: *Et hinc deinde aliud genus fabulæ id eſt, Satyra ſumſit exordium: quæ à Satyris, quos illotos ſemper ac petulantes deos ſcimus eſſe, vocitata eſt. Etſi aliunde nomen traxiſſe praue putant alij. Hæc quæ Satyra dicitur eiuſmodi fuit, vt in ea quamuis duro & veluti agreſti loco* (ſcribe *ioco:* ſic παιδιὰν δυσπάρεστον tribuit Satyris Ælianus.) *de vitiis ciuiũ ſine vllo proprij nominis titulo carmẽ eſſet.* appellatione *Satyræ* Græcorum ſatyricam heic intelligi nullum eſſe poteſt dubium. nos infra ſuo loco clarè probaturi ſumus, contra omnem analogiam & rationem eſſe vt à Satyris Satyra ſit dicta. quod etymon ſatis etiam & res ipſa & hiſtoria confutat, ſicut oſtendemus. Quare aut ſcripſit Donatus vtroque loco *Satyrica* non *Satyra*, quæ nihili vox eſt: aut imperite ſe-

cit cum hic grammaticus, tum omnes alij, quando diuerſiſsima poëſeos genera Græcæ & Latinæ, ſub nominis vnius ambitu putarũt poſſe comprehendi. ſi virum doctum excuſare malumus, admiſſa quam propoſuimus emendatione, inducenda mox erunt iſta neceſſario: *etſi aliunde nomen traxiſſe praue putãt alij.* nam Σατυρικὴ Græcorum nemo vnquam dubitauit, aut potuit dubitare, aliunde quàm à Satyris nomen inueniſſe: Romanæ vero Satiræ nomen variè & inconſtanter prodiderunt Latini critici. iidem tamen quoties de Græcis ſermo eſſet conſtanter cum Græcis locuti. Marius Victorinus De metrorum ratione libro IV. *hoc genus verſuum apud Græcos comœdiarum veterum ſcriptores plurimum eſt: & magis apud eos qui Satyrica ſcripſerunt.* hoc eſt Saty-

rica dramata: vt apud Xenophontem ἁπλῶς dictum monebamus, ἐν τοῖς Σατυρικοῖς. Diomedes grammaticus lib. tertio: *Satyrica eſt apud Græcos fabula in qua item tragici poëtæ, non reges aut heroas, ſed Satyros induxerunt ludendi cauſſa iocandique*. omitto ſimiles locos. Horatij interpretamẽta ψευδεπίγραφα eſſe & nugis ineptiſſimis plena, nemo eruditorũ ignorat: quare ratio illorũ nulla haberi debet. Melius ſcriptor eruditiſſimus Apuleius, qui Satiræ appellationem Græcorum Sillis, non autem Satyricæ poëſi attribuit, vt infra dicturi ſumus. Atque de origine & appellatione Satyricæ Græcorum, hactenus.

Illuſtratur SATYRICÆ *definitio* ὀνοματώδης. *cur Satyri initio in hanc poëſim inducti variæ cauſſæ afferuntur, eæque ordine expoſitæ. De choro Bacchi duplici:*

vetuſtiore è Nymphis *& Muſis : recentiore , additis Satyris, Silenis , alijs . Orpheus illuſtratur & corrigitur. Satyri qui , quàm vetuſti , quo genere orti.* Δευκαλίδαι *&* Δευκαλίωνες. *error credentium extare in rerum natura Satyros . hiſtoria hominis cornuti. Satyrorum & Silenorum veriloquium varie expoſitum.* σατυρίναι. σατυρὸς, libidinoſus. Σατύρα *proprium nomen.* σάτηρ *&* διασάτηρ *voces Dorum .* φῆρες *&* φηρέες *Satyri Atticis & Ionibus. locus Suidæ animaduerſus. Appellationes communes Baccho & eius miniſtris :* Sabus , Satyrus , Lenæus, Bacchus. Βακχέχοες *vox Orphei . is poëtá pluries emendatus. De recondita Satyrorum & Silenorum ſapientia. Silenus à Mida captus. Silenus Virgilij. Socrates Silenus dictus. Mos artificum ſtatuariorum Athenis. Marſyas* ἐπὶ σώματι & σωφροσύνῃ θαυμαζόμενος. *De figura Satyrorum & Silenorum ſint ne ijdem Satyri & Sileni. Gemma pulcherrima Bacchi chorum repræſentans, & eiuſdem dilucidatio. Mos pingendi ludos.* Δενδροφορίαι *Bacchi & aliorum deorum . Bacchus* κάρπιμος· *idem varie depictus. Sileni eius* βαίνλοι *: Satyrorum epiſtatæ. loci aliquot Orphei correcti. variæ formæ Silenorum, & caluities ac barba. Satyrorum vultus. locus Ariſtotelis emendatus.* σατυριασμὸς *triplicis morbi nomen. tumor circa aures Satyrorum.* φηρεῖα. *Satyriaſeos & priapiſmi differentia. Auiſenæ locus animaduerſus. cauda Satyrorum. Tityri. cornu Amalthea inter Bacchi* πομπεῖα *: item cantharus, & perſona.* θύρσος *&* νάρθηξ. *Baccharum ludicra.* περισφύριον. *tibiæ binæ.*

CAP.

CAPVT II.

QVVM igitur SATYRICÆ definitio ὀνοματώδης ex iis quæ dicta ſunt eliciatur huiuſmodi, poëſeos ſpeciem eſſe à Satyris ita nominatæ, quod Satyros in ſcenam induceret: priuſquam vlterius progredimur quædam ſunt de his dicenda. Oſtendemus autem, cur ab initio in hanc poëſim Satyri fuerint inducti, varias extitiſſe cauſſas. ante omnía illud fuit, quod Bacchi comites & συγχορευταὶ, vt vocantur Æliano, vulgo cenſebatur. itaq. conuenientiſſimum erat, vt vbi præſens Bacchus putaretut eſſe, eodem & chorum illius aduocarent. accedit quod occultam quandā ſapientiam Satyrico generi, maxime autem Silenis ineſſe ſibi perſuadebant: cum tamen formam illis ridiculam ac

turpem vetuſtas tribuerit : & hoc amplius, mores laſciuos, petulantes, dicaces. vt hæc de eorum ſapientia opinio ad παιδείαν & docendum ac præcipiendum de diſciplina morum, perſonam illorum aptam reddebat: ita quæ de forma & moribus diximus, ad παιδιὰν & ciendum riſum plurimum valere, omnes intelligunt. Hæc vt clarius demõſtremus, ordiamur à Bacchi choro. Prima chori Bacchici inſtitutio ſimplicior quã poſtea fuit: è ſolis enim ipſius nutricibus conſtabat. Διονυσιακοῦ χοροῦ eiuſmodi meminit poëta Ιλιαδ. Z. de Lycurgo Thrace loquens:

Ὅς ποτε μαινομένοιο Διωνύσοιο τιθήνας
Σεῦε κατ' ἠγάθεον Νυσήϊον. αἱ δ' ἅμα πᾶσαι
Θύσθλα χαμαὶ κατέχευαν.

nulli heic Satyri, aut Sileni, ſed nu-

triculæ tantum. eæ autem erant Nymphæ, quas Bacchum infantem eſſe nutricatas nugabantur. Homerus, ſiue Homeridarũ aliquis, poëta vetuſtiſſimus, in poſteriore Bacchi hymno:

Οἱ τρέφον ἠΰκομοι Νύμφαι παρὰ πατρὸς ἄνακτος
Δεξάμεναι κόλποισι.

Orpheus, cuius hodie extant hymni, poëta & ipſe proculdubio perantiquus, etſi non eſt, quod facile probari queat, theologus ille vetuſtiſſimus, de quo tam multa Græci: is igitur in hymno Nympharum,

Κρυψίδομοι, Βάκχοιο τροφοί, χθόνιαι, πολυγηθεῖς.

ita ſcribendum, non vt editum eſt χρυψίδρομοι. nam reſpicit Nympharum antra, in quibus plurimum habitare credebantur. præcedunt ibidem iſta: γαίης ὑπὸ κεύθεσιν οἰκί' ἔχου-

σαι. & poſtea quoq. ἀνθοχαρῆς nominat. amat enim poëta ille rem eandem verbis diuerſis ſæpius repetere. idem vates alibi nutricem Bacchi nominatim celebrat nympham Hippam:

Ἵππαν κικλήσκω Βάκχου τροφὸν, εὐάδα κούρην.

item Leucotheam in ipſius hymno:

Λευκοθέαν καλέω Καδμηΐδα δαίμονα σεμνὴν,
Εὐδύνατον, θρέπτειραν ἐϋστεφάνου Διονύσου.

ſed veteres, non vt in cæteris ſuis diis, vni aut alteri ſolum è Nymphis, verum pluribus ſimul Liberi patris educationem attribuerunt: cuius rei cauſſam affert Plutarchus, quod pluribus aquæ menſuris, (hâc ξυμβολικῶς appellatione Nympharum voluêre ſapiẽtes intelligi:) debere Bacchum ad manſuetudinem

inſtitui ac cõdoceſieri, & ferociam eius caſtigari, ſignificarent. Locus eſt Sympoſiacorum libro III. probl. IX. δοκοῦσιν οἱ παλαιοὶ, inquit, τὸ μὲν Διὸς δύο ποιεῖν τιθήνας, τὴν Ἴτην καὶ τὴν Ἀδράστειαν. τὸ δὲ Ἥρας μίαν τὴν Εὔβοιαν· ἀμέλει δὲ καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος δύο, τὴν Ἀλήθειαν καὶ τὴν Κορυθάλειαν· τοῦ δὲ Διονύσου πλείονας. ὅτι δεῖ τὸν θεὸν τοῦτον ἐν πλείοσι μέτροις τιθασευόμενον καὶ παιδευόμενον, ἡμερώτερον ποιεῖν καὶ φρονιμώτερον. ex his ergo Nymphis quæ numero plures erant, cœpere primitus in Dionyſiacis ſolennibus chori Baccho inſtitui, quales ipſe in montibus ac ſyluis exerceret. Homerus eodem hymno:

Αὐτὰρ ἐπειδὴ τόνδε θεαὶ πολύυμνον ἔθρεψαν,
Δὴ τότε φοιτίζεσκε καθ' ὑλήεντας ἐναύλους
Κισσῷ καὶ δάφνῃ πεπυκασμένος· αἱ δ' ἅμ' ἕποντο
Νύμφαι· ὁ δ' ἐξηγεῖτο· βρόμος δ' ἔχεν

ἄαπτον ὕλην.

Nymphis adiectæ ſunt & Muſæ, ſimilem ob cauſſam: nam & has Bacchum aluiſſe fingebant. Athenæus libro II. Διονύσου τροφοὶ αἱ Μοῦσαι λέγονται. ideo in Orphei hymnis Muſarum præſes Apollo celebratur Μουσαγέτης, χορηποιός, Βάκχιος· & Plato quoque vt oſtendimus, ipſum cum Muſis Apollinem Liberi patris facit συγχορευτὴν, propter Muſicæ & poëtices originem, de qua ſuperiore capite. quinetiam Apollinem & Liberum patrem eundem eſſe antiqui Græcorum theologi docuerũt, vt refert Macrobius in Saturnalibus. Aſcripti ſunt poſtea in eundẽ chorum Satyri, Sileni, Tytiri, atque alij præterea multi eius dei miniſtri, quos Græci προπόλους dicunt. Strabo libro x. Διονύσου πρόπολοι Σειληνοί τε καὶ Σάτυροι καὶ Βάκχαι, Λῆναί τε καὶ

Θῦαι καὶ Μιμαλλόνες καὶ Ναΐδες καὶ Νύμφαι καὶ Τίτυροι προσαγορευόμενοι. adde his Panem Lenæos, Scirtos, Seuidas, τὰς Κλώδωνας, Baſſaras, Lydias, Geloté, Comum, & item alios. Seruata eſt tamen etiam à poſterioribus poëtis primi chori ſimplicitas in nonnullarum rerum memoria, quas à Libero patre quondam cum Bacchis fuiſſe geſtas, in epici Cycli vetuſtiſſimis hiſtoriæ fabularis auctoribus legebant. exemplum habes in Penthei caſu: nam in fabula illa nullum Satyrum aut Silenum agnouit, non dicam Euripides in Bacchis, cui per legem tragœdiæ non licebat Satyrum εἰσάγειν εἰς χορὸν τραγικόν: ſed nec Theocritus in Lenis, nec in Metamorphoſi ſua Naſo, neque in Imaginibus ſuis Philoſtratus. quod autem in Euripidis fabula Satyros hoc verſu chorus nominat, παρὰ δ᾽ οἱ μαινό-

μόνοι Σάτυροι: vſitatiſſima eſt poëtis figura, anachroniſmus. in ipſo quidem fabulæ argumento neque Satyri neque Sileni vſquam comparent. ſimilis anachroniſmus ab iis commiſſus, qui Dionyſiacam pompam Ptolemæo regi inſtruxerunt, quam deſcribit Athenæus in quinto. nã ibi puero Baccho adeſt Priapus: quem certum eſt ex Strabone nouitium eſſe Lampſacenorum inuentum, Homero & omnibus vetuſtioribus poëtis ignoratũ. Omnium verò Bacchi comitum præcipui fuerunt ſecundum Bacchas, Satyri & Sileni: quos non ſpecie, ſed ætate ſolum differre Græcorũ plerìque cenſuerunt. Sileni Satyrorum erant epiſtatæ propter grandem ætatem, Bacchi ipſius pædagogi, τροφοὶ & baiuli. Satyri eiuſdem Bacchi colluſores. ſecuti enim ſunt etiam

in iſtis eandem rationem cum eos Libero patri addixerũt, qua & prius vſi in Nymphis & Muſis. minus recte Diodorus Siculus primo libro, ex quorundam ſententia, in Æthiopia id primum inſtitutum ſcribit: eſt enim Græcanicæ vanitatis hoc quoque inuentum, res Bacchicas in maius ſemper attollentium. Vetuſtiſſimum autem eſt apud Græcos figmentum de Satyrico genere. ita vocarunt ſyluarum & montium ridiculos quoſdam ſemideos: nam ἡμιθέοις plerique auctores aſcribunt, etſi θεοὺς Heſiodus indigetat. Ouidius ſuperis annumerat, videturq. ſeparare à ſemideis: in Ibin:

Vos quoque plebs ſuperûm, Fauni, Satyrique Lareſque,
Fluminaque, & Nymphæ, ſemideûmque genus.

ſed aliter accipiendum eſſe hunc

locum ex aliis eiuſdem apparet. Metamorphoſeon primo:

Sunt mihi Semidei, ſunt ruſtica numina Fauni,
Et Nymphæ, Satyrique, & monticolæ Syluani.

ita ſæpe Latini poëtæ Satyros Faunis iungunt, vt claſſis eiuſdem atq. ordinis. idem Ouidius in VI. Metamorphoſi de Marſya Satyro.

Illum ruricolæ Syluarũ numina Fauni
Et Satyri flerunt.

Horatius:

—vt malè ſanos
Adſcripſit Liber Satyris Fauniſque poëtas.

norant Satyros Græci multo prius quam in Bacchi familiam eos tranſcriberent: nam in antiquiſſimis fabularis hiſtoriæ narrationibus Satyros reperias nominatos, ſed ſine Baccho, vt cum refert Apollodorus

Satyrum ab Argo Panopta eſſe occiſum, qui Arcadiam habebat infeſtam: cum Promethei & Satyri colloquium narrat Plutarchus: aut cum Nauplius, vel alij heroes, habuiſſe Satyros genitores dicuntur. notiſſima etiam eſt de Marſyæ Sileni infelici cum Apolline certamine hiſtoria. meminit & poëta in hymno Veneris: vbi cum de Nymphis montium multa dixiſſet, de Silenorum ac Mercurij cum iiſdem conſuetudine iſta ſubiicit:

> Τῇσι δὲ Σιληνοί τε καὶ εὔσκοπος Ἀργειφόντης
> Μίσγοντ' ἐν φιλότητι, μυχῷ σπείων ἐροέντων.

De Satyrorum genere varia & incerta prodidere veteres. itaque ſcriptum à Diodoro libro III. Bibliothecæ, Sileni genus propter nimiam vetuſtatem penitus ignorari. τὸ Σι-

λίνου γένος ὅθεν ἐστὶ ἀπὸ πάντων ἄγνοσται διὰ τὴν ἀρχαιότητα. de Satyrorum certe ſatu in Theogonia nihil Heſiodus: qui tamen alibi Oreadibus Nymphis, Hecatæi cuiuſdam & Phoronei filiabus, cum iſtos, tum Curetes prognatos cecinit. Strabo: Ἡσίοδος Ἑκαταίου καὶ τῆς Φορωνέως θυγατρὸς πέντε γενέσθαι θυγατέρας φησίν·

—ἐξ ὧν οὔρειαι Νύμφαι θεαὶ ἐξεγένοντο,
Καὶ γένος οὐτιδανῶν Σατύρων καὶ ἀμηχανοέργων·
Κουρῆτές τε θεοὶ φιλοπαίγμονες ὀρχηστῆρες.

materni ſolum generis Heſiodus heic meminit: vt etiam Ælianus, de Sileno qui a Mida captus ſcribẽs libro III. cap. XVIII. Νύμφης παῖς ὁ Σιληνὸς οὗτος, θεοῦ μὲν ἀφανέστερος τὴν φύσιν, ἀνθρώπου δὲ κρείττων καὶ θανάτου. paternum Satyrorum genus retulere quidam ad Deucalionem. propterea enim Devcalidæ poëtis Græ-

cis ſunt dicti. Heſychius: Δευκαλίδαι, Σάτυροι. ſunt autem Deucalidæ filij aut nepotes Deucalionis Theſſali: quos etiam alia forma poëtæ Græcorum Δευκαλίωνας nominant: vt in Syracuſanis Theocritus:

Οὐδ' οἱ ἔτι πρότεροι Λαπίθαι καὶ Δευκαλίωνες.

vetus ſcholium: Δευκαλίωνες, ἀντὶ τοῦ Δευκαλίδαι, ἀπὸ Δευκαλίωνος τοῦ Θεσσαλοῦ. ſed & Deucalũ nominant Græcorum archæologi, à quo & Deucalion & omnes Deucalidæ ſint orti. Alij in ea quidem terræ Græciæ prouincia, ſed non à Deucalione verum à Centauris Satyros volunt eſſe genitos: vtrunq. genus διφυὲς, ſed diuerſo modo: vtroſque Attici & Iones φῆρας vel φηρέας appellarũt: de quo mox. Nonnus in Dionyſiacis libro XIII.

Καὶ λασίων Σατύρων Κενταυρείδος αἷμα

γενέθλης.

Σιληνῶν τε φάλαγγα δασυκνήμοιο γενέθλης.

idem poëta in xiv. Satyrorum patres Silenos facit: hos autem Telluris filios. In ſecundo Bibliothecæ Apollodori leges, Pholum Centaurum nobilem Sileni & Nymphæ Meliæ fuiſſe filium. en Centauros Satyrorum genitores: en Satyros Centaurorum. adeo ſunt hæc tradita diuersè. quidni autem? mera enim ſunt delirantium poëtarum primò, deinde pictorum figmenta: in quibus nulla poteſt eſſe conſtantia. Abſit enim vt putemus extare vllos, aut extitiſſe vnquam, in rerum natura Satyros Silenoſve. Sed cum errans aut ludens natura ſicut ait Plinius, hominem aliquando produxiſſet in lucem cum cornibus, aut alia deformitate contra conſuetas

ipſi leges notabilem: paullatim perſuaſere ſibi mortales rerum imperiti, & naturali quadam inclinatione generis humani ad τερατολογίαν ac rerum mirabilium fictionem & auditionem iuſtà proni, naſci in ſyluis & abruptis montium tale animalium genus: quod commentum pari leuitate à poſteris & acceptum & variè concinnatum eſt, atq. à prioribus fuerat excogitatum. acceſſere phantaſmata illudentium dæmonum: quorum eſt vnicum ſtudium, mendacia cuiuſcunque generis pro veris ingerere, & omnibus modis in hominum animis illa firmare. Hæc ita accidiſſe fidem faciunt ſimiles naturæ luſus, quorum nulla ætas fuit expers. Adductus eſt ante hos ſex ſeptē annos ad Chriſtianiſſimum regem ex montanis Cenomanorum homo quidam cornutus,

cui nomen erat Franciſco Trouilluuio. narrabat ille nobis, nulla ſibi naſcenti fuiſſe in capite indicia cornu: circa ſeptimum ætatis ſuæ annum cœpiſſe ſinciput erumpente cornu exaſperari: quod poſtea cum ætate auxerat, veruecini modo leuiter ἑλικτὸν: cuius rei pudore Firmi ſiue Firmini pagum, natalem ſibi locum, adoleſcens aiebat reliquiſſe, & in montes Cenomanorum conceſſiſſe. ibi inter operas carbonarias ad annum vſque xxxv latuit: nihil pari ſtudio cauens, ac ne cui vnquã caput aperiret: quod metuebat, ne ſi res palam fieret pro monſtro haberetur, & libertate αὐτοπραγίας adēta circumduceretur. quæ tandem miſero fortuna quum eueniſſet, homo ferox & contumeliæ impatiens, quique deformitatem ſuam ab agyrtis in occaſionem æruſca-

tionis

tionis eſſe verſam, ægerrime ferret, breui eo mœrore & indignatione confectus periit. huic ſi cornu exciperes, nihil quicquam fuit à cõmuni lege animi corporiſve humani diuerſum. cornu verò planè inſigne & περίσιον. durities illi & craſſities, quanta ſolet eſſe veruecinis, aut caprinis: color fuluus, & omnino qualis comæ & barbæ: nã excepto ſincipite, comatus cæteris capitis partibus more aliorum fuit, & barbatus. ſinciput vero totum glabritie ϛιλπνόν: materia omni pilorum in cornu abſumta: quod in dextra bregmatis parte enatum, non extra caput more veruecinorum reflectebatur, ſed verſus ſiniſtram. vnde fiebat, vt extremum cornu in caput incideret: perrupturum haut dubie & perniciem allaturum, niſi aliquoties fuiſſet præciſum: qua ex re ma-

ximos & fere continuos dolores percipere ſe affirmabat. Non dubito ſimilia portenta primis hominibus occaſionem dediſſe Satyros & Panes atque Ægipanes fingendi: queis cum initio cornua ſolum eſſent attributa, poſtea variis figmentis aucta eorum deformitas: ex quo tandem factum vt omnes mõſtruoſos, aut aliqua inſignes deformitate, vocarent Satyros vel Panes aut Ægipanes. quinetiam ſimiæ turpiſſimæ beſtiæ genus quoddam Satyros dixerunt. Heſychius obſcure more ſuo hæc omnia nos docet, cum ſic ſcribit: σάτυροι, μορφαὶ ἀπρεπεῖς. quæ verba γενικῶς interpretari oportet, & quam latiſſimè extendere. atque ita accipere debes apud Plinium & alios geographos qui tot locis Satyros & Ægypanas commemorant. Non excidêre tamen nobis, quæ de

veris Satyris ſcriptores maximi, Plutarchus & B. Hieronymus (nam aliorum οὐδεὶς λόγος) memoriæ prodiderunt: ſed profectò etiam illorum narrationes commoda interpretatione, ſicut oſtendimus, ſunt adiuuandæ. quanquam ne ſic quidem negari poteſt, veris falſa eſſe admixta & τερατώδη, quæ nullam fidem mereantur. illa verò palàm falſa & impudenter ficta, quæ pro veris aſſerit ſcriptor quouis poeta fabuloſior Philoſtratus, in ſexto De vita Apollonij. verum de his ſatis: nunc eò referamus orationem vnde eſt egreſſa. Quàm incertæ ſunt auctorum ſententiæ ſuper origine Satyrorum & Silenorum, tam ſunt grãmaticorum de ratione illorum nominum fluctuantes opiniones. ridiculum eſt quod multis veterum placuit, dictos eſſe σατύρους παρὰ τὸ

σεσηρέναι, quod more irridentium detorto ac deprauato vultu eſſent: id enim eſt σεσηρέναι, vt explicat Galenus: vel ab irriſu & cachinnis. nam etſi ingenio & imaginibus pleriſq. Satyrorum etymum conuenit, quorum erat proprium τὸ σιμὰ σεσηρότας μωχθίζειν, vt loquuntur poëtæ: non tamen admittendum, quia caret analogia, cuius ſemper præcipua habenda ratio. probabilius alij, quia Satyros in Venerem pronos credebant, à voce σάθη, quæ eam partem ſignificat qua viri ſumus, vnde σάθωνες, *bene vaſati*, σατύρους deriuarunt: non quaſi *ſathunos*, quod ineptè ſcribitur apud Macrobium: quum lingua Græca eã formã non agnoſcat: ſed quaſi *ſatheros*. rara quidem formatio, ſed quæ exemplo non careat: nam vt ab ἅλμη ἁλμυρὸς: ſic à σάθη σαθυρὸς, & corruptione literæ

vnius σατυρὸς, *libidinoſus*. Heſychius σατύρειν, καταφερῆ: nempe περὶ τὰ ἀφροδίσια. melius verò σατυρεῖν, accentu in poſtremam retracto: ita enim exigit analogia, quando eſt nomen prædicationis: cum autem tranſit in aliam formam, tum mutatur accentus. Σατύρα, nomen ſcorti apud Athenæum. ſic etiam Σάτυρος, cum pro Satyro accipitur. quamobrem non temerè eleuanda fides huic veriloquio. etſi non minus probabilia poſſunt afferri alia. imo fortaſſe verius eſt, ſicut de vocibus κωμῳδία & δρᾶμα docet philoſophus, Dores illas ſibi vindicaſſe: ita hoc quoque vocabulum proprium eorum Dorum initio fuiſſe. σάταρ enim aut σάτηρ in illorum dialecto ludere ſignificabat: vnde & διασάτηρ pro διαπαίζειν, Lacedæmonij vſurparunt. Heſychius διασάτηρ, διαπαίζειν, Λά-

† sic in Euripidis Cyclope Vlysses satyros vocat θῆρας illo versu: Σιγᾶτε πρὸς θεῶν, θῆρες, ἡσυχάζετε. et c.

κωνες. Iuuat coniecturam noſtram, quod Attici & Iones Satyros vocarunt φῆρας ſiue φηρέας, vt apud Hippocratem obſeruat Galenus. † etiam poëtarum principi φῆρες ſunt Centauri, quibus fuit cum Satyris commune genus, vt probauimus. quàm bene Satyris hoc etymum conueniat, ſciunt qui meminerunt φιλοπαίγμονας à poëtis eos vocari, & ſemper ludibundos induci. Quoniam verò antiquiſſima quæque Græcorũ verba Hebraicæ ſunt originis, ſicut liquidò probamus alibi: non abſurdè aliquis putet Σατύρους quasi סְתוּרִים *ſaturim* eſſe dictos, qui in ſpeluncis atque montibus latere putabantur, vnde in hominum conſpectum rarò venirent. ſic haut dubie ab eadẽ radice μυστήριον vox deriuata Græcis: non vt nugaciſſimi eorum ſcribunt grammatici, παρὰ τὸ μύσαντας τηρεῖν.

מִסְתוֹר *miſtor*, ſiue *miſtur*, res aut locus abſconditus. indue hoc verbũ formatione Græcanica: fiet μυστέριον ſiue μυστήριον. ſunt & aliæ Hebræorũ dictiones, vnde etymum Satyrorũ peti belliſſimè queat: quæ ne agyrtarum more βεκκεσεληνίζειν videamur, miſſa facimus. Silenorum nomen variè ſcribitur Græcis: Σειληνός, Σιληνός aut Σιλληνός & Σειλινός. varietati ſcriptionis occaſionem præbuit, partim ratio nominis quam aliter atq. aliter antiqui grammatici explicant, vt videre eſt in Etymologico Magno: partim poëtæ ipſi, qui primam eius nominis interdũ corripuerunt, ſæpius produxerũt. cum ι in medio apud vnum Suidam, & qui ſunt ab eo mutuati, legere memini. verba Suidæ: Σειληνός, ὁ Διονύσιος, παρὰ τὸ σείεσθαι ἐν τῷ ληνῷ. Σείλινος δὲ ὁ γέρων διὰ τὸ σείεσθαι ἅλις. mi-

rum grammatici acumen in poſteriore etymologia: in qua γέρων non quemvis ſenem ſignificat: ſed Satyrum ſenem, hoc eſt Silenum. vbi autem legerat σειλινὸς cum iota in medio? non enim ita ſcribi ſolet. Falsò verò exiſtimauit hic criticus, Sileni nomen cum Libero patri attribuitur, aliter ſcribendum quàm cum ipſius miniſtris. atqui diuerſæ dictiones non ſunt, verùm vna atque eadem. Græci enim poëtæ Libero patri appellationes cōmunicarunt miniſtris eius proprias, & vice verſa. σαβὸς proprie eſt Bacchus, deus vini & ebrietatis. ab Hebræo סָבָא *ſaba*, ἐμέθυεν. סוֹבֵא μέθυσος, *ebrius*, aut *potator*. σάβοι tamen etiam οἱ πρόσπολοι Dionyſiaci dicuntur. Plutarchus Sympoſiacorum libro IV. probl. vltimo: σάβους καὶ νῦν ἔτι πολλοὶ τοὺς βάκχους καλοῦσι. contra, Satyrum appella-

uit ipſum deum incertus poëta qui acroſtichide illum celebrauit: σκιρτητὴν, σάτυρον, σεμεληγενέτην, σεμελῆα. Lenæum quoque Bacchum ἰδίως vocarunt, & Bacchi item comites. Philoſtratus Imaginibus, in Ἄνδριοι. σάτυροι δὲ ἀναμὶξ καὶ Ληναῖοι ἄγει Διόνυσος καὶ σειληνούς. ipſum quoq. Bacchi nomen ab eadem conſuetudine tribui illi cœpit: nam proprie βάκχοι ſunt orgiaſtæ & miniſtri. Clemens Alexandrinus: Διόνυσον Μαινόλην ὀργιάζουσι βάκχοι. Orpheus in hymno Sileni. Ναΐσι καὶ βάκχοις ἡγούμενε κιττοφόροισι. ſic accipiendū in prouerbio, πολλοὶ μὲν ναρθηκοφόροι, παῦροι δέ τε βάκχοι. in Dionyſiacis ſolennibus, puta in phallagogiis, ſacris trietericis, Iacchi exagoge, ſimilibuſve pompis, multi arrepto thyrſo aut ferula περισκαίρους ſe præbebāt Liberi patris orgiaſtas: nec ſolum viri, ſed etiam

honeſtæ matronæ ac virgines. lege Diodorum Siculum libro III. ſed hi θυρσοφόροι aut ναρθηκοφόροι ſolum appellabantur: at qui orgia iugiter & legitime curabant, neque à ſuſcepto miniſterio recedebant: hi non ſolum narthecophori dicebantur, ſed ναρθηκοφόροι βάκχοι. Themiſtius oratione prima: τῷ δὲ κατὰ νόμον μεμυημένῳ τὸν ναρθηκοφόρον Βάκχον ἡγεῖσθαι δὲ συγχωρεῖ τὰ μυστήρια. In Orphei hymnis etiã Mercurius Chthonius appellatur, Βάκχος. Ἑρμῆ Βάκχε χορεῖο Διωνύσοιο θύεθλον. ſanè Bacchi infantis educatorem quidam prodiderunt fuiſſe Mercurium. Plinius libro XXXIII. cap. VIII. de nobilibus ſtatuariis artificibus: *Cephiſodori duo fuere: prioris eſt Mercurius, Liberum patrem in infantia nutriens.* ſed hoc menti verſus iſtius non conuenit: pugnat enim manifeſto cum ea ſententia vox

θύεθλον. vult enim poëta Bacchum Mercurio priorem, & generis illi fuiſſe auctorem. quare non poteſt huc pertinere quod ex Plinio dicebamus: ſed & locutio inſulſa: nam quid eſt, χοροῦ Διωνύσου θύεθλον? Lego verò Ἑρμῆ βακχεχόρειο Διων. θύ. peculiaris eſt Orphei huius vox βακχέχορεος, quaſi dicas βάκχε χορευτά. idē poëta alibi: ὑμᾶς ἐν μακάρεσσιν ἔχεις Διόνυσε χορευτά. ſed nomen βακχέχορεος, vt alia item quam plurima, alibi quàm apud Orpheum non legas. imitatus eſt eleganter in nouanda ea dictione vetuſtiſſimam Bacchi appellationem Βακχέβακχος, quam heroici metri lex non admittebat. ita Liberum patrem in ipſis orgiis & myſteriis vocabant. Heſychius: Βακχέβακχος, ὁ Διόνυσος οὕτως ἐκαλεῖτο ἐν ταῖς θυσίαις. extat & apud comicū. certum vero ex multis veterum te-

ſtimoniis pleraſq. res in ſacris, aliis nominibus quàm vulgo dicerentur, fuiſſe appellatas. eiuſmodi vox fuit Βακχέβακχος: quam vt diximus, venuſtè Orpheus eſt imitatus, cum Liberum patrem βακχέχορον nominauit. idem in hymno Palæmonis,

Συντροφε βάκχε χορεῖο Διωνύσου πολυγηθοῦς.

heic quoque idem mendum: nam ſcribendum βακχεχόρειο Δ. Ac de Dionyſiaco quidem choro hactenus. Quod autem dicebamus perſuaſum veteribus fuiſſe reconditam neſcio quam ſapientiam Satyrico generi ineſſe: eius rei multa ſunt argumenta. Notiſſima eſt apud Græcos hiſtoria de Sileno à Mida ſatyro quondam capto: qui miranda quædam & omnibus ignota illum docuerit. oſtendebatur in Phrygia non procul Celænis fons quidam,

Xenophonti viſus & narratus in primo Αναβασ. vbi captum dolo Silenum, quum loco aquæ vinum eſſet infuſum, fama publica tenebat. plurima autem apud Midæ aures, vt ait doctor Afer, philoſophatum eſſe hunc Silenum, pro certo habitum. quale illud apud M. Tullium in primo Tuſculanarum. *Fertur de Sileno fabella quædam: qui cum à Mida captus eſſet, hoc ei muneris pro ſua miſſione dediſſe ſcribitur: docuiſſe regem, Non naſci homini longe optimum eſſe: proximum autem quam primum mori*. ſed & de rebus phyſicis arcana quædam à Sileno Midam κατηχηθῆναι, auctor Theopompus Chius, & ex eo alij multi. in his Strabo, Tertullianus, Ælianus & Philoſtratus. itaque doctiſſimus omnium poëtarum Virgilius, carmen de principiis & conditu rerũ & vetuſtiſſimis rebus aliis

ſcripturus, Sileno potius quam alij vlli de tantis rebus diſſerēdi parteis attribuit: quod qui temere à prudētiſſimo vate putant factum, imperiti ſunt, atque inepti. Midam vero etiam ipſum de Satyrorum genere fuiſſe, Philoſtrato, aliiſque placet. plures virum faciunt, Phrygiæ regem, ex Herodoto & poëtis notiſſimum. Silenorum igitur iocos & dicta in ſpeciem ludicra, abditum intus ſapientiæ nucleum continere exiſtimabant: vnde manauit prouerbium σιληνικὸν ἢ σατυρικὸν δρᾶμα; quod apud Platonem legi antea oſtendimus, expoſuimuſque. ab eadem perſuaſione etiam mos ortus artificum Athenienſium: qui pulcherrimis deorum ſigillis, Veneris, Cupidinis, Gratiarum ac ſimilium, ſimulacra turpiſſima deformium Silenorum circundabant, ea arte

elaborata, vt claudi recludique poſ-ſent: clariſſimè hoc modo quid de Silenis eſſet iudicandum ſignificantes: quantumvis & forma ipſorum pareret ridicula, & mores quoque petulantes ac procaces. Syneſius, epiſtola CLIV. de ſcripto quodam ſuo loquens grauiſſimi argumenti, ſed Socraticæ diſſimulationis pleno: *ὅστις οὐκ ἀγύμναστος*, inquit, *ἐπιφωράσαι τι καὶ πρόσωπον θεῖον ὑπὸ φαυλοτέρῳ κρυπτόμενον σχήματι, ὥσπερ ἐποίουν Ἀθήνησιν οἱ δημιουργοὶ, Ἀφροδίτην καὶ χάριτας καὶ τοιαῦτα κάλλη θεῶν ἀγάλμασι Σειληνῶν καὶ Σατύρων ἀμπίσχοντες, τοῦτον οὐ λήσεται τὸ γράμμα.* ſuum vero Platonem in his eſt imitatus Syneſius: nam in Conuiuio illius comparatur Socrates, *τοῖς ἐν τοῖς ἑρμογλυφείοις Σειληνοῖς καθημένοις, οὕς τινας ἐργάζονται οἱ δημιουργοὶ, σύριγγας ἢ αὐλοὺς ἔχοντας· οἱ διχάδε διοιχθέντες, φαίνονται ἔνδοθεν ἀγάλ-*

ματα ἔχοντες θεῶν. ibidem & Marſyæ Satyro quam ſimillimus eſſe Socrates longa oratione probatur. Marſyam autem Satyrum ſiue Silenum ingenio atque temperantia excelluiſſe, narrat & argumentis firmat Diodorus in tertia. Supereſt iam vt de Satyrorum forma & eorum ingenio aliquid dicamus: quando in his vel præcipua eſt ratio poſita, cur ſint initio in hanc poëſim inducti Satyri. Occurrit verò hoc loco dubitatio non diſſimulanda: ſintne ijdem Sileni ac Satyri an nō: & ſiquid differunt cuiuſmodi ſit ea diſcrepantia. Fuêre qui nullum omnino inter hos diſcrimen ponerent, niſi quod ſatyrorum appellatio ſit recentior, ſilenorum antiquior. Nicandri ſcholiaſtes ad Alexipharmaca: *οὓς ἡμεῖς Σατύρους λέγομεν, οἱ ἀρχαῖοι Σιληνοὺς ἐκάλουν, ἀπὸ τοῦ σιλλαίνειν ὅ ἐστι λοιδο-*

λοιδορεῖν. extat ſane apud Homerum vox Σιλινὸς, vt antè obſeruabamus: Σάτυροι verò dictio nuſquam apud illum inuenitur. an hoc ſpectarit criticus iſte, neſcio. ſed quam hic in vocibus differentiam ſtatuit, alij omnes in ipſis perſonis: vt sileni ſint, ſatyri ſenes: ſatyri, iuuenes sileni. Auctor Etymologici: Σειληνοὶ λέγονται οἱ γέροντες τῶν Σατύρων. Seruius in illud: *Chromis & Mnaſylus in antro Silenum pueri.* notat: *nonnulli* PVERI *non abſurdè putant dictum, quia Sileni priuſquam ſeneſcant Satyri ſunt.* vtriſque ergo pro ætate attributa miniſteria: Silenis, vt eſſent τροφεῖς & pædagogi Bacchi, quo nomine eos vocat Diodorus Siculus, Syneſius, Iulianus in Cæſaribus, alij: ſatyris, vt puero eſſent συμπαίστορες, & facetiis illum demulceret: Plato in epigrammate de Satyro.

Θέλγω δ' ἠμερόεντα νέον περὶ χώματι
παῖδα.

ſed quia non genere, verùm ætate ſolũ eos diſtinguebant, nullo diſcrimine perſæpe has voces vſurparunt, eundemque ſatyrum & silenum promiſcuè dixerunt. Marſyas Herodoto, Straboni, & pleriſque omnibus, Silenus eſt: alij Satyrum nominant. Ouidius in eius fabula:

—exitium Satyri reminiſcitur alter.

extat Alcæi epigrãma Εἰς σήλλω σατύρου, & in eo hic verſus: Ὡς πρὶν ἀπηνθήσεις νυμφογενὲς σάτυρε. Satyrus hic eſt Marſyas. contra, is qui ad Midã eſt adductus, omnium conſenſu Silenus fuit: reperias tamen qui Satyrum appellat. Maximus Tyrius ſermone xxx. Ἀνὴρ φρὺξ, ἀργὸς τὸν βίον, ἐραστὴς χρημάτων, λαμβάνει τὸν σάτυρον, ὥς φησὶν ὁ μῦθος. omitto ſimilia exempla. Sed non defuêre qui de ſatyris ac

Silenis aliter longe ſentirent, quiq. præter ætatem, formam quoque diuerſam illis darent: quod non ſolum ſcriptorum teſtimoniis probare poſſumus: verùm gemmæ ſcalptura τῆς παλαιᾶς χειρὸς, quam oſtendit nobis vir harum rerum callẽtiſſimus, & indagator feliciſſimus, Petrus Raſcaſius Bagarrius, Aquiſextienſis aduocatus, & gazæ regiæ cimeliorum antiquitatis præfectus. eius gemmæ exemplum, quia facit apprime ad inſtitutum ſermonem, infra ſubiecimus,

En vetuſtatis monumentum egre-

gium, & admiratione omniũ, quos res antiquæ capiunt, digniſſimum. nam præter ſolertiam ſubtiliſſimi artificis, cuius hoc elaboratiſſimum opus eſt: plane ſtupenda in tantulo ſpatio rerum, perſonarum, actionũ varietas. quid multa? *παπταίνων ἐμόγησα, κθέρεν δ' ὐχ εὗρεν ὀπωπῆς.* ipſa gẽma iaſpis eſt, viriditatis nigricantis, non planè pellucida, punctis rubris ſtellata: grammatiam ſiue polygrammon veterum eſſe cenſeam, addubito. Argumentum prorſus huic noſtræ diatribæ conueniẽtiſſimum. chorum enim Bacchi continet, ſcenæque deſcriptionem: & quidem Satyricæ potius quam tragicæ aut comicæ: hoc enim arbor adiecta promittit: de quo plura inferius erunt dicẽda, cum de apparatu ſatyricæ agemus. Notus mos veterum, ludos ſuos, vel ex Iulio Polluce, tã-

bulis ornandi, quæ fabulas ab hiſtrionibus docendas, aut gladiatorum pugnas & ornamenta, totam denique ludorum magnificentiam, ob oculos ponerent. poſſemus de hoc more adferre multa, niſi conſideremus etiam tironibus rem eſſe hodie notam. affines his fuerunt illæ tabulæ de quibus agebamus apud Athenæum libro v. cap. VII. Videtur hæc gēma eo cōſilio ſcalpta, vt thymelicarum tabularum pictura imitaretur. quoniā tamen nullum heic docendæ fabulæ certum argumentum exprimitur, malo ad ſacra Dionyſiaca referre. ac niſi fallor ad dendrophoriam pertinet hæc imago. variis enim modis ſacra Libero patri fecerunt Græci ac Latini. inter alios autem ritus diuerſos illorum ſacrorum, hic fuit, cum arbores in pompa Bacchica geſtabāt.

illi enim deo non arborem ſolum vitem, ſed omnes fructiferas acceptas ferebant. ideo & *κάρπιμον* etiam vocabant: & prouentum *ὀπώρας* ab eo poſtulabant. Orpheus in hymno Bacchi *ἀμφιετοῦς.*

Ἀλλὰ μάκαρ χλοόκαρπε, κερασφόρε, κάρπιμε, Βάκχε

Βαῖν' ἐπὶ πάνθεον τελετὴν γαιόωντι προσώπῳ,

Εὐιέροις καρποῖσι τελεσσιγόνοισι βρυάζων.

ad huius beneficij recordationem dendrophoriæ ſolennitas videtur inſtituta: niſi tamen eſt Iudaici feſti *τῆς βαϊοφόρου,* ſiue octauæ feſti Tabernaculorum, ridicula imitatio. Artemidorus libro II. cap. XXXV. *συμφέρει τῷ θεῷ* Baccho, *ἢ θυρσοφορεῖν, ἢ δενδροφορεῖν, ἢ ἄλλο τι τῶν κεχαρισμένων τῷ θεῷ περιάπτειν, πᾶσι πονηροῖς, πλὴν δούλων.* Athenæus libro v. in pompa Bacchica: *ἑξῆς ἄνδρες ἑκατὸν πεντήκοντα, φέροντ-*

τες δένδρα, ἐξ ὧν ἀνήρτητο θήεια παντοδαπὰ καὶ ὄρνεα. ſed & Matrem deûm dendrophoriis colebãt. multa enim in ſacris Dionyſiacis & Metroacis Cybeles aut Cereris quàm ſimillima. Strabo: δενδροφορίαι τε καὶ χορεῖαι καὶ τελεταὶ κοιναὶ τῶν θεῶν εἰσὶ τούτων. itaque tã Liberi patris, quàm Matris deûm Cereriſque ſacerdotes dendrophoros legimus. quodnam vero hoc ſit arboris genus difficile diuinatu. vitem quidem aut hederam non eſſe, quæ duæ ſpecies Baccho gratiſſimæ, & folia oſtendunt, & fructus, quem ex ea videtur Baccha legere. malus quoque non eſt, repugnante folio: nec ficus propter eandẽ cauſſam, & propter fructus magnitudinem, ſi quidẽ is fructus eſt. in Dionyſiaca pompa apud Athenæum inter diuerſi generis coronas, præferuntur & ex arbore perſea con-

fectæ: vt videatur vetuſtas & hanc & alias pluris, τῶν καρπίμων Libero patri cõſecraſſe. cæterùm nihil perſeæ cum hac imagine commune eſſe, folia arguunt. etiam illud obſcurum, geſtetur ne hæc arbor, vt erat moris in dendrophoriis, an viuis radicibus ſit defixa. Perſonæ in argumento huius gemmæ cõtentæ omnino ſunt octo. Bacchus, qui tenerorum more puerorum geſtatur: Silenus, qui illũ in vlnis geſtat, altero brachio corpus pueri amplectens: altero, crus ſiniſtrum ei ſuſtinens. Satyrus & puer orgiaſta, qui à dextris onus Sileno ſubleuant. Bacchæ treis: vna quæ ferulam in dextra habet: altera eſt tympaniſtria, τὴν ἑαυτῆς ἀσκοῦσα τέχνην: tertia tibicina: huius ſolum caput apparet, cum geminis tibiis quas ore inflat. poſtremò puerulus cernitur cornu copiæ ſiniſtra

attollens. vides heic præterea hircū, aptam ad Liberi ſacra victimam; vel hiſtrionibus tragicis paratum præmium. hoc amplius humi iacent, hinc Sileni cantharus, effuſo vino: illinc perſona hiſtrionis capiti detracta, cum appenſis offendicibus, ſiue vinculis. hæc ſunt quæ ſpectātium oculis gemmæ huius ſcalptura exhibet. de quibus breuiter quædā adnotabimus. Iam diximus, ſacra Liberalia apud veteres multiplicia fuiſſe, & varios eius colendi ritus: pro horum diuerſitate effigies quoque illius dei diuerſæ non ſolū habitu & τῇ σκευῇ, ſed cum primis ætate, dedicari ſolitæ. Macrobius libro primo cap. XVIII. *Liberi patris ſimulacra partim puerili ætate, partim iuuenili fingunt: præterea barbata ſpecie, ſenili quoque.* Liberum enim eundem habebant atque Solem: ad quem hæ

diuerſitates ætatum referuntur, vt pluribus explicatur ibidem. Vlpianus in Demoſthene, τὸν αὐτὸν Ἥλιον καὶ Ἀπόλλωνα καὶ Διόνυσον ἡγοῦντο. Diodorus Siculus non quadruplicem, ſed duplicem ſolum ſimulacrorum Bacchi effigiem in vſu fuiſſe ſcribit: formoſuli iuuenis & delicati, aut ſenis & bene barbati: cuius rei cauſſas ita explicat, libro IV. δίμορφος ὁ Διόνυσος δοκεῖ ὑπάρχειν, διὰ τὸ τοὺς ἀρχαίους πάν-τας πωγωνοτροφεῖν· τὸν δὲ νεώτερον ὡραῖον καὶ τρυφερὸν, καὶ νέον. ἔνιοι δὲ λέγουσιν, ὅτι τῶν μεθυόντων διττὰς διαθέσεις ἐχόντων, καὶ τῶν μὲν ὀργίλων, τῶν δὲ ἱλαρῶν γινομένων, δίμορφον ὠνομάσθαι τὸν θεόν. hinc illa chororum diſtinctio ratione ætatis: nam erant chori puerorum, chori virorũ, chori ſenum. Vlpianus in Midiacam Demoſthenis: ἐκ πάσης ἡλικίας ἠγωνίζοντο περὶ τοῦ Διονύσου· διότι καὶ παιδὸς σχῆμα αὐτοῦ περιτιθέασι· καὶ γὰρ παῖδα καὶ πρεσ-

βύτην, καὶ ἄνδρα χεάφουσιν αὐτόν. paſſim itaque leges apud Græcos de choragis, ἠγωνίσατο χορῷ παίδων, aut χορῷ ἀνδρῶν. & apud Demoſthenẽ, χορηγεῖν παισὶ Διονύσια, hoc eſt, inſtruere puerorum chorum ad celebranda Dionyſia. Quem igitur heic vides ferri Dionyſum, altero brachio Sileni, altero Satyri colla amplectentem, is eſt, quem facie iuuenis & adoleſcentuli colebant. eſt enim prorſus, quod ait Diodorus, forma venuſtateque pollens, iuuenis ac delicatus, pãpineam coronã habens in capite: τρυφητὴς deniq. luxu & ἁβρότητι diffluens. Silenus contra, ſenex, rugarum plenus, exſuccus, caluus, veſtẽ indutus, & vt videtur, caput petaſatus, barba denſa ac promiſſa: ſima denique nare: quam notam Silenis diſerte tribuit Lucianus. Silenorum duo præcipua munera: prius, vt ſint

altores Bacchi. Orpheus hymno in Silenum:

Κλῦθί μου ὦ πολύσεμνε τροφὲ Βάκχοιο
τιθηνέ. Horatius:

—cuſtos famuluſq. dei Silenus alumni.

olim pueri nobiles à lacte depulſi, ſtatim viris tradebantur educandi: quos poſteriores Græci Latina voce βαϊȣ́λȣς dixerunt, quia ſuos alumnos in vlnis plurimum baiulabant nutricij, vt heic Silenus Bacchum. altorum miniſteria venuſte deſcribit Phœnix apud poëtam, alumnum ſuum Achillem compellans:

Καί σε τοιοῦτον ἔθηκα, θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀ-
χιλλεῦ,
Ἐκ θυμοῦ φιλέων. ἐπεὶ οὐκ ἐθέλεσκες ἅμ'
ἄλλῳ
Οὔτ' ἐς δαῖτ' ἴεναι, οὔτ' ἐν μεγάροισι πά-
σασθαι,
Πρὶν γ' ὅτε δή σ' ἐπ' ἐμοῖσιν ἐγὼ γούνασι
καθίσας

Ὄψου τ' ἄσαιμι προταμὼν, καὶ οἶνον ἐπι-
σχών·
Πολλάκι μοι κατέδυσας ἐπὶ στήθεσι χι-
τῶνα
Οἴνου ἀποβλύζων ἐν νηπιέῃ ἀλεγεινῇ.

Alterum Silenorum munus, vt Satyris præſint, & ſint eorum epiſtatæ. itaque gregi Satyrorum in pōpa Dionyſiaca vnus ſemper Silenus præficiebatur. in ea quæ deſcribitur apud Athenæum, bini Sileni non ſemel cōmemorantur, qui totidem plurium Satyrorum gregibus prçſint, ad dextram & ſiniſtram pompæ incedentibus. ſed numerus alicubi eſt omiſſus: vt ſtatim in exordio narrationis: προήεσαν οἱ τὸν ὄχλον ἀνείργοντες Σειληνοί. ſcribe Σειληνοὶ β. vt in ſequentibus. Orpheus totius Bacchici chori præſulem & coryphæum facit Silenum: Ἀγροτερὴς, γεραιὸς, θιάσου νομάου τελετάρχα. ita

editur hic verſus etiam in elegantiſſima viri clariſſimi longéq. doctiſſimi editione. ſed prima dictio palàm corrupta: pro ἀγροτελὴς, vel ἀγροθελὴς, vt videtur, vel ἀγρομελὴς: vt alibi apud eundem poëtam αἰγομελής: hymno in Panem: Αἰγομελὲς, βακχευτὰ, φιλένθεε. ſequens quoq. dictio γεραvὸς nihili eſt: neq. hilum iuuat hanc lectionem, quod γεραvὸς ſaltationis cuiuſdam eſt nomen: de quo adi Heſychium. ſcribe γεραρὸς, aut γεραός: ſemper enim Sileni ſenes. ſubiicit Orpheus.

Ευαςὴς φιλάγρευπνε νεάζων οἷσι Σιληνοῖς
Ναΐσι καὶ Βάκχαις ἡγεύμενε κιττοφόροισι.

Videtur Silenos iuuenes facere: ſed locus interpretationis indiget ſimul & correctionis: nemo enim rectè poteſt illa intelligere, νεάζων οἷσι Σιληνοῖς. lego νεάζουσ' οἷσι Σ. & de Saty-

ris capio, qui ad differentiã epiſtatæ Sileni dicuntur νεάζοντες Σιληνοὶ, iuuenes Sileni: ſic initio hymni capiẽdum, vbi Silenus dicitur, Σειληνῶν ὄχ' ἄριστος. Heic vero obſeruandum quod ante dicebamus, formam eam Sileno in iſta gemma tribui, vt Satyrico generi penitus eximatur. Satyrorum notæ ſunt propriæ, cornicula in capite, & dimidium corpus caprinum: erant enim ibridæ ac διφυεῖς, è duplici forma concreti, humana & caprina: ſupra vmbilicum, hominem referebant: niſi quod cornua habebant: infra vmbilicum, capris ſimillimi fingebantur. quæ omnia in Satyro heic picto licet animaduertere: cornicula in capite, cauda extrema ſpina dependens, pilis hirta femora, crura ac pedes plane inſtar caprorum. in Sileno nihil penitus iſtorum. abeſſe fronte cor-

nua clariſſimum: pedum alter latet: alter inter pedes Satyri exit: in quo digiti quinq. manifeſto parent. pleriſque veterum, vt ſupra diximus, aliter perſuaſum: Satyros nempe eſſe, præter grandæuitatem cætera aliis ſimiles. cornua igitur attributa: ideo *κεράεντες* paſſim dicti poëtis: Et diſerte Nonnus extremo lib. XIX.

— οὐ νέμεσις δ'
Σειληνὸν κομόωντα βοοκραίροισι μετώποις
Ταυρείην κεράεσσιν ἔχειν ποταμηΐδα φωνήν.

attributa & infra vmbilicum figura caprina: quam ob cauſſam *δασύκνημοι* poëtis nominantur, & *λάσιοι* ac *λαχνήεντες*, & *δασύστερνοι*. At non omnes ita ſenſiſſe de Silenis teſtis locupletiſſima eſt hæc gemma: teſteis ſunt & aliæ gēmæ, & diuerſi generis monumēta vetuſtatis quotquot

hactenus

hactenus viſa nobis: in quibus Sile-nũ partim ſtantem, partim aſino ve-hẽtem, non alia quàm heic effictum forma conſtanter obſeruauimus. apud Athenæum quoque prodeunt Sileni chlamydati & crepidati. Σι-ληνοὶ δύο ἐν πορφυραῖς χλαμύσι καὶ κρη-πῖσι λευκαῖς. non igitur erant αἰγίπο-δες, vt appellantur à poëtis. Lucianus in deorum concione Silenum tribus ſolum hiſce notis deſcribit: quod ſit ſenex, caluus, & σιμὸς τὴν ῥῖνα. Sed iure ſuo poëtæ ac pictores vtuntur, quum ſua figmenta modo hoc, modo illo pacto concinnant. quid? nonne etiam Bacchum veteres cornutum ſæpe faciunt & Bacchas quoque illius ſimiliter cornibus inſignes? huiuſmodi diuerſitates ſiue in ſcriptis antiquorum, ſiue in aliis operibus antiquis, non mirabitur qui vel mediocriter in ſtudio

antiquitatis fuerit verſatus. De caluitie Sileni, quæ & Satyris communis auctore Luciano, quæque in gemma luculenter expreſſa, multa Syneſius in Caluitiei encomio. Porphyrius apud Euſebium De præparatione libro III. ὁ Σειληνὸς σύμβολον τῆς πνευματικῆς κινήσεως, οὐκ ὀλίγα συμβαλλομένης τῷ παντί. σύμβολα δέ ἐστι τὸ μὲν φίλανθον καὶ στιλπνὸν κατὰ τὴν κεφαλὴν, τῆς οὐρανίου περιφορᾶς. ἡ δὲ περικειμένη κόμη τοῖς κάτω μέρεσιν αὐτοῦ, ὑπόδειγμα τῆς προσγείου περὶ τὸν ἀέρα παχύτητος. Legendum τοῖς κάτω μέρεσιν αὐτῆς. nẽpe κεφαλῆς. Euſebius mox explicat, ἐπιδεικνύμενος τὴν περὶ τὸν ἀέρα παχύτητα διὰ τῆς λασίας κόμης τοῦ γηείου. hoc vult Porphyrius: Silenum, motus à ſpiritu proficiſcentis, qui ad rerum vniuerſitatem plurimum conferat, de quo ait poëta, *Spiritus intus alit*, eſſe ſymbolum: quod flores amare

dicatur, caput ſplendidum, hoc eſt caluum, habere, cœlorum conuerſionem ita denotari: quod inferiores capitis partes habeat comatas, barbam denſam & promiſſam, eo craſſitiem aëris terræ propinquioris innui. Silenorum τὸ φίλανθον, vt ait Porphyrius, arguit è floribus contexta veſtis, quam in theatris geſtabant: de qua inferius: & Virgilij verſus in Sileno:

Serta procul tantum capiti delapſa iacebant. Et ſtatim,
Adgreßi iniiciunt ipſis ex vincula ſertis.

Cernitur & in hac gemma corona volubilis (Græci κυλιςὸν ςέφανον vocant:) ſiniſtro brachio Sileni impoſita. hanc nos initio putabamus, propter temulentiam Sileni negligentius & alieno loco poſitam: & ad earum coronarum genus refe-

rebamus, quas moris fuit comiſſantibus collo appẽdere, vt infra oſtendetur: aut quas conuiuantium pectoribus imponebant, de quibus habes in Cœnis Athenæi: ſed diligentius inſpecta imagine, animaduertimus, non ad Silenum volubilem hãc coronam pertinere: verùm ad Bacchũ, qui dextra manu quam Sileni humero habet impoſitam, eá tenet. ita mos fuit delicatiorum, vt manibus flores tenerent, vel ſolutos, vel ſertos, quod ait Apuleius: aut reticulo minuto incluſos. Cicero in Verrem: *ipſe coronam habebat vnam in capite, alteram in collo: reticulumque ad nareis ſibi apponebat, tenuiſſimo lino, minutis maculis, plenum roſæ.* Tegmen capitis in Sileni imagine, petaſus eſt niſi fallor: nam & in põpa Ptolemaïci Sileni petaſum geſtant: ſed petaſi vera forma parum

heic apparet: nam artifex qui maximè propriam Silenorum notam ſciebat eſſe, caluitiem: id ſtudiosè fecit, vt quantum occupabat caluities, tantum fere capitis nudaret: petaſo in occipitium & poſticam partem capitis reiecto. Venio ad Satyrum de cuius cornibus & caprina ſpecie iam diximus. Iſidorus: *Satyri homunciones ſunt aduncis naribus, cornua in frontibus habent, & caprarum pedibus ſimiles.* vultus illi in gemma truculentus, ingratus & turpis, & quod Philoſtratus ait, αἰσχρὸς τὸ εἶδος. ita ſcilicet fingi ſoliti, humana quidem facie, ſed admodum deformi. itaq. ſi cui influxu humorum facies deturpata eſſet & vehementius corrupta, Satyri, non hominis, faciem eum habere dicebant: iſque morbus σατυρίας ex eo nominatus. auctor philoſophus, quē vide libro

De generatione animalium iv. cap. iii. pro σατυρίας, legendum non dubito in verbis Ariſtotelis σατυρίασις: quo etiam modo ſcriptum inuenimus in regio codice veteris interpretis Græci illorum librorum. nam σατυρίαν morbum nuſquam reperies nominatum: & eſt etiam aliâs ſuſpecta nobis illa morbi appellatio: Satyriaſeos ſiue ſatyriaſmi Hippocrates meminit: quamquam eius interpretes quidam antiqui de tumoribus accipiunt, qui non in facie, vt ait philoſophus, ſed pone aureis naſci ſolent. Galenus quoque in Hippocrateo Lexico ita exponit: verum idem in libro De tumoribus præter naturam, σατυριασμὸν accipit, vt hic philoſophi locus poſtulat accipi. loquens enim de elephantiaſi morbo (quem ſatyriaſeos appellatione philoſophū deſignaſſe, auctor

eſt ille quem dixi Græcus ſcho-liaſtes:) hunc morbum, inquit, dum adhuc incipit, hoc eſt priuſquam in veram & ἀχραιφνῆ elephantiaſim degenerauerit, appellant σατυριασμόν· ἐπειδὴ τοῖς Σατύροις ὅμοιοι γίνονται τὸ πρόσωπον: deinde reſpiciens ad alteram huius vocis interpretationem apud Hippocratem, ſubiicit, ἔνιοι δὲ τὰς κατὰ τοὺς κροτάφους ἐξοχὰς ὀστώδεις οὕτω καλοῦσι. poſtea addit de tertio morbi genere, quod eadem voce veteres denotarunt: τὰς κατὰ φύσιν ἐντάσεις τῶν αἰδοίων μὴ καθισταμένας τινὲς ὀνομάζουσι σατυριασμόν· τινὲς δὲ πριαπισμόν. ecce tria morborum genera, quæ à Satyrorum fœditate nomen ſunt ſortita: primus à ſtruma aut alia turpitudine vultus: alter à tumoribus pone aures Satyrorum: tertius ab obſcena cauſſa & libidine: de vultu iam dictum: tumores pone aures Satyri

aut ſub aure in gemma ſatis ἐπισήμως eſſe notatum, affirmare non auſim: etſi videtur certe aliquam circa aurem eminentiam ingenioſus artifex deſignare voluiſſe. Indubitata quidem res eſt, vetuſtiſſimos artifices cum Satyrorum effigies facerent, tumorem fœdum ad eorum aureis expreſſiſſe, ei ſimilem qui in Sabaudia & aliis regionibus inalpinis ſub gutture ſolet pleriſque oboriri: βρογχοκήλην vulgo medici, Hippocrates, γόγγρωνα nominat. otoceles huius Satyrorum quibus aureis acutas tribuit Lucianus, Philoſtratus ὀξυτελῆ ὦτα, meminit idem ſenex, Ἐπιδημιῶν, libro VI. ἐπιδήμησαν, inquit, περὶ τὰ ὦτα πολλοῖσιν οἷα τοῖς Σατύροισι. *enati ſunt multis* tumores *circa aures, quales ſunt Satyris.* alibi vocat φήρεα, vel φηρεῖα: quia φῆρας, etiam Satyros nominabant, quod antea dictum.

non prætermittendum Galeni verba è Commentario tertio in VI. Epidemiorum, tmemate XIV. φέρεα εἶπεν τὰ τὴν ἐμφέρειαν ἔχοντα φηρέων· οὕτω γὰρ ὠνομάκασιν ἔνιοι τῶν Ιώνων Σατύρους, οὓς γράφουσί τε καὶ πλάττουσι περιμήκεις ἐξοχὰς ἔχοντας παρὰ τοῖς ὠσίν. Ad tertium quod attinet, vulgatiſſimum eſt ita ſolitos effingi Satyros. Aretæus De acutis morbis, cap. XII. οἱ Σάτυροι τοῦ Διονύσου ἱεροὶ, ἐν τῇσι γραφῇσι καὶ τοῖσι ἀγάλμασι ὄρθια ἴσχουσι τὰ αἰδοῖα, ξύμβολον τοῦ θείου πρήγματος. ſimilia his alij medici quicunque de ſatyriaſeos appellatione ſcripſerunt. ſed gemmæ huius ſcalptor de induſtria pudori inſpicientium opus tam eximium videtur conſuluiſſe: poterat enim profectò per ſitum quem Satyrus heic obtinet, caſtos oculos violare. addebat Galenus in ſuperiore loco hunc morbũ ab aliis dici πριαπισμὸν,

antiquitatis fuerit verſatus. De caluitie Sileni, quæ & Satyris communis auctore Luciano, quæque in gemma luculenter expreſſa, multa Syneſius in Caluitiei encomio. Porphyrius apud Euſebium De præparatione libro III. ὁ Σειληνὸς σύμβολον τῆς πνευματικῆς κινήσεως, οὐκ ὀλίγα συμβαλλομένης τῷ παντί. σύμβολα δὲ ἐστὶ τὸ μὲν φίλανθον καὶ στιλπνὸν κατὰ τὴν κεφαλὴν, τῆς οὐρανίου περιφορᾶς. ἡ δὲ περικειμένη κόμη τοῖς κάτω μέρεσιν αὐτοῦ, ὑπόδειγμα τῆς περιγείου περὶ τὸν ἀέρα παχύτητος. Legendum τοῖς κάτω μέρεσιν αὐτῆς. nẽpe κεφαλῆς. Euſebius mox explicat, ἐπιδεικνύμενος τὴν περὶ τὸν ἀέρα παχύτητα διὰ τῆς λασίας κόμης τοῦ γενείου. hoc vult Porphyrius: Silenum, motus à ſpiritu proficiſcentis, qui ad rerum vniuerſitatem plurimum conferat, de quo ait poëta, *Spiritus intus alit*, eſſe ſymbolum: quod flores amare

dicatur, caput ſplendidum, hoc eſt caluum, habere, cœlorum conuerſionem ita denotari: quod inferiores capitis partes habeat comatas, barbam denſam & promiſſam, eo craſſitiem aëris terræ propinquioris innui. Silenorum τὸ φίλανθον, vt ait Porphyrius, arguit è floribus contexta veſtis, quam in theatris geſtabant: de qua inferius: & Virgilij verſus in Sileno:

Serta procul tantum capiti delapſa iacebant. Et ſtatim,

Adgreſſi inijciunt ipſis ex vincula ſertis.

Cernitur & in hac gemma corona volubilis (Græci κυλιςὸν ςέφανον vocant:) ſiniſtro brachio Sileni impoſita. hanc nos initio putabamus, propter temulentiam Sileni negligentius & alieno loco poſitam: & ad earum coronarum genus refe-

rebamus, quas moris fuit comiſſantibus collo appẽdere, vt infra oſtendetur: aut quas conuiuantium pectoribus imponebant, de quibus habes in Cœnis Athenæi: ſed diligentius inſpecta imagine, animaduertimus, non ad Silenum volubilem hãc coronam pertinere: verùm ad Bacchũ, qui dextra manu quam Sileni humero habet impoſitam, eã tenet. ita mos fuit delicatiorum, vt manibus flores tenerent, vel ſolutos, vel ſertos, quod ait Apuleius: aut reticulo minuto incluſos. Cicero in Verrem: *ipſe coronam habebat vnam in capite, alteram in collo: reticulumque ad nareis ſibi apponebat, tenuiſſimo lino, minutis maculis, plenum roſæ.* Tegmen capitis in Sileni imagine, petaſus eſt niſi fallor: nam & in põpa Ptolemaïci Sileni petaſum geſtant: ſed petaſi vera forma parum

heic apparet: nam artifex qui maximè propriam Silenorum notam ſciebat eſſe, caluitiem: id ſtudioſè fecit, vt quantum occupabat caluities, tantum fere capitis nudaret: petaſo in occipitium & poſticam partem capitis reiecto. Venio ad Satyrum de cuius cornibus & caprina ſpecie iam diximus. Iſidorus: *Satyri homunciones ſunt aduncis naribus, cornua in frontibus habent, & caprarum pedibus ſimiles.* vultus illi in gemma truculentus, ingratus & turpis, & quod Philoſtratus ait, αὐχμηρὸς τὸ εἶδος. ita ſcilicet fingi ſoliti, humana quidem facie, ſed admodum deformi. itaq. ſi cui influxu humorum facies deturpata eſſet & vehementius corrupta, Satyri, non hominis, faciem eum habere dicebant: iſque morbus σατυρίας ex eo nominatus. auctor philoſophus, quē vide libro

De generatione animalium iv. cap. iii. pro σατυρείας, legendum non dubito in verbis Ariſtotelis σατυρείασις: quo etiam modo ſcriptum inuenimus in regio codice veteris interpretis Græci illorum librorum. nam σατυρείαν morbum nuſquam reperies nominatum: & eſt etiam aliâs ſuſpecta nobis illa morbi appellatio: Satyriaſeos ſiue ſatyriaſmi Hippocrates meminit: quamquam eius interpretes quidam antiqui de tumoribus accipiunt, qui non in facie, vt ait philoſophus, ſed pone aureis naſci ſolent. Galenus quoque in Hippocrateo Lexico ita exponit: verum idem in libro De tumoribus præter naturam, σατυρειασμὸν accipit, vt hic philoſophi locus poſtulat accipi. loquens enim de elephantiaſi morbo (quem ſatyriaſeos appellatione philoſophū deſignaſſe, auctor

eſt ille quem dixi Græcus ſcholiaſtes:) hunc morbum, inquit, dum adhuc incipit, hoc eſt priuſquam in veram & ἀχραφῆ elephantiaſim degenerauerit, appellant σατυριασμόν· ἐπειδὴ τοῖς Σατύροις ὅμοιοι γίνονται τὸ πρόσωπον: deinde reſpiciens ad alteram huius vocis interpretationem apud Hippocratem, ſubiicit, ἔνιοι δὲ τὰς κατὰ τοὺς κροτάφους ἐξοχὰς ὀστώδεις οὕτω καλοῦσι. poſtea addit de tertio morbi genere, quod eadem voce veteres denotarunt: τὰς κατὰ φύσιν ἐντάσεις τῶν αἰδοίων μὴ καθισταμένας τινὲς ὀνομάζουσι σατυριασμόν· τινὲς δὲ πριαπισμόν. ecce tria morborum genera, quæ à Satyrorum fœditate nomen ſunt ſortita: primus à ſtruma aut alia turpitudine vultus: alter à tumoribus pone aures Satyrorum: tertius ab obſcena cauſſa & libidine: de vultu iam dictum: tumores pone aurem Satyri

non prætermittendum Galeni verba è Commentario tertio in VI. Epidemiorum, tmemate XIV. φέρεα εἶπεν τὰ τὴν ἐμφέρειαν ἔχοντα φηρέων· οὕτω γὰρ ὠνομάκασιν ἔνιοι τῶν Ἰώνων Σατύρους, οὓς γράφουσί τε καὶ πλάττουσι προμήκεις ἐξοχὰς ἔχοντας παρὰ τοῖς ὠσίν. Ad tertium quod attinet, vulgatiſſimum eſt ita ſolitos effingi Satyros. Aretæus De acutis morbis, cap. XII. οἱ Σάτυροι τοῦ Διονύσου ἱεροὶ, ἐν τῇσι γραφῇσι καὶ τοῖσι ἀγάλμασι ὄρθια ἴσχουσι τὰ αἰδοῖα, ξύμβολον τοῦ θείου πρήγματος. ſimilia his alij medici quicunque de ſatyriaſcos appellatione ſcripſerunt. ſed gemmæ huius ſcalptor de induſtria pudori inſpicientium opus tam eximium videtur conſuluiſſe: poterat enim profectò per ſitum quem Satyrus heic obtinet, caſtos oculos violare. addebat Galenus in ſuperiore loco hunc morbũ ab aliis dici πριαπισμόν,

qua voce alibi vtitur. medici poſteriores inter has voces diſcrimen ſtatuerunt: & priapiſmũ grauiorem ac periculo propiorẽ morbum voluerunt eſſe quã ſatyriaſin. cauſſa, opinor, eſt, quod Priapus nunquã ſine protẽſo inguine videtur: ſatyri *ἄνευ ςύματος* ſæpe, vt etiam in hac gẽma. Auiſenæ libro Canonis III. phen XX. ſermone primo, *Σατυείασις* dicitur

كثرة توتر القضيب *πολλὴ*

τάσις (ad verbum *χόρδωσις*) *τοῦ καυλοῦ, ἤγουν τοῦ αἰδοίου*· priapiſmi vero appellationem Græcã retinuit, deprauatam in editione Romana: male enim فريسيموس, ſcriptum pro

فريافيسموس Cauda verò ſic

obiecta oculis, vt nihil queat expreſſius. huius meminit, & Lucian⁹.

Diodorus Siculus libro III. ἔχοντας τοῦ Σιληνοῦ κατὰ τὴν ὀσφὺν οὐράν, διατελέσαι καὶ τοὺς ἐγγόνους τὸ παράσημον τοῦτο φοροῦντας, διὰ τὴν τῆς φύσεως κοινωνίαν. Cornicula Satyrorum ita deſcribit Lucianus : οἱ Σάτυροι ὀξεῖς τὰ ὦτα καὶ αὐτοὶ φαλακροί, κεράσται, οἷα τοῖς ἔτι γεννηθεῖσιν ἐρίφοις τὰ κέρατα ὑποφύεται. Satyrorum ingenium verbo expreſſit Horatius cum *riſores* vocauit & *dicaces*: item Græci poëtæ, cum φιλοκερτόμους: qua appellatione illos non tantum Nonnus afficit, ſed etiam alij poëtæ : vt Nilus ſcholaſticus in Satyri effigiē opere muſiuo è lapillis factam,

> Πάντες μὲν Σάτυροι φιλοκέρτομοι· εἰπὲ δὲ καὶ σύ,
> Τί πρὸς ἕκαστον ὁρῶν τόνδε γέλωτα χέεις.

nec ſolum dicaces, ſed & proni in Venerem, & ſaltatores aſſidui & credebantur, & fingebātur: vnde Satyrica ſaltatio, de qua libri huius quar-

to capite. Qui proximus Satyro aſſiſtit femur Bacchi ſuccollans, Satyrus non eſt, quod multis viſum ſcimus. ego nihil deprehẽdo quod Satyrum vlla ex parte χαρακτηρίζῃ: omitto cornua, quæ cum toto capite propter amplitudinem femoris Bacchici latere abdita inter pueri femina dici queant: ſed in corporis parte inferiore, quid omnino eſt caprino generi ſimile? vbi cauda? vbi pilorum hirſutiæ? vbi denique pedes caprini? aut quis dubitet ſiniſtrum pedem qui laruæ inſiſtit, humanum eſſe, & quidem poſitum, κατὰ φυσικὴν θέσιν? dextrum vero pedẽ peritus glypta quam maxime fieri poterat extendit: ita enim neceſſe fuit incedenti: cuius rei certiſſimam cauſſam ex philoſopho afferrem, ſi demonſtrationum philoſophicarũ eſſet hic locus. qui igitur Satyrus

eſſe dici non poteſt, nec Satyriſcus, alius quidam ſit oportet è Dionyſiacis miniſtris,quorum antea multos ordines & nomina recenſuimus. Tityros à Satyris clare ſeparat Strabo non ſemel: grammaticis tamen placet, Dores Tityros appellare quos alij Græci Satyros: vt de ſimiis Satyris & Tityris ad Theophraſtũ adnotabamus. quare nec Tityrus eſſe hic poteſt. idem ſentiendum de eo qui Bacchum præcedit, cornu copiæ oſtentans, manu in altum ſublata. eſt autẽ adoleſcentulus quem formæ bonitas ac venuſtas cõmendat. & fortaſſe neque huic neque illi de quo modo diximus, aliud nomen quærere debemus,quàm quod humana forma ſuggerit: nam etiam in Dionyſiaca Ptolemæi pompa, is qui ſimile miniſterium obit, ἀνὴρ ſimpliciter dicitur. quin Silenum

ipſum cum Satyris Lucianus σκιρτητικοὺς ἀνθρώπους nominat. ex Athenæi loco, vt & gemma iſta, conſtare poteſt nobis de more hoc Amaltheæ cornu traducendi, inter cætera quibus pompæ Dionyſiacæ choragium ſolebat inſtrui. verba Athenæi. μέσος δὲ τούτων ἐβάδιζεν ἀνὴρ μείζων τετράπηχυς ἐν τραγικῇ διαθέσει καὶ προσώπῳ, φέρων χρυσοῦν Ἀμαλθείας κέρας. quare autem ad Διονυσιακὰ πομπεῖα Amalthea pertineat, è tertia Diodori Bibliotheca diſcimus. videtur autem hic iuuenculus dextra hircũ trahere. in quo vetus mos expreſſus eſt, quẽ notat in libello, Περὶ φιλοπλουτίας Plutarch. ἡ πάτριος τῶν Διονυσίων ἑορτὴ τὸ παλαιὸν ἐπέμπετο δημοτικῶς καὶ ἱλαρῶς. ἀμφορεὺς οἴνου καὶ κληματίς, εἶτα τράγον τις εἷλκεν, ἄλλος ἰσχάδων ἄῤῥιχον ἠκολούθει κομίζων. Cantharus quem heic cernis humi iacentem vino effuſo, & Bac-

cho & Sileno optimè conuenit. de hoc in Sileno Virgilius:

Et grauis attrita pendebat cantharus anſa.

Bacchum quoque cantharis potaſſe, quem poſt Cimbricam victoriã Marius, ille arator Arpinas, & manipularis imperator, eſt imitatus, etiã Plinius teſtatur libro XXXIII. cap. XI. vt cum Martis effigiem pingebant, clypeum ſemper illi ſoliti appingere: ſic Bacchi ſymbolum inter cætera fuit vas aliquod vinarium. Ariſtoteles De poëtica: ὁμοίως ἔχει φιάλη πρὸς Διόνυσον, καὶ ἀσπὶς πρὸς Ἄρην. huc ſpectat amphora illa vini in ſuperiore Plutarchi loco. Sed & in ſatyris pingendis idem ſeruatum. Plinius libro XXXV. cap. X. *Ariſtidis Thebani diſcipuli fuerunt & filij Nicerus & Ariſtippus, cuius eſt Satyrus cum ſcypho coronatus.* in Ptolemaïca põpa

apud Dipnoſophiſtā, nō prætermiſ-ſa eſt pars iſta inſtrumenti Bacchici. ibidem etiam traducuntur cū thyrſis, tympanis, mitris, etiam πρόσωπα (intellige προσωπεῖα:) Σατυρικὰ καὶ κωμικὰ καὶ τραγικά. ex quo intelligi poteſt quo ſpectet perſona illa quam gemma hæc conſpiciendam exhibet. Plutarchus De auaritia Dionyſiacam trāſuectionem veterum comparans cum recentiorum luxu: vetera, inquit, cōtemtui ſunt, & obſoleuerunt χρυσωμάτων περιφερομένων, καὶ ἱματίων πολυτελῶν καὶ ζευγῶν ἐλαυνομένων, καὶ προσωπείων. cui loco erit pro luculento commentario quintus liber Athenæi. Bacchas vario ornatu cōcinnari ſolitas & ſcriptorum teſtimoniis, & auctoritate peritiſſimi huiuſce artificis liquidò conſtat. quæ pone Satyrum incedit, militari more amicta, crocotum

infra

infra genua non demittit, ſagum non manuleatum cingulo aſtringit. in manu tamen ferulam hedera inuolutam non thyrſum habere videtur. nam thyrſus eo etiam diſtat ἀπὸ νάρθηκος, quod acie lanceæ munitus eſſet thyrſus: ideò λογχωτὸς θύρσος, & θυρσόλογχον vocabatur. huius verò geſtamen omni ferro caret. auctor eſt Diodorus Siculus in quarto, ad vitandas verberationes ac cędes in vino prius frequentes inſtitutum fuiſſe, vt Bacchi πρόπολοι, vterentur νάρθηξι, καὶ μὴ ξυλίναις βακτηρίαις, ferulis, non autem baculis ligneis. thyrſi ab vtroque extremo ferrati & aculeati, vocabantur δίθυρσα λογχωτὰ, vt in epigrammate Agathiæ ſcholaſtici, libro ſexto, titulo ἀπὸ βακχευομένων. iam diximus videri Baccham ναρθηκοφόρον ſiniſtra fructum è propinqua arbore decerpere. cogite-

mus tamen num ſit potius Baccha eadem crotaliſtria, manu ſublata crotalum quatiens ad oblectandum puerum. manus agitationem aliter quamvis doctus artifex exprimere non potuit. idem dicendum, & de Baccha tympaniſtria, in qua artem ſuam conſummauit nobiliſſimus glypta. ea Bacchum præcedit, cui ludos facit, incedens retrorſum more boum ὀπισθονόμων, & inter gradiẽdum ad numeros pedes ſimul mouens, & manibus tympanum quatiens: quod Agathias dixit in epigrammate quodam libro ιv. κύμβαλα χερσὶ τινάξαι· apud poëtas & Clementem in Protreptico habes multa de Bacchantium ludicris, quæ Orpheus appellat, παίγνια καμπεσίγυια: vulgo poëtæ κρόταλα, κύμβαλα, τύμπανα, & ῥόπτρα. hæc Baccha nuda eſt, ſed iactantur illi à tergo vittæ

aut lemniſci è corona pendentes: niſi tamen eſt pannus humero dextro impoſitus: cui non diſſimiles erant panni illi qui factiones Circi diſtinguebãt. Agathias in epigrammate quo Baccha vitæ genus mutatura artis inſtrumenta Baccho dedicat, περισφύριον inter cætera recenſet. licet eam vocem interpretari de faſcia, qua imus pes implicatur: quod non male aptari poſſit huic figuræ, vbi circa tibiam dextram pãnus iſte voluitur. fortaſſe tamen faſciarum pedulium Mænadibus propriarum genus aliquod, aut neſciò quæ talaria intellexit Agathias: eius verba ſunt:

Πορφυρεῖς ἡ Κνιδίη τὰ στέμματα, καὶ τὸ δίθυρσον
Τοῦτο τὸ λογχωτὸν, καὶ τὸ περισφύριον,
Αβροκόμη Διόνυσε τεοῦ παστάδος ἠώρησεν.

Baccha αὐλητεὶς duas vno flatu tibias inflat: in nuptiis, & pleriſque ſolennitatibus læti argumenti binis tibiis vtebantur: ad monodias & planctus ſingulas adhibebant. hæ tibiæ longæ admodum & impareis in hac figura cernuntur: quod aliter habet in gemmæ ſcalptura, vbi pares ſunt tibiæ: ſed à prototypo diſceſſit aliquantulum qui in ære ſcalpſit: vidimus & alias gemmas vbi Satyri & Bacchæ tibias geminas inflabant: ſed ſemper pareis: niſi quod propter rationes opticas tibiam quæ longius ab inſpicientis oculis abeſt, minimo minus breuiorem ab artificibus factam aliquando obſeruauimus. cæterum de tibiis longis breuibus, paribus imparibus, dextris ſiniſtris, multa, eaque perſæpe inter ſe pugnantia Græci Latiniq. grammatici: quorum ſen-

tentias ventilare, non eſt huius propoſiti. tandem enim manum de tabula.

De perfecta ab arte SATYRICA. *Genus illius inueſtigatur à partitione poeſeos quæ apud Platonem & Ariſtotelem. locus Ariſtotelis illuſtratus & emendatus.* ὅτι μὲν, *non ſequente* ὅτι δὲ. *differentia inter* μιμεῖσθαι δρῶντας *&* μιμεῖσθαι δρῶντα. Δραματικὴ *&* δράματα, *vnde ſint dicta. locus inſignis Ariſtotelis illuſtratur & ter quater emendatur.* πράττειν *pro tragœdiam componere.* Fabula *vnde dicta. Diomedis locus animaduerſus. Dramaticæ poeſeos ſpecies variè recenſitæ veteribus. noua earundem diuiſio. Finis dramaticæ.* οἱ διδάσκοντες. οἱ τοῦ γέλωτος ποιηταί. μῖμοι γελοίων: *mimorum ſpecies,* παίγνια, *&* ὑποθέσεις. *Satyrica media inter tragœdiam & comœdiam.* τραγῳδία *pro Satyrica: Horatij locus illuſtratur. Affinitas Satyricæ cum tragœdia: item differentia. Affinitas Satyricæ cum comœdia. L. Sullæ* σατυρικαὶ κωμῳδίαι. σατυρίζειν, *&* κωμῳδεῖν. σατυρικὸς φίλος, κωμικὸς, τραγικός. *Propria Satyricæ: chorus è Satyris: item perſonæ ridiculæ.* Burris. *breuitas fabulæ & ſimplicitas: dicacitas hilaris potius quàm palàm obſcena: character verſuum Satyricorum: Satyrica tragicis dramatis interiecta aut ſubiecta. Mos tragicorum poëtarum, quaternis fabulis certandi.* τετραλογίαι τραγικῶν *&* τριλογίαι. *Colligitur definitio Satyricæ. variæ tragœdiæ* παρεκβάσεις.

CAPVT III.

Expositis *Satyricæ* naſcentis adhuc & vix dum ſatis inchoatæ principiis, ſupereſt vt de arte quæ τὰ αὐτοσχεδιάσματα & excepit, & demum perfecit, hoc loco diſſeramus: totamque eius poëſeos naturam accuratius paullo explicemus. Poëticen veteres in tria genera ſunt partiti: τὸ διηγηματικὸν, τὸ δραματικὸν, Latinis, narratiuum & actiuum: quodque ex vtroq. genere eſt mixtum. huius partitionis auctor primus Plato: qui in III. De republica, poſtquam dixit περὶ τῶν λόγων τῶν ποιητικῶν, id eſt, de ſubiecto poëtices, quod non minus latè quam res ipſæ patet: differentias poëtarum explicat ἀπὸ τῆς λέξεως, hoc eſt, ab ipſo tractationis modo. ponit autem ſpecies has: ἁπλῆν διήγησιν, ſiue διήγησιν δι᾽ ἀπαγγε-

λίας: qualis fuit poëſis phyſicorum Empedoclis, Parmenidis, & apud Latinos Lucretij: item dithyrambicorum vt plurimum: nam hos ſolos in exemplum adducit Plato. deinde διήγησιν διὰ μιμήσεως, qualis eſt in tragœdia & comœdia: poſtremò τῇ δι' ἀμφοτέρων περαίνουσαν: cuiuſmodi eſt heroica, & ſimiles aliæ. Ariſtoteles verò quum familiari ſibi ſubtilitate vniuerſæ poëſeos ſpecies omnes ad tria imitationis capita eſſe referanda docuiſſet, τὸ μιμεῖσθαι ἕτερα, ἢ ἑτέροις, ἢ ἑτέρως: poſtremum membrum declarat his verbis: Ἔτι δὲ τούτων τρίτη διαφορὰ, τὸ ὡς ἕκαστα τούτων μιμήσαιτο ἄν τις· καὶ γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῖς, καὶ τὰ αὐτὰ μιμεῖσθαι ἔστιν, ὁτὲ μὲν ἀπαγγέλλοντα, ἢ ἕτερόν τι γιγνόμενον, ὥσπερ Ὅμηρος ποιεῖ· ἢ ὡς τὸν αὐτὸν, καὶ μὴ μεταβάλλοντα. ἢ πάντας ὡς πράττοντας καὶ ἐνεργοῦντας τοὺς μιμουμένους. habes in his verbis tres illas

ſpecies expreſſas, quas ante attulimus ex Platone: cuius vberem & fuſam diſputationẽ cum in pauciſſima verba contraxit Ariſtoteles, & breuitate orationis, & locutione ipſa lectoris attentionem excitauit: nam ἢ ἕτερόν τι γιγνόμενον dixit, pro eo quod erat vſitatius, ὁτὲ δ᾽ ἕτερόν τι γιγνόμενον: præceſſit enim, ὁτὲ μὲν ἀπαγγέλλοντα. hoc autem vult: ſic poſſe imitationem inſtitui, vt in aliis poëta ipſe narret, in aliis perſonã ſuam mutet, & aliud quid fiat. ſic Homerus modò ſuam ipſius perſonam ſuſtinet, modò Chryſæ aut Achillis: quod dixit Plato ὁμοιοῦν ἑαυτὸν ἄλλῳ: & λέγειν ῥῆσίν τιν᾽, ὡς τιν᾽ ἄλλον ὄντα. ſed non ſolum homines in poëſi loquentes introducunt poëtæ: verum & deos, & bruta quoque interdum animalia vt Achillis equos Homerus, & flumina aliaſque res inanimatas: ideo

conſultius Ariſtoteles, ἕτερόν τι γιγνό-μενον: quàm Plato, ὡς τὸν ἄλλον ὄντα: mutato enim genere omnia eſt cō-plexus accuratiſſimus Stagirita. ha-ctenus prima ſpecies, quæ melius Platoni tertia eſt: ſequitur ſecunda, ἢ ὡς τὸν αὐτὸν καὶ μὴ μεταβάλλοντα, quan-do idem ſemper eſt poëta, neq. alie-nam vllam ſuſcipit perſonam: & vt eleganter ait Plato, μηδαμοῦ ἑαυτοῦ ἀποκρύπτεται. in philoſophi verbis re-petendum ex præcedentibus, ἔστι μι-μεῖσθαι. de tertia ſpecie ſic: ἢ πάντας ὡς πράττοντας, καὶ ἐνεργοῦντας τοὺς μιμου-μένους: heic quoque repetenda illa, ἔστι μιμεῖσθαι. omnino autem legen-dum πάντα, non πάντας. ita penitus profligata erit difficultas huius loci, quæ magnos viros torſit. licet, in-quit philoſophus, etiam hoc modo imitari, vt ſic omnia imitatione ſua exprimant poëtæ, quaſi ipſi agerēt,

& in rerum ipſarum actu verſarentur, non otioſi in cellula ſcriberent. doctè & acutè diſtinxit Ariſtoteles inter iſta duo: *μιμεῖσθαι δρῶντας, imitari eos qui agunt*, quod pertinet ad caput, ἃ μιμοῦνται: & *μιμεῖσθαι δρῶντα, imitari agendo*, quod eſt proprium capitis πῶς μιμοῦνται. illud poëtis omnibus eſt commune: nam omnes imitatores ſunt, non ſane feriãtium hominum, ſed qui aliquid agunt, & quatenus illud agunt. μιμοῦνται γὰρ οἱ μιμούμενοι πράττοντας, inquit philoſophus initio capitis ſecundi. ideo dicebat idem in ipſo libri huius principio, omneis in vniuerſum poëſeos ſpecies, τυγχάνειν οὔσας μιμήσεις τὸ σύνολον: quæ ſententia quum à Platone variis locis ſit tractata: idem tamen generalem appellationem aptauit ſpeciei, cum dramaticã poëſim nominauit, ſicut antè retulimus,

διήγησιν διὰ μιμήσεως. nam etſi imitã-
tur omnes poëtæ, expreſſior tamen
eſt eorum imitatio, qui non rem ge-
ſtam referunt: verum quodammo-
do gerunt: dum diſſimulata perſo-
na ſua alios introducunt, qui coram
ſpectatoribus res ipſas agant. hinc
ortæ huius poëſeos duæ appellatio-
nes: μιμητικὴ enim dicta eſt, propter
imitationis præſtantiam: & δραμα-
τικὴ, propter actionem. Diomedes
libro III. *Poematis genera ſunt tria: aut
enim actiuum vel imitatiuũ, quod Græci
δραματικὸν, vel μιμητικόν. aut enarra-
tiuum vel enunciatiuum, quod Græci
ἐξηγητικὸν, vel ἀπαγγελτικὸν dicunt: aut
cõmune vel mixtum, quod Græci κοινὸν,
vel μικτὸν appellant.* cur autem δραμα-
τικὴ poëſis hæc ſit dicta, & poemata
huius generis δράματα ſint appella-
ta, luculento loco docuit philoſo-
phus: qui quum in ore ſit omnibus,

nemo tamen adhuc, quod ſciam, grauiſſimarum mendarum lectores admonuit, quibus maculata ſunt ipſius verba. quare non prætermittenda nobis occaſio de tanto auctore bene merendi. ſic ille capite tertio: *ἐν τρισὶ δὴ ταύταις διαφοραῖς ἡ μίμησις ἐστὶν, ὡς εἴπομεν κατ᾽ ἀρχὰς, ἐν οἷς τε, καὶ ἃ, καὶ ὡς· ὥστε, τῇ μὲν ὁ αὐτὸς ἂν εἴη μιμητὴς Ὁμήρῳ Σοφοκλῆς· μιμοῦνται γὰρ ἄμφω σπουδαίους· τῇ δὲ Ἀριστοφάνει. πράττοντας γὰρ μιμοῦνται, καὶ δρῶντας ἄμφω. ὅθεν καὶ δράματα καλεῖσθαί τινες αὐτὰ φάσιν, ὅτι μιμοῦνται δρῶντας.* quum in tribus poſita ſit imitatio, rebus, quæ ſubiecti locum obtinent: (philoſophus vocat *ἃ*:) inſtrumentis, *ἐν οἷς*, id eſt, per quæ fit imitatio: & *ὡς*, ſiue modo: rectè colligit Ariſtoteles, poſſe eundem poëtam pluribus diuerſi generis poetis ratione aliqua ſimilē eſſe. affert exēplum Sopho-

clis: qui ſubiecti ratione habita, Homero ſimilis: bonos enim ambo imitantur: at modum ſi ſpectes imitationis, cum Ariſtophane illi conuenit: *ambo enim*, inquit, *eos imitantur qui agunt geruntque aliquid*. ita quidem vulgata lectio: quam eſſe ineptiſſimam, clarum ex iis quæ ante diximus. philoſophus heic certã notam indicare voluit, qua poëſis dramatica à cæteris diſtingueretur: quæ profectò ea eſſe nequit, quam iſta ſcriptura exhibet: quandoquidem omnis poëſeos commune eſt, τὸ μιμεῖσθαι δρῶντας, vt iam probauimus, quæ igitur illa nota? certo certius ſcripſiſſe philoſophũ, πράττοντες γὰρ μιμοῦνται. καὶ δρῶντες ἄμφω. rationem ſuperius attulimus: quæ quum manifeſtiſſima ſit, mirari ſubit tantæ ἀτοπίας, non veniſſe in mentem viris doctiſſimis & acutiſſimis, qui

elaboratiſſimos in eum libellum cõmentarios ediderunt. vertendum autem, vt philoſophi ratio exprimatur, *ambo enim agendo faciendoque imitantur*: non *agentes facienteſque*, quod propter τὸ ὁμόπτωτον, quarti caſus cum primo, Græce imperitum fallet. ſimiliter corrupta ſunt, & quæ ſequuntur: nam & ibi proculdubio legendum, ὅτι μιμοῦνται δρῶντες, non δρῶντας: quod falſum eſſe & ineptũ, ſimiles loci euincunt, quos prætermitto. ſic accipiendum in definitione tragœdiæ vocem δρώντων. & inde πράττειν pro τραγῳδοποιεῖν, tragœdiam componere, idem vſurpat: vt in illo ipſo capite ſexto: οὔκουν ὅπως τὰ ἤθη μιμήσωνται πράττουσιν, ἀλλὰ τὰ ἤθη συμπεριλαμβάνουσι διὰ τὰς πράξεις. quid ineptius vero lectione vulgata, quæ δράματα vult dici ab imitatione δρώντων? imò verò, vt ποιήματα, appel-

lantur, ἃ ποιεῖται, διδάγματα ἃ διδάσκεται, κόμματα ἃ κόπτεται: ſic omnino δράματα dicta ſunt, ἃ δρᾶται, vel quod idem eſt, ἃ δρῶντες μιμοῦνται: non ἃ μιμοῦνται δρῶντας. in hanc ſententiam ſcribunt γραμματικῶν παῖδες, appellata eſſe δράματα διὰ τὸ μιμηλῶς ἐν τῇ θυμέλῃ δρᾶσθαι. ita Græci: Diomedes quoque: *δράματα dicuntur tragica aut comica, παρὰ τὸ δρᾶν, id eſt agere.* Latini δράματα vocarunt fabulas: qua de voce ibidem ſubiicit Diomedes: *Latinè fabulæ appellantur, ſiue factubulæ: in Latinis enim fabulis plura ſunt cātica quæ canuntur. Vel à faciendo: nam & agi fabula non referri ab actoribus dicitur.* duo affert veriloquia iſtius vocis: prius, quo fabulam vult dici à fabulando, quaſi *fabubulā*. ita enim corrigendum: & ſtatim pro *plura*, ſcribendum *pauca*. falſiſſimū enim eſt, in Latina fabula plura eſſe, aut

multa cantica: quum fere in totum dramatica Latinorum choris caruerit & canticis. adde quod repugnat manifeſtò ea lectio auctoris menti: qui *fabulari* & *canere*,quaſi verba res contrarias ſignificantia ſeparat. à verbo autem facio, ita formari vox *fabula* potuit, quaſi *factibula*, vt à verto *vertibula*, à flecto *flectibula*, à mando *mandibula*,& à peſte *peſtibula*; quod verbi extat in antiquis libris Codicis Iuſtinianei. Species dramaticæ poëſeos, nobiliſſimæ ſunt Tragœdia & Comœdia: itaque apud Platonem, Ariſtotelem alioſq. auctores,locis quàm plurimis omneis τῆς δραματικῆς ſpecies, quæ multæ ſunt, duobus hiſce nominibus cõprehenduntur. plerique Satyricam dramaticæ tertiam ſpeciem numerant,vt Iſacius Tzetzes,aliique. ſunt qui ſpecies illius in vtraque lingua

quatuor

quatuor faciant. Diomedes: *Poematos dramatici vel actiui genera ſunt quatuor: apud Græcos, tragica, comica, Satyrica, mimica: apud Romanos prætextata, tabernaria, Attellana, planipes.* cæterum partitionem hāc melius inſtituas, à cōtemplatione finis. Quod enim ſcribit Ariſtoteles in octauo De republica, vniuerſam muſicen ad tria eſſe vtilem, παιδείαν, κάθαρσιν, διαγωγήν, ad docendum, ad liberandum ab affectibus, ad oblectādum: id in dramatica poëſi, quam ipſe nominat θεατρικὴν μουσικὴν præcipuè locum habet. παιδείαν quidem adeo ſibi vindicant huius muſices poëtæ, vt διδασκάλων appellationem & *docendi* verbum propria ſibi fecerint apud Græcos pariter & Romanos: de quo multa obſeruabamus cognitu digna ad Athenæum lib. VI. cap. VII. & ſæpe in Græcorum libris,

οἱ διδάσκοντες ſunt comici aut tragici. Liberandi verò ab affectibus partim eandem, partim diuerſam viam hi poëtæ ſunt ingreſſi. in eo conueniunt, quod τῇ καθάρσει τὴν διαγωγὴν, oblectationem cum medicina miſcuerunt: diuerſitas in eo longe maxima, quod ad conciliandam in auditorum animis voluptatem, alij cũ admiratione rei inexſpectatæ commiſerationem, & lacrymarum irritationem adhibuerunt: eſt enim etiam lacrymarum naturalis quædã homini voluptas: alij, cum euentuum nouitate riſum & iocum miſcuerunt: quos propterea τοὺς τοῦ γέλωτος ποιητὰς Græci dixere. prioris generis eſt Tragœdia: quæ, vt in eius definitione ponit philoſophus, δι' ἐλέου, καὶ φόβου περαίνει τὴν τῶν παθημάτων κάθαρσιν. poſterioris, Comœdia: quã philoſophus docet eſſe imitatio-

nem prauarum actionum: non quidem promiſcuè, κατὰ πᾶσαν κακίαν, inquit: ſed earum ſolum quæ admixtum habent τὸ γελοῖον. riſum enim comici ſectantur: verùm moderatè & certa lege. diſtat enim longe comœdia ab obſcenitate & laſciua procacique imitatione mimorum: quorũ cõparatione imitatio comica iure σπουδαία μίμησις dici mereatur: comici poëtæ, μιμηταὶ σπουδαῖοι. Vlpianus ad Philippicæ ſecundæ illa, μίμοις γελοίων ἀναξίους, ait, τὸ τῆς παραθήκης. οὐχ ἅπασα γὰρ μίμησις γελοία τυγχάνει, ἀλλ' ἔστι καὶ σπουδαία. ἡ γὰρ τραγῳδία, μίμησις ἐστὶν ἠθῶν, καὶ παθῶν· καὶ ἡ κωμῳδία μίμησις, καὶ οἱ μίμοι Σώφρονος. Mimorum autem apud veteres plures ideæ fuere in vſu: breuiores quidam, licentia dictorum, ſiue dicteriorum, & ſcurrilitatis impudentia bonis omnibus odioſi: alij prolixiores, & ad natu-

ram comœdię propius accedentes. illos vocabant παίγνια: hos, ὑποθέσεις & dramata. Plutarchus, Sympoſiacorum libro VII. probl. VIII. μῖμοι τινές εἰσιν, ὧν τοὺς μὲν ὑποθέσεις, τοὺς δὲ παίγνια καλοῦσιν· ἁρμόζειν δ' οὐδέτερον οἶμαι συμποσίῳ γένος· τὰς μὲν ὑποθέσεις διὰ τὰ μήκη τῶν δραμάτων, καὶ τὸ δυσχορήγητον. τὰ δὲ παίγνια, ὅτι πολλῆς γέμει βωμολοχίας καὶ σπερμολογίας. idem eruditiſſimus ſcriptor in libro quo terreſtria & aquatilia animalia comparãtur, mimo tribuit πλοκὴν δραματικὴν, καὶ πολυπρόσωπον. quo ex loco apparet, mimorum tantam fuiſſe vilitatem, vt ad agendum mimum canes hiſtrionicam doctos interdũ adhibere nõ erubuerint planipedes. Inter duo hæc dramaticæ poëſeos genera, tragœdiam & comœdiam, SATYRICA fuit, neque huic, neque illi per omnia ſimilis: ſed vtriuſque natu-

ram proprio modo quodam participans. Poſtea enim quam perfecta fuit tandem tragœdia, cònuenientem illam ſibi maieſtatem conſecuta, cuius gratia dicitur philoſopho ἀποσεμνυνθῆναι, Satyris excluſis, & laſciuia priore mutata: cœpere tragicæ aſperitatis & mœſti ſupercilij diuerticula quæri à ſpectatoribus: quorum deſideriis vt ſatisfacerent tragœdiarũ poëtæ, reuocatis Satyris quos tragœdia excluſerat, vetuſtiſſimum inuentum Satyrici chori in ſcena laſciuientis, noua facie induerunt, & ad ſimilitudinem tragicæ fabulæ, Satyricam concinnare inſtituerunt. Diomedes: *Satyrica eſt apud Græcos fabula, in qua item tragici poetæ, non reges aut heroas, ſed Satyros induxerunt, ludendi cauſſa iocandique: vt ſimul ſpectator inter res tragicas ſeriaſque Satyrorum quoque iocis & luſi-*

bus delectaretur, vt & Horatius ſentit his verſibus: Carmine qui tragico vilem certauit ob hircum, Mox etiam agreſteis Satyros nudauit, & aſper Incolumi grauitate iocum tentauit: eò quod Illecebris erat & grata nouitate morãdus Spectator. eadem pene verba apud Mariũ Victorinum De metris libro II. nihil mirum igitur, appellatione tragœdiæ Satyricam non raro intelligi: quippe quæ non ſolum inuenta fuerat à tragicis poëtis: ſed etiam tragicarum fabularum comes ſemper & quaſi ἐφόλκιον fuit, atque adeo quaſi ſpecies quædam tragœdiæ: Diodorus Siculus libro IV. καὶ Σατύρους δὲ φασὶν αὐτὸν Bacchum, περιάγεσθαι· καὶ τούτους ἐν ταῖς ὀρχήσεσι, καὶ ταῖς τραγῳδίαις τέρψιν, καὶ πολλὴν ἡδονὴν παρέχεσθαι τῷ θεῷ. niſi τραγῳδίας dictionem heic accipias veteri illa notione de qua primo capite diximus, neceſſario de

Satyrica intelligere debes : nam vera tragœdia Satyrorum genus omne aſpernatur. ita omnino accipi debet vox *tragœdia* in illo Horatij verſu ex Arte: *Effutire leueis, indigna tragœdia verſus.* ἀναξία ἡ τραγῳδία φλυαρεῖν. hoc eſt: οὐκ ἄξιον ἐν τραγῳδίᾳ καὶ σατυρικῇ φλυακογραφεῖν. nam & quæ præcedunt,& quæ ſequuntur ad Satyrica dramata pertinent. Græcorũ imitatione ita locutus: qui vt antea diximus , tragœdiæ appellatione paſſim etiam Satyricam intelligunt. & poëtas Satyrorum dramatum raro aliter quàm τραγικοὺς ποιητὰς nominant. Affinitatem ſane quam habet Satyrica cum tragico cothurno, arguit etiam perſonarum quas introducit qualitas : quæ vel plane eædẽ ſunt (chorum ſemper excipimus:) ex quibus componi ſolitæ tragœdię, vt capite ſequẽte ſumus dicturi:

vel etiam maioris dignationis, admirationis & τερατείας: vt Centauri, Cyclopes, & è diis etiam aliqui non nunquam. hoc autem à comœdiæ ſocco alieniſſimum: quæ definita eſt à ſapientibus, ἰδιωτικῶν καὶ πολιτικῶν πραγμάτων ἀκίνδυνος περιοχή. *priuatæ ciuiliſque fortunæ ſine periculo cõprehenſio*. migrant enim cõmunem legem ſui carminis & Ariſtophanes & Plautus cum deos, heroas, reges in dramata ſua admittunt: etſi factitaſſe idem alios è Græcis comicis ad Athenæum obſeruabamus. Sunt & plura alia Satyricæ communia cum tragœdia: de cuius proprietatibus, & partibus cũ qualitatis, tum quantitatis, quæ ſcribuntur à ſubtiliſſimo philoſopho, pleráque omnia exceptis nonnullis, etiam in hac locum habere, palàm facient quæ de Euripidis Cyclope, fabula Satyrica ca-

pite libri huius ſexto dicturi ſumus. Græci critici hoc differre Satyricam à Tragœdia ſcribunt, quod hæc triſtia ſolum & planctus contineat: illa planctus hilaritate quadã temperet: ac fere quum ſit initio triſtis & impedita, in gaudium tandem deſinit. Iſaacius Tzetzes: διαφέρουσι πρὸς ἀλλήλους ἡ τραγῳδία, καὶ οἱ Σάτυροι, ὅτι ἡ μὲν τραγῳδία θρήνους μόνον ἔχει, καὶ οἰμωγάς· ἡ δὲ Σατυρική συγκιρνᾷ τοῖς ὀλοφύρσεσιν ἱλαρότητα, καὶ ἀπὸ δακρύων εἰς χαρὰν καταλυτᾶν εἴωθε. Demetrius Phalereus Satyricam appellat παίζουσαν τραγῳδίαν: tragœdiam quidem, ſed ludentem: quum à vera tragœdia ſales & riſus penitus exulent. Origenes contra Celſum tomo VII. de tragœdiarũ & Satyricarũ poëtis vel hiſtrionibus: οἱ ἐπὶ τῆς σκηνῆς, καὶ τῆς ὀρχήστρας τοῦ τυχόντος ἄθλου ἕνεκεν ἀγωνιζόμενοι· καὶ ὅπου μὲν λύπας καὶ οἴκτους τοῖς

θεαταῖς ἐμποιοῦντες· ὅπου δ' ἀσέμνους γέλωτας· τοῦτον γάρ τι βούλεται τὰ σατυρικὰ δράματα. Propter riſum igitur ac iocos & laſciuiam merito ſatyrica comœdiæ propior quam tragœdiæ vulgo habita. quamobrem Latini cum Græcorum ſatyricis non alias componunt fabulas, quàm Attellanas, vt libro ſequente dicetur. & doctiſſimus vir Athenæus fabulas à Sulla compoſitas, quæ vel Attellanæ fuerunt, vel tabernariæ, aut certe mimi quidam, appellat σατυρικὰς κωμῳδίας, libro ſexto. inde etiam eſt, quod σατυρίζειν & κωμῳδεῖν, vt cognatæ notionis voces ab optimis ſcriptoribus pro eodem vſurpantur. Clemens Alexandrinus in Protreptico: σκηνὴν πεποιήκατε τὸν οὐρανὸν, καὶ τὸ θεῖον ὑμῖν δρᾶμα γεγένηται· καὶ τὸ ἅγιον προσωπείοις δαιμόνων κεκωμῳδήκατε, τὴν ἀληθῆ θεοσέβειαν δεισιδαιμονίᾳ σατυρίσαν-

τες. pro traducere & in argumentum contumelioſi riſus vertere, vtrumque verbum poſuit. ſic etiam pro inhoneſto ac turpi σατυρικὸς, aut κωμικὸς dicunt Græci: quum contra iiſdem τραγικὸς, idem ſit atque honeſtus & grauis. Plutarchus de diſcrimine adulatoris & amici: καὶ ὅλως, inquit, de vero amico, τραγικός ἐστιν, οὐ σατυρικὸς φιλίας ὑποκριτής, οὐδὲ κωμικός. idem in vita Galbæ: τὰς δὲ δωρεὰς ἃς Νέρων ἔδωκεν, ἀπαιτεῖσθαι οἱ πλεῖστοι τῶν λαβόντων, ἐφήμεροι, καὶ σατυρικοὶ τοῖς βίοις ἄνθρωποι. at in Catone Cenſorio eiuſdem, quo loco dicitur Socrates σατυρικὸς καὶ ὑβριστὴς, longe aliter ea vox intelligenda. reſpicit enim ibi ad Platonis locum, quẽ ſuperius attigimus, cum de Satyrorũ ingenio loqueremur. Proprium carminis huius ante omnia fuit, quod ſemper è Satyris chorus conſtabat, qui in

tragœdiis pro argumenti diuerſitate variabatur. perſonæ etiam pleræque vt plurimum ridiculæ, etſi non omnes: velut in Euripidea Cyclope Vlyſſes. Diomedes: *In Satyrica fere Satyrorum perſonæ inducuntur, aut ſi quæ ſunt ridiculæ ſimiles Satyris, Autolycus, Burris*. fortaſſe ſcribendum, *Buſiris*. nam Burris iſte ex Græcorũ poetis mihi non eſt notus. Propria etiam Satyricæ videtur fuiſſe fabulę ſimplicitas, & breuitas: quum contra in tragœdiis neceſſariam eſſe magnitudinem, tot libris repetat Ariſtoteles. id nempe fuit tragicorum poetarum ἔργον: at ſatyrica dramata velut pictorum parerga. Tragœdiam philoſophus laudat, quæ argumento conſtat non ſimplici, ſed implicito: vult enim eſſe τὴν τοῦ μύθου σύστασιν οὐχ ἁπλῆν, ἀλλὰ πεπλεγμένην: quæ locum facile præbet

περιπετεία τε καὶ ἀναγνωρισμῷ. magnæ enim laudi poetæ adſcriptum, ſi fabulam, quæ tragœdiæ anima, ſic cōtexeret, vt longe quæſitis epiſodiis opus non eſſet. quando enim ex ipſa fabulæ conſtitutione caſus inſignes prodibant, & agnitiones inſperatæ, creſcente epiſodiorum numero ſimul tragœdia creſcebat, quę populo Atheniēſium, otio & ignauiæ aſſueto, eo gratior erat quo longior. at in Satyricis πλοκὴ tanta non fuit: ſed ἄνευ περιπετείας, καὶ ἀναγνωρισμοῦ ἁπλῆ μετάβασις. certum eius rei indicium facit nobis Euripidis Cyclops: qui eam ob cauſſam vix ſeptingentorum eſt verſuum, quum pleræque veterum tragœdiæ altero tanto ſint longiores: quędam etiā à verſuū numero ↀↀↄↄccc non procul abſint. Propria quoque Satyricę fuit ſua quędam dictio ac dica-

citas: qua de re quum nulla extent apud Ariſtotelem pręcepta: Horatius contra in Arte, hanc partem diligentiſſime eſt executus: elocutionis puræ ſed negligentius cultæ ita meminit:

Non ego inornata & dominantia nomina ſolum
Verbaque, Piſones, Satyrorum ſcriptor amabo.

de charactere inter tragicum & comicum medio, ſic:

Nec ſic enitar tragico differre colori,
Vt nihil interſit Dauuſne loquatur, & audax
Pythias, emuncto lucrata Simone talentum,
An cuſtos famuluſque dei Silenus alumni.

etiam de genere dicacitatis & modo in hac parte ſeruando, ne ad vilitatem comœdiæ tabernariæ acce-

datur, aut obſcœnitatem mimicam multa prudenter ibidem præcipiuntur: quæ inde petantur. Hoc amplius habuit Satyrice & genera quędam verſuum ſibi propriorum, non ſecus ac tragœdia & comœdia. Satyricorum autem metrorum hic fuit character, vt tragicis remiſſiora, comicis aſtrictiora, inter horum ſolutam licentiam & illorum obſeruationem exactam, medium ſeruarent. Sic differt iambicus qui dicitur ſatyricus, à tragico & comico. Græci metrici: ἴδιον σατυρικοῦ ἰαμβικοῦ τὸ μέσον εἶναι τραγικοῦ καὶ κωμικοῦ· ἤγουν δέχεσθαι καὶ τοὺς τρισυλλάβους, (plures intellige in vno verſu: quod ægre in tragico iambico licitum in vna ſede:) μὴ κατακόρως δέ· οἷον, Ἡ δ᾽ ἄγκος ὑψίκρημνον ὄρεσι περίδρομον. at in comico iambico vel ſæpiſſime pedes triſyllabi admiſſi: comici enim, vt ait He-

phæſtion, οὐ λίαν ἀντιποιοῦνται τῆς συμμετρίας: cuius rei cauſſam affert certiſſimam. eadem ratio eſt aliorum verſuum, qui ab auctoribus τῆς μετοχῆς Satyrici nominãtur: vt eſt trochaicus tetrameter ſatyricus: de quo Marius Victorinus libro II. in cuius libri fine notanda hæc verba: *Exẽplum proceleuſmatici dimetri catalectici, vt Agite iuuenes. hoc metro veteres Satyricos choros modulabantur: quod Græce εἰσόδιον, ab ingreſſu chori Satyrici appellabant: metrumque ipſum εἰσόδιον dixerunt.* eſt & aliud metrum ſatyricum, alio nomine Priapeium dictũ: de quo etiam Victorinus multa libro IV. Poſtremò illud ſatyricæ proprium, quod non per ſe docebatur, ſed vel interiiciebatur tragicis fabulis, vel eaſdem ſequebatur. fuiſſe aliquando interiectam, ſuadet locus Diomedis antè allatus. Marius Victorinus

ctorinus libro II. de iambico metro: *Hæc apud Græcos metri ſpecies frequens eſt, ſub hac conditionis lege, vt non heroas aut reges, ſed Satyros inducat ludendi iocandique cauſſa, quo ſpectatoris animus inter triſtes res tragicas Satyrorum iocis relaxetur*. Notabis eadẽ verba tam apud Diomedem quàm apud hunc, *inter res tragicas*: vnde colligimus fuiſſe aliquando pluribus tragicis dramatis interiectas Satyricas fabulas. quod autem mos obtinuerit, vt iiſdem ſubiicerentur, certa res eſt, idque videtur non obſcure Horatius ſignificare cum de Satyricis ſalibus præcipiens, his verbis vtitur:

Ne quicumque Deus, quicumque adhibebitur heros,
Regali conſpectus in auro nuper & oſtro,
Migret in obſcenas humili ſermone

tabernas.

Græcorum morem tangit heic poë-
ta, Neoptolemum Parianum, vt pu-
to, ſecutus, ex quo multa in Artem
ſuam tranſtulit. mos autem tragi-
corum Græcorum fuit Athenis, vt
modò ſingulas committerent fabu-
las, modò plures. vnde τριλογίαι &
τετραλογίαι τραγικῶν δραμάτων ſunt ap-
pellatæ: ſemper autem poſtrema fa-
bula Satyrica fuit. qua de re plura
inferius erunt dicenda. Oſtendimus
Satyricę poëſeos quodnam genus
eſſet, eiuſdemque pręcipuas differē-
tias εἰδοποιοὺς, ac proprietates, ſaltem
ὡς τύπῳ, recenſuimus. quare ex iis
quę dicta ſunt definitionem huiuſ-
modi colligimus: Satyrica eſt poë-
ma dramaticum, tragœdiæ adnexū,
chorum è Satyris habens, perſona-
rum illuſtrium actionem notabilē,
partim ſeriam, partim iocoſam ex-

primens, ſtilo hilari; exitu plerunq. læto. breuius ita non male definias: *μίμησις διὰ σατύρων πράξεως σπουδογελοίας, ἐν μέτρῳ καὶ λόγῳ ἱλαρωδεστέρῳ.* diximus *tragœdiæ adnexum*: quia de veteri Attica Satyrica heic loquimur: neq. poſteriorum moramur inuēta, ſi qui Satyricas à tragicis fabulis ſepararunt: qua de re ſuo loco inferius. *actio* vero non actiones: quoniam vna fabula vnam actionem continet *τελείαν καὶ ὅλην*, ait philoſophus: peſſimæ enim ſunt *αἱ ἐπεισοδιώδεις*: quod multis rationibus idem demonſtrat. *διὰ σατύρων* eſt, Satyris interuenientibus: neque enim ſoli illi Satyricum drama conſtituunt. eſt vero eorum mentio in hac definitione neceſſaria: vt à tragicocomœdia, & Rinthonis phlyacographia, quæ fuit alia tragœdiæ *παρέκβασις*, & *εἰς τὸ γελοῖον μεταρρύθμισις*, hæc

poëſis ſeparetur. Vide amplius quæ ad Cyclopem Euripidis obſeruamus.

De nonnullis quæ Satyricæ *extrinſecus accidunt. artes ſubſidiariæ poëſeos dramaticæ. partes dramatices* ὄψεως κόσμος, *&* μελοποιΐα. *De perſonis Satyricis & earum ornamentis. locus Pollucis illuſtratus.* πάππος, παππίδιον, παπποσείληνος. ἰζάνη, ἰσάλη, ἰξαλῆ. *locus Hippocratis iam olim διπλογραφούμενος.* φόβαι ὀρθότριχες, *in capitibus Satyrorum.* παρδαλῆ ὑφασμένη. θόριον Διονυσιακόν. χλανὶς αἰγῆνη *Satyrorum.* χορταῖοι χιτῶνες *Silenorum. Apparatus ſcenæ Satyricæ. De ſaltatione Satyrica.* σόβοι. σόβαι *in manibus Satyrorum.* σοβάς. κονίσαλος. σίκιννις. σικιννισταί. *Athenæi & Plutarchi loci emendati. Pyladis & Bathylli Saltatio.* ὑπόρχημα διαῦδεσθαι. Κῶμος, *& de eo obiter nonnulla.*

CAPVT IV.

Poeseos illius quæ vulgo dramatica dicitur, philoſopho μιμητικὴ ἐν τῷ πρακτῷ, proprium eſt, vt præter poëtæ induſtriam, aliorũ artificum operã deſideret. Vt enim medici artem quondam ſimplicem atque unicam, poſtea in plures diui-

ſerunt, manuum miniſterio aliis demandato: ſic poetæ huius generis, quum initio inſtruerent agerentq. ipſi ſuas fabulas, poſtea aliorum opera vti cœperunt, cum in inſtruendis perſonis ac ſpectaculis, tum in fabulis ipſis agendis. quare etſi vere ſcribit philoſophus, conſtare dramati tragico rationem, nec minus drama eſſe cum legitur *αὐθὴ ἀγῶνος καὶ ὑποκριτῶν*: quia tamen ideo componuntur fabulæ vt agantur, non dubitauit idem inter tragœdiarum partes qualitatis etiam illas recenſere, quæ propriè ad poëtam non pertinent: ſed ad arteis alias ipſius miniſtras. eiuſmodi partes ſunt, *ὄψεως κόσμος*, apparatus & ornaméta: quod ad artem *τοῦ σκευοποιοῦ* ſpectat: & *μελοποιΐα*, quę ad *τὴν ὑποκριτικὴν*: illa perſonas concinnat & locum parat: altera, quæ hiſtrionica eſt, paratis à

poëta & mechanico vtitur, fabulam docens: in quo præter ſermonem, cãtus, harmonia & ſaltatio verſantur; quæ omnia μελοποιΐας appellatione eo loci complecti placuit philoſopho. Quum igitur naturam Satyricæ priore capite per illa oſtenderimus, quę propius ipſam contingunt, & ad poëtæ partes propriè pertinent: nunc de iſtis quæ extrinſecùs, vt ſic dicam, illi accidunt, quædam reſtant dicenda. Quoniam verò ſatyrica tragœdia quędam eſt, vt probauimus, iis omnibus omiſſis, quæ ſunt ipſi cum tragœdia communia ſola illa commemorabimus, quæ fuiſſe ei propria ex veterum lectione cognouimus. Porrò omnis hæc quam diximus diuerſitas, in his fere tribus poſita, perſonarum ornatu, ſcenæ apparatu, & ſaltationis modo: de quibus ordine pauca. Per-

ſonæ ſatyricæ diuerſorum generum erant: ſępe heroës, vt in Euripidea quæ extat, Vlyſſes, in alia Euryſtheus: apud Sophoclem Achilles, apud Aſtydamantē Hercules, apud Achæum Omphala: interdum ſiue maiorum, ſiue minorum gentiū dij nam & Irim Satyricam, & Vulcanum Satyricum Achæi infra recenſebimus. aliquando ſemidei vt Cyclops, Proteus & ſimiles. hæ omnes perſonę quia etiam in tragœdiis locum habere poterant, ad tragicum potius quam Satyricum apparatum pertinent: non enim aliter heic quam ibi ornabantur. proprij Satyricę ſunt Satyri & Sileni: de quibus propterea Iulius Pollux in ea parte capitis XIX. lib. IV. quam de Satyricis perſonis inſcripſit: Σατυρικὰ πρόσωπα, inquit, Σάτυρος πολιὸς, Σάτυρος γενειῶν, Σάτυρος ἀγένειος. Σειληνὸς

πάππος τὰ δ' ἄλλα ὅμοια τὰ πρόσωπα. πλὴν ὅσοις ἐκ τῶν ὀνομάτων αἱ παραλλαγαὶ δηλοῦνται· ὥσπερ καὶ ὁ παπποσίληνος τὴν ἰδέαν ἐστὶ θηριωδέστερος. propriè Satyricas perſonas agnoſcit Satyros & Silenos: quorum appellationes pro ratione ætatis diuerſæ ab eo enumerantur. Satyrus canus, Satyrus barbatus, Satyrus imberbis. de Silenis ante dictum, eos ſenes eſſe ſatyros, Satyrorum epiſtatas. itaque vni Satyrorum gregi præ eſt Silenus, vt apud Euripidem. Sed fuere poëtæ qui plureis Silenos inducerent. ergo etiam inter hos quæſita ab ætate differentia. inde illa nomina apud Pollucem Silenus πάππος, hoc eſt auus. ad longam ſenectutem denotandam ita vocabant. ſic inter comicas perſonas ætate prouectiſſimi πάπποι dicebantur: erátque πάππος πρῶτος, & πάππος ἕτερος,

quorum σκευὴν deſcribit Pollux. Silenus omnium vetuſtiſſimis, quando plures erant, Παπποσίληνος quaſi dicas ipſius Sileni πάππος fuit dictus. quemvis ſenem honoris, cauſſa vocabant πάππον: & quum illi blandiebantur παππίδιον, vt apud comicum non ſemel. ſic apud Iulianum in Cæſaribus Bacchus Silenum compellat: καὶ ὁ Διόνυσος, Παῦσαι εἶπεν, ὦ παππίδιον, τοιαῦτα λέγων. Papposileno vultum concinnabant à longæuitate horribiliorem & prope ferinum. De ornamentis Satyrorum & Silenorum idem Pollux cap. XVIII. ἡ Σατυρικὴ ἐσθὴς νεβρὶς, αἰγῆ, ἣν καὶ ἰζάνην ἐκάλουν, ἢ τραγῆν. καί που καὶ παρδαλῆ ὑφασμένη. καὶ τὸ θύρσιον τὸ Διονυσιακόν· καὶ χλανὶς ἀνθινὴ καὶ φοινικοῦν ἱμάτιον, καὶ χορταῖος χιτὼν δασὺς, ὃν οἱ Σειληνοὶ φοροῦσι. *Satyrica*, inquit, *veſtis eſt hinnuli pellis, vel caprina quæ*

veſtis dicta αἰγῆ & ἰζάνη, & τραγῆ. interdum & pardalinam textilem gerunt. item Liberi patris ſcutum, quod θύρσιος Διονυσιακὸς dicitur. chlanis è floribus, pallium puniceum, tunica denſa, geſtamen Silenorum, quæ χορταῖος appellatur. hęc Pollux: in cuius verbis quędam ſunt nobis animaduertenda. nã pro ἰζάνη, quæ vox alibi quod ſciam non extat, ſcribendum ſuſpicor ἰζάλη, vel ἰσάλη, quę vetuſtiſſima deprauatio eſt vocis ἰξαλῆ. ἴξαλος eſt hircus ἰξαλῆ, vt αἰγῆ, pellis hircina, ſiue τελείας αἰγὸς, aiunt grammatici. ſed vulgo ἰσάλην dicebant, vt teſtatur Ariſtophanis ſcholiaſtes. eſtque hęc nominis iſtius deprauatio adeo antiqua, vt apud Hippocratem in libro Περὶ ἀγμῶν, vtramque ſcripturam agnoſcat Galenus. ſi cui vulgata lectio Pollucis placet, auctoritate illuſtriſſimi atq. in omni genere

eruditionis eminentiſſimi viri, Iulij Cæſaris Scaligeri eam tueri poterit: qui ἰζάνην putat dictam παρὰ τὸ ἰζάνειν, ſubſidere: quia ſine rugis tota aſſidebat corpori, atque adhęreſcebat. de Satyrorũ ornatu Dionyſius Halicarnaſſeus lib. VII. σκευαὶ τοῖς εἰς Σατύρους εἰκασθεῖσιν ἦσαν περιζώματα, καὶ δοραὶ τράγων, καὶ ὀρθότριχες ἐπὶ τῶν κεφαλαῖς φόβαι, καὶ ὅσα τούτοις ὅμοια. vbi notabis galericulos pilis ſetiſue horrẽtes Satyrorũ capitibus aptari ſolitas: quarum Pollux non meminit, neque in ea quam exhibuimus gẽma vllum veſtigium. περιζώματα vocat Dionyſius hircinas pelles, quibus partes infra vmbilicum tegebãtur. Satyrus apud Euripidem amictum ſe ait τράγου χλαίνα μελέα. deeſt aliquid in iſtis Pollucis, καί που καὶ παρδαλέων ὑφασμένην. nos vertimus quaſi deſideraretur verbum ἐφόρουν. & pan-

theræ pellem ὑφασμένην accepimus de pelle liciorum varietate diſtincta ad inſtar pantherinæ, opera textoris polymitarij. quia enim veram non habebant, quod in Græcia illis temporibus difficile erat, arte pictã eius loco ſubſtituebant. fortaſſe tamen ſcribendum, καί που καὶ παρδαλῆν ἠμφιασμένοι. nempe εἰσάγονται. Bacchi ſcutum θύρειον nominant veteres, non θυρεόν. à ſimilitudine θύρας appellatio indita: neque corrigenda ſcriptura, quam tot locis inuenimus. Chlanis ἀνθινὴ, nõ eſt veſtis florida à varietate ſolùm colorum ſic dicta: ſed eſt veſtis è floribus cõtexta: qui erat proprius Silenorum amictus: hos enim vetuſtas florum amantiſſimos finxit, vt ſuo loco dictum eſt: ideoque tribuêre illis περιβόλαια ἐκ παντὸς ἄνθους, inquit Dionyſius. χορταῖοι χιτῶνες quos Si-

lenorum proprios ſcriptores omnes faciunt, videntur primitus è fœno contexi ſoliti: id enim eſt χόρτος: poſtea facti è villoſis pellibus. idcirco μαλλωτοὺς χιτῶνας Dionyſius appellat: Ælianus ἀμφιμάλλους *vtrimque villoſas*. & ait Ælianus eo genere veſtis hirſutiem ænigmatice deſignari foliorum vitigineorum in memoriam plantatæ à Baccho vitis. locus eſt Ποικιλ. lib. III. cap. XL. hæc de perſonis. Loci apparatus in ornatu ſcenæ poſitus. nam aliter ſcenam ornabant cum tragœdiam erant docturi, & aliter cum prodituri erant comici: & item aliter cum Satyrica fabula erat. Vitruuius libro V. cap. VIII. *Genera ſunt ſcenarum tria, vnum quod dicitur Tragicum, alterum Comicum, tertium Satyricum. Horum autem ornatus ſunt inter ſe diſſimiles, diſpa-*

rique ratione : quod tragicæ deformantur, columnis, faſtigijs & ſignis; reliquiſque regalibus rebus. Comicæ autem ædificiorum priuatorum, & menianorum habent ſpeciem, perſpectuſq; feneſtris diſpoſitos (imitatione) cõmuniũ ædificiorum rationibus: Satyricæ vero ornantur arboribus, ſpeluncis, montibus; reliquiſque agreſtibus rebus, in topiarij operis ſpeciem deformatis.* Supereſt actio: quæ vt diximus continet ſermonem, cantum, harmoniam, & ſaltationem. Plato & Ariſtoteles dicere ſolent λόγον, μελῳδίαν, ἁρμονίαν, & ῥυθμὸν ſiue ὄρχησιν: etſi propter rerum affinitatem varia eſt apud veteres, Ariſtotelem maxime, illarũ vocum acceptio. in Satyrica actione omnia ad hilaritatem comparata. diſcrimen precipuum in numeris ſaltationis. olim quot erant genera poëſeos quæ publicabatur in ſacro-

rum ſolennitatibus, aut theatris, tot erant ſaltationum ſpecies diuerſæ: Athenæus libro XIV. τρεῖς εἰσὶ τῆς σκηνικῆς ποιήσεως ὀρχήσεις, τραγικὴ, κωμικὴ, σατυρική. ὁμοίως δὲ καὶ τῆς λυρικῆς ποιήσεως τρεῖς, πυῤῥίχη, γυμνοπαιδικὴ, ὑπορχηματική. vbi chorus, ibi ſemper ſaltatio: Satyrica vero ſaltatio antiquiſſima eſt: nam primę tragœdię chorus è Satyris conſtabat: ideo σατυρικὴν καὶ ὀρχηστικωτέραν appellat Ariſtoteles, vt primo capite diximus. Atheneus quoque: συνέστηκεν ἡ Σατυρικὴ πᾶσα ποίησις τὸ παλαιὸν ἐκ χορῶν, ὡς καὶ ἡ τότε τραγῳδία· διόπερ οὐδὲ ὑποκριτὰς εἶχον. Satyrici generis nihil magis proprium quam ſaltatio: propterea Virgilius:

Saltantes Satyros imitabitur Alpheſibœus.

& apud Euripidem cum dixiſſet Silenus Baccho, ederet quidquid vel- Cyclopi

vellet, modo à ſe dentes abſtineret: Cyclops facete Bacchus alludens ad Satyrorum τὸ ὀρχηστικόν,

Ἤκιστα· inquit: ἐπεί γ' αὖ ἐν μέσῃ τῇ γαστέρι
Πηδῶντες ἀπολέσαιτ' ἂν ὑπὸ τῶν σχημάτων.

nam σχήματα ſunt ſaltationes. propterea Satyros nonnulli ſunt interpretati qui in ſacris literis שְׂעִירִים nominantur: de quibus dixit propheta Iſaia שְׂעִירִים יְרַקְּדוּ שָׁם hoc eſt, Aquila interprete, οἱ τριχῶντες ὀρχήσονται ἐκεῖ: cui vulgata conſentit: *piloſi ſaltabunt ibi*. ex hoc Græcis Satyri dicti etiam σόβοι: quia ſaltabundi ſemper incedebant. quin & ipſis datæ vt plurimum σόβαι in manibus, quod flagelli genus quoddam fuit. atque ita plerumq. pingi ſoliti. Vlpianus in Midianam: τὸ σοβεῖν συνεχοῦς κινήσεως τεκμήριον· ὅθεν καὶ σόβους τοὺς Σατύ-

Σατύρους, παρὰ τὸ σοβεῖν. κινητικώτατον γὰρ ἐστιν ἐν τοῖς ζώοις, καὶ διὰ τοῦτο τοὺς Σατύρους αὐτοὺς σόβας ἔχοντας γράφουσι. Videtur Vlpianus σόβας appellare id quod diximus. Demoſthenes in eadem σκύτος hoc eſt ſcuticam nominat: de quodam loquens, qui ſcuticam manu tenens in pompa Dionyſiaca inimicum cæciderat. Fuit & σοβὰς ſaltationis ſpecies, vt puto ſatyricæ: vt & κονίσαλος, σκίρτησις erat σατυρική, ait Heſychius. ſed illa ſaltatio quæ ſatyricis fabulis fuit propria, σίκιννις dicebatur: vel quaſi κίνησις, tranſpoſitis mutatiſque literis nonnullis, vt ſcribit Athenæus: vel à Sicino inuentore, vt idem in primo & XIV. atque alij. hinc Satyri ipſi dicti σικιννισταί, auctore eodem. prætermittimus hoc loco referre quæ de hac ſaltatione Plato in Legibus, Lucianus & alij veteres ſcripſerunt.

Athenæus: Εἰσὶ δέ τινες οἳ καὶ φασὶ τὴν σίκιννιν ποιητικῶς ὠνομάσθαι ἀπὸ τῆς κινήσεως, ἣν οἱ Σάτυροι ὀρχοῦνται ταχυτάτην οὖσαν· οὐ γὰρ ἔχει πάθος αὕτη ἡ ὄρχησις, διὸ οὐδὲ ἀναδύει. hæc lectio mendoſa eſt: ac neſcio quomodo fugit nos hic locus, vt alij non pauci, quos aliâs ſi Deus volet, recenſebimus: Legendum verò, vel vt ex coniectura pridem emendaueram, διὸ οὐδὲ ἐναβρύνει. *ab infractis deliciis eſt aliena*: vtitur eo verbo Lucianus in libro De ſaltatione: vel potius, διὸ οὐδὲ βραδύνει. nam profectò verbum ἀναδύει non magis habere heic locum poteſt, quàm interpretis verſio. ita autem emendamus ex Epitoma doctiſſimi atque amiciſſimi Hœſchelij. *Sunt*, ait, *qui dicant ſicinnin appellatam eſſe*, ἀπὸ τῆς κινήσεως, *id eſt à motu ſaltationis Satyrorum, qui eſt concitatiſſimus: hæc enim ſaltatio caret affectu: idcirco etiam*

lentitudinem nullam admittit. βραδύτης Athenæo heic eſt, quæ in arte illa dicebatur μονὴ, contraria τῇ φορᾷ. quod negat Athenæus ſaltationem ſatyricam habuiſſe πάθος, confirmat Plutarchus libro VII. problem. VIII. vbi Pyladeæ ſaltationi παθητικῇ οὔσῃ, & affectuum plenæ, Bathylleam opponit: de qua ſcribit: δέχομαι τὴν Βαθύλλειον αὐτόθεν πέζαν τοῦ κόρδακος ἀπλομένην, ἠχοῖς, ἢ τινος Πανὸς, ἢ Σατύρου σὺν Ἔρωτι κωμάζοντος ὑπ' ὀρχήματος ἀπηθεμένην. deprauatiſſimus eſt hic quoque locus: ex quo nullam bonam ſententiam expreſſiſſe erudiſſimos interpretes non ſit mirum. quid enim heic facit vox πέζαν? aut quis in poſtremis verbis Helleniſmum agnoſcat? & tamen non aliter in regiis codicibus ſcripta hæc inuenimus. niſi quod ab vltima voce litera ſecunda abeſt. conſeo cor-

rigendum: αὐτόθεν παίζουσαν, τοῦ κόρδακος ἀπολαύουσαν, Ἠχοῦς ἤτινος Π. ἢ Σ. σὺν Ε. κωμάζοντος ὑπόρχημα διατιθεμένην. hoc eſt, *probo Bathylleam ſaltationem, quæ ſimpliciter ludit, cordaci affinis, hyporchema edens Echus aut Panis aut Satyri cum Cupidine commiſſantis.* hoc vult Plutarchus: ſaltationem Bathylleam hilarem & laſciuæ ſimilem fuiſſe potius, quàm obſcenam. cum ait, αὐτόθεν παίζουσαν ſimplicitatem denotat, & opponit Pyladeæ, quam modò vocabat, ὀγκώδη καὶ πολυπρόσωπον: plenam faſtus & plurium perſonarum argumenta continentem. Satyrica è contrario ſimplex, minus operoſa, facilis & paucarum perſonarum, & quidem ruſticarum vt plurimum: quales illæ ſunt quæ heic nominantur. Athenæus libro I. ἦν ἡ Πυλάδου ὄρχησις ὀγκώδης, παθητική τε καὶ πολύκοπος· ἡ δὲ Βα-

γύλλιος ἱλαρωτέρα· καὶ γὰρ ὑπόρχημά τι τοῦτον διατίθεσθαι. ex hoc Athenæi loco certiſſimum eſt, poſtrema verba Plutarchi ita legi debere, vt ſunt à nobis correcta. voces propriæ ſunt eius artis διατίθεσθαι & διάθεσις, de quibus Plutarchum ipſum adi libro ix. probl. viii. illa, τοῦ κόρδακος ἀπολαύων, poterant etiam ita verti, *cordacem inſtituens*: id enim perſæpe eſt ἀπολαύειν τινός. alterũ maluimus: quia cordax non eſt ſatyrica, verum comica ſaltatio. cui quidem ſatyrica ita eſt affinis, vt poëſis ſatyrica comicæ: de quo ſatis ſuperius. Mirum verò dicere Plutarchum & Athenæum carere affectu Satyricam ſaltationem, quæ quidem concitatiſſima eſt, & plurima vtitur φορᾷ. nã φορὰ indiciũ facit affectus teſte eodem Plutarcho: ἡ φορὰ, inquit, πάθους τινὸς ἐμφατικὸν, ἢ πράξεως ἢ δυνάμεως.

eoque ſaltationis modo plurimum eſſe vſos veteres in Liberalibus & Veneralibus auctor eſt Lucianus in commentario de ſaltatione. σχήματα ποικίλα ἐπιδείκνυνται, πρὸς ῥυθμὸν ἐμβαίνοντες, ἄρτι μὲν πολεμικὰ, καὶ μετ' ὀλίγον δὲ φορδυτικὰ, ἃ Διονύσῳ καὶ Ἀφροδίτῃ φίλα. à φορὰ fit φορδύω verbum, vnde φορδυτικὰ σχήματα, concitatæ & multæ φορᾶς ſaltationes. σχήματα Gręcis ſaltatio: quia, vt docet Plato in VII. Legum, ἡ ὀρχηστικὴ eſt μίμησις τῶν λεγομένων σχήμασι γινομένη, *imitatio eorum quæ dicuntur per geſtus*. Addamus & hoc obiter: videri Plutarchum ſaltationem Satyricam cum alia cõfundere, quę dicebatur κῶμος vel ἡδύκωμος: ambæ ſanæ temulentorum & laſciuorum propriæ: ſed diuerſæ tamen ſpecies illius ſaltationis, quã Plato appellat ὄρχησιν βακχείαν. nam κῶμος, nihil aliud niſi conuiuantium

ſoras è triclinio prodeuntium laſciuia. ideo Lucianus, Bis accuſato, ait, Lunæ officium eſſe, vt comiſſantibus præluceat: prodibant autem in conuiuiali veſte, corollas capiti impoſitas, colloque appenſas habentes, pueris præcedétibus, qui funalia geſtabant, fidicina denique præcinéte. cuius moris paſſim obuia ſunt apud veteres teſtimonia. apud Ariſtotelem verò in Περὶ ἀκουςῶν libello, commiſſationis ad tubam habetur mentio. ſcribit Athenæus filiorum Piſiſtrati fuiſſe inuentum huiuſmodi κώμοις. ſed multo ante eam ætatem notam fuiſſe hanc laſciuiam, vel nomen arguit, dubio procul cũ naſcente Græcia natum: eſt enim purum putum Ebraïcum, non vt placet grammaticis Græcum prima origine. קום *kom*, eſt ſurgere: inde κῶμος, vt à מום μῶμος. & eſt κῶμος,

proprie ἀνάστασις ἀπὸ δείπνου, eruptio à menſa in publicum. Tertullianus eleganter vertit, *eruptiones laſciuiarum*. Aduerſus gentes: *Æque oratio conuiuium dirimit: inde diſceditur non in cateruas cæſionum, neque in claſſeis diſcurſationum, neque in eruptiones laſciuiarum*. ſic maluit, quum poſſet vno verbo, neque comiſſatum; πρὸς ὃ κωμάζειν. In Erotibus Luciani, κωμαστὴς exponitur δῆλος ἐραστής: quia in publico ſemper ὁ κῶμος: ideo paſſim leges κωμάζειν ἐπὶ τὴν ἀγορὰν, vel ἐπὶ θύρας τῆς δεῖνος: ſæpe κωμάζειν idem ac ſaltare, moueri ad numeros: vt in veteri cantico Laconicæ diſciplinæ: πόῤῥω ὦ παῖδες πόδα μετάβατε, καὶ κωμάσατε βέλτιον. ſæpe idem ac crapulari, & ebrietati indulgere: quia ſemper è compotatione prodibant comiſſatores, & ſæpe eandem repetebant. apud Suetonium *comiſſari* eſt

bibere à cœna: Græcis quoque κωμάζειν, vel ἑσπερίζειν. omnia hęc laſciuiæ genera denotat vox κῶμος: & ita accipiendum in Apoſtolorum Petri & Pauli epiſtolis. ſed hæc ὁδοῦ πάρεργον.

DE poetis SATYRICARVM fabularum. Σατυρογράφοι. Quando cœperint Satyricæ componi. primus auctor Theſpis, aut Pratinas. eorum dramata. Cratinus *male pro Pratina. Aeſchylus & Chœrillus antagoniſtæ Pratinæ. agonum ſcenicorum inſtitutio. Mos certandi pluribus dramatis.* τριλογίαι & τετραλογίαι *tragicorum. Liberalia trina Athenis. Panathenæa ibidem, & Chytri. Mos poetarum in tetralogiis componendis.* Oreſtia *Aeſchyli, & Philoclis* Pandionis. *Catalogus poetarum huius generis, & Satyricarum quæ apud veteres nominatæ reperiuntur, poſt Theſpidem & Pratenam. Aeſchylus: quot Satyricas ſcripſerit: quæ illæ: loca animaduerſa in vita Aeſchyli & veteri catalogo fabularum ipſius. Cercyon. Obiter quæſitum de olympiade qua natus & denatus Aeſchylus. eius* Σατυρικοί. *Ionis* μέγα δρᾶμα. *Phrynichus tragicus. Sophoclis Satyricæ fabulæ: item Achæi: Euripidis: Xenoclis: Philoclis: Aſtydamantis: Iophontis: Platonis. item Lycophronis, Bionis, Demetrij. Comici qui* Σατύρους *ſcripſerunt. ænigma de loro quo appenſa ampulla.* O *pro* OY. ὑγὰρ; ἐκπίπτειν. nō ſtare. πῶλος & παρθένος *pecuniæ nomina.*

poeta οἱ Ταρσικοὶ λεγόμενοι. Tarſenſium extemporalitas. Loca multa apud Athenæum, Aelianum, Diogenem Laertium, Pollucem, Heſychium & Græcos ſcholiaſtas corriguntur atque explicantur.

CAPVT V.

HACTENVS de origine, materia, forma, fine SATYRICÆ: nunc de efficiente cauſſa, hoc eſt poëtis Satyricarum fabularum quædã attingemus. Hos Græci ſcriptores non aliter fere quam τραγικοὺς ποιητὰς, nominant; vel τραγῳδίας ποιητὰς τῶν λεγομένων Σατυρικῶν δραμάτων: neq. enim ab aliis quàm à tragœdiarum poëtis fabulæ Satyricæ huius generis aut componebantur aut docebantur. de comicis qui Satyros docuerunt, quid ſentiendum ſit extremo hoc capite dicturi ſumus. interdum & σατυρογράφοι poëtæ hi dicũtur: Horatius ad verbum, *Satyrorum ſcriptor*, vt ſupra exponebamus.

vox σατυρογράφος apud vnum Diogenem Laertium, quod meminerim, mihi lecta, libro v. in Demetrio. Etſi autem vetuſtiſſima apud Græcos memoria inuenitur & chori Satyrici, & tragœdiæ quoq. ſiue τρυγῳδίας cuiuſdam: ſero tamen & legitima tragœdia & hæc Satyrica auctores nactæ, per quos ſuam formam ac τελειότητα adipiſcerentur. Conſtat ſane, vel primum vel inter primos fabulas tragicas compoſuiſſe egiſſeq. in plauſtris Theſpin Atticum, τὸν δήμων Icarium, Soloni qui Athenienſibus leges ſcripſit, æqualem. Florebant ambo Athenis circa olympiadem LX. quæ in tempora incidit Babylonicæ Iudæorum captiuitatis, & regni apud Romanos Tarquiniorum. de hoc igitur Theſpide triplex prodita eſt à grámaticis veterum ſententia. quidam

decimumſextum eum recenſebant à primo tragici carminis auctore: alij ſecundum: multi omnium primum. qui decimumſextum numerabant, ij proculdubio τῶν αὐτοσχεδιασμάτων, quæ artem præceſſerunt, vt antè dicebamus, rationem habuerunt: at nos hoc loco de arte loquimur, quæ rudia illa δραματικῆς μουσικῆς cunabula excepit. ſequens ſententia eorum fuit, qui Epigenem Sicyonium ante omneis alios tragica dramata componendi exemplũ poſteris dediſſe autumabant. tertiã ſententiam pars magna ſcriptorum & melior ſequitur. clariſſimè Horatius è Græcorum ſcriniis:

Ignotum tragicæ genus inueniſſe Camenæ,
Dicitur, & plauſtris vexiſſe poëmata Theſpis.

nec minus clare Plutarchus in So-

lone; ἀρχομένων τῶν περὶ Θέσπιν ἤδη τὴν τραγῳδίαν κινεῖν. Horatius verò etiam Satyricæ primũ inuentorem Theſpin eundem videtur pronuntiare: ait enim,

Carmine qui tragico vilem certauit ob
hircum,
Mox etiã agreſteis Satyros nudauit.

Inter fabulas tamen quas illi vetuſtas attribuit, nulla ponitur, quam iure contendas fuiſſe Satyricam. Suidas: μνημονεύεται τῶν δραμάτων αὐτοῦ Ἆθλα Πελίου, ἢ Φορβὰς, Ἱερεῖς, Ἠΐθεοι, Πενθεύς. poſtremus titulus non alienum à fabula Satyrica argumẽtum promittere videri poterat: niſi illud obſtaret, quod in ſuperioribus obſeruabamus: antiquos poëtas Græcos in Penthei hiſtoria nullum locum Satyris dediſſe. & verò memoriæ proditum eſt ab aliis, non Theſpin, ſed Pratinam Phliaſium fabulas

Satyricas primum compoſuiſſe: eaſq. ita multas, vt è dramatis illius numero quinquaginta, Satyricæ fuerint duæ & xxx. Suidas: Πρατίνας Πυῤῥωνίδου ἢ Ἐγκωμίου, Φλιάσιος, ποιητὴς τραγῳδίας, ὃς πρῶτος ἔγραψε Σατύρους· καὶ δράματα μὲν ἐπεδείξατο ν΄· ὧν Σατυρικὰ λβ΄. Cratinum in hac re pro Pratina non ſolum manifeſto, verùm etiam abſurdo errore corrupta lectio nominat apud veteres Horatij interpretes: quam mendam viris doctiſſimis fuiſſe fraudi animaduertimus. Addit Suidas, certaſſe Pratinam fabulis à ſe compoſitis cũ Æſchylo & Chœrillo Athenienſi vetuſtiſſimo tragico. Vixêre hi tres poëtæ paucis admodum olympiadibus poſt Theſpin: quem & fortaſſe ſenem ipſi iuuenes, aut quidã ſaltem eorum, videre potuerunt. nã Chœrillum olympiade LXIV. vel na-

tum eſſe, vel dramata ſua cœpiſſe publicare, ex Suidæ verbis licet coniicere. Pratinam verò atq. Æſchylum circa olympiadem LXX. floruiſſe Euſebius aliique tradiderunt. hi ſunt, cum Phrynicho tragico, qui inchoatam à Theſpide ſcriptionem tragœdiæ omnibus pene numeris perfecerunt: de quo multa veteres ſcriptores Græci ac Latini; qui diuerſa horũ omnium in ea arte inuenta, maxime autem Æſchyli, commemorant. Tunc igitur etiam inſtituta ſunt muſica, ſiue ſcenica tragicorum poëtarum certamina, quæ adhuc Theſpidis ætas ignorabat: οὔπω γὰρ, inquit Plutarchus in Solone, εἰς ἅμιλλαν ἐναγώνιον ἦν ἐξηγμένον τὸ πρᾶγμα. Quum autẽ initio ſingulis dramatis certare, vt per quàm veriſimile eſt, cœpiſſent hi poëtæ: non multo poſt mos eſt in-

troductus plura dramata committendi. Quot igitur Athenis Liberalia agitabantur, tot fabulas diuerſas à tragicis poëtis doceri ſolitas legimus: quarum poſtrema ſemper Satyrica erat: reliquæ tragœdiæ veræ. atque hoc Græci dicunt, πλείοσι δράμασιν ἀγωνίζεσθαι. Liberalia Athenis fuêre trina: Διονύσια τὰ ἐν Λίμναις, ſiue τὰ ἀρχαῖα, alio nomine Ἀνθεστήρια dicta, quia menſe Antheſterione qui Martio congruit celebrabãtur. Διονύσια τὰ κατ' ἄστυ, menſe Elaphebolione, qui reſpondet Aprili. Διονύσια τὰ κατ' ἀγρούς, ſiue Λήναια, menſe Poſideone, qui eſt Ianuarius. multa de his trinis Liberalibus in primo De emendatione temporum diſputat Ioſephus Scaliger, litterarum ὃ μέγα αὔχημα, & quod omnes vno ore fatentur boni, virtute atque eruditione iuxta admirandus: inde petant

tant ſtudioſi quæ ad rem faciunt. Sed præter trina hæc Liberalia fuerunt & aliæ ſolennitates Baccho ſimul cum aliis diis ac deabus ſacræ velut Panathenæa, ſiue Quinquatrus: quarum honos non ſoli Mineruæ proprius, verùm & aliis diis: in quibus fuit Liber pater: quod vel ex eo poteſt cõſtare, quia etiam fabulæ tragicæ Panathenæis docebantur: nemo autem dubitat, earum ſolennitatum proprios fuiſſe ludos ſcenicos, quæ vel προηγουμένως, vel κατ' ἐπακολούθημα ad Bacchi honorem referrentur. Diogenes Laertius in Platone: Θρασύλος δέ φησι κατὰ τὴν τραγικὴν τετραλογίαν ἐκδοῦναι αὐτὸν τοὺς διαλόγους· οἷον ἐκεῖνοι τέτρασι δράμασιν ἠγωνίζοντο, Διονυσίοις, Ληναίοις, Παναθηναίοις, Χύτροις· ὧν τὸ τέταρτον ἦν Σατυρικόν· τὰ δὲ τέτταρα δράματα ἐκαλεῖτο τετραλογία. trina quæ diximus Libe-

ralia habes heic expreſſa: nam quæ ἁπλῶς vocantur à Diogene Diony-ſia, ea ſunt quæ in vrbe celebraban-tur menſe Elaphebolione. per Chy-tros intellige, τὰ ἀρχαῖα Dionyſia, ſiue Antheſteria. quanquam Dio-nyſia, quæ propriè Antheſteria di-cebantur, die vno Chytros præce-debant: die enim duodecima men-ſis Antheſterionis celebrari ſolita ea Dionyſia. Chytri vero die deci-matertia. de illis diſertè Thucydi-des libro II. & Demoſthenes ad-uerſus Neæram. de Chytris ſcho-liaſtes Ariſtophanis ad Acharnen-ſes: ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἄγονται οἵ τε Χύτροι, καὶ οἱ Χόες ἐν Ἀθήναις, τῷ Διονύσῳ, καὶ Ἑρ-μῇ. οὕτω Δίδυμος. ἤγετο δὲ ἡ ἑορτὴ Ἀνθεστη-ριῶνος τρίτῃ ἐπὶ δέκα, ὡς Φιλόχορος. Pa-nathenæa Hecatombæonis qui Au-guſto congruit celebrabantur. mul-ta etiam de his obſeruat in eodem

opere Scaliger: quæ melius eſt apud ipſum legi. Porro in tetralogiis ſuis videntur poëtæ id ſtuduiſſe, vt tragœdiæ omneis cuiuſque tetralogicæ affinis eſſent argumenti. ſic ex Æſchyleis hypotheſes cognatas habẽt treis iſtæ fabulæ, Agamemnon, Choephori, & Eumenides: quæ cũ Proteo Satyrico, alia eiuſdem fabula, tetralogiam vnam conficiebant. atque ita digeſta erant omnia Æſchyli, & aliorum tragicorum dramata in veterum criticorum didaſcaliis: de quibus multa diſſeruimus ad librum VI. Athenæi. ſingulis autem tetralogiis nomina indebantur ab argumento: vt Pandionidi Philoclis, de qua paullo poſt: ſic & illa Æſchyli de qua modò dicebamus, Oreſtia nomen habuit: videlicet τετραλογία. Ariſtophanes in Ranis:

Πρῶτον δέ μοι τὸν ἐξ Ὀρεστίας λέγε.

ſcholia ibi: τετραλογίαν φέρουσι τὴν Ορεςίαν αἱ διδασκαλίαι, Αγαμέμνονα, Χοηφόρους, Εὐμενίδας, Πρωτέα σατυρικόν. addit vero eruditus ille grãmaticus, Αρίςαρχος δὲ καὶ Απολλώνιος τριλογίαν λέγουσι χωρὶς τῶν Σατυρικῶν. cur Ariſtarchus & Apollonius nobiliſſimi critici in tragicorum dramatis recenſendis, tantum tragœdiarum, non etiam ſatyricarum rationem habuerint, quod hic ſcholiaſtes ait, ex iis quæ antè docuimus non eſt obſcurum: oſtendimus enim Satyricas, non inter ſeria opera eſſe habitas, ſed tanquã parerga pictorũ & ἐπιφυλλίδας. adde quod Satyricæ fabulæ argumentũ nihil cõmune habuit cum hypotheſibus triũ tragœdiarũ, quæ vt plurimũ circa eãdem aut affinem verſabantur materiã. ergo ob haſce cauſſas pars criticorum didaſcalias dramatũ tragicorũ in trilogias di-

geſſit. pars in tetralogias. quod quidem magis fuiſſe probatū, ea mihi perſuadetur ratione, quia τριλογιῶν tragicarū nulla apud veteres mētio occurrit: tetralogiarum verò plura exempla in ſequentibus ſumus allaturi. His expoſitis ὡς ἐν προθεωρίας μέρει, accedamus iam ad poëtarum σατυρογράφων recenſum: & fabularum eius generis nomina quæ ſola hodie ſuperſunt, dramatis omnibus, vnico Euripidis excepto, amiſſis colligamus. Vetuſtiſſimi omniū poëtæ qui in hoc albo nomen profitentur ſuum, duo illi ſunt, Theſpis & Pratinas, quibus inuentionem huius poëſeos tributam eſſe initio diatribæ iſtius diximus. nos tamen neutrius iſtorum fabulā vllam Satyricam à veteribus inuenimus laudatam. ad alios itaque pergamus. Pratinas habuit antagoniſtas vel

potius ἀντιδιδασκάλους, Æſchylum & Chœrillum poëtas tragicos. poſteriorem horum fabulas docuiſſe CL. auctor eſt Suidas: è quarum numero ſaltem aliquas fuiſſe ſatyricas, nō dubito: etſi nemo, quod ſciam, veterum id ſcribit. de Æſchylo in vita ipſius legimus: ἐβίωσεν ἑξήκοντα καὶ τρία ἔτη. ἐν οἷς ἐποίησε δράματα ἑβδομήκοντα, καὶ ἐπὶ τούτοις Σατυρικὰ ἀμφὶ τὰ πέντε. νίκας δ' τὰς πάσας εἴληφε τρισκαίδεκα. ſi verum eſt quod heic dicitur, quinq. tantum Satyricas fabulas ab Æſchylo fuiſſe compoſitas, tragœdias vero LXX. quum toties in certamen tragici carminis deſcenderit, terdecies etiam victor è theatro redierit: fatendum neceſſariò, non ſemper τετραλογίαις eum ἀγωνίσασθαι. an igitur in numero error commiſſus, & ſcribendum ἀμφὶ τὰ ιέ ſiue πεντεκαίδεκα? ita fuerint omnino

Æſchyli dramata LXXXV. quod eo minus auſim affirmare, quia index fabularum eius poëtæ qui hodie ſupereſt, cum vulgata lectione quæ LXXV. dramata ei tribuit, fere conſentit. Suidas contra, emendationem noſtràm confirmat: qui fabulas ſcripſiſſe ait Æſchylum xc. viciſſe autem vicies octies. ἔγραψε τραγωδίας ϟ΄. νίκας δὲ εἷλεν κή· οἱ δὲ τρισκαίδεκά φασι. iuuat etiam quod ex eodem auctore ſupra referebamus de Pratina, quicum Æſchylo fuit certamen: quinquaginta eum fabulas compoſuiſſe: è quibus duæ ſupra triginta eſſent ſatyricæ. vbi tamen ne in poſteriore numero peccatum ſit contrario atque in Æſchyli vita, vehementer dubito. Hic poëta cũ in cætera poëſi excelluit, tum in Satyricis ſcribendis præcipuam gloriã ſibi peperit. cæteris enim omnibus

tragicis præſtare hac laude eruditis eſt viſus. Diogenes Laërtius lib.11.in Menedemo, καὶ δὴ καὶ Ἀχαιῷ προσεῖχεν ἄκρως καὶ δευτερεῖον ἐν τοῖς Σατύροις, Αἰσχύλῳ δὲ τὸ πρωτεῖον ἀπεδίδου. Æſchyli ſatyricum drama extat hodie nullum. in catalogo qui adhuc ſupereſt, ſatyricæ aliis fabulis ſunt permixtæ, omiſſa voce quæ illas à cæteris ſeparabat. neque vero per τετραλογίας more veterum criticorum fabulæ ſunt ibi digeſtæ: ſed tantum κατὰ στοιχεῖον enumeratæ. vnicam ex omnibus quæ ibi nominantur fuiſſe ſatyricam auctor admonet: ita ibi ſcribitur. ΚΙΡΚΟΙ Σατυρικοί. nos legendum eſſe non dubitamus: ΚΙΡΚΗ Σατυρική. Heſychius. Ζυγώσω· δαμάσω, κλείσω, καθίξω. Αἰσχύλος, Κίρκῃ Σατυρικῇ. alibi ſine διακριτικῷ epitheto. vt, Αὐτόφορβος, αὐτοφάγος. Αἰσχύλος, Κίρκῃ. Satyrica etiam fuit quæ ante hanc

ibidem recenſetur. quamobrem ita ſcribi debuit: ΚΗΡΥΚΕΣ Σατυρικοί. Iulius Pollux libro x. capite xix. εἴρηται τοὔνομα ἐπὶ ἀμφοτέρων (malim ἀμφορέων) ἐν Σατυρικῷ δράματι Κήρυξι τοῖς Αἰσχύλου· ξενόστομον ὁ τεῦχος. idem capite XLIX. φαίης δ' ἂν καὶ σισύραν, Αἰσχύλου ἐν Κήρυξι Σατυρικοῖς λέγοντος, Καὶ τὸ σισύρης τῆς λεοντίας. alibi ſimpliciter Κήρυκας nominat: quod ſępe faciũt & grammatici & ſcriptores alij omnes. libro nono: φαυλὸν ὁ λογάζειν, ἐν τοῖς Κήρυξι τοῦ Αἰσχύλου. Tres fabulas ſub Promethei nomine, ſed cognominibus diuerſas ſcripſerat Æſchylus: harum fuiſſe vnam ſatyricam, & in eadem cum Phineo, Perſis ac Glauco Potnienſi tetralogia collocatam, teſtatur vetus auctor hypotheſeos in Perſas. Ait enim: ἐπὶ Μένωνος τραγῳδῶν Αἰσχύλος ἐνίκα Φινεῖ, Πέρσαις, Γλαύκῳ Ποτνιεῖ, Προμηθεῖ. ecquem verò Pro-

metheum è tribus eiuſdem nominis fabulis, intelligeret, diuinandum nobis hic grammaticus reliquit. nos Prometheum πυρφόρον ſiue πυρκαέα, ſignificari hic putemus. nam τὸν δεσμώτην non poſſe intelligi, fabula ipſa arguit, quæ hodie extat: ne λυόμενος quidem eſt, opinor: aliud enim ſuadent fragmenta eius dramatis quæ ſuperſunt non pauca. ὁ πυρφόρος igitur erit. quare ita ſcribēdum in indice, ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ ΠΥΡΦΟΡΟΣ (ſiue πυρκαεὺς, auctore Polluce ſub finem libri noni) Σατυρικός. In eodem indice recenſetur & *Cercyon*: quæ fabula nomen habuit à Cercyone, patre Alopes: de qua poëtæ interpretes ad Catalogum. hanc quoque Æſchyli fabulam charactere Satyrico ſcriptam obſeruabamus. Heſychius: Εὐλημάτει, λήματος καὶ ἀνδρείας οὗ ἔχει. Αἰσχύ-

λος Κερκυόνῃ Σατυρικῷ. melius Κερκύωνι. Κερκύων, vt Ἀμφιτρύων. apud Euſtathium tamen Κερκύονι. Scribendũ in Æſchyleo catalogo, ΚΕΡΚΥΩΝ Σατυρικός. Pollux libro x. cap. XLV. εἶεν δ' ἂν καὶ ἀμφωτίδες τοῖς ἐνωτίοις πέλας ἐν Κερκύωνι Αἰσχύλου. Heſychius: ἀπεψύχη, ἀπεπνευματίσθη. Αἰσχύλος Κερκύωνι Σατυρικῷ. ita enim ſcribendum. alibi: Ἄμβωνες, αἱ προσαναβάσεις τῶν ὀρῶν. Αἰσχύλος Κερκύωνι, καὶ Σισύφῳ. vtrũque drama videtur fuiſſe Satyricũ: etſi neque ex Heſychio, neque ex Polluce, qui ſæpius citat, licet id cognoſcere. in indice plenior inſcriptio, Σίσυφος δραπέτης. Satyricum item drama fuit Proteus. propterea ſcribendum in indice, ΠΡΩΤΕΥΣ Σατυρικός. Heſychius, Ἄμαλα τῶν ναιῶν, ἀπὸ τοῦ ἀμᾶν τῶν ἅλα. Αἰσχύλος Πρωτεῖ Σατυρικῷ: idem ἐπάσω, ἐκτήσω. Αἰσχύλος Πρωτεῖ Σατυρικῷ. ad tetralogiam

Oreſtiam hoc drama pertinuit. prę-ter comici interpretem, cuius teſti-monio antè ſumus vſi, idem teſta-tur & grammaticus ille, qui hypo-theſi Agamemnonis hæc ſubiecit. ἐδιδάχθη τὸ δρᾶμα ἐπὶ ἄρχοντος Φιλοκλέους, ὀλυμπιάδι εἰκοστῇ ὀγδόῃ, ἔτει δευτέρῳ. πρῶτος Αἰσχύλος Ἀγαμέμνονι, Χοηφόροις, Εὐμενίσι, Πρωτεῖ σατυρικῷ. in numero olympiadis largiter peccat hic grā-maticus, vel qui eum deſcripſit. nam legendum ἑβδομηκοστῇ ὀγδόῃ pro εἰκο-στῇ ὀγδ. aut quod verum eſſe non du-bito, (niſi in nomine archontis la-tet error:) τῇ ὀγδοηκοστῇ ὀλυμπ. nam olympiade LXXVIII. nullus fuit ar-chon Athenis eo nomine: at anno altero olympiadis LXXX. Philocles ὧν ἄρχων, inquit Diodorus Siculus libro XI. nemo ignorat, librorum deſcriptores nuſquam maiore ſo-cordia & perfidia vſos quam in nu-

meris. cuius rei exempla inſignia, vel in iis quæ de Aeſchylo ſcribunt veteres. nam in antiqua illius vita ita legimus in poſtremis doctiſſimorum hominũ editionibus : συνεχρόνισε Πινδάρῳ, γεγονὼς κατὰ τὴν τεσσαρακοστὴν ὀλυμπιάδα: hæc lectio falſiſſima. ſed alij libri habent ἑξηκοστῇ. de hac quoq. ſcriptura dubito: cõſtat enim Aeſchylum in pugna Marathonia cum fortiſſimo viro Cynægiro fratre ſuo ſtrenue pugnaſſe, adhuc iuuenem : atqui ſi vel vltimo anno olympiadis LX. ponimus eſſe natũ: tempore pugnæ illius annorum inuenietur minimum XLII. tot enim numerantur ad ſecundum olympiadis LXXII. quo anno in Marathoniis campis commiſſa illa pugna: rurſus apud Suidam leguntur hæc verba : ἠγωνίζετο αὐτὸς (ὁ Αἰσχύλος) ἐν τῇ θ' ὀλυμπιάδι ἐτῶν ὢν κε'. *certauit ipſe*, in-

quit,*cum eſſet annorum xxv. olympiade nona*. & pueri intelligunt deeſſe heic maiorem numerum, qui minorem præcedebat. omnino igitur ſcribẽdum: ἐν τῇ ξθ΄ ὀλυμπιάδι. quod ſi verè proditum eſt, Aeſchylum olympiade LXIX. fuiſſe natum annos xxv. alio iam argumento probatum habemus, quod modo dicebamus: videri nataleis illius male collocari in LX. olympiade. Lego igitur in ſuperiore loco ex eius vita: γεγονὼς κατὰ τὴν τρίτην καὶ ἑξηκοστὴν ὀλυμπιάδα. quare tempora vitæ tragici illius nobiliſſimi ita digeremus. natus circa annum tertium olympiadis LXIII. exeunte olympiade LXIX. quum eſſet annorum xxv. dramata ſua cœpit publicare. Anno ſecundo olympiadis LXXII. Marathone contra Perſas pugnauit, anno ætatis xxxv. Olympiadis LXXVI. anno IV.

Menone prætore Athenis victoriã è ſcena reportauit, edita tetralogia iſta, Phineo, Perſis, Glauco Potniẽſi & Prometheo. agebat tum Aeſchylus annum ætatis LIII. Olympiadis vero LXXX. anno altero cum eſſet Athenis prætor Philocles, publicata eſt ab ipſo Oreſtia tetralogia, anno vitæ LXVII. poſt hæc contulit ſe, coactus ſolum vertere, in Siciliam ad regem Hieronem, quem poſt olympiadem LXXVI. regnare cepiſſe, Pindari vetus interpres affirmat. ibique Aeſchylus, altero aut tertio poſt anno, in exilio diem ſupremum obiit. Rectè hæc ita digeri à nobis, etiam illud argumento eſt, quod in vita Æſchyli ſcribitur: exilio ipſius occaſionem prębuiſſe Eumenidum fabulam: quum poëta Furias in ſcenam adeo horribili ornatu induxiſſet, vt populum vniuer-

ſum terror inuaderet, pueri è pauore exanimarentur, grauidæ mulieres abortum facerent. Eumenides enim in Oreſtia fuerant tetralogia. itaque falſum erit aut mendoſum, quod ſcribitur in vita: obiiſſe ipſum anno ætatis LXV. paullo enim plures vixiſſe modò dicta arguunt. ſed iam ad inſtitutum redeamus. Inuenimus aliquando laudari hunc poëtam ἐν σατυρικῷ, nullo præcedente alio nomine. Heſychius: Αποφύλιοι, ξένοι, οἱ μὴ ἔχοντες φυλήν. Αἰσχύλος σατυρικῷ. hoc eſt, vt nos interpretamur, in aliquo dramate Aeſchyli è Satyricis. vix enim credam ita generale nomen alicui fabulæ inditum. etſi factum ſcimus aliquando, probauimuſque ad Athenæum. eiuſmodi titulus fuit fabulæ Ionis tragici, μέγα δρᾶμα, apud Pollucem & Heſychiũ. Non eſt dubium præter has fuiſſe etiam

etiam alias ex Aeſchyleis fabulis ſatyricas: quia tamen, ipſis fabulis amiſſis, nullum apud veteres eius rei argumentum inuenimus, coniecturis noſtris non indulgebimus. idem dicimus de Phrynichi tragici fabulis: qui paullo ante Aeſchylum vixit, & docendis tragœdiis celebre nomen eſt adeptus. multa de hoc veteres. Glaucus vero qui de Æſchyli fabulis ſcripſerat, aſſerere non eſt veritus, Aeſchyli Perſas è Phrynichi Phœniſſis παραπεποιῆσθαι. fabulas huius recenſet Suidas, è quibus aliquot Satyricæ proculdubio; ſed quas à cæteris diſtinguere, è ſolis quæ reſtant nominibus, periculoſæ res ſit aleæ. Nobiliſſimus tragicorum ſecundum Aeſchylum, Sophocles: cuius fabulæ ſatyricæ hæ pauculæ, haut dubiè è pluribus, ſunt nobis obſeruatæ. ΑΜΥΚΟΣ

σατυρικός. Athenæus libro nono: τῇ τὸν λαγὸν αἰτιατικῇ, ἀκόλουθός ἐστιν ἡ παρὰ Σοφοκλεῖ ἐν Ἀμύκῳ σατυρικῷ πληθυντικὴ ὀνομαστική· Γέρανοι, κορῶναι, γλαῦκες, ἰκτῖνοι, λαγοί. alibi ſimpliciter Ἄμυκος. vt libro tertio eiuſdem. ΑΜΦΙΑΡΑΟΣ σατυρικός. huius multi meminerunt: ſed fabulam fuiſſe Satyricam pauci admonent. vide quæ ſcripſimus Animaduerſionum in Athenæum, libro VII. capite IV. ΑΧΙΛΛΕΩΣ ΕΡΑΣΤΑΙ σατυρικοί. & huius fabulæ apud multos habetur mentio: quod autem Satyrica fuerit fabula, dudum deprehendimus ex verbis ſcholiaſtæ Ariſtophanis: quæ chorum è Satyris cõſtitiſſe non obſcurè ſignificant. Satyros autem tragœdiam non poſſe ingredi, negat diſerte Demetrius rhetor, quod non ſemel diximus. Lege quæ ad Athenæum obſeruamus. ΕΠΙ ΤΑΙΝΑ-

ΡΩι Σατυρικῷ. ita citatū inuenimus non ſemel, vt ibidem adnotauimus. ΗΡΑΚΛΗΣ Σατυρικός. de hac fabula multa ibidem notamus: quod autē Satyrica fuerit, probamus duplici Pollucis teſtimonio. ſic ille libro VII. cap. XXV. inſtrumenta coquinæ recenſens: Καὶ φιξὺς δὲ τούτοις λέγει ἡ ποιητικὴ φωνὴ ἐκλυμάδας, Σοφοκλῆς ἐν Ἡρακλεῖ Σατυρικῷ, συνέλεγον τὰ ξύλα ὡς ἐκλυμάδων. idem libro X. cap. XXIV. hunc ipſum Sophoclis locum aliter legit. ita enim ſcribit: προσθετέον δὲ τῷ μαγείρῳ καὶ ξύλα καύσιμα, καὶ κληματίδας, καὶ ἐκκαύματα, εἰπόντος Σοφοκλέους ἐν Ἡρακλεῖ Σατυρικῷ, συνέλεγον τὰ ξύλα ὡς ἐκκαυμάτων.. adde his ſi lubet & tertium teſtimonium ex primo libro Athenæi. ΙΧΝΕΥΤΑΙ ΣΑΤΥΡΩΝ. non poteſt eſſe dubium quin Satyricum fuerit drama. nominantur Polluci & Athenæo, vt ibidem

oſtendimus. ΚΩΜΟΣ etiam ſine dubio generis eiuſdem fuit. proprius enim Satyrorum *ὁ κῶμος*, vt antè probauimus. ſed pro ΚΩΜΟC fortaſſe legendum ΜΩΜΟC, in Heſychio, quod olim monebamus. hæc quoque niſi fallor in Satyricis cenſenda. ΚΩΦΟΙ ΣΑΤΥΡΟΙ. Non repetemus quæ de hac fabula pridem obſeruauimus. illud potius addemus: videri eandem eſſe quæ ſimpliciter ΣΑΤΥΡΟΙ nominatur ab aliis. Ariſtides in Apologia communi, *αὐτὴν ἐὰν ἴδωσι τὴν Ἑλένην, Ἑλένην λέγω θεράπαιναν ὁποίαν ἐποίησε Μένανδρος τὴν Φρυγίαν τῷ ὄντι. παιδίζειν ἀποφαίνουσι τοὺς* ΣΑΤΥΡΟΥC *τοῦ Σοφοκλέους*. Laudatur & ΣΑΤΥΡΙΣΚΟC Sophoclis. Heſychius: *Ἀῤῥαγὲς ὄμμα, οὐ δακρύον ᾧ τοῦτο φασὶ, κατεῤῥάγη μου δάκρυον: Σοφοκλῆς Σατυρίσκῳ.* non videtur eſſe illa fabula quam *Κωφοὺς Σατύρους*

inſcripſerat. & fortaſſe Σατυρικῷ legendum: quaſi diceret, in aliquo è dramatis ſuis Satyricis. vide paullo ante in Aeſchylo. ita ſunt accipienda etiam Athenæi verba è libro x. Ὁ Σοφοκλῆς ἐν δράματι Σατυρικῷ φησὶν, ὡς ἄρα

— τὸ πρὸς βίαν πίνειν

Ἴσον κακὸν πέφυκε τῷ διψῆν βίᾳ.

Sophocli ætate proximus fuit Achæus, Euripide aliquanto natu maior. nam hunc ex illo quædam eſſe mutuatum obſeruant veteres; in his Athenæus libro VI. de hoc Suidas: ἐπεδείκνυτο δὲ κοινῇ σὺν Εὐριπίδῃ. ἀπὸ τῆς πγʹ. ὀλυμπιάδος. videtur hoc dicere: Achæum & Euripidem celebres fuiſſe antagoniſtas in Attico pulpito. ἐπιδείκνυσθαι pro *fabulam docere* tranſlatitium eſt. de præſtantia Achæi in Satyricis fabulis, extat apud Laertium Menedemi iudiciũ,

quòd ſupra cum de Æſchylo ſermonem haberemus attulimus. Nota ſunt nobis illius dramata Satyrica iſta. ΑΙΘΩΝ σατυρικός. Athenæus libro x. Ἀχαιὸς ἐν Αἴθωνι σατυρικῷ, τοὺς σατύρους ποιεῖ δυσχεραίνοντας ἐπὶ τῷ ὑδαρῆ πίνειν, καὶ λέγοντας·

Μῶν Ἀχελῷος ἦν κεκραμένος πολύς;
Ἀλλ' οὐδὲ λῆξαι τοῦδε τῷ γένει θέμις.
Καλῶς μὲν οὖν ἄκρατον σκυθιστὶ καὶ πιεῖν.

ſimilis ſententiæ duo alij loci ſunt apud eundum libro nono. ΑΛΚΜΑΙΩΝ σατυρικός. Athenæus lib. IV. Ἀχαιὸς ὁ Ἐρετριεὺς ἐν Ἀλκμαίωνι τῷ σατυρικῷ, καρυκκοποιοὺς καλεῖ τοὺς Δελφοὺς διὰ τούτων, Καρυκκοποιοὺς προσβλέπων βδελύττομαι. alibi ſine diſtinctionis nota, vt libro xI. Ἀχαιὸς ὁ Ἐρετριεὺς ἐν Ἀλκμαίωνι, ἀντὶ τοῦ κύλικας παραγώγως κυλιχνίδας εἴρηκε διὰ τούτων,

Ἀλλ' ὡς τάχιστα δεῦρο δὴ μόνον φέρειν,
Κοινόν τε χρῆ κρητῆρα, καὶ κυλιχνίδας.

ΗΦΑΙΣΤΟϹ σατυρικός. Athenæus libro XIV. οἱ παλαιότεροι ἁπλῶς τραπέζας ἔλεγον, ὡς Ἀχαιὸς ἐν Ἡφαίστῳ σατυρικῷ:

Θοίνη σε πρὸ τοῦ τέρψομεν· πρέσει δέ.
Τὸ δεύτερον δ' τοῦ με κηλήσεις ἔπω;
Μύρῳ σε χρίσω πάμπαν ὠδὸ δμῳ δέμας.
Ὕδωρ δ' νίψαι χεῖρας οὐ πρόσθεν δίδως;
Ναὶ καὶ τράπεζά γ' ἐκποδὼν ἐπαίρεται.

ΙΡΙϹ σατυρική. Athenæus in tractatu de griphis: Ἀχαιὸς ὁ Ἐρετριεὺς γλαφυρὸς ὢν ποιητὴς περὶ τὴν σύνθεσιν, ἔσθ' ὅτε καὶ μελαίνει τὴν φράσιν, καὶ πολλὰ αἰνιγματωδῶς ἐκφέρει ὥσπερ ἐν Ἰριδι σατυρικῇ· λέγει γάρ. Λιθάργυρος δ' ὄλπη παρῃωρεῖτο χρίσματος πλεκτὸν σπαρτιάτην γραπτὸν ἔφη κύρβιν· ἀντὶ τοῦ σπαρτιάτην σκυτάλην, hæc ſunt corrupta & quidem eo genere, de quo ſæpe diximus: cum aliquid propterea eſt omiſſum à librariis, quia ab auctore fuerat repetitum. heic igitur cũ poëtæ ver-

quod ſupra cum de Æſchylo ſermonem haberemus attulimus. Nota ſunt nobis illius dramata Satyrica iſta. ΑΙΘΩΝ σατυρικός. Athenæus libro x. Ἀχαιὸς ἐν Αἴθωνι σατυρικῷ, τοὺς σατύρους ποιεῖ δυσχεραίνοντας ἐπὶ τῷ ὑδαρῆ πίνειν, καὶ λέγοντας·

Μῶν Ἀχελῶος ἐνῆ κεκραμμένος πολύς;
Ἀλλ' οὐδὲ λῆξαι τοῦδε τῷ γένει θέμις.
Καλῶς μὲν οὖν ἄγειν σκυθιστὶ καὶ πιεῖν.

ſimilis ſententiæ duo alij loci ſunt apud eundum libro nono. ΑΛΚΜΑΙΩΝ σατυρικός. Athenæus lib. IV. Ἀχαιὸς ὁ Ἐρετριεὺς ἐν Ἀλκμαίωνι τῷ σατυρικῷ καρυκκοποιοὺς καλεῖ τοὺς Δελφοὺς διὰ τούτων, Καρυκκοποιοὺς προσβλέπων βδελύττομαι. alibi ſine diſtinctionis nota, vt libro XI. Ἀχαιὸς ὁ Ἐρετριεὺς ἐν Ἀλκμαίωνι, ἀντὶ τοῦ κύλικας παραγώγως κυλιχνίδας εἴρηκε διὰ τούτων,

Ἀλλ' ὡς τάχιστα δεῦρο δὴ μόνον φέρειν,
Κοινόν τε χρὴ κρητῆρα, καὶ κυλιχνίδας.

ΗΦΑΙΣΤΟΣ σατυρικός. Athenæus libro XIV. οἱ παλαιότεροι ἁπλῶς τραπέζας ἔλεγον, ὡς Ἀχαιὸς ἐν Ἡφαίστῳ σατυρικῷ:

Θοίνῃ σε πρῶτον τέρψομεν· πάρεστι δέ.
Τὸ δεύτερον ἢ τῷ με κηλήσεις; Ἕσπω;
Μύρῳ σε χρίσω πάμπαν εὐόδμῳ δέμας.
Ὕδωρ ἢ νίψαι χεῖρας οὐ πρόσθεν δίδως;
Ναὶ καὶ τράπεζα γ' ἐκποδὼν ἐπαίρεται.

ΙΡΙΣ σατυρική. Athenæus in tractatu de griphis: Ἀχαιὸς ὁ Ἐρετριεὺς γλαφυρὸς ὢν ποιητὴς περὶ τὴν σύνθεσιν, ἔσθ' ὅτε καὶ μελαίνει τὴν φράσιν, καὶ πολλὰ αἰνιγματωδῶς ἐκφέρει ὥσπερ ἐν Ἴριδι σατυρικῇ· λέγει γάρ. Λιθάργυρος δ' ὄλπη παρῃωρεῖτο χρίσματος πλεκτὸν σπαρτιάτην γραπτὸν ἔφη κύρβιν· ἀντὶ τοῦ σπαρτιάτην σκυτάλην, hæc ſunt corrupta & quidem eo genere, de quo ſæpe diximus: cum aliquid propterea eſt omiſſum à librariis, quia ab auctore fuerat repetitum. heic igitur cũ poëtæ ver-

ba repetantur ab Athenæo, illa interpretante : Achæi teſtimonium dimidia ſui parte truncatum eſt. melius in Epitoma vt olim adnotauimus. Scribe igitur: Λέγει γὰρ, Λιθάργυρος δ' ὄλπη περιηώρητο χρίσματος πλεκτὸν σπαρτιάτην γραπτὸν κύρβιν. πλεκτὸν σπαρτιάτην ἔφη κύρβιν ἀντὶ τ. Σ. loquitur poeta de ampulla olei cui appenſum lorum. locus ita vertendus. *Achæus Eretrienſis etſi poeta eſt nitidus in compoſitione dictionis, aliquãdo tamen orationem obſcurat, multaque effert per ænigmata: vt in Iride Satyrica: Ait enim: lapidi argentoque ſimilis (candida) ampulla vnguinis (olei) appenſum habebat plicatilem Spartiatam cyrbim in quo ſcribi poteſt.* πλεκτὸν σπαρτιάτην γραπτὸν κύρβιν *dixit, pro ſcytala Laconica.* hæc ferri poſſunt. nos tamen aliud heic latere vlcus ſuſpicamur: neque de ampulla loqui poë-

tam, verùm de quodam qui loro appenſam ad cingulum, (vt moris erat, cum adibant gymnaſium aut balineas,) ampullam oleo plenam geſtabat. hoc enim eſt ὄλπη παρηωρεῖτο. ita igitur Achæi verba in priſtinum nitorem cenſemus eſſe reſtituenda:

Αἰθάργυρος δ' ὄλπη παρηωρεῖτο χρίσματος, ἀπὸ πλεκτοῦ σπαρτιάτου κύρβεως Γεραπλοῦ.

Iridis Achæi meminit etiam Pollux libro x. cap. xxxiv. locum adſcribam vt legi debet: quia corruptam eſſe vulgatam lectionem doctiſſimi viri non animaduerterunt. ἀκτήρια τὴν βακτηρίαν Ἀχαιὸς ἐν Ἴριδι ὠνόμασε. καλεῖ δ' οὕτω καὶ ὃ τὸν ῥυμὸν τοῦ ἅρματος, ἢ τῆς ἁμάξης ἀνέχον ξύλον, ὅταν ἄζευκτος ᾖ· ὃ στήριγμα καλεῖ Λυσίας. Heſychius, ἐκολλόπωσε, συνήρμοσε κόλλῃ. Ἀχαιοὶ ἴριον. corrige Ἀχαιὸς Ἴριδι. ΟΜΦΑΛΗ Σα-

τυειχή. Athenæus libro XI. Αχαιὸς ὁ τραγικὸς ἐν Ὀμφάλῃ, καὶ αὐτὸς περὶ γραμματικοῦ ποτηρίου ποιεῖ τοὺς Σατύρους τάδε λέγοντας.

Ὁ δὲ σκύφος με τοῦ θεοῦ καλεῖ πάλαι,
Τὸ γράμμα φαῖνον, Δέλτ᾽, Ἰῶτα, καὶ τρίτον
Ο. Ν τοῦ Υ πάρεστι. κοὐκ ἀποικίαν
Ἐκ τοῦ πέκεινα Σαν, τό τ᾽ Ο κηρύσσετον.

erat ſculptum in poculo nomen ΔΙΟΝΥΣΟ: hoc eſt Διονύσου. cur ſit omiſſum Υ cauſſam pete ab ipſo Athenæo. Heſychius: Φαναῖος Απόλλων. Αχαιὸς, Ὀμφάλῃ. παρὰ χίοις οὕτω λέγεται. Scripſerat & Ion Chius poëta tragicus Omphalam: ſed id drama fuiſſe ſatyricum nuſquam lego. Achæi verò pleraſque fabulas quarum mentio apud veteres, fuiſſe Satyricas ſuſpicamur. eiuſmodi erat quam ſine nomine laudat Heſychius in iſtis: Νυμφόβας, Αχαιὸς, ὅς τὴν

δεινος ἐπιβαίνων τῇ Νύμφαις· καὶ ἐν Μύσοις. Βαβαὶ βαβαὶ βήσομαι γυναῖκες. duę heic λέξεις ex Achæo. prior eſt, vox Νυμφόβας: quam explicat Heſychius. lego autem, ὁ σειληνὸς ἐπιβαίνων τῇ Ν. alterius fabulæ quæ heic laudatur nomen correximus ad ſeptimum Athenæi. Euripidis eſt quæ ſola hodie ſupereſt in exemplum fabularum hoc genus, ΚΥΚΛΩΨ σατυρικός: de quo ſequenti capite. laudatur & ΕΥΡΥΣΘΕΥΣ σατυρικός: Stephanus De vrbibus in Τάρταρος, ὁ οἰκήτωρ Ταρτάριος· καὶ διὰ τῆς ει διφθόγγου παρ' Ευριπίδῃ ἐν Ευρυσθεῖ σατυρικῷ. plura de hac fabula Animaduerſionum in Athenæum libro XI. cap. XIV. laudatur & ΑΥΤΟΛΥΚΟΣ σατυρικός. Ioannes Tzetzes, Chiliade VIII. hiſtoria CCII.

Ἐν Αὐτολύκῳ δράματι σατυρικῷ τὰ πάντα

Εὐριπίδης ἀκριβῶς τὰ περὶ τούτου γράφει. argumentum fabulæ vtcumq. odorari eſt, ex præcedétibus eius grammatici verbis. Pollux libro x. cap. XXIV. Εὐριπίδης εἴρηκεν ἐν Αὐτολύκῳ σατυρικῷ, τοὺς ὄνους τοὺς λαρκαγωγούς. idem cap. XLVI. μάλιστα καὶ Εὐριπίδου ἐν Αὐτολύκῳ σατυρικῷ εἰπόντος, χοινίας γὰρ ἵπποισι, φλοίνας δὲ ποίας πλέκει. Duos autem Autolycos ediderat Sophocles: nam in x. laudatur Athenæo Αὐτόλυκος δεύτερος. an igitur ambo Satyrici? ita putem. ΣΙΣΥΦΟΣ σατυρικός. anno primo olympiadis XCI. produxit Euripides in theatrum tetralogiam cuius dramata: Alexander, Palamedes, Troiani, & Siſyphus Satyricus. certauit cum Xenocle poëta obſcuro: à quo tamen victus eſt. adeo τὸ θέατρον, quod olim Cratinus dixit, ἀνόητοι τὰς φρένας. auctor Ælianus: cuius locum vide mox in

Xenocle. ΣΚΙΡΩΝ σατυρικός. huius nomen eruimus è deprauata apud Pollucem ſcriptura, libro x.cap.VII. τῶν ἀδοξοτέρων ἡ χαμεύνη καὶ ὁ χαμεύνιον· ἐν γοῦν τῷ σατυρικῷ Κίων Ευριπίδης φησι;

Σχεδὸν χαμεύνη σύμμετρος Κορινθίας
Παιδὸς· κεφαλῆς οὐχ ὑπερτείνεις πόδα.

omnino ſcribendum τῷ σατυρικῷ σκίρωνι. nam in Scirone multa dicebantur de puellis Corinthiis, auctore eodem Polluce libro nono. Τάχα δ' ἂν, ait, εἴη κόρη, ὡς Ευριπίδης ὠνόμασε παρθένον ἐν σκίρωνι· λέγων περὶ τῶν ἐν Κορίνθῳ ἑταιρίδων.

Καὶ τὰς μὲν ἄξεις πῶλον* ἀνευδεῶς·
*ἐννάτας δὲ κἄπειτα ἐπὶ τετράρων
Φοιτῶσιν ἵππων ἀργυρῶν· φιλοῦσι δὲ
Τὰς ἐξ Αθηνῶν, παρθένους ἃς ἂν φέρῃ
Παλλάς.

obſcurus eſt hic locus, quia verborum mendis ſententia obruitur. quã

ob cauſſam in elegantiſſimo Pollucis codice, quem ſeruat regia bibliotheca, totius Euripideæ χρείας, nec vola nec pes apparet; ita ſæpe obſeruauimus in libris antiquis, ea omitti ſolita à librariis, quæ propter mendas non intelligebant. Videtur hoc voluiſſe qui hæc loquebatur: puellas Corinthias in vrbe ipſarum Corintho facilè parabiles eſſe parua pecunia: cuiuſmodi cudebatur Corinthi qui πῶλος dicebatur, quod equi Pegaſi formam impreſſam haberet. eaſdem verò poſtquã Athenas venerint, delicatulas euadere, & amatores ſuos ſumptibus exhaurire. hoc venuſta allegoria exprimit poëta, facta alluſione ad primam notionem vocis πῶλος, quæ pullum equinum ſignificat. in patria, inquit, conduci poſſunt mercede πώλου vnius: Athenis vero non veniẽt,

niſi quatuor equis argenteis: hoc eſt tantum argenti ſummam pactæ, quæ parandis quatuor equis ſufficiat. adamant enim, ait, παρθένους (id genus nummi Athenis, facie Palladis ſignificati.) Atticas, quas attulerit Minerua. hypallage, pro, quæ Mineruam exhibent in figura ſpectandam. in primo verſu ſcribi poteſt: Καὶ τὰς μὲν ἄξει πῶλος εἰς ἀργυρέας. in ſequenti opem deſidero meliorum codicum. Scironem Euripideam laudat etiam Athenæus libro III. Stobæus quoque ſermone XLIV. Æqualis vixit Euripidi Xenocles: cuius apud Ariſtophanem mentio in Ranis: niſi hic alter potius eſt tragicus poëta: à quo fuit editus ΑΘΑΜΑC σατυρικός. Iam diximus ex Aeliano contra Euripidem coronatum iſtum fuiſſe in certamine tragico: id iudicum imperitia

aut corruptela accidiſſe ſcribit Ælianus. ſic ſæpe legimus præſtantiſſimos poëtas à deterioribus victos, ſuffragiis Athenienſium: quos Græci dicunt eleganter, ὑπὸ Ἀθηναίων κατασπουδασθῆναι. Locus Aeliani eſt libro II. cap. VIII. Κατὰ τὴν πρώτην, καὶ ἕκτην ὀλυμπιάδα καθ' ἣν ἐνίκα Ἐξαίνετος ὁ Ἀκραγαντῖνος στάδιον, ἀντηγωνίσαντο ἀλλήλοις Ξενοκλῆς καὶ Εὐριπίδης· καὶ πρῶτός γε ἦν Ξενοκλῆς, ὅστις ποτὲ οὗτός ἐστιν, Οἰδίποδι, καὶ Λυκάονι, καὶ Βάκχαις, καὶ Ἀθάμαντι σατυρικῷ· τούτου δεύτερος Εὐριπίδης ἦν· Ἀλεξάνδρῳ, καὶ Παλαμήδῃ, καὶ Τρωσὶ, καὶ Σισύφῳ σατυρικῷ. Γελοῖον δὲ οὐ γὰρ Ξενοκλέα μὲν ἡττᾶσθαι, Εὐριπίδην δὲ νικᾶν, καὶ ταῦτα τοιούτοις δράμασι. Adduximus pluſcula Æliani verba, vt graues mendas tolleremus, quæ primam & poſtremam periodos fœdant. tempus huius agonis falſiſſimè heic deſignatur, anno primo olympiadis

ſextæ.

ſextæ. Pro ἕκτης legendum ἐννενηκοστῆς. olympiadi XCI. congruit nota heic appoſita. Diodorus libro XII. παρὰ δὲ Ἠλείοις ἤχθη ὀλυμπιὰς πρώτη πρὸς ταῖς ἐνενήκοντα, καθ' ἣν ἐνίκα στάδιον Ἐξαίνετος ὁ Ἀκραγαντῖνος. conſentit his etiam vetus Olympionicarum catalogus regiæ bibliothecæ, de quo plura diſces ex Euſebianis commentariis Ioſephi Scaligeri. Poſtremam periodum miſere perturbatam ita reſtitue: Γελοῖον δὲ (οὐ γάρ;) Εὐριπίδην μὲν ἡττᾶσθαι, Ξενοκλέα δὲ νικᾶν. corrumpendo huic loco fuit ignoratio elegantiſſimæ locutionis, οὐ γάρ; quando cum interrogatione in mediam orationē inſeritur ſanè quàm venuſtiſſimè, & ὡς Ἀττικώτατα. habet ea phraſis affirmandi vim: vt ſi Latine dicas, quis neget? quis de eo ambigat? idem auctor libro VIII. capite XII. Παράδοξόν γε, οὐ γάρ; ἀληθὲς δὲ, ἐκ-

νικᾶν.

πεσόντος Δημοσθένους ἐν Μακεδονίᾳ, Αἰσχίνης ὁ Ἀτρομήτου ὁ Κοθωκίδης ἐνευδοκίμει τοῖς Μακεδόσι. ita ſcribendus hic locus: quem viri erudítiſſimi non intellexerunt. fruſtraque emendare conabantur. vertendum autem : *Mira ſane res: quis dubitet? at vera tamen: quum non ſtetiſſet Demoſthenes in Macedonia, Aeſchines ille Atrometis filius, ille inquam Cothocides, apud Macedones famam ingenij eſt aſſecutus.* ἐκπίπτειν & heic & paullo poſt pro *obmuteſcere, non placere,* tranſlatum ab hiſtrionibus, qui etiam Latinis *ſtare*, aut *non ſtare* dicuntur. Aequalis item fuit Euripidi & Philocles tragicorum Satyricorum poëta, auctor tetralogiæ Pandionidis, de qua locuti ſumus, quamque Ariſtoteles in ſuis didaſcaliis recenſuerat. meminit eius Ariſtophanes in Auibus.

— οὗτός ἐστι μὲν Φιλοκλέους·

Ἐξ ἔποπος.
vetus interpres: ἔστι ὁ Φιλοκλῆς Ἐποπα ἐσκεύασεν ἐν τῇ Πανδιονίδι τετραλογίᾳ, οὗ ἡ ἀρχή. Σὲ τὸν ἀπολύτων δεσπότην λέγω. τὴν δὲ Πανδιονίδα τετραλογίαν Ἀριστοτέλης ἐν ταῖς διδασκαλίαις ἀναγράφει. Philoclem hunc Aeſchyli ἀδελφιδοῦν vocat Suidas: hoc eſt ſorore eius natum, non autem fratre. ſic enim ancipitem vocem debere accipi, docet interpres Ariſtophanis. ὧ, ait, Φιλοπείθους υἱὸς ἐξ Αἰσχύλου ἀδελφῆς. Philocli fuit filius Morſimus, & ex eo nepos Aſtydamas: vt præter Suidam teſtatur comici enarrator, cum ad Aueis, tum ad Ranas: vbi perperam editum υἱὸν ἔσχεν (Morſimus) Ἀμφιδάμαντα. lege Ἀστυδάμαντα. hic Aſtydamas filium habuit ſibi & ὁμώνυμον & ὁμότεχνον: ambo enim eodem dicti nomine: ambo tragœdiarum poëtæ. Scripſerunt multa, vel potius

quam plurima: nam patris fabulas numerant veteres ccxl. neque dubium extitiſſe in his ſatyricas non paucas. fabularum Aſtydamantis iunioris extant inſcriptiones aliquot. in his eſt ΗΡΑΚΛΗC *σατυρικός*. cuius fabulæ mentio luculenta apud Athenæum, initio decimi: vbi plura ſcripſimus de verbis poëtæ. eodem titulo Sophoclis aliam antè recenſuimus. Sophoclis filius, & in tragœdiarum Satyricorumque ſcriptione ſucceſſor, fuit Iophon. Videtur hic eſſe cuius laudantur Clementi Alexandrino ΑΥΛΩιΔΟΙ *σάτυροι*. ipſe tamen comicum poëtam appellat, non tragicum. locus eſt in primo Stromateo: *Ἰοφῶν ὁ κωμικὸς ἐν Αὐλῳδοῖς σατύροις ἐπὶ ῥαψῳδῶν καὶ ἄλλων τινῶν λέγει. —καὶ γὰρ εἰσελήλυθεν πολλῶν σοφιστῶν ὄχλος ἐξηρτημένος*. an ſcripſerat Clemens *ὁ τραγικός*? an

aliud agens hallucinatur? nam equidem præter Sophoclis filium, quem paternæ ſcriptionis æmulum fuiſſe conſtat, alium eo nomine dramaticum poëtam noui nullum. Suidas: Ιοφῶν, Ἀθηναῖος τραγικὸς, υἱὸς Σοφοκλέους τοῦ τραγῳδιοποιοῦ. Superioribus poëtis adnumerandus eſt & Homerus ille philoſophorum, Plato: quem tetralogiam ſcripſiſſe, at non docuiſſe, narrat Ælianus, Ποικ. libro II. cap. XXX. ἐπέθετο, inquit, τραγῳδίᾳ. καὶ δὴ καὶ τετραλογίαν εἰργάσατο. καὶ ἔμελλεν ἀγωνίσασθαι δοὺς ἤδη τοῖς ὑποκριταῖς τὰ ποιήματα. Hactenus poëtas eos recenſuimus, qui per Theſpidis & Pratinæ veſtigia ingredientes, tragicam & Satyricam poëſim excoluerunt, & fabulas compoſuerunt Athenis docẽdas, quæ propria ſedes eius poëſeos. ſolos autem illos enumerauimus quos indubitatis veterum teſtimo-

niis probare poteramus ſatyricas fabulas ſcripſiſſe. alioquin quot extitere temporibus illis tragœdiarũ poëtæ, tot & Satyricorum dramatũ auctores fuiſſe, ex iis quæ ſuperius diximus, rectè colligas. Iſti ſunt poëtæ quorum ſucceſſiones & dramata omnia in ſuis Didaſcaliis veteres critici ſingulari diligentia digeſſerant. præter hos vero & alij extiterunt tragici poëtæ cum Athenis tum alibi, qui Satyricas ſcripſerunt. exemplo ſint, Python, Lycophron, Bion, Demetrius. Pythones ætate Alexandri duo fuerunt: vnus Catanæus, alter Byzantius. horum vnus, ſed incertum vter, creditus eſt ab eius ætatis hominibus, auctor fuiſſe dramatis Satyrici AGEN inſcripti, quod actum conſtat in caſtris Alexandri, cum Liberalia exercitus agitaret, ſecundum Hydaſpen fluuium.

Traducebantur eo dramatio, (ſic enim vocatur Athenæo:) Harpalus, & Athenienſes: qui quum Glyceram ſcortum ad illum miſiſſent, donati ab eo fuerant neſcio quot modiorum tritici millibus. nec multo poſt fugientem cum regia gaza regis ingratiis exceperunt. quidam neutrum Pythonem, ſed ipſum Alexandrum eam fabulam compoſuiſſe memoriæ prodiderunt. Excerpta ex primo Athenæi: Ὅτι Ἀγῆνα Σατυρικὸν τι δρᾶμα ἀμφιβάλλεται, εἴτε Πύθων ἐποίησεν ὁ Καταναῖος, ἢ Βυζάντιος, ἢ καὶ αὐτὸς ὁ Βασιλεὺς Ἀλέξανδρος. plura cognoſces ex eiuſdem libro XIII. vbi & de appellatione dramatis aliquid. non autem dubitamus hanc fabulam per ſe actam, nec tragœdiæ fuiſſe adnexam, ſicut fieri ſolitū Athenis. De Menedemo Lycophronis, qui inter illos Pleiadis ſeptem

poëtas nobiles cenſeri meruit, capite primo aliquid attigimus. Satyricum fuiſſe drama, nequit ambigi. Athenæus libro x. μαρτυρεῖ περὶ τούτων Λυκόφρων ὁ χαλκιδεὺς, γράψας σατύρους Μενέδημον, ἐν οἷς φησὶν ὁ Σειληνὸς πρὸς τοὺς Σατύρους. deinde ſubiicit pluſculos eius verſus, Satyrici plane characteris. in ea fabula ſub Sileni habitu Menedemus philoſophus traducebatur: per *S*atyros vero, diſcipuli illius intelligebantur. vixit Lycophron Ptolemæi Philadelphi temporibus. Bion & Demetrius ætate longe inferiores: quos non multo ante Strabonis tempora floruiſſe, aut etiam æuo illius, ex verbis Diogenis Laertij, qui ſolus è veteribus illorum meminit, facimus coniecturam. is libro IV. quum decem Biones ingenio quondam claros enumeraret, nonum ponit in eo al-

bo iſtum de quo loquimur. ἔνατος, inquit ποιητὴς τραγῳδίας, τῶν Ταρσικῶν λεγομένων. recentem fuiſſe poetam duplici ratione oſtendit eruditiſſimus ſcriptor: & quod pene vltimũ inter tã multos enumerat: & quod Tarſicorum poëtarum vnum ait fuiſſe. Sicut inter oratores extitere olim, qui à genere dicendi multis in Aſia familiari, dicebantur Aſiatici: item qui ſimilem ob cauſſam Rhodiaci, de quibus Græci Latinique rhetores multa: ſic poëtarum genus fuit, qui propter certum poëſeos characterem quo plurimum vſi Tarſenſes, dicti ſunt Tarſici. ideam eius poëſeos ex ſolo nomine velle diuinare, fanatici ſit hominis, aut oppidò confidentis. hoc tamen ſcimus, quod ad rem maxime facit, ætate Strabonis, quo tempore ſtudia literarum mirum in modum

Tarſi florebant, extemporale genus dicēdi Tarſenſibus proprium fuiſſe, tam in ſoluta quàm in aſtricta numeris oratione. Strabo libro xiv. de Athenodoro oratore Tarſenſi: ἐπῆρεν αὐτὸν, καὶ Ἀντώνιος, καὶ ἔτι μᾶλλον ἡ εὐχέρεια, ἡ ἐπιπολάζουσα παρὰ τοῖς Ταρσεῦσιν, ὥστ' ἀπαύστως (vel ἀπλαίστως) σχεδιάζειν πρὸς τὴν δεδομένην ὑπόθεσιν. & paullo poſt de poëſi Tarſenſium extemporali, & quidem tragica: ὁ δὲ Διογένης καὶ ποιήματα ὥσπερ ἀπεφοίβαζε τεθείσης ὑποθέσεως, τραγικὰ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. ſed præter extemporalitatem, quæ & aliis in locis ἐπεπόλασεν, potuerunt aliæ quoq. eſſe notæ huius ideæ. Qui igitur Tarſenſium characterem imitabantur, ſiue oratores, ſiue poetæ, Tarſici ſunt appellati. Ταρσεὺς & Τάρσιος, qui Tarſi natus eſt, aut Tarſi ciuis. at Ταρσικὸς, qui Tarſenſes æmulatur, vt Ἀσιατικὸς &

Ῥοδιακός. Ita interpretamur Diogenis verba, τῶν Ταρσικῶν λεγομένων: in quibus exponendis clariſſimi viri nihil quàm luſerunt hactenus operam. Lilius Gyraldus, & Hadrianus Turnebus pro Ταρσικῶν emẽdabant θαρσικῶν: ac quoniã *Bioneos ſermones* apud Horatium legerant, θαρσικοὺς poetas tragœdiarum ab audacia & inſolẽtia ſic denominatos putarũt. in quo viros ſummos vehementer ratio fugit. repugnat enim hellenismo atq. analogiæ, vt à θάρσος deriuatur θαρσικός. quum θαρσοὺς aut θαρσαλέος dicant Græci. At qui pro Ταρσικῶν ſcribi imperant σατυρικῶν, ab ipſo Diogene ſatis refelluntur: cuius verba libro v. de Demetrio: τρίτος, Ταρσικὸς, σατυρογράφος. Sed dubitari nõ debet, verum eſſe quod diximus: extitiſſe olim genus & oratorum & poëtarum qui Tarſici

dicerentur: inter quos hi duo numerandi Bion & Demetrius, tragicorum & ſatyricorum dramatum poëtæ nõ ignobiles. Bionem hunc Æſchyli filium Gyraldus appellat: ego non ambigo multis poſt ſeculis natum: quod Tarſici appellatio manifeſto arguit. ſerò enim, nec multo ante geographum, cœpere literarum ſtudia apud Tarſenſes florere: à quibus poſtea οἱ λεγόμενοι Ταρσικοὶ nomen inuenerunt. Poſtremo ſciendum, quo tempore vigebant Athenis tragici illi poëtæ de quorum Satyricis diximus: nonnullos etiam extitiſſe comicos, qui fabulas à ſe ſcriptas Satyros nominarẽt. Anaxãdridam ἐν σατύρῳ laudat philologus Naucratita libro III. & ſtatim Ecphantidem ἐν σατύροις: paullo prius Phrynichum ſimiliter ἐν σατύροις: eſtque in ſcholiis comici fa-

bulæ illius aliquot locis mentio. Timoclis fabulã Δημοσατύρους, quaſi dicas Satyrorum populum, nominat idem Athenæus libro IV. & lib. IX. Ικαρίους σατύρους poëtæ eiuſdem. Omnia hæc dramata iſtorum comicorum, & ſi quæ alia his ſimilia, toto genere fuerunt diuerſa à ſuperioribus Satyricis tragicorum poetarum. Verum ita ſoliti eius ætatis comici tragicis perſonis & argumẽtis comicos ſoccos interdum aptare: vt dicebamus ad Athenæum libro VII. capite XXIII. vbi plura eius rei exempla à nobis allata. Quare, non magis exiſtimare debemus σατύρους inſcriptas horum comicorum fabulas, ſimiles fuiſſe tragicorum Satyricis: quàm alias eorũdem quæ tragica argumenta titulo præferebant, tragœdias fuiſſe.

Corollarium huius libri, ſiue in Cyclopem fabulam Satyricam notæ. Euripidis eſſe oſtenditur. κρότης ἄναξ. ἀναπίπτειν. Athenæi locus animaduerſus. Satyricam eſſe probatur, ex choro, ſcena, ornatu, tempore quo docta fuit. veris principium in Antheſterione. alia argumenta ex natura ipſius fabulæ. exitus illius, triſtis an lætus ſit cenſendus. obſeruatio ſuper inſcriptionibus dramatum. hanc fabulam eſſe ἠθικήν. ioci in ea multi illuſtrantur. βλέφ' ὧδε. ἀνὴρ κρόταλον. διακρούειν, ἐκπατάσσειν. διακανάσσειν. Metra ſatyrica. loca aliquot huius fabulæ emẽdantur. συναυλίζειν εἰς δόμους. ἀποθλίβειν. ἀποδρύπτειν. αὐτὸς ἔχε. ἀποχετεύειν. βρύκειν. Δαναΐδες νυμφαι. λελυμμένος πτέρυγος. ξυσμός. δεδορκότως.

CAPVT VI.

Qvæ de natura Satyricæ in ſuperioribus diſputata ſunt, admonent nos, vt prius quam huic libro finem imponimus, aliquid de ea fabula dicamus, quæ ſola è tot veterum tragicorum Satyricis ad nos peruenit: illuſtrari enim & cõfirmari quæ docuimus non poſſunt melius, quàm allato in medium hoc exemplo & penſius paullo exami-

nato. Ea fabula CYCLOPS eſt: cuius patrem eſſe Euripidem, præter conſenſum codicum, manifeſto arguit vel ſententiarum crebritas, è media interdum philoſophia petitarum: qui proprius ſemper habitus poetæ huius character. dictio quoque plane Euripidea, & qualis in aliis eius fabulis: niſi quod propter genus poeſeos maioris licentiæ ſolutior eſt, interdum & ad plebis ſermonem propius accedit. notat in Rhetoricis Ariſtoteles, vt durius dictum ab Euripide in Telepho, *κώπης ἀνάσσειν*. quod genus loquendi etiam heic inuenies: nam ait Silenus:

Ὁρῶ πρὸς ἀκταῖς ναὸς Ἑλλάδος σκάφος,
Κώπης τ' ἄνακτας σὺν στρατηλάτῃ τινί.

veteres etiam non alij quàm Euripidi attribuiſſe, facilè probatur. Athenæus libro 1. de voce *ἀναπίπτειν*

loquens: Εὐριπίδης Κύκλωπι, Ἀνέπεσε, φάρυγος αἰθέρ᾽ ἐξανεὶς βαρύν. hodie in libris editis ἐξιεὶς: cætera eadem. verùm Athenæus, qui ἀνέπεσεν heic accepit pro *ad menſam accubuit*, parum videtur cauiſſe. neque enim ad cibum ſumendum accumbit menſæ eo loci truculentus Cyclops: ſed poſt voratos duos ex Vlyſſis ſociis, epulis vinoque obrutus, grauia mēbra humi deponit vt quieſcat. præcedit hic verſus: Ἐπεὶ δ᾽ ἑταίρων τῶν ἐμῶν πλησθεὶς βορᾶς Ἀνέπ. & ſtatim: Ὁ δ᾽ ἐκπλεὼς ὢν τῆς ἀναισχύντου βορᾶς. melius igitur accipias pro ſupinus cecidit, iacuit. vel pro verbo ἐκλίθη: quo infra vtitur in eadem ſententia: Κλίθητί νυν μοι πλευρὰ θεὶς ἐπὶ χθονός. idem Athenæus libro xiv. Εὐριπίδης ἐν Κύκλωπι φησὶ παλιούρου κλάδον. reſpicit iſtum fabulæ illius verſum: Ξεστοὺς δρεπάνῳ γε οὔκ, ἀλλὰ παλιούρου κλάδῳ.

κλάδῳ. meminit & alibi. Hoc drama Satyricũ eſſe, quamvis de eo nos Athenæus non admonet, rectè eruditiſſimi homines pridẽ obſeruarunt. quorum ſentẽtiæ qui non accedũt, verbo refelli abũdè poſſunt: quum vt ſæpe diximus, Satyros, è quibus conſtat chorus, tragœdia in totum non admittat. quid ſcena? an negari poteſt Satyricam eſſe, & agreſtem? erat ab vna parte Polyphemi antrum, ab altero colles & paſcua cum paſcente grege. ſolum totum glebis herbæ virentis cõſtratum: quod ille verſus oſtendit: Καὶ μὴν λαχνάδες τοῦδας ἀνθηρᾶς χλόης. Saltatio Satyrorum, qualem antè deſcripſimus: ſicinnis nempe: ita Silenus ipſe nominat: τί ταῦτα; μῶν κρότος σικιννίδων; ornatus item Satyrorum, qui nobis dictus, pellis caprina humeris circumpoſita.

Ἐγὼ δ᾽ ὁ σὸς παρέσπολος
Θητεύω Κύκλωπι
Τῷ μονοδέρκτᾳ,
Δοῦλος ἀλαίνων σὺν τᾷδε
Τράγου χλαίνᾳ μελέᾳ.

tempus præterea congruit antè dictis. principio enim veris docebatur hæc fabula : quod manifeſto probat Cyclops, cum inuitari ſe ait, vt ad fratres Cyclopes comiſſatum eat, ab ipſo anni tempore : quoniã veris aduentu nouo gramine terra veſtiatur. ſic ille:

Ὑπάγει μ᾽ ὁ χόρτος εὔφρων
Ἐπὶ κῶμον ἦρος ὥραις,
Ἐπὶ Κύκλωπας ἀδελφούς.

Horatius eandem ſententiam pluribus perſecutus eſt in oda ad Torquatum libro IV.

Diffugêre niues: redeunt iam gramina
campis
Arboribuſque comæ.

Mutat terra vices, & decreſcentia ripas,
Flumina prætereunt.
Gratia cum Nymphis geminiſque ſororibus audet
Ducere nuda choros.

Satyrica autem dramata mēſe Antheſterione ſolita doceri ex Diogene Laërtio docebamus ſuperiore capite. in quem menſem veris principium incidere, quando vireſcere agri incipiunt, ipſum nomen Ἀνθεστηριῶνος ſatis ſuperque arguit. Sed & cætera quæ naturam Satyricæ explicantes quarto capite docebamus, omnia fabulæ huic optime congruunt. Actio ipſa quæ heic imitatione exprimitur, ſiue vt loquitur philoſophus, ἡ τοῦ μύθου σύνθεσις, partim ſeria, partim ludicra & iocoſa. ſerio Vlyſſes agit: qui tempeſtate delatus ad Siculum lit-

tus & Polyphemi antrum, inops initio rerum omnium, & præterea in præſentiſſimum adductus periculum, ſaluti ſuæ prudenter ſimul & doloſe conſulit: tandemque vbi inimicum grādi infortunio mactauit, victo victor inſultans, gaudio cumulatus, naues conſcendit cum ſociis, patriam repetens. hic fabulæ exitus, ſatyrico dramati conueniētiſſimus: quod, ſicut demonſtratum eſt ex antiquis grammaticis, vt plurimum ἀπὸ δακρύων εἰς χαρὰν κατελευτᾷ. eadem tamen ratione Cyclopis habita, in eiulatum & ὀλόφυρσιν deſinit. Videtur poëta præcipuam dramatis perſonā facere Cyclopē: cum de eius nomine fabulæ appellationem indidit. qua ratione dicēdum fuerit, hanc quoque fabulam vt fere omnes tragœdias triſti fine claudi. ſed non ita eſt: nam vt bellis

populus deuictus ſolet nomen da-
re, quod & Strabo alicubi admo-
net: ſic ſæpe tragici dramatis ſuis
appellationes impoſuerunt, non ab
iis qui primas obtinebant in argu-
mento fabulæ: ſed ab iis quos ali-
qua inſignis calamitas nobilitaſſet.
ita plerumque tituli eiuſmodi ex-
ponendi: Pentheus, Sciron, Buſiris,
Cyclops, Antæus, & ſimiles his: de
quo melius conſtaret nobis ſi dra-
mata ipſa extarent, quæ à plurimis
olim poëtis fuerant edita ſub iis ti-
tulis. Hypotheſim Euripides mu-
tuatus eſt ab Homero: quem ſcribit
Ariſtoteles hac etiam laude cæteris
prçſtitiſſe, quod primus μιμήσεις δρα-
ματικὰς ἐποίησε. Satyricæ cum tragœ-
dia commune, genus argumentorũ.
nam comœdia ipſa hypotheſim
fingit, concinnatque perſonas vt
lubet. tragœdia & Satyrica fabulas

notas neceſſario recoquunt: & vt ait philoſophus, τῶν γνωρίμων. ὀνομάτων ἀντέχονται· τοὺς γὰρ παρειλημμένους μύθους λύειν οὐκ ἔστι. eamque ob cauſſam ait idem, paucas domos eſſe circa quas pulcherrimæ tragœdiæ verſentur. περὶ ὀλίγας, inquit, οἰκίας αἱ κάλλισται τραγῳδίαι συντίθενται. quod etiam de Satyrica verè dixeris. Porro Vlyſſis actio, integra eſt, ſed vnica & ſimplex. proinde fabula non eſt ἐπεισοδιώδης, quod vehementer damnat Ariſtoteles. implicita quoque non eſt: πλοκὴν inquam non habet, neq. περιπέτειαν aliquam memorabilem, aut agnitionem: quæ ſunt abſolutæ omnibus numeris tragœdiæ, propriæ laudes. at in Satyrica non omnes illæ præceptiones locum habent, quibus tragœdiæ legitimæ perfectæ partes κατὰ τὸ ποιὸν philoſophus χαρακτηρίζει:

etſi in pleriſque nulla eſt omnino differẽtia. Hoc amplius fabula hęc, vt multæ etiam tragœdiæ, auctore Ariſtotele, ἠθικὴ eſt, potius quàm παθητική. Scopus poëtæ, docere ipſo fabulæ exitu, ſuis quemque moribus fortunam ſibi fingere. itaque Vlyſſem inducit non ſolum prudentem ac probum: ſed interdum etiam de virtute & pietate φιλοσοφικώτερον præcipientem. vt in illa pulcherrima ad Polyphemum oratione, quam ita claudit:

—ὃ δ' εὐσεβὲς
Τῆς δυσσεβείας αἱρεῖται. πολλοῖσι γὰρ
Κέρδη πονηρὰ ζημίαν ἠμείψατο.

at Polyphemus contrarium ἦθος, ſummamque immanitatem pari impietate iunctam, non magis declarat factis, quàm oratione: vt in iſtis:

Ὁ πλοῦτος ἀνθρωπίσκε τοῖς σοφοῖς θεός.

Τὰ δ᾽ ἄλλα, κόμποι καὶ λόγων εὐμορφίαι.

Et mox idem:

Ὡς τοὔγε πίνειν τε καὶ φαγεῖν τοὐφ᾽ ἡμέραν,
Ζεὺς οὗτος ἀνθρώποισι τοῖσι σώφροσι.
Λυπεῖν δὲ μηδὲν αὑτόν.

Satyri. verò in hac fabula medium ἦθος obtinent: quantumq. ab Vlyſſis virtute, tantum à Cyclopis feritate crudeli abſunt. itaque liberantur quidem: verùm aliena virtute non ſua: nec certo ipſorum conſilio, ſed caſu fortuito, qui Vlyſſem in illam partem Siculi littoris compulit. Quoniam autem ea fine Satyri adhibentur, vt riſum excitent, fiatque hilaris fabula: vbiq. Silenũ & Satyros videas heic ludere & iocari. quare hoc dramate nihil ἱλαρωδέστερον. quid ſuauius quàm τὸ παροδικὸν μέλος, ſiue primum canticum, chori ſcenam ingredientis, & pecus

cogentis, ipſaſque oues & hircos ἀγροικικῶς compellantis? Sileni φιλοινία, quot locis, quàm lepide traducitur, & quàm facete? idem iuſſus à Cyclope ſuo hero animum aduertere, eius imperium in riſum vertit ac iocum. dixerat ille: βλέπετ' ἄνω καὶ μὴ κάτω. quæ formula eſt attendere iubentis. ſic in Trachiniis Sophoclis ait Deianira ad Licham:

Οὗτος, βλέφ' ὧδε. πρὸς τίν' ἐννέπειν
δοκεῖς;

& in Oedipode tyranno,

Οὗτος σὺ πρέσβυ, δεῦρό μοι φώνει βλέ-
πων
ὅσ' ἄν σ' ἐρωτῶ.

ſic apud Plautũ Amphitruo: *Soſia, age, me huc aſpice. Specto.* at Silenus capite reſupinato, verba Cyclopis hoc faceto reſponſo excipit:

Ἰδοὺ πρὸς αὐτὸν τὸν Δί' ἀνακεκύφαμεν.
Καὶ τ' ἄστρα καὶ τὸν Ὠρείωνα δέρκομαι.

Rogatus idem, ecquid paratum eſſet prandiũ, Πάρεστιν· inquit: ὁ φάρυγξ εὐτρεπὴς ἔστω μόνον. lepidiſſimus etiam ille locus, vbi Cyclopis metu non magis Vlyſſem, quam ſalutem ſuã prodit Silenus: qui etiam paullo poſt cum Satyris, pater cum filiis, facetè committitur. ibi ait ille inter cætera:

—ἦ κακῶς οὗτοι κακοί.
Οἱ παῖδες ἀπόλοινθ' οὓς μάλιστ' ἐγὼ
φιλῶ.

quibus ſimilia ſunt iſta è Menedemo Lycophronis, fabula item Satyrica:

Παῖδες κρατίστου πατρὸς ἐξωλέστατοι.

iam quum Satyri operam ſuam in excœcando Cyclope promiſiſſent: vbi ad rem ventum, γνωσιμαχοῦντες ignauiam ſuam produnt: prorſus enim tales ab Euripide finguntur, quales deſcripſerat Heſiodus illo

verſu:

Καὶ γένος οὐτιδανῶν Σατύρων καὶ ἀμηχανοέργων.

quid magis ridiculum ea excuſatione, quam Satyrorum pars affert, quod repentè facti ſint claudi, aut cæci? nec minus ridiculi alij, qui paratos ſe dicunt Vlyſſem adiuuare, & trabem in oculum Cyclopis impellere: verùm ea conditione ac lege, ne antrum ingrediantur: ſed in veſtibulo ſtare ſinantur: vbi præclaram operam ſe nauare poſſe af-firmant, quia ſint ſtaturæ grandioris. in rebus poſitum heic τὸ γελοῖον: in verbis verò quãtum facetiarum? vt cum interroganti Vlyſſi an eſſent φιλόξενοι regionis incolæ, reſpondet Silenus:

Γλυκύτατα φασὶ τὰ κρέα τοὺς ξένους φορεῖν.

cum Vlyſſem vocat ἄνδρα κρόταλον: *virum crepitaculum*: id eſt verborum

multorum, & multæ experientiæ ac fraudis. nam κροτεῖν & κρότημα, ἐπὶ τῶν δολίων τάσσεται, inquit Heſychius. inepte veteres grammatici quos recentiores ſunt ſecuti, κρόταλον heic genere maſculino eſſe poſitum putarunt. nam ita accipiendum, vt apud comicum in Nebulis:

Λέγειν γενήσει τρίμμα, κρόταλον, παι-
πάλη.

non diſſimili ioco, etſi diuerſa ſententia, famoſus grammaticus Augusto eſt dictus, *cymbalum iuuentutis.* Alio loco Silenus διακροτεῖν, verbum pullatæ plebis, obſcœna notione vſurpat: Ἄπδυτες αὐτὴν Helenam διεκρότησατ' ἐν μέρει. iocoſum eſt & ἐκπατάσσειν, pro vinum ex vtre effundere. φέρ' ἐκπάταξον, ὡς ἀναμνησθῶ πιών. alludit autem ad ſonum liquoris incluſi & in vtre bilbientis, vt dixit Næuius: vel ad ſtrepitum vini

per anguſtum amicini canalem effluentis. propriè eſt cum ſtrepitu percutere, & foras eiicere. alio verbo idem expreſſit Vlyſſes, cum ait:

Μῶν τὸν λάρυγγα διεκάναξέ σου καλῶς;

hoc eſt, *cum ſonitu pertranſiit.* monile Silenus vocat κλῳὸν, id eſt boiam.

—καὶ τὸν χρύσεον

Κλῳὸν φοροῦντα περὶ μέσον τὸν αὐχένα.

de Paride, qui Helenam rapuit. iocoſum &, πυκτεύειν εἰς κρᾶτα, pro tundere. item σίφων pro poculo. cum aiunt Satyri: Ὡς διὰ μακροῦ γε τὸν σίφωνα τὸν φίλον Χηρεύομεν. perperam de fiſtula accipiunt. cantharos aut ſcyphos grandes, quales vulgò Satyris & Silenis tribuebantur, intelligit. ſed mire exprimitur ea voce vini auiditas. nam σίφων eſt infundibulum. omitto ſimilia his alia: & præſertim quæ comicam ſapiunt impuritatem. Atque huiuſmodi fere

eſt, hilaritas illa quam Satyricæ cõuenire ſupra docebamus. Non prætermittam genus metrorum: diximus enim ſuum quoddam genus verſuum habere hæc dramata, qui Satyrici nominantur metricis. tales iambici in hac fabula multi, vbi duo aut tres pedes trium ſyllabarum. in ipſo initio:

Ω Βρόμιε, διὰ σὲ μυρίους ἔχω πόνους.

Et ſtatim:

Εγκέλαδον ἰτέαν εἰς μέσην θένων δορί.

Et ſimiles his multi: at longè σατυρικώτεροι iſti:

Τί χρῆμα; Βρομίου πόλιν ἐοίκαμεν εἰσβαλεῖν. Et:

Ανεχε, πάρεχε. τί τάδε; τίς ἡ ῥαθυμία;

Mox:

Τί φάτε; τί λέγετε; τάχα τις ὑμῶν τῷ ξύλῳ. item ille:

Ωινοχόος ἄδικος. Σ. ναὶ μὰ Δί' ἀλλ' ᾦνος γλυκύς.

Hæc ferè ſunt quæ illam fabulam arguunt eſſe Satyricam non legitimam tragœdiam. Nunc, quoniam ſe occaſio obtulit, locorum aliquot emendationes ſubiiciemus, quæ Stephani noſtri & Canteri virorum eruditiſſimorum diligentiam fugerunt. Verſus XL. ita ſcribitur. Κώμοι συνασπίζοντες Ἀλθαίας δόμοις Προσῆτε. placet Stephanica emendatio κώμοις. quia tamen membranæ habent κώμους, fortaſſe ita verius.

—χ' ὅτε Βακχίῳ
Κώμοις συνασπίζοντ' ἐς Ἀλθαίας δόμους
Προσῆτε.

vt ſit pro συνασπίζοντι. quid hoc? ait Silenus: an vos ſicinnin ſaltatis, vt olim eſtis ſoliti, quando accedebatis ad Bacchum, id eſt, comitabamini B. qui magno ſodalium numero ſtipatus, comiſſatū itabat ad Althææ domum? συνασπίζειν cum præpoſi-

tione notum peritis huius linguæ loquendi genus. heic verò κώμοις συνασπίζειν poëtica periphraſis ἀντὶ τοῦ κωμάζειν. xlvii.

Ἐν πέτραις κεῖται πέλας αἴ—
τρων· οὐ σοι βληχαὶ τεκέων.

Lege,

Ἐν πέτραις κεῖται· πέλας δ' αἴ—
τρων· οὗ σοι βληχαὶ τεκέων.

non in illis locis quò tendis parati ſunt aluei, vnde potemini: ſed propè antrũ Polyphemi: vbi agniculi tui balantes te exſpectant. ccxviii. Ὃν αὖ θέλῃς σύ. μή με κατ' μ. ſcribe, ὅγ' αὖ θέλῃς σύ. nempe γάλα. ccxxxiv. Κλῳῷ τριπήχει. melius Κλοιῷ τρ. & κατὰ cum Cantero non κᾆτα. affirmant ſe validiſſima vincula colle tibi circumdaturos, & per medium oculum viſcera tibi extracturos. ridicula ſunt quæ deinde ſubiiciuntur à Sileno: neq. aliter accipienda.

nam

nam qui per oculum fuerit exenteratus, huic nihil metuendũ amplius. CCXXXVI. Μάςιξί τ' ἂν ὃ νῶτον ἀποθλίψειν σέθεν. ineptum hoc loco verbum ἀποθλίψειν. Lego, ἀποδρύψειν. laceraturos. quo nihil aptius ad hanc ſententiam. & eſt dictio poëtica, pro eo quod vulgo ξαίνειν dicitur. mox ſcribe φάκελον vnico λ. metri cauſſa. αὐτὸς ἔχε paullo poſt, formula deprecandi mali: quæ aliter ita concipi ſolet, εἰς κεφαλήν σοι. quo nihil apud poëtas occurrit frequẽtius, vulgo male capiunt: neque aſſentiendum viro docto qui corrigit, αὔτως. qui etiam in illo verſu, Ἐφθά, καὶ ὀπτά, καὶ ἀνθρακιὰς ἀποχάνδειν, poſtremam vocem ſine cauſſa mutat. χάνδειν & ἀποχάνδειν pro auide vorare, dictiones ſunt Græcis poëtis familiareis, vt dicebamus ad Athenæũ. proximo verſu, qui eſt CCCLVIII. peſ-

ſimè ſcriptũ βρύχειν. qũum ſcripſerit poeta, Βρύχειν, χρεωκοπεῖν μέλη ξένων. Heſychius: βρύχειν, λαύρως ἐσθίειν. ſæpe apud Athenæum. at βρύχειν, frēdere, nihil ad Bacchum. quare iterum corrige paullo poſt, & ſcribe Κόπτων, βρύχων, ἐφθά τε δαγνύμενος. ccccxxviii. —τὰ Βακχίου Ναΐδων μέλαθρα Δαναΐδων νυμφῶν μέτα. Lege, Ναΐδων. Nymphas Bacchi comites paſſim poëtæ Naidas appellant, numquam Danaides, nec Gręcas. ibi Vlyſſes Satyros hortans, vt ſe in patrãdo facinore quod parabat, irent adiutum: cur in Sileno eorum patre nullam ſpem ponat, cauſſam affert: non quia nolit: ſed quia vino ebrius, & poculo captus, ſicut capitur viſco auis, ſanæ iam mentis non ſit. poëtæ verba:

Ο μὲν γὰρ ἔνδον σὸς πατὴρ, τὰ δ' ἤνεσε·
Αλλ' ἀσθενὴς γὰρ, κ' ἀποκερδαίνων ποτοῦ,

Ὥσπερ πρὸς ἴξῳ τῇ κύλικι λελημμένος,
Πτέρυγας ἀλύω.

Lege & diſtingue, *ὥσπερ πρὸς ἴξῳ. τῇ κύλικι, λελημμένος Πτέρυγος, ἀλύω.* locus eſt elegantiſſimus. neque mutanda vox *λελημμένος*, vt docto viro placebat. *λελῆφθαι πτέρυγος*, & pueris nota phraſis. CCCCXLV.

—ῥυθμοῖσί νιν
Σφάξαι μενοινᾷς, ἢ πετρῶν ὦσαι κάτω.

omnino aut *ῥυτῆρσι* cum aliis libris legendum: aut quod puto verius *ῥυσμοῖσι. ῥυσμὸς*, tractio. cogitas ſecurum in commiſſatione clam pede trahere, & iacentem perdere. CCCCL. *Κώμου μὲν αὐτὸν τοῦδ' ἀπαλλάξαι λέγων.* Scribe: *τοῦδ' ἀπαλλάξω*: & *λέγων* iunge cum ſequentibus. DXLIV. *-κάθες αὐτὸν εἰς μέσον.* ſcribendum *κάταθες*, & metri cauſſa & ſententiæ. DLXI. *Ὥσπερ ὁρᾷς πίνοντα, χ' ὥσπερ σὲ κ' ἐμέ.* Simul hæc profert verba Silenus, & vtrem

ori admouet, bibitque. quare ſcribendum: χ' ὥσπερ νῦν ἐμέ. alioquin nulla ſententia: quæ iam elegantiſſima eſt. DLXVIII. Συνεκθανεῖν δὲ σιγῶντα χρὴ τῷ πώματι. in σιγῶντα prima corripitur: quod numquam apud veteres inuenies. ſed aliter dubio procul ſcripſerat poëta. Lege: Συνεκθανεῖν δ' ἀσῶντα χρὴ τῷ πώματι. bibe, inquit, ac perbibe. decet enim potatorem ſtrenuum, non antè bibendo defatigari, quàm bibentem ſimul vita & vinũ deficiãt. DLXXXIV. Μέμφῃ τὸν ἐραστήν. κἂν τρυφαῖς πεπωκότα. Scribe, κ' ἐντρυφᾷς πεπωκότι. DXXXI. Ἡμεῖς μὲν ἐσμὲν μακρότεροι, περὶ τὴν θύραν. Ἐρῶντες, ὠθεῖν πρὸς τὸν ὀφθαλμὸν τὸ πῦρ· rectè μακρότεροι: nam μικρότεροι quod doctis placet, pugnat ἐκ διαμέτρου cum poëtæ mente, quam antè expoſuimus. DCXLIIII. Γάλαι μὲν ἤδη σ' ὄντα τοιοῦτον φύσει. Scrib. ἤδειν.

DCXCVII. Κλαίειν σ' ἄνωγα· καὶ δέδορχ' ὅπως λέγω. Legendum ſuſpicor: καὶ δεδορκότως λέγω. acutiſſima ſententia. quum Vlyſſi Cyclops venturas ei calamitates prædiceret: ipſe reſpõdens, *iubeo*, inquit, *te flere*: *atque hoc ſaluis oculis dico*. non poterat amariore ioco hoſti victo atque excæcato inſultare. δεδορκότως, à δεδορκώς, vt δεδοικότως, *metuendo*, à δεδοικώς. ſic, λεληθότως, πεποιθότως, & ſimilia apud poëtas. Sed & vulgata ferri poteſt, ſi ita exponas: opto tibi infortunium: nec ſolum verbis, vt tu facis: ſed hac ſimul voluptate fruens, quod mala quæ tibi opto, eueniſſe iam tibi video.

ISAACI CASAVBONI DE SATYRICA GRÆcorum poëſi, & Romanorum Satira liber ſecundus.

SATIRÆ Romanæ forma pro temporibus diuerſa: parum hactenus cognita. præcipua capita hoc libro tractanda. Antiquiſsima poëſis Latina, Saturnÿ verſus, Feſcennini, & Satira. quæ illa. initia rei ſcenicæ apud Romanos. item incrementa per Liuium Andronicum. Satira ſpreta poſtquam fabulæ doceri cœptæ. eadem redit in ſcenam: ſed aliter atque olim. exodiarius. *Atellanarum exodia. εἰσόδιον. ἐξόδιον. Atellanum canticum.*

CAPVT I.

QVOD de Græcorum tragœdia ſcribit Ariſtoteles, multas illam mutationes paſſam, ſerò perfectam, in ea forma quam poſtre-

mò nacta fuerat, tandem conquieſſe: idem & de Satira Romana iure aliquis dixerit. nam & hæc poëſis πολλὰς, vt ait philoſophus, μεταβολὰς μεταβαλοῦσα, varieque tractata à Latinis poetis, vbi tandem ad duas illas ſpecies fuit perducta, quas ſolas Fabius Quintilianus agnoſcit, finē mutandi fecit. prior ſpecies eſt eius Satiræ, quam Lucilius inuenit, excoluêre autem Horatius, Perſius, Iuuenalis & multi item alij: poſteriorem eximie nobilitauit M. Terētius Varro, ſcriptor inter togatos, ſine controuerſia, longè doctiſſimus. Omnes Satiræ mutationes & diuerſas formas explicare, illorum intererat, qui Latinæ poëſeos hiſtoriam memoria patrum ex profeſſo tractandam ſuſceperunt. Sed accidit fato neſcio quo, vt viri eruditiſſimi qui de eo argumento libros

hactenus ediderunt, ſuſceptæ prouinciæ partem hanc adeò perfunctoriè curarent, vt & multa neceſſario dicenda prætermitterent: & ſecus ac res habebat, non pauca traderent. Caput verò & fons erroris ille eſt: quod dum neglecta auctoritate Horatij & Fabij, Satiram Lucilianã in poëſi Græcorum inuenire ſatagunt, omnia ſuſque deque miſcent, ἀσύγκλωστα πάντη πάντως, quod ait Plato, κλώθοντες πράγματα. Equidem ſine indignatione legere non poſſum, quod ipſi paſſim affirmant: Æſchylum, Sophoclem, Euripidem & ſimiles alios Græcorum poëtas, Satiras, vel vt vulgo ſcribunt, Satyras, compoſuiſſe. quod neque veterum cuiquam venit in mentem dicere: & ita falſum eſt, vt nihil queat magis: quum Græci homines, illi vtique antiqui, non minus Satiras

Romanorum, quam Græcas Kalē-
das ſemper ignorauerint. Vt igitur
tantus hic & prope iam ἐσκιῤῥωμένος
in ſtudioſorum animis error, fundi-
tus euellatur: vniuerſam ἐς πόδας ἐκ
κεφαλῆς Romanę Satiræ hiſtoriam,
quoad quidem eius fieri poterit, vt
in re propter monumentorum ino-
piam obſcuriſſima, breuiter affere-
mus: tum de differentia Satyricæ
Latinorum poëſeos ab eorundem
Satira, deq. origine, cauſſa, & recta
nominis huius ſcriptione diſputa-
bimus: ac poſtremò circa naturam
illius poeſeos, quæ Satiræ appella-
tionem quaſi propriam ſibi vindi-
cauit, nonnulla haut præter rem
conſiderabimus. iam ergo ad pri-
mum diſputationis huius caput ac-
cedamus. SATIRÆ apud Romanos
mentio extat ſanè quàm antiquiſſi-
ma. nam ſi Saturnios Faunorum

vatumque verſus, & Feſcenninos excipias, nullius temere Latinæ poeſeos antiquius nomen inuenies quàm iſtius. Saturniorum originẽ primam nemo veterum tradidit, neque legem certam. Saturnium enim metrum de quo loquuntur metrici, non eſt illud omnium vetuſtiſſimum: cuius lex adeo ſoluta fuit, vt non metrum, ſed ſimplicem cum rhythmo cantum fuiſſe quidam ſcribant. Seruius in illud:

Nec non Auſonij Troia gens miſſa coloni
Verſibus incomptis ludunt, riſuque ſoluto.

id eſt, inquit, *carminibus Saturnio metro compoſitis: quos ad rhythmum ſolùm vulgares componere conſueuerunt.* vt videantur huiuſmodi verſus à proſa abfuiſſe propiùs, quàm à vera poëſi. nam ῥυθμὸς, etiam in ſoluta

oratione habet locum: quæ nihilo minus ſi numeris careat ἔνρυθμος fiet, at non ἔμμετρος: proinde ne poëſis quidem. Non multo plus artis habuerunt Feſcennini, ipſi quoque temere compoſiti ac rudeis. hęc nempe erant adhuc naſcentis Romanæ poëſeos primordia: & quæ vocari ab Ariſtotele αὐτοσχεδιάσματα, libro ſuperiore óbſeruabamus: vbi etiam de Feſcenninorum origine, Horatij verba proferebamus:

Feſcennina per hunc inuenta licentia morem,
Verſibus alternis opprobria ruſtica fudit.

Feſcéninos excepit Satira: vt tempore poſterior, ita elaborata magis, & quod ad metrorum leges attinet, perfectum iam poëma. Liuius lib. VII. de ludorum ſcenicorum inſtitutione agens: *Cæterum*, ait, *parua*

hæc quoque,(vt ferme principia omnia,) & ea ipſa peregrina res fuit. ſine carmine vllo, ſine imitandorum carminũ actu, ludiones ex Hetruria acciti, ad tibicinis modos ſaltantes, haud indecoros motus more Thuſco dabant. imitari deinde eos iuuentus ſimul, inconditis inter ſe iocularia fundentes verſibus, cœpere: nec abſoni à voce motus erant. Accepta itaque res, ſæpiuſque vſurpando excitata. vernaculis artificibus, quia Hiſter Tuſco verbo ludio vocabatur, nomen hiſtrionibus inditum: qui non ſicut ante Feſcennino verſui ſimilem, compoſitum temere ac rudem alternis iaciebant: ſed impletas modis Satiras *deſcripto iam ad tibicinem cantu, motuq. congruenti peragebant*: hæc Liuius in anno v.c.cccxc. coss. C. Sulpitio Petico, C. Licinio Stolone: quando graui peſtilentia vrbs laborauit. conferenda autem hiſtoria hæc eſt de origine & pro-

greſſu poetices, καὶ τῆς σατυρικῆς μουσικῆς apud Romanos, cum iis quæ de Græcorũ poëſi diſputata ſunt initio libri ſuperioris. videbis propemodum omnia heic atque ibi ſimilia. quod non ideo ſic accidit, quia Græcos Romani adhuc imitarentur. nam imitatio Græcorum tunc cœpit, cum ingenio ars acceſſit: at rudimenta hæc poëticæ ab auctore atque impellente natura proficiſcebantur, ſicut demonſtratum eſt, & probat elegantiſſima diſputatione Marcus Victorinus libro quarto. vt igitur teſte philoſopho, ἐκ τῶν αὐτοσχεδιασμάτων nata ſunt τὰ ἰαμβεῖα, ὅτι ἐν τῷ μέτρῳ τούτῳ ἰάμβιζον ἀλλήλους: ſic ex illis iocularibus dictis quæ fundi prius temere ſolebant in Romanorum ſolennibus, Satira primum eſt orta. Satira hæc carmen fuit, ridicula verſibus intexta cõtinens, quæ

inter ſe more antiquo iactitabant; vt mox loquitur ipſe Liuius. quàm fuerit huiuſmodi Satira diuerſa à Luciliana, dicere nihil attinet. res enim manifeſta: & clariſſime arguent quæ deinceps dicentur. à Satyrica vero Græcorum tantum differebat, quantum à cætera poëſi diſtat dramatica: cuius ne nomē quidam norant tum Romani. Quemadmodū autem apud Græcos vſurpationem τῆς ἰαμβικῆς ἰδέας, vt cum philoſopho loquamur, excepit in ſcena dramatice, poſt inuentam à Theſpide tragœdiam, ab Epicharmo & Cratete comœdiam: ſic Satiram veterem ſecuta eſt fabularū compoſitio: quarum auctor primus apud Romanos Andronicus, homo & Græcus, & Græcis literis excultus: qui poſtea ab hero M. Liuio Salinatore, cuius liberos erudie-

bat, manumiſſus, Liuius Andronicus eſt dictus. de hoc idem princeps hiſtoriæ Romanæ: *Liuius poſt aliquot annos ab Satiris auſus eſt primus argumento fabulam ſerere.* Valerius Maximus: *à Satiris primus omnium poëta Liuius ad fabularum argumenta ſpectantium animos tranſtulit.* atque ita nullum dubium, quin vniuerſam dramaticen Græcis accepta ferre debuerint Romani. quod enim in Sicilia Epicharmus, Athenis Theſpis & Crates, id Romæ fuit vnus Andronicus: qui primus Latinis & tragœdiæ & comœdiæ componendæ præbuit exemplum. Satis conſtat, primam Liuium docuiſſe fabulam C. Clodio Cæci F. & M. Tuditano Coſſ. anno poſt Romam conditam, vt ex Attico ſuo ſcribit M. Tullius, quartodecimo & quingenteſimo. vnde poteſt intelligi

quam lentè Romanorum ſtudia ad poeticen excolēdam ſint traducta. Porrò fabularum compoſitione inuenta, refrixit initio Satira: verùm hoc tantiſper, dum mos obtinuit, vt ipſi poetæ ſuas in ſcena fabulas agerent: vbi vero agendi parteis ad hiſtriones ſunt tranſlatæ, retulit in ſcenam ipſa iuuentus Romana riſus iocoſque priorum Satirarum: non quidem vt fabulas excluderēt: ſed vt fabulis ipſis, præſertim autem Atellanis, adiungerentur, ſiue inſererentur. quam mutationem etiam alia deinde eſt ſecuta, cum Exodia dici cœpere, quæ prius erant Satiræ. Liuius docet clarè ibidē: vbi, poſtquam de fabulis Andronici dixiſſet, & partito officio inter puerum ac tibicinem cantantes, & hiſtrionem, (qui poetæ ſucceſſit) canticū agentē, hoc eſt vt exponit Valerius Maxi-

Maximus, geſticulationem peragẽtem, ſubiicit hæc: *Poſtquam lege hac fabularum ab riſu ac ſoluto ioco res auocabatur, & ludus paulatim in artem verterat, iuuentus hiſtrionibus fabellarum actu relicto, ipſa inter ſe more antiquo ridicula intexta verſibus iactitare cœpit: quæ inde Exodia poſtea appellata, conſertaq. fabellis potißimum Atellanis ſunt*. appellatione *verſuum* Satiram, cuius paullo ante meminerat, intellexiſſe heic Liuium, nequit ambigi. quamobrẽ ad honeſtatem veteris Satiræ referri debet, quod de priuilegio actoribus Atellanarum conceſſo ſubiicit. Valerius Maximus ita narrat ex Liuio: *Atellani ludi ab Oſcis acciti ſunt: quod genus delectationis Italica ſeueritate temperatum, ideoque vacuum nota eſt: nam neque tribu mouetur, neque à militaribus ſtipẽdijs repellitur.* Satiram quæ Atel-

lanis coniuncta nuncupat Valerius *Italicam ſeueritatem*. ex quo apparet, totum iſtud poëmatis genus iocis & ridiculis dictis abundaſſe potius, quam impuris atque obſcenis. idem ſupra de Satyrica Græcorum obſeruabamus. ac videtur ea non poſtrema fuiſſe cauſſa, cur nonnulli è veteribus criticis cum Atellanis fabulis Satyricas cõpararint: de quo plura inferius. Fuit & alia cauſſa, quam potiſſimum dubio procul ijdem ſpectarunt: nam vt Satyricæ tragicis dramatis adiectæ ſunt à Græcis ad temperandam tragœdiæ mœſtitiam: ſic Satiras, ſiue exodia, ſimillimam ob cauſſam poſt tragœdias produci ſolitas, memoriæ quidam prodiderunt. Scholiaſtes antiquus Iuuenalis: *Exodiarius apud veteres in fine ludorum intrabat, quod ridiculus foret: vt quicquid lacrymarum*

atque triſtitiæ coegiſſent ex tragicis affe-ctibus huius ſpectaculi riſus detergeret. Exodiarium vocat poetam Atellanarum: nam etſi Atellanas hic grãmaticus non nominat: de illis tamen potiſſimum quæ ſcribit debẽt accipi: quum non aliis fere fabulis quàm Atellanis, adiungi ſolita fuiſſe Exodia, & ſuperiora verba Liuij doceant, & teſtimonia veterum: qui Exodia propria faciunt id genus fabularum. Suetonius libro III. capite XLV. *Vnde mora* (ita ſcribendum eſſe non *nota*, alibi docemus:) *in Atellanico exodio proximis ludis aſſenſu maximo excepta, percrebruit: Hircum vetulum capris naturam ligurrire.* Iuuenalis in ſexta:

Vrbicus exodio riſum mouet Atellanæ
Geſtibus Autonoes.

apud grammaticos quando Q. Nouius, aut Afranius aut L. Pompo-

nius aut alij in Exodio laudantur, de fabulis Atellanis, vt arbitror, ſemper accipiendum. Apud Suetonium in Galba *Atellanum canticum* de Exodio interpretor. non enim aliud in Atellana cãticum, niſi Exodium. quod ita dictum, vel quia ſingulorum diuerbiorum fini ſubijciebatur: vel quia extremæ fabulæ ſemel. ſic inter chorica mele Græcorum dramatum, quod ab introeuntibus in ſcenam cantabatur, εἰσόδιον dicebant: quod ab exeuntibus ἐξόδιον. auctores Pollux & comici interpretes. Etſi autem dubitari nõ poteſt ex Liuij verbis, Exodia Atellanarum ex antiqua Satira fuiſſe primum nata, vtut poſtea nomen fuerit mutatum: ſeruatum tamen etiam à poſteris eandem poëſeos formam ac modum, neque exemplis vllis poteſt probari, neq. vllius

antiquorum teſtimoniis euinci.

De Satira Ennÿ & Pacuuÿ: ea cuiuſmodi fuerit. varietas metrorum in illis: item argumentorum. quadrati verſus, non ſoli iambici. L. Pomponÿ Satira. Græci qui poëmata ex diuerſis metris compoſuerunt. Homeri Margites: Chæremonis Centaurus. Satira Enniana Græcis incognita. Locus Horatÿ in eam rem correctus. De Varroniana Satira. quomodo prior Luciliana: qualis illa, & quàm multiplex in ea varietas. locus Ciceronis animaduerſus. Menippus & Meleager duo ſcriptores σπουδογελοῖοι. Strabo ex coniectura correctus. Varro Menippum imitatus. eius Satira Menippea dictæ & cynica. ipſe quoque Menippeus cognominatus. Probi error ſuper Satiris Menippi. character dicendi Menippeus. παρῳδίαι in legitima ſcriptione vitioſæ: παρῳδεῖν pro conuitiari. differentia inter Menippi ſcripta & Varronis Satiras. Iuliani Cæſares. Luciani ſtilus. Senecæ Apocolocynthoſis. Petronÿ Satiricum: item Marciani. Boëtÿ liber De conſolatione Satiræ ſimilis.

CAPVT II.

AVCTOR eſt M. Tullius, natum poëtam Ennium anno proximo poſtquam inceperat Liuius Andronicus fabulas Romæ docere. quum igitur ſuperiore capite de ea

Satira egerimus, quæ ante Liuianas fabulas in Romana ſcena florebat: poſtulat inſtituti ratio, vt de Satira Enniana hoc loco dicamus, & aliis, quæ ab illa ceu capite vel prototypo exemplo, videntur manaſſe. Hãc ita deſcribit Diomedes libro III. *Olim carmen quod ex varijs poëmatibus conſtabat Satira vocabatur, quale ſcripſerunt Pacuuius & Ennius*. ſine cauſſa Ennio anteponit Pacuuium: antiquiori poſterius natum: qui nepos Ennij ex filia appellatur Hieronymo apud Euſebiũ in olympiade CLVI. Plinius in XXXV. hiſtoria ſorore Ennij ſcribit genitũ. Huius Satiræ cuiuſmodi fuerint penitus hodie ignoramus: quũ præter Diomedis vnicum hoc teſtimonium, nihil, opinor, extet apud veteres, vnde vel ſcriptas à Pacuuio Satiras poſſit cognoſci, qui ad nos peruenerunt lau-

dati in ſcriptis antiquorum, fabularum eius tituli, paucis exceptis, puris tragœdiis potius quàm vllo alij generis poëmatis videntur conuenire. Ennij Satiras non raro eſt inuenire laudatas. Quatuor earum libros reliquiſſe legitur apud veteres Horatij interpretes. ſextum Satirarum Ennij citat Donatus ad Phormionem Terentianam: niſi error commiſſus in numerorum notis: & *IV*. pro *VI*. apud hunc reſtituẽdum: aut contra in iis quæ Porphyrioni tribuuntur. Ex ipſis fragmentis, quæ tamen ſuperſunt non adeo multa, apparet quod ait Diomedes: miſcellam diuerſi generis carminũ fuiſſe Ennij Satiras. nõ ſolum enim in diuerſis libris aliud atque aliud metrum vſurpauerat: ſed etiam in eodem libro, hoc eſt, vt exiſtimo, Satira eadem: nam ſingulis libris

ſingulas Satiras fuiſſe cõtentas, adducunt me vt credam veteres qui earum meminerunt. Seruius ad xii. Virgilij profert è ſecundo Satirarum Ennij iſta:

—contemplor
Inde loci liquidas pilataſque ætheris oras.

putes ex iſtis totum illud eſt carmen eodem genere metri ſcriptum atque Annaleis eiuſdem poëtæ. ſed aliter rem habuiſſe Nonius arguit, cuius ſunt iſta: Obstringillare, *obſtare. Ennius Satirarum libro* ii. *Reſtitant, occurrunt obſtant obſtringillant, obagitant.* perperam editum eſt in Iunij editione *libro* iii. nã in aliis libris quibus conſentiunt membranæ noſtræ, ſcriptum aliter. Eandem metri varietatem & libro iii. obſeruabamus. heroicus eſt, quem inde affert Nonius in voce *politiones*.

—teſteis ſunt
Lati campi, quos gerit Africa terra
politos.

at iambicos hoſce trimetros, ſanè quàm venuſtiſſimos, ex eodem lib. III. idem grammaticus non ſemel deſcripſit:

Enni poeta ſalue, qui mortalibus
Verſus propinas flammeos medullitus.

idem alibi: CRIMINAT. *Ennius Satirarum libro* III,

Nam is non bene volt tibi, qui falſo
criminat
Apud te. & hic verſus non obſcurè eſt iambicus trimeter. Alibi verſu quadrato vſum in Satiris Ennium diſertè ſcribit A. Gellius. extant apud eundem capite II. libri duodeuiceſimi, aliquot trochaïci ex illis ipſis Satirarum libris. tanta in opere non nimis longo, metro-

rum diuerſitas. nec tantum metrorum, ſed etiam argumentorum: de quo amiſſis Satiris ipſis, conſtare vtrumque poteſt tam ex lectione reliquiarum: quam ex teſtimonio aliquot ſcriptorum. A. Gellius libro II. cap. XXIX. *Hunc Aeſopi apologum Q. Ennius in Satiris ſcite admodum & venuſte verſibus quadratis compoſuit: quorum duo poſtremi iſti ſunt: quos habere cordi & memoriæ operæpretium eſſe Hercle puto:*

Hoc erit tibi argumentum ſemper in promtu ſitum:
Nequid exſpectes amicos, quod tute agere poßies.

in prioris verſus fine ſcribendum metri lex admonet *poſitū*. ſunt enim octonarij ſiue tetrametri trochaïci perfecti: vt valde mirer ſummos viros aliter pronuntiaſſe: & A. Gelliū reprehendiſſe, quod quadratos ver-

ſus eſſe dixerit. at quanto facilius nobis imponi poteſt in tam paucis verbis, quàm illi qui ex integro carmine hæc delibabat? Sed pauci obſeruarunt, quadratos verſus appellatos fuiſſe veteribus criticis, non ſolos iambicos octonarios: verum & trochaicos eiuſdē menſuræ: qua de re plura alibi. redeundum enim ad argumenta Satirarum Ennij. Fabius Quintilianus libro nono capite II. *Formas quoque fingimus ſæpe: vt Famam Virgilius: vt Voluptatem ac Virtutem, quemadmodū à Xenophonte traditur, Prodicus: vt Mortem ac Vitam, quas contendentes in Satira tradit Ennius.* Etſi non poſſumus omniū Satirarū Ennij hypotheſeis ex iſtis diuinare: illud tamen non difficile ſolers lector cognoſcet: toto genere diuerſam fuiſſe Satiram Ennianam ab illa quam ſuperiore capite

deſcribebamus, de cõmuni appellatione rerum non congruentium, ſatis capite quarto. An alius præter Ennium & Pacuuium tales Satiras ſcripſerit, non temere dixerim. L. Pomponium in Satira meminimus Priſciano laudari ſexto libro: ſed huius Atellanarũ ſcriptoris, quemadmodum A. Gellio vocatur, Satiram referimus ad genus antè expoſitum. Porro autem Ennio cum varia genera metrorum in idem poëma confunderet, contra legitimæ poëſeos legem, exemplum Græcorum non defuit, quo ſe tueretur. Obſeruant enim Græcorum critici Homerum ipſum, qui omnis eruditionis fons & norma ſemper eſt habitus, in Margite ſuo heroïcis verſibus iambicos inſeruiſſe: non quomodo lyrici ſæpe faciunt, quum ſingula cola aut ſyſtemata certo

ordine ſibi inuicem reſpondent: ſed temere & inordinate, ſine vlla obſeruatione. Hephæſtion: μετει-κὰ ἄτακτα, ὅσα ἐκ μέτρων μὲν ὁμολογου-μένων συνέστηκε, τάξιν δὲ καὶ ἀνακύκλησιν οὐκ ἔχει, οὔτε κατὰ κύκλον, οὔτε κατὰ συστή-ματα. οἷός ἐστιν ὁ Μαργίτης ὁ εἰς Ὅμηρον ἀναφερόμενος· ἐν ᾧ παρέσπαρται τοῖς ἔπε-σιν ἰαμβικὰ, καὶ ταῦτα οὐ κατ' ἴσον σύστημα. Marius Victorinus libro 1. in extremo: *Homerus fons atque origo metricæ diſciplinæ, non tantum in duobus corpusculis Iliados & Odyſſeæ his verſibus Teliambis frequenter eſt vſus: ſed & in eo carmine cui Margites nomen eſt, idem herois hexametris trimetros iābicos tanquam pares numero miſcuit.* idem libro tertio de iābico loquens qui ſeptemdecim ſyllabis conſtat: *Hoc genere verſuum*, ait, *primus vſus eſt Homerus in Margite ſuo: nec tamen totum carmen ita digeſtum perfecit: nam*

duobus pluribuſue hexametris antepoſitis, iſtum ſubijciens copulauit: quos poſtea Archilochus interpolando compoſuit. apud Græcos tamen non multos inuenio, qui parem licentiam in pangendis verſibus vſurparint. quoſdam nominant Græci metrici. de Chæremone narrat Ariſtoteles, ipſum compoſuiſſe ex omni metrorum genere carmen quoddam, cui nomen indiderat Hippocentauro: quem negat poetæ loco cenſendũ. Χαιρήμων, inquit, ἐποίησεν Ἱπποκένταυρον, μικτὴν ῥαψῳδίαν ἐξ ἁπάντων τῶν μέτρων, ὃν ποιητὴν οὐ προσαγορευτέον. cæterum neque Chæremonis huius, neque vllius omnino è Græcis exemplum ſecutus eſt Ennius, cum Satiras compoſuit diuerſitate iſta metrorum ſimul & argumenti: nam huiuſmodi ſcriptionis miſcellæ neque exemplum neque nomen Græ-

cis hominibus fuit notum: quod & Horatius diſertè affirmat, Satira vltima libri Sermonum prioris: quo loco de Lucilio diſputans ait:

—fuerit Lucilius inquam
Comis & vrbanus: fuerit limatior idem
Quàm comis & Græcis intacti carminis auctor,
Quamq. poëtarum ſeniorum turba.

manifeſtò Horatius his verbis cõparat Luciliũ cum primis poëtis Latinis: quorũ de numero vnum ſeparat, tanquam primum auctorẽ carminis Græcis intacti, hoc eſt, Satiræ, ô *rudis* in ſecũdo accipi caſu debet, non in primo: niſi volumus puriſſimum Romanę linguæ poëtam ἄνευ τοῦ τι βαρβαρίζειν. poeta quẽ deſignat, non nominat, Ennius eſt, vt apparet ex iis quæ modò ſunt dicta. ac fortaſſe ſcriſc rat poëta:

Quàm Rudius, Græcis intacti carminis auctor.

de qua emendatione tantum non neceſſaria, nemini adhuc oboluiſſe mirum eſt. *Rudius* pro Ennio etiã apud Ciceronem pro Archia poeta: *Rudium hominem maiores noſtri in ciuitatem receperunt*. Quod autem alibi dicitur Flacco Lucilius non Ennius ſcripſiſſe primus Satiras: id ſuperiori interpretationi atq. emẽdationi, ne minimũ quidem repugnare, capite ſequente demonſtrabimus. Apud Latinos verò videtur Ennij exemplum poſterioribus ingeniis fiduciam attuliſſe, vt non ſolum diuerſorum generum metra eodem congererent: ſed etiam vt ibridas prorſus ſcriptiones ederent, è ſoluta oratione & numeris adſtricta conflatas. Eiuſmodi laſciuiæ Satira fuit, quam nos Varronianam nuncu-

nuncupamus : quia antiquiorem auctorem ſimilis ſcriptionis ciere alium non poſſumus. Quintilianus: *Alterum illud eſt, & prius Satiræ genus quod non ſola carminum varietate miſtum condidit Terentius Varro, vir Romanorum eruditiſsimus*. palàm eſt ex his tanti magiſtri verbis, Lucilianã Satiram de qua paullo antè dixerat, poſteriorem eſſe Satira Varroniana : cum tamen annis minimum vno & triginta poſt magnum Auruncæ alumnum in lucem editum, natus ſit Varro. nimirum hoc voluit Fabius: Satiram in qua Varro claruit, eam ipſam eſſe quam vetuſti ſcriptores, quorum facile princeps Ennius, illuſtrauerant : hoc intereſſe tantum; quod illi ſola metrorũ varietate poëmata ſua Satirica condierant : Terentius vero etiam proſam Satiræ ſuæ miſcuerat. Enim-

uero mirificum prorſus & multiplici varietate notabile, ne dicam mõſtruoſum, opus edidit Varro, cum in illo opere proſam miſcens cum carmine, ſeria cum iocis, Græca cũ Latinis, (id enim & fragmenta arguunt) nouæ ſcriptionis exemplũ Latinis ſuis primus dedit. nec verò ſubiecti minor ibidem varietas. docent hodieque tituli, quos auctor vt plurimum binos ſingulis Satiris indiderat, vt norunt eruditi. Scopum ſuum in ſcribendis Satiris, aperit ipſe apud M. Tullium in Academicis: vbi poſtquam rationem attulit, cur philoſophiam lucubrationibus ſuis illuſtrandam ex profeſſo non ſuſceperit: *Et tamen*, inquit, *in illis veteribus noſtris, quæ Menippum imitati, non interpretati, quadam hilaritate conſperſimus, multa admiſta ex intima philoſophia, multa dialecticè dicta: quæ quo*

facilius minus docti intellegerent, iucunditate quadam ad legendum inuitati, ... * *in laudationibus, in ipſis antiquitatum proœmijs .... philoſophiæ ſcribere voluimus, ſi modo conſecuti ſumus.* vitij notam inuſſimus poſtremo colo: eſt enim non ſolum deprauatum: ſed etiam vt videtur mutilum. hoc autem ſine dubio voluit Varro: ita ſe, cum Satiras componeret, philologiam philoſophia tēperaſſe, vt mixta ex vtroque genere ſcriptio dici potuerit. hoc & Cicero confirmat, quando paullo poſt his illū verbis compellat: *atque ipſe varium & elegans omni fere numero poema feciſti: philoſophiamque multis locis inchoaſti: ad impellandum ſatis, ad docendum parum.* idcirco Fabius Varronem inter eos numerat, qui præcepta ſapientiæ verſibus tradiderunt: componitque cum Empedocle ac

Lucretio. Quod autem ſupra dicebamus, non poſſe nos alium nominare, qui ante Varronem Satiram huiuſmodi ediderit: hoc verum eſt: neque obſtat, quod Menippum dicatur Varro eſſe imitatus, vt modo ipſe de ſe teſtabatur. hic eſt Menippus Gadarenus, qui cynicam impudentiam & ἀδιατρεψίαν, vita ſimul ac ſcriptis expreſſit: de quibus non omneis eruditi idem iudicarunt. Strabo vtcumque videtur laudare, cum libro xvi. viros illuſtres Gadarenos recenſens, ita ſcribit: ἐκ τῶν Γαδάρων ἦν Μελέαγρος καὶ Μένιππος ὁ σπουδογέλοιος. Diogenes Laërtius & Menippum & ſcripta illius penitus damnat: idque iis verbis, vt iure exiſtimes Strabonem & alios qui σπουδογέλοιον vocabant, voluiſſe confutare: φέρει μὲν οὖν, ait, σπουδαῖον οὐδέν. τὰ δὲ βιβλία αὐτοῦ πολλοῦ καταγέλωτος γέμει·

καὶ ἴσον τοῖς Μελεάγρου, τοῦ κατ' αὐτὸν γενο-
μένου. Meleager cui Menippum cõ-
parat Laërtius, & ipſe profeſſione
cynicus fuit, tam moribus quàm
genere ſcribendi illi compar. ac
fortaſſe apud Strabonem eo quem
modo attulimus loco, numero mul-
titudinis ſcribendum, οἱ σπουδογε-
λοῖοι. nihil enim ſimilius duobus hiſ-
ce Gadarenis. vtrumque non ſemel
Athenæus citat: ex quo etiam co-
gnoſcimus, inter alia ſcripta Sym-
poſium ab vtroque horum fuiſſe
editum. Menippum quanti Varro
fecerit re non verbis oſtendit: cum
imitationem illius ſuam, titulo ip-
ſo profeſſus eſt: nam Satiras ſuas
appellauit Menippeas. A. Gellius
lib. II. cap, XVIII. *Seruus Menippus
fuit, cuius libros M. Varro in Satiris
æmulatus eſt: quas alij cynicas, ipſe ap-
pellat Menippeas,* poſterior appella-

tio frequens apud grammaticos: cynicas vero nuncupat Probus, in iis quæ ſcripſit in Virgilium. Sed & ipſe Varro ab imitatione Menippi, vel acciuit ſibi, vel ab aliis delatum tulit Menippei cognomen. in quarto Athenæi Larenſis, qui ad Varronem genus ſuum aliquo modo referebat, ſunt verba: *μέμνηται τῆς παροιμίας καὶ ὁ ἐμὸς προπάτωρ Οὐάῤῥων ὁ Μενίππειος ἐπικαλούμενος*. dedit olim iſtud cognomen minus peritis hiſtoriæ occaſionem exiſtimādi, Varronem Menippi fuiſſe *γνώριμον* & familiarem, ſiue diſcipulum: quos refellit iure Probus in ſextam Virgilij eclogam: *Varro Menippeus non à magiſtro, cuius ætas longè præceſſerat, nominatus: ſed à ſocietate ingenij, quod is quoque omnigeno carmine Satiras ſuas expoliuerat*. eruditus hic grammaticus qui ſciebat Varronem in Satiris

ſcribendis Menippum eſſe imitatū: perſuaſit ſibi, & Menippum igitur Satiras ſcripſiſſe: eaſque pari varietate carminis condiiſſe, atque Varronē norat feciſſe. ſed errauit Probus mirū in modum. nam Menippi libros quis vnquam Satiras vocauit? extāt apud Athenæum & Diogenem multi libellorum Menippeorum tituli: in queis nulla profecto Satira nominatur. equidē facile concedam pari licentia Menippum Satirarū ſcriptorem poſſe dici, atq. Xenophani Satiræ tribuuntur ab Apuleio: de quo plura capite ſequēte: ſed penitus ignoraſſe Probum genus ſcribendi, quo vſus fuerat Menippus, etiam ſequentia probant. non enim compoſita à ſe carmina ſcriptis ſuis Menippus intexuerat, quod putauit iſte criticus: ſed aliena è notiſſimis poëtis: po-

tiſſimum autem Homero atq. Euripide, & cæteris tragicis. plane expreſſit Menippi characterem Lucianus, initio dialogi illius inter Mortuales, qui Νεκυομαντεία inſcribitur. eſt autem, vt puto, ad imitationem factus eius dialogi quem Menippus ipſe Νεκυίαν, Diogene teſte, inſcripſerat. ibi Menippus inducitur ab ingenioſiſſimo ſcriptore animi ſenſa non aliter quàm verſibus tragicorum, aut interdum Homeri exprimens. non dubitabunt autem acuti lectores, id propterea factum à Luciano, vt ſtilum Menippi exprimeret ſimul ac traduceret. eſt enim hæc alienorum verſuũ vſurpatio, cum caret modo, & non ad probationẽ rei alicuius afferuntur: ſed ad mentẽ animi exprimendam: non tam iocoſa quam ridicula. turpe enim eſt centonibus loqui,

nec ſine curione quæ velis poſſe dicere. deniq. vt in operibus ſuis ſapiẽtiſſima Natura, omnia ἀλλόκοτα & mixta ex diuerſis generib. auerſatur atq. abominatur: ſic & ὁ κατὰ φύσιν λόγος ſimplex eſt & μονοειδής: à qua naturæ lege in totum recedere numquam ſibi permittet ſapiens. ridentibus aut irridẽtibus potius conuenit hæc laſciuia. quare etiam Græci παρῳδεῖν, pro irridere & conuitiari poſuerunt. Iulianus in Saturnalibus aut Sympoſio: ſic enim in veteribus codicibus is liber inſcribitur, non Cæſares: πέφυκα γὰρ οὔτε σκώπτειν, οὔτε παρῳδεῖν, οὔτε γελοιάζειν. Græcis παρῳδεῖν dicitur quicumque in alienam ſententiam detorquet poëtæ alicuius verba. hoc verò quia plurimum fieri ſolitũ ab eo genere ſcriptorum quibus & homines & res humanas irridere fuit propoſitum,

vt Mimis, & ei de quo loquimur Menippo: propterea latius ea vox cœpit vſurpari, ea qua indicauimus notione. Diogenes in Bione: εὐφυὴς ἦν καὶ παρῳδῆσαι. οἷα ἐστιν αὐτοῦ καὶ ταῦτα. Ὦ πέπον Ἀρχύτα, ψαλληγενὲς, ὀλβιοτυφε. Τῆς ὑπάτης ἐρίδος πάντων ἐμπειρότατ' ἀνδρῶν. & ita παρῳδὸς ſæpe & παρῳδία pro irriſore & irriſu. Longè igitur diuerſa fuit ratio poeſeos in Satiris Varronis, & Menippi dialogis vel epiſtolis. quum Græcus hic meras parodias ex alienis verſibus cõtexuerit: quam ob cauſſam nemo vnquam veterum inter poëtas eum numerauit. Varro contra pulcherrimis carminibus quæ ipſe compoſuerat, Satiras ſuas cõſperſerit: quas propterea M. Tullius *poëma* nominat, & quidem *varium atque elegans.* Ex his ſequitur, Menippeas à Varrone fuiſſe dictàs Satiras ſuas, non

quia proſam cum verſu eodem modo miſcuerint : ſed propter ſimile quoddam iucunditatis tẽperamentum, in materia non diſſimili : vt non abs re vtrumque hunc auctorem σπουδογέλοιον, & ſcripta amborũ, philoſophiam ludentem, ſit aliquis nuncupaturus. hoc amplius etiam illud ſequitur : Satiræ Varronianæ auctorem facere Menippum : hoc verò eſſe, certò delirare, & in antiquitatis Græcæ Latinæque cognitione puerum ſe oſtendere. E græcis ſcriptoribus qui Menippũ ſunt ſecuti nullus hodie ſupereſt, qui ad characterem dicendi illi vſurpatum ſatis ἐπιτηδείως accedat. niſi quod videntur Iuliani Κρόνια ſiue Sympoſium, quo priores omneis Cæſares irriſit, Menippeum aliquid ſapere. orationis corpus proſaicum : ſed cui multi ſint verſus inſerti, plerum-

que alieni: interdum tamen & proprij. Lucianum à Menippo non pauca eſſe mutuatũ, & in multis æmulatum fuiſſe, non dubito: ſed facies orationis tota diuerſa.; quin ipſe gloriatur nouum ſcribendi genus ſe inueniſſe: ac ſub comica iocoſitate grauitatem philoſophicã occuluiſſe: καὶ τὸ θῆλυ τῷ ἄῤῥενι ἐγκαταμίξαι. Inter Romanos verò ſcriptores multi fuerunt, qui Varronis exemplo vtramque facundiam in eodem argumento ac ſcripto exercerent. Liber Senecæ quo in mortuũ Claudium venuſtiſſime inuehitur, quid aliud eſt, niſi Satira partim Menippi, partim Varronis ſtilo ſcripta? ineſt pedeſtris oratio; ineſt & metro vehens: eaque interdum ritu παρῳδίας aliunde accepta: interdum nata ibidem, atque ea fine ſcripta, vt eò inferciretur. Satiram tamen

librum illum non appellauit Seneca: titulum iam vulgatum, vt puto, aſpernatus, vtique præ illo altero, qui nouitate ſua vel ſola poterat lectorē allicere. & eſt fere mos hic ſcriptorum, titulum κοινὸν alio mutare, qui ſuſceptæ materiæ ſit proprius. Petronius Arbiter cur opuſculum ſuum, quo Neronis & aliorū procerum flagitia horrenda, non minore flagitio publicauit, Satiricum potius quàm Satiram inſcribere maluerit, fruſtra fortaſſe quæſierimus: neque eſt tanti: de quo tamen aliquid capite quarto erit nobis dicendum. Martianus Capella libros ſuos eruditionis multiiugæ, quibus orbem diſciplinam liberalium eſt complexus, Satiram ſemper nominat: non vt vulgo inſcribuntur Satiricum. de hoc etiam inferius nonnihil neceſſario attinge-

mus. poterat in hoc album aſcribi & Boëtius: qui libris illis quibus ſuos grauiſſimos atque æquiſſimos dolores ipſe ſibi diuinitus leüauit: ſanctioris philoſophiæ grauitatem aſperiorem elegãtiorum Muſarum amœnitate fœliciſſime temperauit. in quo Varronem eſſe illum æmulatum, paret ex ante dictis: ſed iudicio fecit vir ſapientiſſimus, cum feſtiuiorem titulum impuritate priorum ſcriptorum qui illum vſurparant contaminatum, à libellis ſuis reiecit.

De Satira Luciliana: *quomodo Lucilius eius inuentor. quî differat ab Enniana. varia metra apud Lucilium. materia huius Satiræ: imitatio priſcę comœdiæ in libertate maledicendi. Stilus populo accõmodatus.* pedeſtre eloquium. Sermo *&* Sermocinari *de comicis. Græca mixta Latinis à Lucilio. Error Iſidori, qui Satiram facit ſpeciem comœdię. quomodo tota Romana. Error eorum qui Satiram cum Satyrica confundunt. quid differant. Similitudo Satiræ cum Sillis.*

Timonis Silli. Et Xenophanis. locus Apulei correctus. Recenſus poetarum qui poſt Lucilium Satiras ſcripſerunt: & de titulis Satirarum Horatianarum nonnulla. item aliquot locorum emendationes.

CAPVT III.

PERGAMVS in hiſtoria Satiræ Romanæ explicanda: cuius nobiliſſima ſpecies reſtat adhuc nobis indicta. Naturam huius & quid ab Enniana differat, ita declarat Diomedes. *Satira eſt carmen apud Romanos, non quidem apud Græcos, maledicum, & ad carpenda hominum vitia archææ comœdiæ charactere compoſitum: quale ſcripſerunt Lucilius & Horatius & Perſius. Sed olim carmen quod ex varijs poematibus conſtabat, Satira dicebatur: quale ſcripſerunt Pacuuius & Ennius.* manifeſtò ſeparantur his verbis diuerſæ duæ ſpecies Satiræ: quarum nos alteram Ennianam, alteram Lucilianam indigetauimus.

nam vt Ennius, quum differentem non parum ab antiquiſſima & omnium prima Satiram ſcribere inſtituiſſet, Satiræ primus auctor eſt habitus: ita Lucilius, quum ad carpẽda hominum vitia ſtilum conuertiſſet, cœpiſſetque veteris comœdiæ Athenienſium licentiã in ſuis poëmatis vſurpare: non ille quidem ἁπλῶς Satiræ: ſed talis Satiræ inuentor eſt celebratus. Horatius:

—eſt Lucilius auſus
Primus in hunc operis componere carmina morem:
Detrahere & pellem nitidus qua quiſque per ora
Cederet introrſum turpis.

alibi de ſe & Lucilio:

Hoc erat, experto fruſtra Varrone Atacino
Atque quibuſdam aliis, melius quod ſcribere poſſem

Inuen-

Inuentore minor.

Alij non inueniſſe, ſed primum in Satira excelluiſſe Lucilium ſcripſerunt. Quintilianus: *Satira tota noſtra eſt: in qua primus inſignem laudem adeptus eſt Lucilius.* ex iis quæ modo dicebamus facilis conciliatio. Differentia præcipua Lucilianæ Satiræ ab Enniana, non fuit in genere carminis. etſi enim miſcere varia metra in eodem poemate non videtur ſic fuiſſe ſolitus Lucilius, vt de Ennio antè probauimus: vario tamen metro vſum in Satiris, reliquiæ arguunt: ex quibus clarè liquet, non omnes libros Satirarum Lucilij heroico metro (quo ſolo vſi Horatius, Perſius & Iuuenalis,) fuiſſe compoſitos: verum & iambico, ac fortaſſe etiam alio, nonnullos. fuit verò potiſſimum diſcrimen in materia & illius tractandæ modo. nam ſpecta-

uit quidem ad doctrinam morum vtraq. hæc Satira: ſed Lucilius multo magis quàm Ennius perſonis adhæſit: & quia plures ſemper mali quàm boni in notandis obiurgandiſque vitioſis plurimus fuit. qua in re quoniam ſumma libertate erat vſus, nominibus etiam adiectis magnatum & in Rep. potentium: viſus dictuſque fuit, mutato genere metri & facie poëſeos, priſcam Athenienſium comœdiam retuliſſe. Horatius:

Eupolis atque Cratinus, Ariſtophaneſque poëtæ,
Atque alij, quorum comœdia priſca virorum eſt:
Si quis erat dignus deſcribi, quod malus aut fur,
Quod mæchus foret, aut ſicarius, aut alioqui
Famoſus: multa cum libertate notabant.

Hinc omnis pendet Lucilius, hoſce
ſecutus,
Mutatis tantum pedibus numeriſque
facetus,
Emunctæ naris.

alibi eoſdem poëtas Satirarum ſcriptoribus proponit ſtudioſe imitandos.

—ridiculum acri
Fortius & melius magnas plerumq. ſecat res:
Illi ſcripta quibus comœdia priſca viris eſt,
Hoc ſtabant, hoc ſunt imitandi.

idem ſibi volunt & hæc Perſij:

-audaci quicumque afflate Cratino
Iratum Eupolidem prægrandi cum ſene palles,
Aſpice & hæc.

nec temere Diomedes in rudi definitione Satiræ huius verba illa poſuit: *archææ comœdiæ charactere com-*

poſitum. Græci critici veterem comœdiam Atticam multis notis diſtingunt à media & noua: ſed omnium certiſſima & momenti maximi eſt ἡ ἄγαν καὶ ἄκρατος παῤῥησία: nimia & immoderata libertas maledicendi quibuſvis, ſiue priuatis ſiue magiſtratibus. Liuium non multo remiſſiorẽ priſcis illis comicis fuiſſe cachinnonem: præter fragmenta, quæ id luculente docent, locuples teſtis eſt Perſius.

—ſecuit Lucilius vrbem,
Te Lupe, te Muti, & genuinum fregit in illis. idem & Iuuenalis. Plinius quoque hoc ſignificat, cum ſcribit, *primum Lucilium condidiſſe ſtili naſum.* Stilus autem Lucilij à comœdiæ ſocco non alienus; humilis inquam, inaccuratus & populo accommodatus: quam ob cauſſam Horatius, qui Lucilium imitatus.

Satiras ſuas *pedeſtrem Muſam* vocauit: *Quid prius illuſtrem Satiris Muſaque pedeſtri?* alio loco *ſermones* appellat: *Albi noſtrorum Sermonum candide iudex.* ratio vtriuſque appellationis eadem: nam vt alibi adnotabamus, in quocumque ſcribendi genere ſponte fuſam ſine cura orationẽ, qualis vſurpari ſolet in quotidianis colloquiis, *πεζὸν λόγον*, & *pedeſtre eloquium* vocabant: cui opponit alicubi Gregorius Nazianzenus, *τὸν ὑπερεξαίροντα λόγον*. hic eſt qui proprie *ſermo* dicitur. Plinius epiſtola ad Maximum libro v. *iam tres libros abſoluerat ſubtileis & diligentes, atque inter ſermonem hiſtoriamque medios.* eiuſmodi eſt apud comicos dictio: de qua Flaccus: *-niſi quod pede certo Differt ſermoni, ſermo merus.* inde *ſermocinari* propriè tributum comœdis. Apuleius in Floridis: *minus hal-*

lucinatur, comœdus ſermocinatur, tragœdus vociferatur. vt comœdia ſermone conſtat: ita comœdi actio ſermocinatione: quam Euclides in Harmonicis vocari ait, συνεχῆ καὶ λογικὴν τῆς φωνῆς ποιότητα. Ad imitationem quotidiani ſermonis ac vitæ communis, pertinuit & illud in Lucilij Satiris: quod Græca non raro Latinis miſcuerat. Horatius:

At magnum fecit quod verbis Græca Latinis
Miſcuit: ô ſeri ſtudiorum.

ex his quæ hactenus commemorauimus de natura huius Satiræ, eſt intelligere magna affinitate iungi poëſeos iſtud genus cum comœdia. quare etiam extitêre, qui Satiram ſpeciem comœdiæ facerent. Iſidorus libro VIII. *Duo ſunt genera comicorum, id eſt, veteres & noui. Veteres qui & ioco ridiculares extiterunt, vt*

Plautus, Actius, Terentius. Noui qui & Satirici, à quibus generaliter vitia carpuntur, vt Flaccus, Perſius, Iuuenalis & alij: Hi enim delicta corripiunt: nec vetabatur eis peßimum quemque deſcribere: nec cuiuſlibet peccata moreſque reprehendere. Vnde & nudi pinguntur, eò quod per eos vitia ſingula denudentur. hæc ille: ſed è fæce haurit bonus Iſidorus, vt ſæpe. neque enim verum eſt, Satiram comœdiæ ſpeciem poſſe dici: quum genere differant. neque inuenias, opinor, aliquem è veteribus criticis, qui Satiram inter ſpecies ſcenicæ aut dramaticæ poëſeos retulerit. & omnino aliud eſt comicos imitari, aliud comœdiam ſcribere: quod non intellexit, quiſquis fuit huius ſententiæ auctor Iſidoro. Hæc igitur eſt idea, hic character Lucilianæ Satiræ: quæ non minus quàm Enniana Græcorum

ingeniis fuit intacta. ideo iure Fabius Quintilianus: *Satira*, inquit, *tota noſtra eſt*. & Diomedes conceptis verbis: *Satira eſt carmen apud Romanos, non quidem apud Græcos, maledicum.* Sine cauſſa viri doctiſſimi, qui vel in vniuerſum de poëtica libros ediderunt, vel peculiareis de Satira commentationes, cum Satyrica Græcorũ Romanam Satiram, ſola nominis affinitate inducti, cõpararunt: de vtraque enim poëſi ſimul operaq. vna tractant omneis: hanc ab illa ortam docent: atque vt verbo dicam quod res eſt, Satyricæ Græcæ naturam parum ſe habuiſſe notam, hoc pacto oſtendunt. cedo enim quæ tanta affinitas inter res genere diſſidentes? quippe Satyrica, vt ſatis ſuperque demonſtrauimus, tota dramatica: Satira, vt plurimum, διηγηματική. interdum ex

vtroque mixta. iam verò quum Satyricæ, τὸ τί ἦν εἶναι, & differentia, vt loquuntur, ſpecifica, ſit chorus Satyrorum ſaltantium, & iocos ſerentium: quid huius ſimile in Satira? Sed nihil verbis opus: nemo enim trium Satiricorum Latinorum Satiras cum Euripidis Cyclope comparabit, quin abſurditatem eius ſententiæ ſtatim agnoſcat. Non igitur cum illa Græcorũ poeſi Satira Latina componi debuit: ſed cum eorũdem Sillis: quod genus carminis ex omni Græcorum poëſi plurima cum iſta Romana Satira communia habere, affirmamus nos. narratiuum vtrumque, vel certe mixtum: vtrumque vehemens in obiurgatione: διασυρτικὸν denique vtrumque, & plenum cachinnorum: quod & nomen ipſum Sillorum indicat: σιλλοὶ enim παρὰ τὸ σιλλαίνειν dicti,

irridere, *ſubſannare*. Ac melius quidem de natura eius carminis conſtaret nobis, ſi extarent Xenophanis, Timonis, & aliorum poëtarum Græcorum Silli, quos longa dies aboleuit: verumtamen etiam è pauculis verſibus, qui ad nos peruenerunt è Timonis præſertim Sillis, facile id quod diximus poteſt probari. annon enim Lucilianæ Satiræ aliquam auram afflare videntur iſta in genus vniuerſum philoſophorum dicta?

Σχέτλιοι ἄνθρωποι, κάκ' ἐλέγχεα, γαςέρες οἶον,
Ποίων ἔκ τ' ἐρίδων καὶ λεσχομάχων πεπλάνησθε,
Ἄνθρωποι, κενεῆς οἴησιος ἔμπλεοι ἀσκοί;

quid illa, de philoſophis qui in Muſeo Alexandriæ alebantur?

Πολλοὶ μὲν βόσκονται ἐν Αἰγύπτῳ πολυφύλῳ

Βιβλιακοὶ χαρακῖται, ἀπείριτα δηριόωντες
Μυσέων ἐν ταλάρῳ.

Satirica etiam hæc de Platone:

Τῶν πάντων δ' ἡγεῖτο πλατύςατος, ἀλλ' ἀγορητὴς
Ἡδυεπὴς, τέττιξιν ἰσογράφος· οἵγ' Ἑκαδήμου
Δένδρει ἐφεζόμενοι ὄπα λειριοέσσαν ἱᾶσι.

iſta vero etiam ad comicam laſciuiam accedunt:

Ὡς ἀνέπλασε Πλάτων, πεπλασμένα θαύματα εἰδώς.

quibus ſimile eſt alibi de Cleanthe Aſſio:

—ἐπέων φίλος Ἄσσιος, ὅλμος ἄτολμος.

ne hæc quidem à comœdia longè abſunt de Zenone Stoicæ ſectæ conditore.

Καὶ Φοίνισσαν ἴδον λιχνόγραυν σκιερῷ ἐνὶ τύφῳ .
Πάντων ἱμείρουσαν· ὁ δ' ἔρρεε γύργαθος αὐτῆς

Μικρὸς ἐὼν, νῦν δ' εἶχεν ἐλάσσονα σκινδαψοῖο.

de Zenonis autem diſcipulis ſic idem, ſordes illis obiiciens, vt Socrati comicus:

Ὄφρα πενεστάων συνάγειν νέφος, οἳ περὶ πάντων

Πτωχότατοί τ' ἦσαν, καὶ κουφότατοι βροτοὶ ἀστῶν.

teſtatur Diogenes Sillos auſpicatum eſſe Timonem ab hoc verſu:

Ἔσπετε νῦν μοι ὅσοι πολυπράγμονές ἐστε σοφισταί.

in quo etſi Homericæ imitationis, quæ paſſim expreſſiſſimè apparet, veſtigia agnoſco: numquam tamen eum verſum lego, quin huius veniat mentem à quo Satiram IV. orditur Iuuenalis: *Ecce iterum Criſpinus adeſt mihi ſæpe vocandus Ad parteis.* Xenophanis Silli aduerſus Homerum & Heſiodũ maxime fuere

compoſiti : quos grauiter hic ſapiẽs accuſabat, quod ſtultis de deorum natura perſuaſionibus hominum mẽtes vulgo impleſſent. Diogenes Laërtius: γέγραφε καὶ ἐν ἔπεσι καὶ ἐλεγείας καὶ ἰάμβους καθ' Ἡσιόδου καὶ Ὁμήρου, ἐπικόπτων αὐτῶν τὰ περὶ θεῶν εἰρημένα. ex hoc Laërtij teſtimonio cognoſcimus, Xenophanem ad Sillos accommodaſſe non ſolum heroicos verſus & iambicos, quibus vſus & Lucilius: ſed etiam elegiacos. nam quæ ipſe vocat ἔπη, ἐλεγείας & ἰάμβους à metri genere: alij melius ab eorum argumento Sillos nominant. Strabo libro XIV. Ξενοφάνης ὁ φυσικὸς ὁ τοὺς Σίλλους ποιήσας διὰ ποιημάτων. Euſtathius in ſecundã rhapſodiam: οἱ παλαιοὶ παρασημειοῦνται ἐνταῦθα, ὅτι οὐ μόνον Ξενοφάνης πεποίηκε Σίλλους, ἐν οἷς εὐδοκίμησεν. ἀλλὰ καὶ τούτου τοῦ εἴδους πρῶτος κατῆρξεν Ὅμηρος. meminere

Silenorum Xenophanis perſæpe Græci patres in iis quæ aduerſus gentium errores diſputarunt: multa & Sextus Empiricus ex iiſdem contra philoſophos affert: quæ pridem excerpſit ac publica luce donauit Henricus Stephanus. Apuleius in Floridis: *Canit Empedocles carmina, Plato dialogos, Socrates hymnos, Epicharmus modos, Xenophon hiſtorias, Xenocrates Satiras.* Lego, *Xenophanes Satiras.* nam etſi non ignoramus Xenocratem poëſim moralem edidiſſe, de qua intellexit Laërtius, cum dixit reliquiſſe eum ἔπη καὶ παραινέσεις: Sillos tamen ab eo fuiſſe compoſitos nuſquam legere memini: atqui nullum dubium Satiras ab eruditiſſimo ſcriptore ἀναλόγως vocari τοὺς σιλλούς: nō quia Græci vnquam Xenophanis illa poëmata Σατυρικὰ vocauerint: quod

nec factum eſt à quoquam, nec fieri potuit: ſed propter illam, quam in vtroque genere obſeruabamus, ſimilitudinem: Porrò Lucilij Satiras multi deinceps ſunt æmulati, nõ ſine aliqua eius carminis immutatione: quod vt paucis indicemus, breuiter heic, ſeruato quantum poterit ordine temporum, poetarum plerorumque nomina recenſebimus, qui poſt Lucilium Satiras ſcripſiſſe cõperiuntur. Primus à morte Lucilij inſignem in Satira laudẽ eſt adeptus Horatius: non quia defuerunt, qui medio tempore, quod eſt annorum circiter lxxxii. Satiras ſcriberent: ſed quia voluntas illorum potius eſt laudata, quàm facultas. in his numerandus Varro Atacinvs, cum aliis nonnullis, quorum nomina fama obſcura recondit. horum conatus in Satira

ſcribenda ſine effectu, teſtis ipſe Flaccus, iis verſibus quos ſupra hoc ipſo capite retulimus. diſtat natalis huius à natali Lucilij, ſi Hieronymi ſiue Euſebij Chronicon ſequimur, annis plus minus LXIV. quo temporis interuallo ferme dimidiato, natum Varronem alterum, de quo ſuperiore capite, in eodem Chronico legimus. circa eadem ferme tempora floruit Romæ ille grammaticus, Sævivs Nicanor, de quo ſcribit Suetonius: *Fecit præter commentarios, quorum pars maxima intercepta dicitur, & Satiram quoque: in qua libertinum ſe, ac duplici cognomine, per hoc indicat:*

Sæuiu' Nicanor Marci libertu' negabit:
Sæuiu' Poſtumianus idem ſed Marcu' docebit.

hic ſubiiciendus ex eiuſdem teſtimonio

monio LENÆVS ille eſt Pompeij Magni libertus, & pene omnium expeditionum comes: de quo ſic Tranquillus. *Ac tanto amore erga memoriam patroni extitit, vt Salluſtium hiſtoricum, quod eum oris improbi, animo inuerecundo ſcripſiſſet, acerbiſsima Satira lacerauerit: laſtaurum & lurconem, & nebulonem popinonemque appellans: & vita ſcriptiſque monſtroſum: præterea priſcorum Catoniſque verborum ineruditiſsimum furem.* Hos ſecutus eſt HORATIVS FLACCVS, vnica inuentionis laude Lucilio minor in Satira: cæteris rebus omnibus ipſo melior & potior. nam & ſeculo politiore natus, & ad id genus carminis ingenio naturaque fuit aptiſſimus. dicacem enim & vrbanum hominem atque εὐθικὸν Satira deſiderat: qualem fuiſſe Horatium & vita & ſcripta manifeſtiſſimè ar-

guunt. Hic acceptam à Lucilio Satiram, partim ſeculi vitio, partim incuria poetæ horridiuſculam, politiorem fecit: conuitia illius aſperiora in ſales & iocos γλυκυπίκρυς mutauit: Græca verba ab hoc carmine excluſit: Satiramque heroico verſui propriam aſſeruit, ſpretis metris aliis. in quo iudicium illius alij poetæ confirmarunt qui ad Satiras ſcribendas animum poſtea appulerunt. Heic verò obſeruandum, quod tot immanium in Horatium Cōmentationum ſcriptores video fugiſſe: Flacci Satiras duorum generum eſſe inter ſe diuerſorum. nã aliæ ſunt ἐλεγκτικαὶ, & ad notandos, ridendos, interdum & acrius increpandos vitioſos compoſitæ: aliæ ad præcipiendum de virtute, & eius amorem inſinuandum, διδακτικαὶ, non autẽ ἐλεγκτικαί. Libri duo quos

vulgo hodie Satirarũ, veteres Sermonum titulo ſemper inſcribunt, prioris generis ſunt: in quibus nullam temere eclogam (cum antiquis loquimur: quos reprehendunt perperam hodierni critici.) inuenias, Satirici aceti ab omni parte expertem. Epiſtolæ, ad poſteriorem quã diximus ſpeciem pertinent. ibi præcepta virtutis plerumque nuda cõgeruntur: interdum amicis ſermonibus inſeruntur. multa etiam in illis de poetices ſtudiis erudite Flaccus diſputat, magis docendi, quàm reprehendendi cuiuſquam gratia. ſic & Lucilius in Satiris ſuis non ſolum ἠθικὰ tractauerat: ſolennem & vulgatiſſimam huius poëſeos materiam: quam quidem ob cauſſam poëtas Satirarum ætas ſequior ethicos vocauit: vt paſſim Ioannes Sareſberienſis: ſed etiam de poëtica,

de rhetorica, & de grãmatica ac vi literarum adfatim diſſeruerat: quod hodieque fragmenta oſtẽdunt. Eſt inuenire & συςατικὰς, aut alio communi argumento ſcriptas, Horatij epiſtolarum aliquas: cuius rei exẽplum à poeſeos illius patre poſteris fuiſſe relictum non dubito. Ferendi non ſunt, qui Epiſtolarum libros Satirarum appellatione ac numero cenſent excludendas. quid? nonne & Lucilius epiſtolarum forma Satiras quaſdam ſcripſerat? epiſtola certè fuit, vnde hæc profert Nonius:

—ſalutem fictis verſibus Lucilius,
Quibus poteſt impertit, totumq. hoc
ſtudioſe & ſedulo.

epiſtolæ etiam ſunt, quas maximus ille Horatij imitator Perſius ad Plotium Macrinum, Annæum Cornutum, & Cæſium Baſſum miſit. at

laudat Auguſtum & alios amicos in Epiſtolis Horatius: quod argumẽtum Satiræ non conuenit. imo verò quam optimè conuenit, & appellationi Satiræ: vt poſtea euincemus: & formæ eius carminis, quam illi primus auctor & inuentor dederat. Lucilium enim in ſuis Satiris non ſemper malos laceraſſe, verùm & bonos interdum laudaſſe, credamus Trebatio apud Horatium ſic dicenti:

Attamen & iuſtum poteras & ſcribere fortem
Scipiadam vt ſapiens Lucilius.

vbi Horatius ſe quoque Auguſti laudes Sermonibus ſuis intexturum recipit. atque ita fecit, maximè epiſtola prima libri ſecundi. quæ ſi propterea deſinit Satira eſſe: age, de numero Perſianarum quinta tollatur: cuius parte maxima Cornuti

præceptoris encomium pius diſcipulus eſt perſecutus. De Satiris igitur Horatij ita ſtatuendum cum veteribus criticis. vtrumque opuſculum & Satiras & Sermones continet. priorem titulum vt ex æquo communem vtriq. rarò critici vſurpant: diſtinguere enim diuerſitate appellationum duo illa σώματα voluêre: quum ab ipſo poeta cōſtaret ſeparatim fuiſſe edita. Sermonvm ἐπιγραφὴν etiam epiſtolis Horatius ipſe tribuit: *Albi noſtrorum Sermonum candide iudex:* quia tamen ſermones illi ad amicos abſentes miſſi, proprium à re nomen, Epiſtolarum nempe, habebant: impoſito his Epiſtolarum titulo, altera inſcriptio quaſi propria libro priori facta eſt. ita ſemper laudat Priſcianus, & antiqui alij critici: ita & vetuſtiſſimi quique manuſcripti, quales ipſi

multos partim è regia bibliotheca, partim aliũde, vidimus cõſuluimuſque. Æqualis vixit Horatio IVLIVS FLORVS. de hoc Porphyrio ad eclogam III. primi Epiſtolarum:

Hic Florus fuit Satirarum ſcriptor: cuius ſunt electæ, (forte, *ſublectæ*) *ex Ennio, Lucilio, Varrone.* ἐρωτικὰ potius ſcripſiſſe coniicias ex verbis Flacci:

—ſeu condis amabile carmen,
Prima feres ederæ victricis præmia.

Nobiliſſimi omnium qui poſt Flaccum in eo genere ſcribendi ſe exercuerunt, extitere PERSIVS & IVVENALIS. de quibus plura heic erant dicenda, & treis iſti præſtantiſſimi poëtæ inter ſe comparandi: niſi iam antè in editione Perſij noſtrum ea de re iudicium abundè expoſuiſſemus. Illa ætate & alij extiterũt quam plurimi Satirarum poëtæ. IVLIVS

Rvfvs. Martialis libro decimo diſtichon habet, figuræ Socratis ſubiectum, quo grauitatem huius in Satiris vehemẽter laudat. ait enim;

Si Romana forent hæc Socratis ora, fuiſſent
Iulius in Satiris qualia Rufus habet,

celebris tum fuit pari laude & Tvrnvs: Iuuenalis. *Per quẽ magnus equos Auruncæ flexit alumnus*. hunc verſum de Lucilio accipi debere, nemo iam ignorat. ſcholiaſtes tamen aliorſum referens, ita notat: *Turnum dicit Scæuæ Memoris tragici poëtæ fratrem. Turnus hic libertini generis ad honores ambitione prouectus eſt. potens in aula Veſpaſianorum Titi & Domitiani.* idem paullo poſt: *Locuſtam ex Gallis matronam veneficam Nero exhibuit ad ſe, propter venena conficienda: quoniam magnæ famæ erat: & in familiaritate*

habuit : vt etiam eum doceret venena miſcere. Inde ait Turnus in Satira:

Ex quâ Cæſareas ſoboles horrida Locuſta
Occidit cura ſui verna notà Neronis.

Lego:

Ex quo Cæſareas ſoboles homicida Locuſta
Occidit: curæque veneni admota Neroni eſt.

prior verſus eſt de cæde Britannici notiſſima : poſteriore hoc ſignificat: ſicut alij principes in miniſterio ſuo habuerunt quos vocabant, verbi gratia, *à cura amicorum*: aut, *à cura auri eſcarij*: ſic Locuſtam fuiſſe à cura venenorum Neroni. ſic in inſcriptionibus : *à cura catellæ Liuiæ Aug*. emendationem confirmant verba interpretis. Martialis lib. XI.

Contulit ad Satiras ingentia pectora Turnus.

Cur non ad Memoris carmina? frater erat.

meminit & Rutilius in itinerario: cuius verba mox adferemus. Lenivs neſcio quis, ibidem à Iuuenalis interprete nominatur. ſubdit enim modò poſitis: *vel Lenium dicit, qui & ipſe Satiras ſcripſit.* an ſcribendum *Lenæus?* eſtque hic ille Satirarum poëta quem antea commemorauimus? nominatur ibidem & Silivs quidam: qui non eſt Silius Italicus: Auruncanum enim vult fuiſſe, & hunc & duos priores. Ait: *vel Silium, & ipſum ſui temporis Satiricum. qui omnes ex Aurunca fuerunt.* Tvccam ridet Martialis, velut ineptum Satirarum ſcriptorem, libro xii. *Tentamus Satiras: Lucilius eſſe laboras.* qui verſus ſi ſerio ſcriptus à Martiali, ne ipſe quidem ab hoc choro excludendus. M. Cornvtvs.

Fulgentius Placiades De priſco ſermone. *Titivillitivm*: *M*. *Cornutus in Satira ait: Titiuillitij ſat cedo tibi.* fortaſſe: *titiuillitio iſtas cedo tibi.* videtur hic eſſe Annæus Cornutus Perſij magiſter, philoſophus ſimul & poëta eximius. quamobrem verba hæc quæ ſub perſona Cornuti pronuntiantur in quinta:

—pallentes radere mores
Doctus, & ingenuo culpam defigere ludo:

ita puto accipienda, vt dicat Cornutus, ſe Perſium diſcipulum ſuum in ſcribendis Satiris exercuiſſe: qua occaſione fuerit factum, vt & ipſe interdum, velut exempli cauſſa, Satiras ſcriberet: itaque *doctus* erit διδαχθεὶς ὑπ' ἐμοῦ: non autem δεινός. Svlpitia poetria illorum temporum præſtantiſſima, vel ex Martialis epigrammate nota eſt. huius ex-

tat carmen quo in Domitianum tunc eſt inuecta, cum philoſophos vrbe expulit edicto. non errauerit iudicio meo, qui Satiram id poema nominauerit. eruditionem tamen & probitatem nobiliſſimæ fœminæ ex eo carmine potius laudes: quàm acrimoniam & ad Satiricos morſus εὐφυΐαν. lacertis enim caret oratio & ἀγωνιστικῷ ſpiritu. ibi eſt iocus iſte non inficetus:

Nunc igitur qui res Romanas imperat inter
Non trabe, ſed tergo prolapſus, & ingluuie albus.

imitata eſt Sulpitia Græcorum prouerbialem iocum: οὐκ ἀπὸ δοκοῦ ἔπεσεν, ἀλλ' ἀπὸ νοῦ, vel ἀπ' ὄνου: nam vtroque modo homines vrbani efferebant. expoſuimus fuſe hunc locum in commentariolo noſtro de prouerbiis à nobis obſeruatis. Galbius

BASSVS. Fulgétius, *VERVINA: iaculi genus longum, quod aliqui verutum nominant. Galbius Baſſus, Satira. Veruina confodiende: non te nauci facio.* Lego *Gabius*: nam Galbia gens, ignota. Gabij Baſſi Commentarios de origine vocabulorum ſæpe laudat A. Gellius. ſed dubito, ſit ne hic ille ſcriptor: & an hujus generis Satira illa fuerit. RVBRIVS. Fulgentius: *ABSTEMIVS, obſeruans, Rubrius in Satira: Abſtemium merulēta fugit Metenia nomen.* in aliis Fulgentij exemplaribus *Rabirius* ſcriptum eſt, non *Rubrius*. fuerit fortaſſe is de quo Naſo in IV. De ponto: *Cum foret & Marſus, magnique Rabirius oris*: L. APVLEIVS. Heic ipſum Apuleium adducemus, qui de ſeipſo teſtimonium dicat, οἴκοθεν quod aiunt μάρτυς. in Floridis: *Pro his praeoptare me fateor, vno chartario calamo conficere*

poëmata omne genus: apta virgæ, lyræ, ſocco, cothurno: item Satiras, ac griphos. alibi in iiſdem ſtatim poſt illa verba quæ antea deſcripſimus: *Apuleius veſter hæc omnia: nouemque Muſas pari ſtudio colit.* dixerat autem de Satiris Xenophanis. Decivs. Rutilius Numantianus Gallus in Itinerario quod A. V. C. CIↃCLXIX ſcribebat, ſub imperio trium Auggg. Honorij, Arcadij, & Valentiniani: de Tuſciæ præfecto quodam.

Qualis nunc Decius Lucilli nobile pignus
Per Corythi populos arua beata regit.
Nec mirum, magni ſi redditus indole nati
Felix tam ſimili poſteritate pater.
Huius vulnificis Satira ludente Camenis
Nec Turnus potior, nec Iuuenalis erit,

Videtur etiam Rvsticvs Elpidivs

qui Boëtio ac Symmacho æqualis, Theodorici Romanorũ regis medicus fuiſſe dicitur, Satiras ſcripſiſſe. In carmine enim De Chriſti Ieſu beneficiis, ſic ipſe de ſe:

Hinc etiam noſtro nugata eſt ſchema dolori:
Garrula mendoſis fingens Satyromata Muſis,
Falleret vt trepidos cantatrix pagina queſtus.

Apparet Elpidium poſt acceptam à quibuſdam iniuriam, Satiras cõpoſuiſſe: in quibus inducebantur Muſæ partim ipſum conſolantes, partim in auctores iniuriæ inuehentes. quod figmentum ipſe iam, vt alia poetarum ſomnia quæ paullo antè perſtrinxit, condemnat. de voce *ſatyroma* capite proximo.

De Satyrica *poeſi Romanorum. Atellanæ cum Satyrica Græcorum comparatæ : non tamen propriè erant Satyricæ. Sullæ* Σατυρικαὶ κωμῳδίαι, *quæ. vere Satyrica carmina apud Rom. obſcura. Montanus poeta. De nomine* Satira *diſputatio. opinio eorum qui à Satyrica Græca deduxerunt, & per y ſcribere inſtituerunt.* σατυρίζειν, σατυρεσῦν, σατύρωμα. Satyroma. *confutatur poſita ſententia varijs argumentis. religio Romanorum in deriuatione vocum Græcarum. antiquitas vocis huius apud Rom. Oſtenditur error ex ſola dictionum ſimilitudine ortus. cautio neceſſaria in rimandis vocabulorum originibus. varia ſcriptio huius dictionis.* u & i *promiſcuè poni in multis.* Satura *&* Satira *idem. quid propriè* Satura. *variæ illius vocis tranſlationes: lex* Satura *per* ſaturam *exquiſita ſententiæ. eiuſdem vocis vſus in librorum inſcriptionibus.* Hiſtoria per ſaturam. Πίναξ. *quomodo varijs poëſeos generibus antè expoſitis, idem nomen conueniat, ſingillatim declaratur.* farrago. Satiricum. Satyricon.

CAPVT IV.

Absolvimvs Romanæ Satiræ vniuerſam hiſtoriã: omneiſque illius mutationes & formas diuerſas, quæ quidem hactenus è lectione veterum nobis obſeruatæ,

commemorauimus : errorem denique magnorum virorum aperuimus, qui Lucilianæ Satiræ originem à Græcorum Satyrica repetebant. Nũc vero de nominis Latini ratione ac cauſſa dicturi, illud prius admonebimus : non negare nos genus aliquod poëſeos apud Romanos fuiſſe, cui Satyricæ appellatio non male potuerit conuenire. Iam primum Atellanas cum Satyrica Græcorum nequaquam aſpernandi ſcriptores componunt. Diomedes. *Tertia ſpecies eſt fabularum Latinarum: quæ à ciuitate Oſcorum Atella, in qua primum cœptæ, Atellanæ dictæ ſunt: argumentis dictiſque iocularibus ſimiles Satyricis fabulis Græcis.* Marius quoque Victorinus libro II. quum de Græcorum Satyricis metris dixiſſet, verba hæc adiicit: *quod genus noſtri in Atellanis habent.* Et libro ter-

tio: *hoc metrum Atellanarum ſcriptores appetiuerunt: eſt enim iocoſis motibus emollitum, geſtibus agentium ſatis accommodatum.* & rectè quidē poëma hoc dramaticum, iocis ſalibuſque condîtum, cum Satyricis, iocularibus Græcorum fabulis, eruditi homines compararunt. cæterùm, ne hoc quidem, ſeruata proprietate nominis, Satyricum fuit. lex enim perpetua eſt eius carminis, quod quidem propriè ita dicatur, vt inſint Satyri: quos in Atellanarum argumentis fuiſſe nullos, accepimus. ſcribit enim Diomedes alio loco: *Latinis Atellana à Græca Satyrica differt: quod in Satyrica fere,* (hanc exceptionem ignorant Græci:) *Satyrorum perſonæ inducuntur, aut ſi quæ ſunt ridiculæ, ſimiles Satyris; Autolycus, Buſiris: in Atellana obſcenæ perſonæ, vt Maccus.* quamobrem

non aliter *Σατυρικὰ δράματα* Atellanas iure appellaueris: niſi quomodo vitam inhoneſtam *Σατυρικὸν βίον* à Plutarcho dictam, libro ſuperiore obſeruabamus. ita fortaſſe accipiendum apud Athenæum, quod ſcribit libro VI. de L. Sulla; Σύλλαν φησὶ Νικόλαος τὸν Ῥωμαίων στρατηγὸν οὕτω χαίρειν μίμοις καὶ γελωτοποιοῖς φιλόγελων γενόμενον, ὡς καὶ πολλὰ γῆς μέτρα αὐτοῖς χαρίζεσθαι τῆς δημοσίας. ἐμφανίζουσιν δ' αὐτοῦ τὸ περὶ ταῦτα ἱλαρὸν αἱ ὑπ' αὐτοῦ γραφεῖσαι Σατυρικαὶ κωμῳδίαι τῇ πατρῴῳ φωνῇ. ſatis conſtat inter ſpecies Romanæ poëſeos nullã omnino fuiſſe, quam vocarent Satyricam comœdiam, vt ſonare videntur hæc Athenæi verba, ſi κατὰ τὸ ῥητὸν accipiantur. ſed ex modò dictis paret, *κωμῳδίας Σατυρικὰς* ſecunda notione dici potuiſſe rectè, plenas hilaritatis minus honeſtæ fabulas: quales

quum fuerint Atellanæ, nihil ſuſpicari vetat, de his ſenſiſſe Athenæum: & proinde Sullæ nomen inter poëtas Atellanarum eſſe referendum. Verumenimvero ne propriè quidem dictam SatyricamRomani penitus ignorarunt: nam ad fabularum argumenta Satyros aliquando ſolitos eſſe adhiberi, vel ille verſus teſtis erit ἀξιόχρεως, apud Marium Victorinum, planè Satyricus:

Agite, fugite quatite Satyri.

quin etiam, ſicut apud Græcos vetuſtiſſimis temporibus ad τραγικὴν poëſim Satyri ſunt admoti: qui petulantia dicteriorum ſolennia feſtorum exhilararent: ſic etiam apud veteres Romanos in apparatu triũphorum & ſimilium pomparum, videntur fuiſſe, qui ornatu Satyrico prodirent, & iocis ac ridiculis

dictis quos vellent cunque laceſſerent. Dionyſius Halicarnaſſeus, libro VII. *δηλοῦσι δ' αἱ τῶν θριάμβων Εἴσοδοι παλαιὰν καὶ ἐπιχώριον οὖσαν Ῥωμαίοις τὴν κέρτομον καὶ Σατυρικὴν παιδιάν*: & paullò antè ſcripſerat diſertè hæc: *μετὰ δὲ τοὺς ἐνοπλίους χοροὺς οἱ τῶν Σατυριστῶν ἐπόμπευον χοροί, τὴν ἑλληνικὴν Εἰδοφορεῦντες σικίννιν.* iſta dicteria verſus fuêre, ſed rudes, & inconditi, ac Feſcenninis ſimiles: ideo ſubiicit: *νῦν δὲ ποιήματα ᾄδουσιν αὐτοσχέδια.* de quo genere verſuum ſatis antè diſſeruimus. atque hæc extiterunt Satyricæ Romanorum primordia: quibus planè ſunt gemina, quæ de eiuſdem poëſcos initiis apud Græcos libro primo retulimus. ſed Græcæ quidē progreſſus, & conſummationem tenemus: de Romana verò Satyrica altum apud illorum ſcriptores ſilētium: vt affirmare non vereamur,

longè ſtudioſius Græcos hanc poëſim excoluiſſe, quàm ipſi fecerint: apud quos ſub alterius poëſeos nomine iſta latuit comprehenſa. Non auſim ad Satyricam poëſim iſtam, referre Verſum Ouidij de ſcriptis Fontani, in quarto De ponto:

Naiadas à Satyris caneret Fontanus amatas:

nam vt non omnis lateris dolor eſt pleuritis: ſic nec quodlibet carmen de Satyris ad Satyricam, de qua loquimur, pertinet: ſed tantum dramata. potius exiſtimem, vel Bucolica, vel aliud quoddam ruſticæ Camenæ genus cõpoſuiſſe hunc Fontanum. Ac de Satyrica quidem Romanorũ quæ hoc loco diceremus, hæc impræſentiarum ſuppetebant: quid autem cõmune cum hac poëſi habuerint, quid item diuerſum, vetuſtiſſima Satira cuius meminit Li-

uius, ſupra diſputatum eſt. Nunc ad propoſitam περὶ τῆς ὀρθότητος τοῦ ὀνόματος quæſtionem accedamus: de qua eo accuratiùs videndum, quò difficilius eſt τὸ μεταδιδάσκειν, & à vulgo hominum impetrare, vt ſemel receptas opiniones quãtumuis falſas & abſurdas, patiantur ex animis ſibi reuelli. Quùm ergo clariſſimè probauerimus, non ſimplicem & vniformem poëſin: ſed plureis forma diuerſas vno Satiræ vocabulo Romanos appellaſſe: omnino colligere vel ex eo debemus, πολύσημον aliquod nomen prima ſua notione hoc eſſe: quod rebus etiam ſpecie differentibus fuerit accõmodatum. Iam olim grammatici nonnulli, quum τῆς σατυρικῆς Græcorum nomen ſaltem haberent notum: occaſionem è ſimilitudine illa nominũ arripuerunt, vt Satiram à Satyris

pariter eſſe dictam pronuntiarent. Diomedes: *Satira dicta, ſiue à Satyris, quòd ſimiliter in hoc carmine ridicula res pudendæque dicantur, quæ velut à Satyris proferuntur*. hoc etymum ſecutus eſt Elpidius poëta Chriſtianus, de quo ſuperiore capite diximus: cum in allatis ibi verſibus, Satiras vocauit *ſatyromata*. quia enim Græci, quod libro priore obſeruabamus, σατυρίζειν pro Satyricas fabulas ſcribere vſurparunt: tanquam dici poſſet σατυρεῖν pro Satiras facere, non dubitauit Elpidius, σατύρωμα vocem cudere, & iure Latij donatã, pro Satira ponere. in quo vereor vt peritos Græcæ linguæ καινοτομίας approbatores ſit habiturus: multa enim poſſe opponi video. cæterum ab hoc etymo conſuetudo manauit, quæ per aliquot retro ſecula obtinuit, & nunc quoque

obtinet, non aliter hoc nomen ſcribendi, niſi cum Græca litera SATYRA. Atqui ſi à Satyris deriuatũ eſt Satyræ nomen, vt placet ſententiæ huius auctoribus: quid cauſſæ eſſe dicent, cur Græca formatio non ſit retenta? cur inquam SATYRA dictũ pro SATYRICA? quænam hæc analogia eſt? aut quo exemplo illam tuebuntur? nam vt à voce rhetor, *rhetoricam* cum Græcis dixerunt: ſic à dictione Satyrus, *Satyricam* cum iiſdem formare debuerant. Auctor eſt Varro à cithara *citharicen* non potuiſſe dici: quoniam videlicet, nec Græci ἀπὸ τῆς κιθάρας κιθαρικὴν dixerant: ſed ἀπὸ τοῦ κιθαρίζειν, κιθαριστικήν. cur igitur in hac voce ab hac obſeruatione diſceſſerũt? quum autem Romanæ Satiræ plures ſint ideæ: cui potiſſimum ex omnibus conuenire appellationem hãc exi-

ſtimare debemus? hoc erat docendum iis qui ἔτυμον iſtud in medium attulerunt. nos enim negamus ἀποτύμως è variis formis Satiræ, quas antè recenſuimus, vllam reperiri poſſe, cui nomen Satyricæ propriè cōueniat. negamus inſuper abſurdæ huius etymologiæ veniſſe in mentem primis Latinorum criticis: quibus nullum fuit dubiū priſcos Romanos poëſi huic vetuſtiſſimæ Romanum impoſuiſſe nomen, non autem tranſmarinum & Barbarum. vetuſtatem Satiræ apud Romanos initio huius libri demonſtrauimus. multò enim prius quam Græcanicæ poëticæ ſtudium ac æmulationem Liuius Andronicus in Vrbē inferret, carminis genus ſibi familiare, Satiram Romani appellauerant. Romana igitur vox Satira, & quidē antiquiſſima apud illos: ac proinde

ante illa tempora iis nota, quibus Græcas diſciplinas cum illarum nominibus ſimul acceperunt. tunc & Satyrorum & Satyricæ Græcorum vocabula primũ illis innotuerunt: nam antè, non Satyri, ſed Fauni numina illa agreſtia Romanis hominibus dicebantur. Enimvero eſt inuenire in omnibus linguis ſimiles voces, quarum alteram ab altera originem habuiſſe, facile ſibi perſuadeant qui leuioribus coniecturis duci amant: at qui maturius iudicium adhibent, & harum rerum maiorem vſum, aliter ſentiant. סוֹתֵר *ſoter* Ebræis eſt, qui tegit: Græcis *σωτὴρ* totidem literis qui protegit, & ſeruat. & tamen nulla originis communione iungi has voces ratio vtriuſque linguæ oſtendit. רָצוֹן *ratzon* eſt voluntas, quæ multis pro ratione eſt. *ratio* tamen Latinorum, &

noſtrorum *raiſon*, nihil ad Ebræū vocabulum ſpectant. אַצִּילָה *atzizila* eſt *μασχάλη*, *axilla*. vox tamen Latina certam originem habet, ab ala: vt à palo *paxillus*: à mala *maxilla*: à talo *taxillus*: quod & Cicero indicat. מְשׂוּרָה *meſura*, menſura eſt. ſed ab alia origine vox Latina deducenda, & quæ ab illa ortæ, vt Gallica & Italica. *θράττειν* pro *ταράττειν* purum putum Græcorum verbum, quo perturbatio & pauor denotatur. Thracum populus inquies & quem perturbandis vicinis natum, Græci crederent. quare de iis venuſte Imper. Iuſtinianus initio Nouellæ xxvi. *ἐκεῖνο*, inquit, *τῶν ἀνωμολογημένων ἐστὶν, ὅτι περ εἴ τις τὴν Θρᾳκῶν ὀνομάσειε χώραν, εὐθὺς συνεισέρχεται τῷ λόγῳ καὶ τις ἀνδρεία, καὶ στρατιωτικοῦ πλήθους, καὶ πολέμων, καὶ μάχης ἔννοια.* non dubium alluſionē fieri ad illud etymum quo docti

Græci ἀπὸ τοῦ θράξαι, ἤγουν ταράξαι vocem Θρᾳξ deducebant: cui etymo non magis fidẽdum, quàm illi Hellanici ſiue Ephori, qui Ἱεροσόλυμα παρὰ τὸ τὰ ἱερὰ συλᾶν voluit dicta. Sexcenta ſunt hoc genus: quorum obſeruatio niſi analogiæ legibus, & hiſtoriæ cognitione fulciatur, atque adeo coërceatur, nihil niſi monſtruoſas in literis hereſeis poteſt parere. Euenit hoc in hac voce de qua ſermonem inſtituimus. οὐ γὰρ εἰς τὸν νοῦν ἔβαλλον, ſed ſolam literarum ſimilitudinem ſpectarunt, qui Satiram à Satyrica primi deriuarunt. Qui antiquas membranas inſpexerunt, non ignorãt, ſcribi in illis hoc nomen variè: SATYRA, SATIRA, & SATVRA. quomodo ſemper ſcribitur in peruetuſto Budenſi codice, vnde Petrus Pithoeus ſuam Perſij & Iuuenalis editionẽ emendauit: non

ſolum autem in hoc libro, ſed etiam in aliis multis trium Satiricorum & Priſciani cæterorumque grammaticorum, Satvra ſemper inuenimus exaratum, aut certè Satira: quod idem eſt, vt antè nos admonuit Sol ille vnicus doctrinarum & eruditionis, Ioſephus Scaliger. ſicut nihil differunt *maxumus* & *maximus*, *optumus* & *optimus*, *citumus* & *citimus*, *ſupare* & *ſipare*, *genuclare* & *geniculare*, & ſimilia multa: niſi quod prolatio per *u* vetuſtioris eſt Latinitatis: ita inter *ſatura* & *ſatira*, non aliud diſcrimen ſtatuendum, quàm ætatum. *Saturam* veteres Romani dixerunt compendio ſermonis vſi, quum ſaturam lancem intelligerẽt: quomodo multa dicuntur præſertim Græcis. Erat mos antiquorum quando Cereri, Baccho aut aliis diis agri annua vota ſoluerent, pro læto

frugum fructuumque perpentu: vt primitias rerum collectarum in lãcem congeſtas cuique deo pro ratione eius cultus offerrẽt. in ritibus Græcorũ huiuſmodi ſacra miſcella vocantur πάγκαρπος θυσία, & πολυσπερμία, aut πυανία vel πυανεψία, cum leguminibus fiebat ſacrum: item εἰρεσιώνη. Latini vero lances ita refertas variarum rerum copia, *lances ſaturas* vel ſimpliciter *ſaturas* appellarunt. *ſatur* enim pro pleno & cui nihil deeſſet vſurpabant: ſic *color ſatur*, cui ad perfectionẽ nihil deeſt, quando lana colorem δευσοποιὸν imbibit. Porphyrio in Horatiũ: *Lanx plena diuerſis frugibus in templo Cereris infertur, quæ ſaturæ nomine appellatur*. plenius Diomedes: *Lanx referta varijs multiſque primitijs ſacris Cereris inferebatur, & à copia & ſaturitate rei ſatura vocabatur: cuius generis*

lancium & Virgilius in Georgicis meminit, cum hoc modo dicit: Lancibus & pandu fumantia reddimus exta. & , lanceſque & liba feremus. à ſimilitudine huius lancis etiam aliarum rerum mixturas appellarunt *ſaturas*. Verrius Flaccus: *Satura cibi genus, ex varijs rebus conditum.* hoc quoque vberius Diomedes: *quoddam*, inquit, *genus farciminis multis rebus refertum ſaturam dicit Varro vocitatum. eſt autem hoc poſitum in* II. *libro Plautinarum quæſtionum. Satura eſt vbi vua paſſa & polenta, & nuclei pinei ex mulſo cõſperſi : ad hæc alij addunt & de malo Punico grana.* atque ita paullatim eò ventum, vt quomodo apud Græcos, voces πανσπερμία & πάγκαρπος quamlibet mixtionem è multis diuerſiſque rebus ac κυκεῶνα denotãt; per tranſlationem à rebus ſacris, vbi propriè locum habẽt eæ dictiones:

ſic

ſic apud Latinos quælibet mixtura ſpecierum diuerſarum *ſatura* ſit dicta, indidem traducta voce. quin etiam ad res ingenio factas poſtea eadem vox eſt tranſlata. nam cum in foro leges vnica rogatione ferebantur multorum capitum, aut veteres leges interpolabantur adiectione nouorum capitum, *ſaturas* vocabant: hoc eſt miſcellas, quomodo à Iuriſconſultis lex Iulia Papia Poppæa nominatur *miſcella*: quia & multa & diuerſa capita continebat. Feſtus Pompeius: *Satura eſt lex multis alijs legibus conferta.* capita legum Romani leges vocant: & ita heic Feſtus. Gloſſarium *ſatura* νόμος πολλὰ περιέχων. hinc natum prouerbium, *per ſaturam legem ferre*: cū raptim neque viritim dictis ſententiis aliquid ſenatores decernebant. & vt apud Feſtum loquitur Lælius,

quaſi per ſaturam ſententijs exquiſitis. omitto exempla, quæ apud veteres, præſertim in libris iuris ciuilis, non pauca. hæc autem ideo attulimus, vt nemo miretur, vocem ita familiarem Romanis, in appellãdo carmine ioculari, cuius erat diffuſum per omnes humanæ vitæ ſpecies ac partes argumentum, fuiſſe vſurpatam. quid? nonne etiam vetuſtiſſimus hiſtoriarum ſcriptor, ſiue collector Peſcennius Feſtus opus ſuum ita inſcripſit? laudatur enim Lactãtio libro primo, cap. xxi. Peſcennius Feſtus in libris Historiarvm per satvram. hoc eſt, vt Græci ſimiles libros inſcribere ſoliti: Ποικίλης ἱστορίας. vel Ἀμαλθείας κέρας, aut Τῶν ἀπορρήτων λεγομένων. aut denique, Soſipatro interprete, Παιδίκτης ἱστορίαν: quod ſcriptor Iudæus elegantiſſime, (vt ſunt arguti homines illi

in ſuorum librorum inſcriptionibus) dixit, כל בו τὸ πᾶν ἐν αὐτῷ. propius ad vocem Satura acceſſerunt, qui libros ſuos inſcripſerunt ΠΙΝΑΚΑΣ hoc eſt *Lances*: vel ΠΙΝΑΚΙΔΙΑ. quarum ἐπιγραφὰς exempla in præfatione Plinij, & apud Suetonium in Aurelio Opilio grãmatico. erat autem liber Opilij puſillus, quod Suetonius oſtendit: vt non tam de rebus egiſſe, quàm rerum variarum ſummas continuiſſe videatur. ideo & πίνακες librorum indices qui ſummatim omnia cõplectuntur, dixerũt. Simillime igitur & poëmatia quo breuiter multi perſtringebantur, SATVRÆ, vel, vt poſterius cœptum pronuntiari, SATIRÆ dictæ ſunt. Porphyrio poſt illa de Cereris lance quæ modo attulimus: *Ergo & hoc carmen propterea Saturam appellauerunt, quia multis*

& varijs rebus refertum eſt. præter allatas iam rationes, poſſumus hoc probare teſtimonio viri ſine controuerſiâ exceptione maioris. Iuuenalis:

> *Quicquid agunt homines, votum, timor, ira, voluptas,*
> *Gaudia, diſcurſus, noſtri eſt farrago libelli.*

vt ſatira ſiue ſatura plurium rerum mixtio eſt; ſimiliter & farrago: ita enim appellatur, ait Feſtus, *id quod ex pluribus ſatis pabuli cauſſa datur iumentis.* quid igitur eſt Satira Romana? auctore Iuuenale ita definias rectè: eſt carmen pro argumento habens farraginem, ſiue mixturam diuerſorum vitiorum in quæ inuehitur. Heic vero meminiſſe oportet eius quod antè diximus: Saturę nomine diuerſæ formæ carmina Romanos appellaſſe. quare non

poteſt omnibus eadem definitio conuenire. quam modo attulimus, propria eſt Lucilianæ Satiræ. non minus ſatura fuit dicique potuit & Varroniana: quin & maior ibi mixtura, vt antè probauimus. veriſſima itaque ſatura. ſed quæ paullo aliter hoc modo ſit definienda: ſcriptio proſa verſuq. mixta, quo varia argumẽta tractantur. ſimiliter etiam Ennianæ & antiquiſſimæ omniũ, cuius meminit Liuius, ex iis quæ ſunt ſuperius diſputata, definitiones vtcũque poſſunt conſtrui. Apparet fuiſſe omnibus illud commune quod multa miſcent ac diuerſa: quæ vera cauſſa eſt cur idem ſaturæ nomen omnibus quadret. Qui ſolius maledicentiæ Satirarum rationem habuerunt, cauſſam huius appellationis, non à lance ſatura, ſed à nomine ſatur facetè petierunt. Iſidorus: *aut*

à ſaturis nomen Saturæ dictum, qui multa habent: vel ob ea quæ per vinolentiam dicunt vt ebrij. ita ſcribendus hic locus. quo dupliciter exponitur hoc etymon. Porphyrion poſteriorem rationem clarius explicat: quem vide: nam quum certa ſint quæ de ſatura diximus, omnino in eo veriloquio acquieſcendum. Petronij libellus mera eſt Satura Varroniana vt ſuo loco dictum. ipſe tamen *Saturicum* ſiue *Satiricum* maluit inſcribere: quomodo Commentarium dicitur pro commentario libro: Apologeticus, pro Apologetico libro. at qui *Satyricon* titulum Petronij reliquiis impoſuerunt: ij ſine dubio Græcam vocis Satiræ originem ſpectabãt. cuius rei nunquam auctori veniſſe in mentem pro certo habeo. de Martiano Capella minus auſim affirmare: propter anti-

quitatem huius erroris, ſicut oſtendimus. & tamen in cauſſa explicanda cur opus ſuum Satiram inſcripſerit, nobiſcum facit. ſic enim ait:

Tandem ſenilem Martiane fabulam
Miſcillo luſit quam lucernis flamine
Satira. & poſt:
Hæc quippe loquax, docta indoctis aggerans
Fandis tacenda farcinans, immiſcuit
Muſas, deaſque diſciplinas cyclicas.

COROLLARIVM *huius libri: quo diſcutiuntur duæ ab Horatio propoſitæ quæſtiones:* AN SATIRA SIT POEMA. *&*, AN SIT IVSTVM POEMA. *Platonis item & Ariſtotelis placita ſuper natura poeſeos expenduntur.*

CAPVT V.

ERAT fortaſſe digna hæc quæſtio, quam relinqueremus iis tractandam, qui magnum ducunt, de omni re quamvis certiſſima poſ-

ſe dubitare : paratique ſunt ex inſtituto diſciplinæ ſuæ, vel manifeſtiſſimæ veritati quoties lubet cornua obuertere. qui hodie luſus eſt ſophiſtarum, & hominum τὸ μὲν σχῆμα σεμνοπροσωπούντων, τὸ δ' ἀληθὲς φαιηπιώντων. nos melius horas noſtras collocare ſolemus : optamus quidem certe. quoniam tamen antiqua hæc quæſtio eſt, habebimus vetuſtati hunc honorem, vt indiſcuſſam eam non ſinamus, abſurdæque in ſpeciem dubitationis, cauſſam aperiamus. Horatij verba ſunt, ecloga quarta, libri primi Sermonum:

Primum ego me illorum dederim quibus eſſe poetas
Excerpam numero.

ſi ſcriptor Satirarum Horatius, poëta non eſt : profectò nec Satira poëma eſt : quod enim non de ſe tãtum

modeſtiæ cauſſa, ſed de omnibus in genere Satirarum ſcriptoribus hoc pronuntiet, ex ſequentibus apparet, vbi etiam de Lucilio idem dicitur. paullo tamen aliter aliquãto poſt hæc quæſtio concipitur, cum lectorum animos expectatione accuratioris diſquiſitionis ſuſpendens, ſic ait de Satira:

—aliâs iuſtum ſit necne poema
Quæram.

qui hoc quærit, ſit ne ſatira iuſtum poema: is tacite conſentit, poema eſſe. quare duæ heic ſunt quæſtiones: de quibus dicturi, quædã prius neceſſariè monebimus. Si quantum veteres ſapientes diligentiæ poſuerunt in præceptorum, quæ artes & diſciplinas conſtituebant, obſeruatione: tantum in natura cuiuſque illarum limitibus ſuis circumſcribenda laboraſſent: neque huic quæ-

ſtioni locus foret relictus, neq. item aliis id genus quam plurimis. Verum quidem eſt, certam huius rei notitiam ad primum philoſophum ſpectare, non ad ſingularum artium aut diſciplinarum magiſtros: ſed poterant tamen, relicta illi cauſſarum contemplatione, definitiones quędam tradi, quæ vicem interdicti Prætoris obtinerent, ſi quando finium regundorum actio inter confines artes oriretur. Sunt autē eiuſmodi artes, cum aliæ multæ, tum vel maximè illæ, quæ ad facultatem exprimendi ſenſa animi, & τὸν προφορικὸν λόγον ſpectant. nam cum eſſet homo ab OPT. MAX. Deo in hanc rerum vniuerſitatem introductus, non ſolum vt omne hoc mente caperet: ſed etiam vt ad multiplicem vſum interiores animi conceptiones foras proferret: eluxit etiam in

ço humanæ mentis præſtãtia, quod circa rem eandem varias diuerſaſq. artes excogitauit. quippe homini non ſolum loquendi, ſed rectè & emendatè loquendi ſtudium à natura erat inditum: neque hoc tantum, ſed & ornatè: atque hoc amplius, ἐμμέτρως τε καὶ ἐμμελῶς ac modulatè. hinc illæ tres artes ſunt natæ, grammatica, rhetorica, poëtica: quæ omneis, vnâ cum diſſerendi facultate, circa τὸν λόγον verſantur: ac proinde λογικαὶ rectè omnes dicentur. Quemadmodum autem ſi plures circuli deſcribantur circa idem centrum: maior minorem ambitu ſuo ſemper complectetur: ita cum in aliis animæ facultatibus vſuuenit, tum in tribus quas diximus artibus: nam rhetorica grammaticen, poetica vtramque intra ſe includit. poetica enim non eſt ἀπόβασις, vt in

alia re Syneſius ait, grammaticæ vel oratoriæ facultatis, ſed vtriuſque ἐπαιδάβαισις: neque poteſt ad poetices τὰ σεμνὰ μυστήρια quiſquam aſpirare, quin illarũ artium ſacris prius fuerit operatus, hæc ſunt illius τὰ μικρὰ μυστήρια. Tribus hiſce facultatibus commune eſt, quod inſtrumenta ſunt, τοῦ ἔξω προελθόντος νοῦ, vt loquitur Simplicius: quę enim mẽs animi cõcepit, ea vt expromat, oratione vtitur. nemo autem oratione vti poteſt, quin earum quas diximus artium miniſterio adiuuetur. omnes igitur τοῦ προφορικοῦ λόγου ſunt miniſtræ ac comites: ſed non omnes pari conditione vſurpantur. grammatica non minus quàm illa quę verum à falſo docet diſcernere, neceſſariò omnibus adhibenda, qui quacumque de re verba faciũt: verè enim & emẽdatè loqui, omni-

bus ex æquo & ſemper neceſſarium. oratoria elocutio vbique neceſſaria non eſt : & ſunt ſubiecta quæ natura ſua ornatum reſpuant, doceri contenta. poeticę minus quam rhetoricæ late patet vſus. ſic enim naturę legibus videas comparatum, vt nobilioribus quibuſque rebus conſultum ſit, ne quotidiano vſu ſordeſcere opus habeant. eſt autem trium harum facultatum vt vulgatiſſima grammatica, ita poetica nobiliſſima: rhetorica inter vtramque media dignatione pariter & vſu. Hęc quum non fugerent vetuſtiſſimos ſapientes, dignitati poëſeos optimè conſuluerunt, cùm ad grauiſſima argumenta illam adhibuerunt. nihil dicam de Hebręorum antiquiſſima omnium poeſi, quę in vnius Dei laudibus canendis fuit occupata. quid Græci? nonne &

apud hos antiquiſſimi vates fuerũt, quos θεολόγους vocabant? in his Orpheus, Muſæus, Linus, alij. ſecuti hos ſunt Empedocles, Parmenides & cæteri, quos φυσικοὺς appellarunt; quia Naturæ arcana verſibus ſuis cecinerunt. fuêre & qui παραινετικὴν aut ἐλεγκτικὴν poëſim ederent: illam vt præcepta virtutis darent: hanc vt à vitiis auerterent. eiuſmodi ſunt Theognidis, Phocylidis ac ſimiliũ carmina. quęreres à magnis hiſce viris, cur iis de rebus verſu potius quã ſoluta oratione ſcriberent: proculdubio reſponſum in hanc ſententiam ferres: non poſſe nobiliſſimũ hoc Mentis inſtrumentũ alibi melius quàm in his ſimilibuſue argumentis occupari: porrò argumenta eiuſcemodi quibus res omnium maximæ explicarentur, præſtantia ac nobilitate poeticæ eſſe digniſſi-

ma: quum alioquin poetices, ſicut & cæterarum inſtrumentalium τῶν ἐν facultatum, nullum ſit certum ſubiectum: ſed pro ſubiecto illis ſit quicquid eſt. συνώνυμον denique dicerent τῆς φιλοσοφίας εἶναι τὴν ποιητικήν: quod multo poſt, ſed ab eadem mẽte dixit Syneſius. Quum hęc ita ſint, quis non miretur, iam olim naturã poeticæ & legitimum eius vſum ita non ſolum vulgo, ſed ſummis etiam viris fuiſſe incognitum, vt planè in aliis Lyncei in hoc videantur cæcutiiſſe? Gręcorum iſta vulgo erat ſententia iam tum Socratis æuo: nihil aliud poeſim eſſe, niſi fabulas verſu contextas, aut etiam ſine verſu nudas: nam & Sophronem ac Xenarchum mimos proſa conſtat ſcripſiſſe: quos tamen poetas vocant Græci. qui ſic ſentiebant poëſin ita definiebant: ἡ ποίησις λόγος ἐστὶν ἔμμετρος,

μύθοις περιέχων: aut ſine voce ἔμμετρος. ſecutus eſt iſtorum ſententiam & Socrates ille θνητῶν ἁπάντων σοφώτατος, cum iuſſus μουσικὴν ποιεῖν, hoc eſt, vt ipſe tandem expoſuit, poema ſcribere: omnia expertus per quæ oraculo ſe obtemperaturum crederet; hymno etiam in Apollinis & Dianæ laudem compoſito: nihil tamen egiſſe ſibi viſus eſt, niſi fabulas ab Æſopo mutuatus, quia ipſe componere aut neſciebat aut nolebat, verſibus intexeret. locus eſt inſignis in Phædone Platonis ad cõmunem hanc perſuaſionem hominum declarandam: ἀσφαλέστερον, inquit, ἔδοξεν εἶναι, μὴ ἀπιέναι πρὶν ἀφοσιώσασθαι ποιήσαντα ποιήματα, πειθόμενον τῷ ἐνυπνίῳ· οὕτω δὴ πρῶτον μὲν εἰς τὸν θεὸν ἐποίησα, οὗ ἦν ἡ παροῦσα θυσία· μετὰ δὲ τὸν θεὸν, ἐννοήσας ὅτι τὸν ποιητὴν δέοι, εἴπερ μέλλοι ποιητὴς εἶναι, ποιεῖν μύθους, ἀλλ' οὐ λόγους· καὶ

αὐτὸς

αὐτὸς οὐκ ἦν μυθολογικός. διὰ ταῦτα οὓς προχείρους εἶχον καὶ ἠπιστάμην μύθους, τοὺς Αἰσώπου, τούτων ἐποίησα οἷς πρώτοις ἐνέτυχον. ex his ſuauiſſimi philoſophorum verbis, non illud ſolum quod dicebamus poteſt cognoſci: verùm etiam quæ cauſa fuerit perſuaſionis illius. nam iſta, ὅτι τὸν ποιητὴν δέοι, εἴπερ μέλλοι ποιητὴς εἶναι, hoc planè ſignificant: nemini poſſe appellationem ποιητοῦ attribui, qui non ποιῇ, id eſt fabulas fingat. ita enim hoc loco exponendum: vbi à coniugatis argumẽtatur Socrates. ποιητικὴν Plato in Sophiſta definit, εἶναι δύναμιν, ἥτις αἰτία γίγνεται τοῖς μὴ πρότερον οὖσιν ὕστερον γίγνεσθαι. at qui commune hoc nomen huic facultati proprium fecêre, id ſpectaſſe ſunt viſi, quòd poetæ res non narrarent factas, ſed fingerent, & quodammodo ipſi facerent. ergo ποιεῖν poe-

tis ex horum quidem mente, non eſt verſus facere: ſed fingere & fabulas componere. hæc vulgi, hæc Socratis fuit opinio. Erat illis temporibus plurimus poëticæ vſus in theatris & agonibus: quod genus poëſeos fabularum fere compoſitione conſtabat, tragicarum, ſatyricarum, comicarum. inde paulatim irrepſit in animos hominum hic error, vt de poëtica ſic loquerétur, ſic ſentirent, quaſi aliam nullam agnoſcerent, niſi theatralem & agoniſticam. erat quidem ingens hic error, & dignus quem in aliis docti potius corrigerent, quàm auctoritate nominis ſui firmarent. ſed quid non deſignat cõſuetudo? hæc iuxta doctis indoctiſque perperam loquendi ſentiendique etiam heic, vt ſæpè in aliis, auctor fuit. itaque ſic Plato vbique in poëtas inuehi-

tur, quaſi in theatris, & tantum ad theatrorum voluptatem eſſet poëſis inuenta. in x. Legum ſunt hæc illius verba: *φαντάσματα ἀλλ' οὐκ ὄντα ποιοῦσιν οἱ ποιηταί*: ſæpeque apud eundem & ſcriptores alios, *μῦθοι, μυθεύματα, μυθολογίαι*, & *φαντάσματα* pro eo vſurpantur, ac ſi poëmata dixeris: non quia putarit Plato *ψιλὴν μυθολογίαν*, hoc eſt fabulas quaſcumque etiam ſine metro contextas, poëma iuſtum conficere: verùm ideo, quia poema non conſtare ſine fabula, cum Attica ſua plebecula habuit perſuaſum. poëticam igitur iis artibus docet adnumerandam, quæ περὶ τὰ οὐκ ὄντως ὄντα, ἀλλὰ τῶν ὄντων εἴδωλα verſantur, quæque dicuntur ipſi modo *μιμητικαί*, modò *εἰκαστικαί*: alibi *εἰκονοποιοὶ*, vel *εἰδωλοποιητικαί*. ſæpeque in eius ſcriptis poſita eſt hæc ſententia, omnem poeſim

τῆς εἶναι μίμησιν. quod ne nos quidem negamus: verum eo ſenſu & imitationis modo, quem in Epinomide ſua Iulius Cæſar Scaliger doctè exponit: non quomodo veteres illi exiſtimabant. cognoſci enim poteſt ex Ariſtotelis De poëtica libello, & ipſum & Platonem, cúm vniuerſæ poëſeos genus conſtituerent imitationem, nihil aliud eo nomine plerumque intellexiſſe, niſi fabulæ compoſitionem, atque vt ipſi loquuntur, μύθου καὶ πραγμάτων σύστασιν. itaque poëtæ hæc deſcriptio extat apud eundem: poëtam eſſe non eum qui res dicat factas, ſed qui cuiuſmodi fieri potuerint. ποιητής ἐστιν οὐχ ὁ λέγων τὰ γινόμενα, ἀλλὰ τὰ οἷα ἂν γένοιτο: denique ex Platonis atque Ariſtotelis mente, poëſeos τὸ τί ἦν εἶναι eſt, figmentum, fabulæ, mendacium. ideo etiam Homerum lau-

dat philoſophus, quod dicere mendacia rectè, primus cæteros omnes docuerit: δεδίδαχεν, inquit, μάλιστα Ομηρος καὶ τοὺς ἄλλους ψευδῆ λέγειν ὡς δεῖ. Hæc autem quàm ſint abſurda ex illis paret, quæ de priſca poëſi etiam Græcorum antè dicebamus. quo verò iure nomen generis ei ſpeciei proprium fecerunt, quæ & poſterius prodierat, & mera legitimæ poëſeos erat, non dicam παραφυάς, ſed παρέκβασις? fictione enim fabularum, & vniuersâ dramaticâ antiquior eſt, vel ipſorum teſtimonio, poëſis illa, qua vetuſtiſſimi homines ad ſuperûm aras vtebantur, cum pro acceptis beneficiis gratias agentes, laudes eorum canerent. Omnino dubitari non debet, quin & antiquiſſima & nobiliſſima omnium ſit hæc poëſis: cuius procul dubio exemplum cæteris mortali-

bus dederunt, qui & vetuſtate & pietate omnes populos vincebant, Hebræi, concedemus igitur Platoni & Ariſtoteli, diuinam Hebræorum poëſim, & ſi qua fuit illi ſimilis, quia nullæ in ea fabulæ, nulla φαντάσματα, nec μυθεύματα, poëſeos nomine cenſeri non debere? apage tam iniquam, tam abſurdam ſententiam. quinimo meliore iure cõtendat aliquis, ſolam hanc eſſe veram & legitimam poëſim, quæ vel Deum canit, vel ad Deum homines ducit. quod & Plato tandem videtur intellexiſſe, cum pulſis de Republica ſua poëtis, ſolos ὑμνογράφους retinuit, prudenter vereque diſcrimen faciens inter τὴν ἀγαθὴν ποίησιν & τὴν ἡδυσμένην μοῦσαν. At quorſum iſta longè adeo repetita? aliquis dicet. nempe vt oſtenderemus, non eſſe adeo mirãdum, extitiſſe olim viros

eruditos , quibus Romana Satira poema nequaquam videretur poſſe dici. nam cur ridiculam aut friuolam dubitationẽ eiuſmodi exiſtimabimus? quum ſi Platonis & Ariſtotelis ſtamus ſententia fatendum ſit, Satiræ ſcriptores non magis haberi poſſe pro poëtis, quàm Empedoclem, & ſimiles alios, quos φυσιολόγους, non ποιητὰς iubet Ariſtoteles appellari. pari namque ratione etiam hi ἠθολόγοι non poëtæ fuerint dicendi. In Satira fabulæ nullæ ſunt: niſi quod æni interdum & apologi breues inſeruntur: ſed σύστασις πραγμάτων μυθικὴ prorſus nulla. imitatio præterea heic nulla: nã poëta ipſe loquitur αὐτοπροσώπως τὴν ἀπαγγελίαν περαίνων· diſertè autem ait Plato, ſcriptionem eiuſmodi imitationem nullam continere: & tamen ποίησιν ceu oblitus ſententiæ ſuæ no-

minat. eius verba ſunt in tertio De republica: Εἰ μηδαμοῦ ἑαυτὸν ἀποκρύπτοιτο ὁ ποιητὴς, πᾶσα ἂν αὐτῷ ἄνευ μιμήσεως ἡ ποίησίς τε καὶ ἡ διήγησις γεγονυῖα εἴη. cautius Ariſtoteles, qui etſi imitationis ſpeciem hanc non prætermittit, ab ea tamen, quam poëſin dici voluit, tacitè excludit, cum exemplum nullum ponit vbi ſit locum habitura. ſi igitur fabulas reſpuit, & imitatione caret Satira, poëſis eſſe ex horum ſententia non poteſt. Quod autem metro vtitur Satira: non propterea poema erit Ariſtoteli: qui adeo nullam metri rationem ducit, vt mimos ſoluta oratione ſcriptos, habeat pro poematis: at contra, Herodoti hiſtoriam, ſi pedum legibus aſtringatur, poëma futuram neget. Præterea, res geſtas vt plurimũ narrat Satira: non vt comœdia, fictas ad ar-

bitrium poëtæ: eſt igitur quodammodo poëſis hæc hiſtorica: quod cũ Ariſtotelis placitis pugnat prorſus. quod enim ait, *κἂν ἄρα συμβῇ γενόμενα ποιεῖν, οὐδὲν ἧττον ποιητής ἐστιν*: quibus concedere videtur, etiam eum poſſe dici poëtam, qui veras hiſtorias verſu deſcripſerit: aliter longè intelligendum: & ad ea ſolum dramata referendum, quorum hypotheſis ab hiſtoria eſt: vt Perſarum Æſchyli: fabulæ vero totius *σύνθεσις* ab ingenio poëtæ. Fruſtra verò obijciat aliquis, inter ſpecies poëſeos vnam poni ab Ariſtotele, quam vocat *ψιλοὺς λόγους ἢ μέτρα*. nihil enim hoc ad Satiræ Sermones, de quibus capite tertio dicebamus: nam eo loco philoſophus epopœïã intellexit, qualis eſt Homeri poeſis, quæ & *ψιλομετρία* eidem dicitur. hanc alibi appellat *μιμητικὴν ἐν μέ-*

τρῳ, tribuitque etiam illi δραματικοὺς μύθους, & δραματικὰς μιμήσεις. itaque ψιλοὶ λόγοι ibi ſunt, οἱ ἄνευ ῥυθμοῦ καὶ ἁρμονίας vel μέλους: non vt in tertio libro Rhetoricorum & ſæpe apud Græcos rhetores ψιλὸς λόγος vel ψιλὴ λέξις opponitur τῇ ἐμμέτρῳ καὶ ἐμμελεῖ: at in libello De poetica, & apud Platonem in ſecundo de legibus, λόγους ψιλοὺς εἰς μέτρα τιθέναι, aliter accipiendum, quomodo iam diximus. Conſtat igitur non poſſe Satiram ex doctrina Ariſtotelis, & definitione poeſeos quam ipſe eſt ſecutus, poema dici. Etiam Horatius, vt initio retulimus, eandem tuetur ſententiam: ſed aliis argumentis: ita enim diſputat. Poeſis non eſt tantum λόγος ἔμμετρος: neque à ſoluta oratione ſolo metro diſtat: verum etiam elocutione ac ſententiis: omnia enim ſectatur exquiſita, ma-

gna, ſublimia: quare Satira quæ detracto metro nihil ab eloquio pedeſtri diſtat, poeſis non eſt. profert deinde comœdiæ exemplum: quam propter rationem eandem à poeſi quidam abiudicarint. Quàm variæ ſuper naturâ ac definitione poeſeos iactatæ ſunt apud veteres ſententiæ, Horatij locus iſte clarè oſtendit. nam tota hæc illius árgumentatio, definitioni innititur longè ab illa diuerſæ, quam ex Platonis atque Ariſtotelis doctrina poſſe colligi ſuperior diputatio euincit. Refellit philoſophus in commentariolo De poetica receptâ à multitudine vulgi opinionem illorum, qui poeſin non aliud eſſe crederent, quàm λόγον ἔμμετρον: & omnes qui orationẽ ſuam metro vincirent, quacumque tandem de re ſcriberent, poëtas nominarent. ad hanc ergo inchoatam

definitionem perficiendam, multa alij adiecerant, quibus conditiones exponebant orationi numeris iam adſtrictæ inſuper neceſſarias, vt iuſtum poema poſſet cenſeri. non memini vſquam apud Græcos inuenire definitionem hanc conceptis verbis expreſſam: ſed in Iudæorum commentationibus de re metrica eam definitionem offēdimus, quam cum ipſi fateantur à Græcis ſe accepiſſe, pro Græca huc afferre non verebimur: eſt enim appoſitiſſima ad Horatij mentem. Poeſin Hebræi שִׁיר vocant, ἀοιδὴν: vel Græca voce leuiter corrupta, פִּיוּט. poetā מְשׁוֹרֵר ἀοιδὸν, aut פַּיְיט. poeticam, מְלָאכֶת חָשִׁיר. poeſim vero ita definiunt: חשיר הוא מאמר מתיחם נקשר קצו בקצו מוריע כוונת המדבר במלות קצרות ערבות שקולות. Græcè videtur fuiſſe: ἔστιν ἡ ποίησις λόγος ἐπίσημος (propriè ἀγλαὸς, vel γλυκαῖος)

οὗ τὰ μέρη πρὸς ἄλληλα σχέσιν ἔχει, (δίδεται) τὸν νοῦν τοῦ λέγοντος δηλῶν διὰ λέξεως βραχείας, ἡδυσμένης, ἐμμέτρου. poeſis eſt oratio nobilis (vel *illuſtris*) *cuius partes inuicem vincta ſunt, mentem loquentis declarans verbis breuibus, ſuauibus, libratis*: ſiue, *appenſis*. Vides in hac pulcherrima definitione multas deſiderari condiciones ad iuſtũ poema, quarum vltima eſt lex metri: ſiquidem שָׁקַל quæ vox pondus & librationem ſignificat, heic interpretemur de lege metrica: non de concinnitate orationis, & ea quam ipſi מְלִיצָה vel חֲלָצָה nominant. prima conditio de connexione ſiue relatione partium inter ipſas, videtur adiecta propter genus poeſeos, quo vtuntur, quæ ſimilitudine deſinentiæ verſus inuicem alligat. in Græca & Latina poeſi quid ſit ὁ *κατὰ σχέσιν* & *κατὰ σύστημα*, explicāt metrici.

in poeſi quidem κατὰ στίχον & monometro, hæc conditio locum nullum habet. cætera ſunt communia. proxima cōditio בְּמִלּוֹת קְצָרוֹת *breuibus verbis*, eò ſpectat, quod vt docet Plato in Alcibiade 6. plerumque obſcura eſt poetarum oratio: neque eſt cuiuſvis eorum ſcripta interpretari: αἰνίττεσθαι, inquit Socrates apud Platonem de Homero, καὶ οὗτος καὶ οἱ ἄλλοι δὲ ποιηταὶ σχεδόν τι πάντες. ἔστι τε φύσει ποιητικὴ ἡ σύμπασα αἰνιγματώδης, καὶ οὐ τοῦ προστυχόντος ἀνδρὸς γνωρίσαι at בְּמִלּוֹת עֲרֵבוֹת plane eſt quod in definitione tragœdiæ poſuit Ariſtoteles, ἡδυσμένῳ λόγῳ: cuius interpretatio extat luculenta in aureolo eius libello, & apud Platonem. Huic definitioni par & gemina fuit, quam animo conceperat Horatius, cum illa faciebat:

—neque enim concludere verſum

Dixeris eſſe ſatis: neque ſi quis ſcribat
vti nos
Sermoni propiora, putes hunc eſſe
poetam.
Ingenium cui ſit, cui mens diuinior,
atque os
Magna ſonaturum, des nominis huius
honorem.

etiam illi qui negabant comœdiam poema eſſe, quod ſubiicit Flaccus, eodem ſpectabant: vt vel inde appareat quàm ſit hæc definitio ab Ariſtotelis mente aliena: comœdia enim ſit poema necne, non magis poteſt ambigi ex eius doctrina, quàm ſitne Homerus poeta annon. Quum ergo ad hanc obruſſam pedeſtreis Sermones ſuos Flaccus exigeret, mirari nemo debet, pronuntiaſſe illum ὁμολογουμένως τῷ ἐκτεθέντι ὅρῳ, Satiram poema non videri: aut certè, non iuſtum. Atenimvero,

ſi non eſt Satira poema, quid erit? aut quo tandem nomine illam appellabimus? πεζὸς enim certè λόγος, ſiue proſa non eſt, neque dici poteſt, ſaltem κοινῶς. atqui duo hæc ſola ſunt à veteribus prodita orationis ſumma genera, ſolutæ & numeris aſtrictæ: tertium genus ne Ariſtoteles quidem auctor præcipuus huius παραδόξου ſententiæ valuit nominare. Sunt verò illius magni ſcriptoris è III. Rhetoricorum verba iſta; quæ propoſitam quæſtionem facilè decidet. ὁ τοῦ σχήματος, inquit, τῆς λέξεως ἀριθμὸς, ῥυθμός ἐστιν, οὗ καὶ τὰ μέτρα τμητά. διὸ ῥυθμὸν δεῖ ἔχειν τὸν λόγον μέτρον δὲ μή. ποίημα γὰρ ἔσται. certũ heic diſcrimen ſtatuitur inter eam orationem quæ poema dici poteſt, & quæ non poteſt. diſcrimen illud eſt METRVM: quod proprium facit poemati, vt dictonis ſolutæ rhythmum.

mum. quare etſi verum eſt quod Dionyſius Hal aliique rhetores docent, οὐ τὴν αὐτὴν εἶναι τὴν μεταχείρισιν ποιήσεώς τε καὶ πεζοῦ λόγου, ἀλλ' ὥσπερ τοῖς μέτροις οὕτω τοῖς ὀνόμασι διενηνοχέναι: nihilominus tamen etiam illud verum certumque eſt: omnem metro aſtrictam orationem & poſſe & debere poema dici. itaque licet ἄμετρον ποιητικήν, qualis fuit mimorum Sophronis, apud Ariſtotelem & Dionyſiũ Halicarnaſſeum legimus: πεζὴν tamen λόγον ἔμμετρον, neque legimus, neque dici poſſe arbitrari debemus. Sed vt rhetoricæ elocutionis varij gradus ſunt, varij characteres, varia denique ac multiplex differentia: ita etiam in poetica eædem omnes diuerſitates poſſunt animaduerti, ſuntq. adeo à peritis dicendi magiſtris ſumma cura animaduerſæ. Horatiana definitio ei poeſi conuenit,

quæ proportione reſpondet orationi ſolutæ in ſublimi genere verſanti, verbis ac ſententiis elaboratiſſimæ. ab hoc culmine poteſt poeſis pro ſubiecti natura, vel ſcriptorum ingeniis ad infima per gradus eoſdem deduci: ita vt poema iis omnibus & verborum & ſententiarum notis nudetur, quæ diſcrimen facere diximus inter vtramque orationem, λόγου καὶ ποίησιν. quamdiu tamen verſui cõſultum eſt, manetque oratio non ſolum ἔνρυθμος, ſed etiã ἔμμετρος, poematis nomen amittere non poteſt: quoniam, ſicut probauimus, in metro maxime poſitus eſt τῆς ποιήσεως ὁ τῆς οὐσίας ὅρος, de quo quærimus. docent itaque rhetores, nulla adæquè re ſolutæ orationi ſimilem fieri poeſim, quàm neglectu aut diſſimulatione numerorũ. ἔγγιστα γὰρ, inquit Dionyſius, φαίνεται λό-

γοις δὲ παρὰ τοὺς ῥυθμοὺς καὶ τὰ μέτρα πεπλασμένον. diſſimulant numeros lyrici interdum, vt multis probat magnus ille criticus: cum diſſimiles & inæquales verſus continuant, οὐκ ἐῶντες ἡμᾶς ὁμοειδῆ ἀντίληψιν λαβεῖν ῥυθμοῦ. parum enim intelligitur poema eſſe illa oratio, in qua non ſatis animaduertitur eiuſdẽ metri ἡ ἀνακύκλησις. contemnunt verò numeros comici Latini perſæpe: vt merito de eorum comœdia grauiſſimi viri olim dubitauerint, poema eſſet necne: non quidem propter illam cauſſam, quam affert Horatius: ſed magis propter hanc, quam modò indicauimus. Satira vero Romana, quæ & monometros eſt epopœïa, & legem metricam ſeruat exactè: quominus poema cenſeri debeat, & quidem iuſtum, nihil cauſſæ dici queat. poema igitur ſunt etiam Ho-

ratij Satiræ : quantumuis ſermoni propinquæ, & ſæpe, quod ipſe fatetur, humi repentes : at Perſij & Iuuenalis Satiræ eo iuſtius, melius, nobilius poema ſunt, quo pluribus ideæ poeticæ notis, tum quod ad τὰς ὀνομασίας, tum quod ad τὰς ἐννοίας ſpectat, ſunt refertæ. longe ſiquidem ab Horatianorum Sermonum λογοειδείᾳ, aurea illorum carmina abeſſe, partim iam probauimus in editione Perſij : partim Deo volente facientéque apud Iuuenalem manifeſtiſſimè probabimus.

FINIS.

ADDENDA.

Pag.54.4.*poſt vocem* Galenus, *adde*: ſic in Euripidis Cyclope Vlyſſes Satyros vocat θῆρες illo verſu: Σιγᾶτε πρὸς θεῶν, θῆρες, ἡσυχάζετε. &c.

p.124.10. non eſt notus: *adde*: lectionem verò quam reſtituimus, etiam in optimo codice Puteano poſtea inuenimus.

p.170.15. In eodem. *ante hæc verba inſere hæc.* Sed videamus ne mutato verborum ordine. ita potius ſcribēdum ſit apud hunc ſcholiaſten: ἐνίκα Φινεῖ, Πέρσαις, Προμηθεῖ, Γλαύκῳ Ποτνιεῖ. nam quum moris ſit criticis in recenſendis tetralogiæ cuiuſque fabulis, poſtremo loco Satyricam nominare: ſi quidem vulgatam lectionem ſequimur, nullum dubium, quin Prometheus heic poſitus fuerit drama Satyricum. at ex ſcholiaſta Theocriti colligi poteſt, Glaucum Potnienſem eius generis fuiſſe: quare non Prometheus, ſed hic, vltimo loco erat ponendus. verba illius ſcholiaſtæ ſunt hæc: τοὺς Σατύρους ἀκρατεῖς οἱ πλείονές φασι, ὡς καὶ τοὺς Σειληνοὺς καὶ Πᾶνας, ὡς Αἰσχύλος μὲν ἐν ΓΛΑΥΚΩι, Σοφοκλῆς δὲ ἐν Ἀνδρομέδᾳ.

pag.181.10. Sophocli æt. *inſere ante hæc*: ΑΝΔΡΟΜΕΔΑ. Satyricen fuiſſe hanc fabulam ex vnico interprete Græco Theocriti cognoſcicimus. eius verba in Æſchylo antè produximus. ΥΒΡΙΣ Σατυρική. vide, ſi lubet, quæ de hac fabula pridem obſeruauimus ad VII. Athenæi.

Pag. 24. lin. 7. quia fere ſemper. *dele* τὸ fere. 27. 17. Interiit. *lege*, Intererit. 28. 7. Satyrorum. *lege*: Satirarum. 29. 16. anologiam. *lege*, analogiam. 33. 13. cenſebatur: *lege*: cenſebantur. 68. 22. *tranſpone ſic*: vel ex Iulio Polluce ludos ſuos. 97. 19. mutis: *lege*: multis. 98. 3. φίρμα. *lege*, φῆμα. 106. 3. diſtinxit. Ariſt. *tolle punctum ante* Ariſt. 124. 14. libris. *lege*, locis. 133. 2. mandanto: *lege*: mandato. 137. 2. vetuſtiſſimis. *lege*: vetuſtiſſimus. 139. 11. ſethiſue: *lege*: ſetiſue. 13. quarum: *lege*, quorum. 143. 22. Baccho. *lege*: Cyclopi. 144. 2. Bacchus: *lege*: Cyclops. 167. 18. contrario atque. *lege*: contr. errore atque. 174. 10. nataleis. *lege*: natalem. 188. 10. Sophocles: *lege*: Euripides. 193. 13. νηᾷν. *lege*: νικᾷν. 227. 19. κάταϑες. *ſcribe*, κατάϑες. 237. 14. Marcus. *lege*: Marius. 248. 9. eſt carm. *dele* τὸ eſt. 250. 4. vtrumque: *lege*: vtcunque. 255. 8. comis. *lege*: rudis. 266. 2. latius: *lege*: anguſtius. 276. 8. Liuium: *lege*: Lucilium. 22. *dele punctum ante* qui. 282. 19. Αἰϑῶσι. *lege*: Ἀνϑρώποι. 284. 8. Γραχόμενοι. *lege*: Γραχοτ. 286. 1. Silenorum: *lege*: Sillorum. 310. 21. habuerint. *lege*: habuerit. 319. 1. peruentu: *lege*: prouentu.

1.006.593

CYCLOPS
EVRIPIDEÆ
Latinitate donata.

A

Q. SEPTIMO FLORENTE

CHRISTIANO.

ISAACVS CASAVBONVS CLAVDIO CHRISTIANO FLORENTIS F. S.D.

EVRIPIDEAM Cyclopem Latine olim à clariſſimę viro, parente tuo verſam, & nudiuſſeptimus mihi à te communicatam, eruditiſſime Chriſtiane, magna cum voluptate, vt omnia illius, legi. Quæ pracipua laus in hoc genere ſcriptionis meritò cenſetur, ὁ χνοῦς καὶ πίνος τῆς ἀρχαιότητος, *& antiquorum ſine affectatione aut damno ſententiæ, æmulatio: ea laude ſic excellunt quæcunque vel de Latinis Græca, vel Latina de Græcis*

ὁ μακαρίτης pater tuus fecit: vt præcelſumne & veteribus comparandum eius ingenium, an abſolutam vtriuſque linguæ notitiam prius admirer, haut facilè ſtatuam. Etſi autem non ignoro factum iri iniuriam pietati tuæ aduerſus optimum parentem, & amori erga Muſas, quas ſtudioſe colis: ſi quis te in publicandis illius ſcriptis fuiſſe hactenus ceſſatorem dicat: non tamen dubitabo vel ἐκ περιουσίας te conuenire, hortarique etiam & etiam, vt communi huic ſtudioſorum voto relictis rebus quàmprimum ſatisfacias. Interea verò fabulam hanc, quæ vt liquido probauimus Satyrica eſt, cum iis quæ de genere illo Græcæ poeſeos diſputamus, in lucem ſimul edere, quoniam fidei noſtræ eam permiſeras, placuit: neque tui, opinor, conſilium improbabis. Vale.

Q. SEPT. FLOR. CHRISTIANI OPERA.

LIBRI EDITI.

PAX Ariſtophanis.
Philoctetes in Lemno Sophoclis.
Septem thebana Æſchyli.
Andromacha Euripidis.
Sphera vetus quæd. Empedoclis.
Tetraſticha Græcis & Latinis verſib. Pibracij.

LIBRI EDENDI, QVOS HABET penes ſe Claudius Chriſtianus Florentis F.

VESPAE & Lyſiſtrata Ariſtophanis.
Cyclops, Bacchæ, Iphigenia Taurica Euripidis.
Trachiniæ, Sophoclis.
Prometheus, Æſchyli.
Theocriti Idyllia, eiuſdem vel Symmiæ Rodij Ara, ſecuris Alæ, Ouum. Item Muſæi Poematium ῳὰ Latinè verſa cum notis ad Græca.
Pars maxima epigrammatum Græcorum Anthologiæ Latine facta.
Apollonij Rhodij Argonaut. verſio Latina cum notis.

Iliados Homeri liber primus.
Euangelium Lucæ & Acta Apoſtolorum Græcis verſibus cum notis.
Liber Danielis, Græcis verſibus.
Aliquot pſalmorum Dauidis Græca paraphraſis.
Eclogæ Virgilij in Græcum tranſlatæ.
Thebais Senecæ Græca.
Homiliæ x Chryſoſtomi è Græco in Latinum ſermonem tranſlatæ. varia poemata Græca & Latina.

EVRIPIDIS CYCLOPS TRAGOEDIA.

Q. Septimio Florente Chriſtiano interprete.

SILENVS.

TE Bromie propter quot labores haurio
Nunc, & iuuentas noſtra cum vireſceret!
Iunone primum quando agente tu furens
Nymphas alũnas deſerebas montium,
Dein cum Gigantum dura bella prælians
Tuis & adſtans armiger veſtigijs
Per ſcutum adacta cuſpide Enceladum dedi
Leto. Quid? an me vana ludunt ſomnia?
Haud certè: aperta ſpolia vidit Euius.
Nunc grandiores anculo ærumnas miſer,
Nam Iuno poſtquam iniqua prædones tibi
Tyrrhenicos inuexit vt longè viam
Ires, ego iſtud reſciens cum liberis
Conſcendo nauem quæritans te, & dirigens
Pro puppe ſumma cardinem ſeruaculi.
Pueri ſedentes remigabant, & ſalis
Spumas ruebant albicante palmula:
Tu quæſtio illis ô here, ac Maleam propè

Enauigantes plena flans in carbaſa
Apeliotes nos in hanc Aetna ſpecum
Abiecit, in qua teſca Coelites loca
Hominum necatrix ſtirps colunt Neptunia
Nunc vnus ex his ſeruitutis aſperæ
Nos compotiuit, cuius in teſtis ſumus
(Polyphemus illi nomen eſt) & impio
Greges Cyclopi paſcimus non Bacchicos
Cantus fouentes: Iam mei pueri foris
Teneras in altis vallibus ſeruant oues.
Mihi verrere iſta tecta & implere alueos
Iuſſum eſt, Cyclopi qui dapes nefarias
Spurco miniſtrem? Nunc neceſſe eſt exſequi
Mandata domini, & hirpice ædes ferrea
Euerrere iſtas, antra vt intret tempori
Purgata Cyclops, moxque venturi greges.
Sed ecce pueri qui greges paſtos agunt:
Quid eſt quòd adeo ſubſilitis? an & hic
Sicinnis illa eſt qualis olim in gratiam
Saltata vobis liberi Althea domum
Cum ſerta ducebatur armati chori
Verſus canente delicatos barbito.

CHORVS SATYRORVM,
Epodicæ, Stropha.

QVO patrum præſtantum progenies
Et fœtorum ſoboles
Quo te fers in ſcopulos?
Non dulcis hic ſtrepit aura
Non herbæ aut gramina ſunt
Nulli fluminum latices

Hic implent lintres propè ſpeluncas, non fœtus teneri
Mugiunt. abin' ocyus? iugum
Hoc roſcidum potin' vt
Linguas? ohe, vel lapidem
Iaciam tibi ni recedes
Cornipeta ſtabuli dux
Cyclopici agriuage.

ANTISTROPHA.

PRegnantes laxa mammas ouis ô
Fœta & prabe teneris
Agni qui ſeruant thalamos
Petuntque te timidi illi
Balantes lucicubæ
Quando nota ſepta repetes
Linquens herbida iſta iuga
Aetneos intra ſcopulos?
Non enim hic Bromius, aut tripudia
Bacchæue thyrſigeræ,
Aut tympanorum vlulatus
Ad fontium aquæ tubulos,
Non vini guttæ virides
Nec Nyſſa neque Nymphæ.

EPODVS.

IAcchicum Iacchicum ecce
Canto carmen Cythereæ
Quam dum venaturio
Albis cum Mænadibus

Incitus auolo: Quò dulcis
Nunc Bacche vagans
Flauos quaſſas crines?
Ego heu miniſter tuus
Addictus Cyclopi
Seruio luſco
Triſtis inerrans, pellemque hanc
Indutus, tui eheu
Mærens diſsidium.

SIL. *Tacete pueri, ſcrupeoſque in fornices*
Famulos iubete inigere compaſtum pecus.

CH. *Ite ergo: ſed quid iſta ſic ſatagis pater?*

SIL. *Scapham Pelaſgam cerno ad oram littoris,*
Aptoſque remis principes cum exercitu
Ductore, ad iſtud currere antrum, inania
Ceruice vaſa qui ferunt & vrceos
Laticis capaces: victum egeni quæritant.
Eheu miſellos hoſpites qui neſciunt
Inhoſpitale quale tectum eſcenderint,
Polyphemus & quam ſit ferus: mala alite
Hominum voraces qui petunt Cyclopicas
Malas: Silete, quò ſciamus qui genus,
Vnde applicarunt rupis Aetneæ iuga,

VLYSSES.

Monſtrate, ſultis, hoſpites, qua fluminis
Poſsimus vnda nunc ſitim reſtinguere,
Aut vnde nautæ præſtinemus indigi
Cibos: Quid hoc rei? ecquid hoc Bacchi oppidum eſt?
Satyros ad antra ſaltitantes intuor.
Saluere primum ætate maiorem volo.

SIL. *Salue hoſpes & tu, effare patriam & genus,*

VL. *Ithacus Vlyſſeus Rex Cephalleni ſoli.*

SIL. *Noui virum argutum & acre Siſyphi genus.*
VL. *Ille ipſe ſum, ſed abſtine à conuitijs.*
SIL. *Vnde ergo tandem acceſti in oram Sicelin?*
VL. *Ex Ilio alta & Troicis laboribus,*
SIL. *Viam ad penates neſciebas patrios?*
VL. *Huc mê procellæ perpulere ingratiis.*
SIL. *Papæ! ergo ſortem ſuſtines parem meæ.*
VL. *An hucce nolens tu quoque aſportatus es?*
SIL. *Sectans latrones auehentes Liberum.*
VL. *Quænam iſta regio eſt, qui viri terram incolunt?*
SIL. *Trinacriæ Aetna culmen excelſiſsimum.*
VL. *Vbi oppidum & turrita præſimuria?*
SIL. *Deſerta tantum ſaxa tellus hæc habet.*
VL. *Hominéſne teſqua inculta vel feræ tenent?*
SIL. *Colunt Cyclopes antra non ſtructas domos.*
VL. *Quis iura dat, num populus imperij capax?*
SIL. *Gens barbara iſta eſt neminique obnoxia.*
VL. *Serúntne dona Cereris, aut quis victus eſt?*
SIL. *Viuunt ouilla carne, lacte caſeo.*
VL. *An & fruuntur flore Bacchi viteo?*
SIL. *Minime, etenim ſunt incolæ ingrati ſoli.*
VL. *Súntne iſti amantes hoſpitum & ſancte pij?*
SIL. *Vt qui ſuaues ferre carnes autument.* quos
VL. *Quid ais? an hi veſcuntur humana dape?*
SIL. *Mactatur hoſpes quiſquis hucce venerit.*
VL. *Vbi ille Cyclops dirus eſt? an intus eſt?*
SIL. *Foris eſt ad Aetnam vbi catulis captat feras.*
VL. *Fugam vt paremus ſcin' quis expediat modus?*
SIL. *Clam me eſt Vlyſſeu, dic modo adiurim libens.*
VL. *Far vende nobis, noſtra qua penuria eſt.*
SIL. *Nos tantum habemus carnem, vt antè diximus.*
VL. *Et dulce certè eſt hoc famis ſolatium.*

SIL. *Acremque caſeum atque lacte bubulum*
VL. *Proferte, nam lux æqua mercimonijs.*
SIL. *Quantum rependes auri in iſtam gratiam?*
VL. *Nullus fero aurum, ſed liquorem liberi.*
SIL. *Dulces amores, quîs caremus tamdiu.*
VL. *Dei propago poculum hoc dedit Maron.*
SIL. *Quem nempe puſum quondam in vlnis ſuſtuli.*
VL. *Bacchi ille natus vt ſcias diſertius.*
SIL. *Tenéſne, quæſo, an nauis in foro latet?*
VL. *Hunc celat vtris iſte quem vides, ſenex.*
SIL. *Non eſt vt iſtam implere maxillam queat.*
VL. *Bis tantidem auget quantum ab vtre fluxerit.*
SIL. *Fons nempe pulcher & mihi gratiſsimus.*
VL. *Vin' experiri primulum guſtum meri?*
SIL. *Iure iſtud inquis, guſtus emptorem vocat.*
VL. *Iam poculum ecce profero, atque vtrem ſimul.*
SIL. *Fac vt recorder, en recludens concute.*
VL. *Eccum.* SIL. *Papæ. venuſtus huic ineſt odos.*
VL. *Tibíne viſus?* SIL. *non, ſed olfactus modo.*
VL. *Nunc guſta vt iſtud ne æſtimes verbis tenus:*
SIL. *Babæ Enius me ſaltitare volt: ha ha.*
VL. *Adeóne fauces ille turbauit tuas?*
SIL. *Vt vſque ad vngues vltimos defluxerit.*
VL. *Præter merum iſtud, aureum nummum dabo.*
SIL. *Faceſsat aurum, tu modo vtrem ſoluito.*
VL. *Et caſeos efferte tum fœtus nouos.*
SIL. *Faciam, nec Silum heri minas curauero,*
Paratus vno liberi vel poculo
Mutare Cyclopum omnium armenta & greges
Et iacere ab alta leucadis rupe in mare
Hilaris remiſſa fronte, vino ſaucius.
„ *Qui potus haud lætatur inſano aſsidet.*

Quin tum libido tenſa gaudet ſurgere
Mammáſque tractat. atque laſciua manu
Saltum paratum affectat & ſaltat lubens,
Obliuioni dans mala, hunc exoſculans
Merum liquorem, iubeo flere barbarum
Cyclopa, & orbem fronte quem torua gerit.
Adeſdum Vlyſſeu, nempe paucis te volo.

VL. *Fas eſt amicis vt cum amicis colloqui.*

SIL. *Troiámne vos Helenámque cepiſtis manu?*

VL. *Et vniuerſam euertimus Priami domum.*

SIL. *Ergo hanc receptam vos puellam fœminam*
Omnes viciſſim depſuiſtis, nam virûm
Ambibat illa plurimorum nuptias.
Patriæ viríque proditrix quæ cum Parin
Pictis videret crura amictum Perſicis,
Monile collo qui gerebat aureum,
Amore perdita Menelaum deſerit
» *Homuncionem illum optimum: vellem omnibus*
» *Omnes periĳſſent fœminæ præter mihi.*
En iſta nutrimenta paſtorum cape
O Rex Vlyſſe augmenta balantis gregis
Lactíſque preſſi & caſeorum copiam.
Auferte numerò & ocyus faceſſite
Bacchíque donis gratiam rependite.

VL. *Hei mi ille Cyclops en adeſt, quid facto opus!*
Senex, periĳmus, qua fugam parabimus.

SIL. *Intra petram iſtam vos latebitis facul.*

VL. *Malum graue inguis. currere intra retia.* in plagas euadere.

SIL. *Nihil Pericli, effugia multa habent petræ.*

VL. *Non ſic abibit, hoc doleret Ilio*
Si nos homo vnus territet qui ſæpius
Vmbone clypei mille repulimus Phrygas.

Aut vita noſtra priſtinum ſeruet decus,
Aut ſi occubandum eſt, occubemus fortiter.
SIL. *Omitte, da, quid tergiuerſaris? quid eſt?*

CYCLOPS.

Quid iſta volt bacchatio? haud hic Euius
Haud tympanorum plauſus, aut ſiſtra area.
it? *Nouella in antris quid mihi fœtura nunc?*
Matrumne ſugunt vbera, an premunt latus?
Preſſúmne fiſcos lac repleuit iunceos?
Quid dicitis? quid autumatis? forſitan
Plorabit aliquis. ora ſurſum tendite.
SIL. *En nos ad ipſum extollimus oculos Iouem.*
Et aſtra video & Oriona fulgidum.
CY. *Structum ne ritè eſt & paratum prandium?*
SIL. *Præſtò eſt: vide vt ſis apparato gutture.*
CY. *Quid? ſuntne mulcto plena lacte cymbia?*
SIL. *Vt ſi volenti ſit tibi, potes cadum.*
CY. *An eſt ouillum, an bubulum, an promiſcuum?*
SIL. *Quod adlubeſcat, dum me ne bibas modò.*
CY. *Nunquam hoc futurum eſt, namq. ventre in intimo*
Veſtri enecarent me modi ſaliſubſuli.
Hem quæ iſta turba eſt ad ſtabula quam conſpicor?
Abigei in hoc venere vel fures ſolum:
Videóque ab antris vimine intorto meis
Agnos, quibus ſunt colligata corpora.
Et lacte plena vaſa, tum caluum ſenem,
Contuſa plagis ora cui protuberant
SIL. *Proh volneratus febrio infelix, eheu.*
CY. *Quis, vetule, pugnis contudit tuum caput?*
SIL. *En quos, quod iſta auferre nullus ſiuerim.*
CY. *An neſciebant me Deum, & Diis proſatum?*
SIL. *Dixi quidem, ſed obtulere pecuniam*

Ac me eſitarunt non ſinente caſeos,
Agnóſque ſuſtulere: quin & triplici
Vincto numella interminabantur tibi
Per vmbilicum expectoraſſere ilia
Et preſſa flagris terga verberaſſere:
Hinc te reuinctum & nauis iniectum foris
Ad onera quæuis baiulanda vendere.

CY. *Ita ergo verum eſt? numerò abi & ſeceſpitas*
Mihi redde acutas, ligneiſque faſcibus
Suppone flammas vt ſtatim mactem hoſpites,
Stomachum latrantem qui impleant viuo ſuper
Carbone, calidam qui dapem facit popa.
Partem in lebete coctam & elixam volo,
Nam me ferinæ iamdiu tædet dapis.
Nimis leonina atque ceruina ſatur.
Humana pridem non cibant me funera.

SIL. *Deſueta ſemper fercula ô Cyclops here*
Sunt dulciora, nempe factum eſt iam diu
Cùm nullus antris hoſpes acceſſit tuis.

VL. *Cyclops, viciſſim & hoſpites nunc audias.*
Victum ſtudentes merce nobis quærere
E naue noſtra ad antra venimus tua.
Hic illico agnos pro meri mercatus eſt
Cratere, & hauſto poculo nobis dedit
Volens volentibus, nec vlla vis fuit.
Nam quæ eſt locutus falſa ſunt & perpera,
Clàm deprehenſus vendidiſſe res tuas.

SIL. *Egóne? Dÿ te perduint.* VL. *ſi mentior.*

SIL. *Teſtor parentis numen ô Cyclops tui*
Tritona teſtor maximum atque Nerea
Teſtor Calypſo Nereíque filias.
Sacróſque ſluctus, tum omne piſcium genus.

O mi herule Cyclopiſce mi formoſule,
Ne crede, nunquam vendidi hoſpitibus tua
Si fallo, chara pereat hac ſoboles mihi.
CH. *In te expetunt hac, vidi ego hoſpitibus prius*
Hac te ipſa commutantem,ita eſt,pereat pater
Si falſa dico, at hoſpites ne laſeris.
CY. *Mentimini omnia, hunc enim ſpero ſenem*
Rhadamante multo iuſtiora proloqui:
Lubet rogare,vnde enataſtis, hoſpites?
Qua patria, qua vos educauit ciuitas?
VL. *Genus Ithacenſe eſt, Ilióque diruta*
Vento marinis intonante fluctibus
Detruſi in oras adſumus tuas Cyclops.
CY. *Helenéſne raptus qui ſecuti adultera*
Troiam petiiſtis qua Scamandro proxima?
VL. *Ipſi,labores qui graues anclauimus.*
CY. *Proh quam pudenda militia! cùm fœmina*
Vnius ergo nauigaſtis ad Phrygas.
VL. *Deus iſta fecit, neminem incuſaueris.*
At te ô marini clara progenies dei
Oramus ore ſupplicantes libero,
Nolis amicos antra qui tua applicant
Occidere, impiéque malis mandere.
Qui tot parenti templa poſuimus tuo
O rex & aras in frequenti Gracia:
Sacer integérque Tanari portus manet,
Malcaque ſumma columina atque Sunii
Diua Mineruæ petra ſtat ſubcandida
Geraſtiúmque aſylum: & ipſi barbari
Nullum imputabunt Gracia probrum Phryges
Quam gloriam & tu fac tuam, nam Gracia
Habitas receſſus ſub iuga Aetna flammmea

Mortalis

Mortalis vtique lex iubet, feros loci
Mores relinque, animúmque mitem concipe
Vt ſupplicantes hoſpitalis naufragos
Sub tecta capias, veſtibúſque indulgeas.
Non fixa magnis membra verubus inſtruens,
Latrantem vt aluum & guttur expleas tuum.
Sat regna Priami hauſere Graij ſanguinis,
Sat hoſticus vaſtauit enſis, fœminas
Orbans maritis, atque matres filiis:
Canóſque patres ſat dedit: nunc ſi tremas
Voráſque Martis quis pepercit alea,
Vbi tuta ſedes? ſed mihi crede ô Cyclops,
Inſanientis auffer hunc gulæ impetum.
» *Pius eſſe malis quam impius, nam plurimis*
» *Inhoneſta magnum lucra conciliant malum.*

SIL. *Mihi es monendus ne quid huius carnium*
Prorſus relinquas, quippe ſi momorderis
Linguam, diſertus & loquax Cyclops eris.

CY. *O homule Plutus eſt deus ſapientibus.*
» *Decora verba cætera & ſtrepitus puta.*
Arces marinas quas meus ſtatuit parens
Nihil moror, quid iſta verbis efferam?
Nec contremiſco ô hoſpes ad fulmen Iouis,
Præſtantiorem hunc nec puto præ me deum.
Nihílque curo cætera. hoc cur autumem,
Audi: è ſupremo cùm æthere imbrem fundit at
Tum rupi in iſta denſa habens tentoria
Aſſúmque vitulum epulatus aut aliquid ferum,
Iacens ſupino ventre, lactis ſeria
Pota, ſatur pertundo pallium, & ſonis
Certans meis contra Iouis tonitrua.
Aquilo deinde cùm ſpuit canas niues,

Spoliis ferarum tum meum corpus tegens,
Focúmque flammis exſtruens, ſic neglıgo.
Terram, neceſſe eſt ſeu velit ſeu non velit,
Herbas ferentem, impinguet vt meum pecus.
Mihi inde ſoli ſacra patrans offero
(Nulli deorum) iſtíque ventri maximo.
Totis diebus edere potare affatim,
Hoc eſt Iouem eſſe, humana ſi quid mens ſapit.
Nec ſe dolore macerare: vapulent
Mortalium qui ſimplicem vitam prius
Variare fixis inſtiterunt legibus.
Nec deſinam vſque facere meo animo volup
Et te vorare: munera hoſpitalia
(Ne culper) hæc ſunt, ignis & patrius lebes,
Qui bulliente membra veſtra murmure
Pulcrè tenebit: ite nunc intrò, & deo
Stabuli iocos parate, dein epulas mihi.

VL. *Heu heu labores Troicos euaſimus*
Sæuúmque pelagus, nunc cor applicauimus
Hominis nefandi importuoſum inhoſpitum.
O Pallas, ô Regina progenies Iouis
Succurre quæſo, Troicis anguſtiis
Maiora longè inuenimus diſcrimina.
Hæc tu micantum ſiderum ſedes tenens
Vide hoſpitalis Iuppiter: nam ni vides
Fruſtra arbitramur te deum qui nil ſies.

MONOSTROPHICA.

CH. *Lati gutturis tui ô Cyclops*
Acuta labra ſint, parata nam tibi
*Toſta caro aſſáque nunc ſatis * igne carbonum:*

* ſat in

Scindas edáſque membra age hoſpitum
Tepida, in pelle ſacruficata capræ.
Vah ne ſcinde mihi:
Feras, rogo, vnus vnico ratis ſcapham.
O vale aula, viuite antra,
Vos valete ſacra quæ
Patrat impius heu
Vorans homines Cyclops
Ex Aetna, hoſpitibus
Tremendus, ille ſanguinem
Humanum adulans corde
Ab fero nimis, ſuæ
Peregrinos mactat aduenas domi:
Scindit, mandit corpora cocta epulans
Hominum horribili
Rictu è carbonibus calentia.

IAMBI.

VL. *PRò Iuppiter! quam diritatem vidimus*
Patratam in antris, dicta vix facient fidem;
Hominum nec apta moribus, ſed fabulis.
CH. *Quid eſt Vlyſſeu? num tibi charos Cyclops*
Comites nefandus deuorator perdidit.
VL. *Duo prehendit corpora & manibus tulit,*
Quæ pinguiora & habitiora viderat.
CH. *Miſelle, quonam facinus hoc factum eſt modo?*
Vbi hoc petroſæ aſcendimus terræ ſolum
Accendit ignem primitus, lato foco
Truncata quercus robora altæ ſubijcit
Quantum tria olim plauſtra vix ferant onus.
Deinde frondes ſternit abiegnas humi

Statuítque pronus propter ardentem focum:
Cratera, lacte tum coronat candido
Vituláſque mulget, is decem crater ferè
Eſt amphorarum, edera propè apponit ſcyphum.
Tris latum ad vlnas & profundum ad quatuor,
Hinc as lebetis ſubdit igni vt ferueat,
Verüáque deinceps ſumma Volcano admonet,
Non falce ſed polita Rhamni ſtipite,
Aetnea vaſa deinde victimaria
Securibus dolata, vbi orcinus coquus
Cuncta apparauit hoſtis infeſtus Deûm
Duos prehendens ex meis ſodalibus.
Mactat quaſi in numerum, hunc quidem intra aheneum
Iugulat lebetem, illum è pede ad collum rapit,
Frangénſque acutum ad rupis vnguem, limina
Spargit cerebro, & enſe carnes diſtrahens
Lucentem ad ignem torret, & partem artuum
Coquendam aheno tradit, interibi miſer,
Ego flens Cyclopi ſubminiſtrabam popæ.
Trepidi latebant cæteri, vt pulli alites
Spelunca in ima, exſanguis his erat color.
Vbi ſe meorum expleuit impia dape
Grauémque ab ore eructat halitum cubans,
Virtute Diuûm hæc machinor, ſcyphum mero
Maronis implens, præbeo illi vt hauriat,
Hæc verba fatus, Orte Neptuno Cyclops
Age experire quale vites Græciæ
Nectar tulerunt dulce Bacchi gaudium.
At ille fatus impudente ferculo
Accepit, vno ſpiritu hauſit impiger,
Laudátque & altè ſuſtulit manum, inquiens,
Bonum dediſti poſt bonas potum dapes

Dulciſsime hoſpes: atque ſic lætum videns
Calicem regeſsi denuò, hæc mecum putans,
Hunc ſauciabit Bacchus ad pœnas vocans.
Iam cœperat cantare, cùm ſuper ingerens
Calicem ſuperque, ardere cogo viſcera
Potu frequenti, at ille dum plorant mei
Inconditum cantillat, huic reboant ſpecus.
Tacitè hinc regreſſus méque téque ſi voles
Saluom dare opto, dicite ecquid barbarum
Effugere monſtrum voltis, & Bacchi ſacra
Celebrare rurſus atque Nympharum choros.
Iam veſter intus iſta laudauit pater,
Sed languet ille debilis vino madens
Vinctúſque viſco Liberi, alis hæſitat:
Tu quem iuuenta roborat, mecum incipe
Nunc ſoſpitari, recipe priſtinum tuum
Dionyſum amicum iſti Cyclopi diſparem.

CH. *O ſi viderem vir bone optatam diem*
Cyclope qua nos liberet ſacerrumo!
Dulci caremus iam diu ſiphunculo
Iacchi: at iſtinc exitus nullus patet.

VL. *Aduerte iam nunc quo modo hoc hominis ſcelus*
Vlciſcar vnde ſeruituti te extrahas.

CH. *Age fare, nam nec audiam libentius*
Citharam Aſianam quàm Cyclopa mortuum.

VL. *Fratrum Cyclopum iturus ad conuiuium eſt*
Gauiſus iſta potione Bacchica.

CH. *Teneo, cupis mactare concinno impetu*
Solum repertum, aut præcipem è ſaxis dare.

VL. *Nil tale, ſed doloſa machinatio eſt.*

CH. *Quænam illa? nam te cautum & aſtutum ferunt.*

VL. *Suaſurus iſtud ne petat conuiuium*

Dicam expedire vt ſolus hoc potu fruens
Vitam ſuauem degat, haud Cyclopibus
Impertiatur; cúmque ſomnos duxerit
Vino ſepultus, grandem oliuæ ſtipitem
Intus prehenſum, hoc enſe ſpicatum imitùs
Demittam in ignem, & cùm præuſtum videro
Trudam locatum fronte ſub Cyclopica:
Mediúmque terebrans igne lumen eruam.
Quod fabricator nauis expertus ſolet
Geminis habenis dum terebram dirigit:
Sic in Cyclopis luminoſis vultibus.
Torrem rotabo & excauabo pupulas.

CH. *Io Io. Inuenta laudo & lætor inſanum in modum.*

VL. *Mox te & ſodales & ſenem imponens rati*
Properans gemella palmula hinc abduxero.

CH. *Licebit ergo (quod deûm luſtralibus*
Sacris ſolemus) oculicidam ſumere
Torrem? adiuuare prorſus hanc cædem volo.

VL. *Hoc torris iſte poſtulat* * *grandiſſimus.* (grauiſſimus.)

CH. *Centum eſſedorum ferre pondus nec grauer,*
Oculum vt Cyclopis perdite exſecrabilis
Fartim obteramus, ceu crabonum examina.

VL. *Vos nunc ſilete, cùm doli eſtis conſcij,*
Quæ deinde iuſſo, tum Architectus ſedulò
Parete, amicos quippe cùm reliquerim
Sub antra, ſolum me piget ſeruarier.
Egreſſo ab illis ſit licet facilis fuga.
Sed non honeſtum eſt fas nec æquum, vt deſerens
Comites amicos, ſolus effugiam malum.

ANAPAESTI.

CH. *AGe quis primus, quíſve ſecundus*
Ordine torris remigium ferens,
*In Cyclopis medios *adigens* penetrans.
Vultus penitum ruet orbem?

SEMICHORVS intus canens.

Muſſa, muſſa, ſcilicet ebrius
Numeros modulans valde inamanos
Læuus ſiticen, flere paratus
Scrupea gradiens tecta relinquit.
Age cantantes erudiamus
Hoc rude pectus:
Certum eſt illum fore cæcum.

ANACREONTICA.

ANimi beatus is qui
Latices ſuauis vuæ
Bibit, Euióque patrat
Vitulante ſacra cantu
Puerum fouens tenénſve
Meretriculam capillis;
Bono odoræ vnguine nardi
Nitidus: Sed, loquitur, Quis recludet?
CY. *Pa pa pæ ſatur Lyæo*
Hilaris cibo & liquore,
Oneraria vt carina
Tabulata ad vſque ventris
Gemo ſumma: vere pulcro
Epulas Cyclopum adibo

Bona nam certis aget me.
Agedum huc, hoſpes, ſiſte mihi vtrem.
CH. *Oculis ſuaue cernens*
Viden' vt domum relinquit?
Aliquis deus colit nos.
Decor at tuus nitentes
Superat faces, & intra
Thalami antra, bella Nympha es.
Varij tamen colores
Caput ex floribus ambient iſtud.

IAMBI.

VL. *Cyclops age audi, quippe noui funditus*
Bonum hunc Iacchum quem propinaui tibi.
CY. *Quis iſte Diuus quem vocatis Liberum?*
VL. *Magnus profectò ad læta vitæ commoda.*
CY. *Ego igitur iſtum lætus eructo deum.*
VL. *At neminem ille lædere ex animo ſolet.*
CY. *Cur vtrem habere pro domo deum iuuat?*
VL. *Quà collocabis inde ſe facilem dabit.*
CY. *Sub pellibus cubare non decet deos.*
VL. *Modo hic voluptas, nil amari in peſcia eſt.*
CY. *Odi quidem vtrem, at poculum iſtud diligo.*
VL. *Ne deſere ergo, quin libe audacter Cyclops.*
CY. *Potum hunc ſuauem fratribus ne impertiar?*
VL. *Solus potitus plus honoris auferes.*
CY. *Sed dans amicis audiam vtilior meis.*
VL. *Bella atque rixas inuehit conuiuium.*
CY. *Largè bibamus, nemò me taxit tamen.*
VL. *Heus tu domi eſſe conuenit potum probè.*
CY. *Qui potus epulum non adit, nullus ſapit.*

vel, Iſtũ Lyæum dic mihi an ferũt deum.

VL. *Sapiens ſed ille eſt, qui manet domi ebrius.*
CY. *Silene quid agam? cenſen' vt maneam domi?*
SIL. *Cenſeo, nec alios quære conuiuas tibi.*
CY. *Nempe herba floret grandior humum veſtiens*
SIL. *Quin vrit aſſus æſtus, & bibere expedit.*
Accumbe nunc reſupinus atque hic adſide.
CY. *Ecce, Quid iſtum pone me ſcyphum locas?*
SIL. *Ne forſan illum vindicet quis.* CY. *Scilicet.*
Potare furtim poſtulas, age effer huc;
Tu nomen hoſpes, fare quo te nuncupem.
VL. *Nullus: ſed ecquam gratiam à te iniuero?*
CY. *Epulabor omnes poſt ſodales te vltimum.*
VL. *Bellum redhoſtis hoſpiti munus Cyclops.*
CY. *Heus tu quid audes? clanculum vinum bibis*
SIL. *Imo intuenti bellulum fert oſcula.*
CY. *Plorabis vt qui non amans te vinum ames.*
SIL. *Quid ni autẽ amet, cũ pulcrum amare me inquias?*
CY. *Infunde, plenum da mihi ſolum ſcyphum*
SIL. *Quî, quæſo, mixtum eſt? viderimus obſecro.*
CY. *Vah enicaſſis, ſic volo.* SIL. *Haud certè prius*
Quam tibi coronam videro & guſtauero.
CY. *Iniuſtus es pincerna.* SIL. *Sed duce eſt merum.*
Abſtergere expedit, facilius vt bibas.
CY. *En labra pura, en vndique exterſi pilos.*
SIL. *Cubitum decenter apta & ordine, ita bibe*
Vt me bibentem nec bibentem conſpicis
CY. *Hem quid facis tu.* SIL. *Amyſtin, inquã, ſuauiter.*
CY. *Pateram cape hoſpes, & miniſtra nunc mihi.*
VL. *Ergo arguetur vitis ex mea manu.*
CY. *Age ingeras nunc.* VL. *Ingero, Sileas modo.*
CY. *Vix faciat iſtud qui adfatim potauerit.*
VL. *En ſume & hauri, relliquum nil feceris.*

Tacentem oportet potione inemori.

CY. *Papæ! ſuaue vineæ lignum ſapit.*

VL. *Sin potum adaxis plurimum ad multas dapes*
Siccúmque ventrem maceres ſic, dormias.
Sin quid relinques, ſiccum Iacchus deſeret.

CY. *Io Io. Vix enataui, purima iſta gratia eſt:*
Cælò videtur terra commiſcerier,
Videre videor ſidera & ſolium Iouis,
Cæleſtiumque numen omne dæmonum:
Si gratiæ me nunc rogent non oſculer.
Catamitus iſte mi ſat eſt, qui præferam
Pueros tenellos fœminarum amoribus.

SIL. *Ego namque, Cyclops ſum ille catamitus Iouis.*

CY. *Quem certe ab Ida Dardani raptum fero.*

SIL. *Pueri, extimeſco, dura ne forſan feram.*

CH. *Accuſa amantis ebrij laſciuias.*

SIL. *Heu heu ſopori forſitan graui dabor.*

VL. *Agite ô propages Liberi generoſa gens*
Homo iſte ſomno præpeditus, forſitan
Cruenta fruſta è faucibus diris vomat.
Torris vapore fumat intus flammeo.
Ad hoc paratus vt Cyclopis perforet
Lumen ſepultum: ſed vide vt iam vir ſies.

CH. *Adamantis atque rupis obtinebimus*
Robur, ſed intro vade ne infirmus malum
Pater reperiat, cætera hæc curabimus.

VL. *Volcane Rex Aetneæ vicini improbi,*
Poſt lumen vſtum & erutum, abſiſtas rogo.
Tuque ô nigrantis Somne noctis vinnule
Mere & profunde viſita immanem feram,
Nec Troicorum poſt malorum turbines,
Perdendum Vlyſſem cum ſuis nautis date

Monſtro quod homines temnit, atque omnes deos
Aut credere æquum eſt eſſe fortunam Deam,
Vis cuius ipſis maior antiſtat Deis.

SYSTEMA.

CH. *APprehendam valenter*
Colla dura forcipe
Hoſpitum cruduiori
Gumiæ, cadent
Igne pulſa lumina:
En iam ſtipes igneus calens
Contegitur cinere
Stolo roboris ingens.
Sed ſuum Maron
Nunc opus perficiat
Atque oculum perimat
Cyclopis, vt bibat malè.
Aſt gaudentem edera Bromium
Ego amabilem videre poſtulo,
Et ſolum Cyclopa linquere:
Tantóne gaudio fruar?
VL. *Satyri ſilete, per deos quieſcite,*
Componite oris neruias: Quin neminem
Nuſtare, ſtare, conſecrare hic ſiuerim,
Vt ne excitetur hæc lues, donec feros
*Viſus Cyclopis ignis * exturbauerit.* expugnauerit.
CH. *Tacemus, aëra exedentes faucibus.*
VL. *Intro eſt eundum, brachiiſque ſtipitem*
Ductare tempus ſat calentem & igneum.
CH. *Ergo imperabis, atque primos diliges,*
Qui vecte ſumpto amburere orbem commode

Poſſint Cyclopis, ſitque communis labos.
SEM. *Equidem minores ſtamus ante limina,*
Nec ſat valentes vectem iniquum extrudere.
CH. *Et claudicantes iam modo heu facti ſumus.*
VL. *Idem ergo mecum damnum habetis.* CH. *Statibus*
Spaſmo impediti neſcio vnde ſunt pedes.
VL. *Stantes ne conuulſi eſtis?* CH. *imo hæc lumina*
Cinerem imbiberunt neſcio vnde aut puluerem
VL. *Ignauiam iſti inutiles produnt ſuam.*
CH. *Quod miſereat me vertebrarum & tergoris,*
Pigeatque dentes verberatum perdere,
Hinc lacryma illa, & quam vocas ignauiam.
Verum efficaci nænia qualem Orpheus
Cantauit, excantabo, vt vltro mobilis
Vrat gigantem torris iſte Cœlitem:
VL. *Tale eſſe dudum noueram ingenium tuum,*
Nunc certius cognoui, amicos expedit
Adbibere certos: ergo ſi inualida eſt manus
Hortare ſaltem, fac tuis incentibus
Ne defetiſcant iſti, & animo vt ſint bono
CH. *Faciemus iſta, in Care ſit periculum:*
Cyclops cremetur iſta per celeumata.
Io io, incumbite ſtrenui viri
Exurite palpebram
Lurcoſi hoſpiticidæ.
Vſtus Aetnæ cadat
Ferus nunc Vpilio
Verſa illum trabe, vt ne dare forſan
Damnum tibi poſſit.
CY. *Heu luminoſum amburimur frontis decus.*
CH. *Quam bella, Cyclops, cantilena, age occine.*
CY. *Perijmus eheu funditus, vis hæc quidem eſt.*

At non per iſtam habetis effugium petram
Nec auffereťis hoc inultum homunculi,
Nam limen obſidebo & opponam manus.

CH. *Quid clamor iſte volt ſibi ô Cyclops?* CY. *Perij.*
CH. *Turpis videris.* CY. *quin & infelix magis.*
CH. *Medióſne in ignes ebrius dilapſus es?*
CY. *Nullus peremit me.* CH. *ergo nulla iniuria eſt.*
CY. *Nullus oculum auffert.* CH. *ergo tu non cæcus es.*
CY. *Ita ſis tu.* CH. *at ecquo Nullus hoc fecit modo?*
CY. *Ludis me, vbi ille Nullus eſt nunc?* CH. *Nuſpiam.*
CY. *Hoſpes ſceleſtus perdidit me, intelligis?*
Dum poculo me dapſili inuitat nimis.
Nam Bacchus acer atque luctator grauis:
Sed ſúntne in antris an foras eliminant?
CH. *En illi opacam clanculum tenent ſpecum*
CY. *Qua parte?* CH. *dextra.* CY. *vbi?* CH. *prope hanc ipſam petram,*
Tenéſne. CY. *Proh malum malo additur! mihi eſt*
Offenſione effracta calua. CH. *pedem ſtruunt.*
CY. *Quod autumabas, non quidē hic ſunt.* CH. *nec reor.*
CY. *Quánam ergo?* CH. *partes circitant ſiniſteras.*
CY. *Ridemur eheu! Tu mala hac ludos facis.*
CH. *Nihil minus nunc. Nullus en prurit tibi.*
CY. *O improbiſſime omnium vbi es?* VL. *à te procul*
Hoc ſeruo Vlyſsis corpus in cuſtodiam.
CY. *Quid ais? nouo nunc nomine immutas tuum.*
VL. *Sic nominauit me parens Vlyſſea,*
Sed te manebant pœnæ ob impias dapes:
Fruſtra igne Troiæ diruiſſem Pergama
Niſi vltus eſſem ſic ſodalium necem ferè
CY. *Heu heu vetuſti oraculi arguitur fides,* olim
*Quod me * futurum dixit orbum lumine* dixit

Per te reuerſum ab Ilio, ſed te quoque
Pœnas daturum facinoris tanti vicem
Multum diuque vndante iactatum ſalo.

VL. *Tu flebis, inquam lucis orbus vapulans:*
Ad littus interim ipſe contendam, & ratem
Mittam in Sicanum pelagus & patriam meam.

CY. *Haud ſic abibit: rupis huius fragmine*
protc-ram. *Te remigeſque facile* * *comminuam tuos:*
Quamuiſque cæcus, vado vt exſuperem hoc iugum,
Biforem per aulam dirigens veſtigia.

CH. *Nos verò Vlyſſis claſſiuectores cati,*
Poſthac Iaccho liberè ſeruibimus.

AD EVRIPIDÆ Cyclopa Notæ

Qu. Septim. Flor. Chriſtiani.

EX Homeri Vlyſſea ſumptum eſt huius fabulæ argumentum totũ, niſi quod illic de Sileno, & Satyris nulla vt hic iniecta mentio. Nos hypotheſim noſtram dabimus qualem ferre poteſt neceſſitas numerorum, & breuitas acroſtichidis, ad exemplum Plautinarum.

Ὑπόθεσις τοῦ Κύκλωπος δράματος Εὐριπιδείου ἐν ἀκροστιχίδι.

Κέλσας Ὀδυσσεὺς εἰς Κύκλωπος ἀξένου
Ὑψηλὸν ἄντρον θῆρας εὗρε βακχικούς,
Καὶ τοῖσιν οἶνον δῶκεν, ἄρνας καὶ γάλα
Λαβών· Κύκλωψ δὲ φωράσας τὴν ἁρπαγὴν
Ὠμοῖς ὀδοῦσιν ἓξ ἑταίρους ἤσθιε·
Ψυχὴν δ' Ὀδυσσεὺς σῶσε τυφλώσας φάγον.

Idem Latinè.

Cogente vento, ſaxa Cyclopum ardua,
Vt applicauit dux Vlyſſes, repperit
Chorum Satyricum ſeruientem Principi
Luſco: ſed agnos lacque pro vino aufferens
Offendit ipſum Coclitem, qui ſex virûm
Prehenſa mandit corpora: Hic Ithacus cauens
Sibi ipſe, monſtrum occacat, & ſtruit pedem.

Hanc fabulam neſcio an tragœdiam vocare debeam: neque enim ex illa vulgari (non tamen certa aut ſemper vera) definitione exitum habet triſtem, imo lætum in rebus Vlyſſeis quæ principio turbidæ. Subtriſtem quidem in caſu Polyphemi, ſed non tragicum. Deinde mixtæ perſonæ ex tragicis & comicis. Silenus enim & Satyri non ſunt heroes. ſolus Vlyſſes & Polyphœmus nobiles perſonæ. Itaque quod præfatus eſt Plautus in Amphitruone, arbitrer poſſe hanc fabulam dici Tragico comœdiā. Cæterum quod aiunt Sophoclem de Æſchylo dixiſſe, vinum non ipſum Æſchylum auctorem eſſe ipſius tragœdiarum, vt hinc liquido conſtat, & de Euripide verum reperietur.

Γηγενῆ μάχην δορὸς.) mirum mihi videtur Silenum contra Gigantas ſteriſſe, cum ipſe ſit *γηγενὴς* vt teſtantur Nonnus libro nono Dionyſiacorum, habueritque tres filios Aſtræum, Maronem & Lenæum.

Τῇ δέ μ' ἁρπαγῇ δόμους.) ideſt, *irpice* vel *hirpice*, vel vt Cato *vrpice*, vide Varronem libro primo De lin-

De lingua Latina & Heſychium qui ἰξάλην hirpicem vocat.

Κείνης σικινίδων.] de Sicinide videnda Scholia Æſchyli in Perſas: ſed præcipuè Iulius Cæſar Scaliger antiquorum nemini cedens, in libris poetices.

Κῶμοι.] malim legere κ' ἀμοί.

Ἀλθαίας δόμοις.] Althæa mater fuit Deianiræ Theſtij filia quæ Oeneo nupſit, & à Libero amata Deianiram peperit. Etiam Meleagri mater, vt ait Apollodorus.

Ρῖψω πίτρον τάχα σὺ.] vel σοὶ legerem vel κατὰ σοῦ.

Τυρὸς ὀπίας.] Huiuſmodi caſeus eſt δριμὺς, & ſic dictus, quia coactus τοῦ συκῆς ὀπῷ. Apud Athenæū legitur δὸς non βοὸς γάλα. Atque haud ſcio an melius: neque enim ſolo boum lacte abundabat Polyphemus.

Βύλει σε χεύσω] malim σὺ χεῦσαι.

Διεκροτήσατ' ἐν μέρει.] id eſt, διεκρύβητε. videor mihi vocem rectè interpretatus cum verti *depſuiſtis*, nam διακροτεῖν hic verbum eſt obſcœnum, vt *batuere*. putaueram olim legendum διεκορήσατε. fruſtra vt arbitror.

Θυλάκους τοὺς ποικίλους.] Puto θυλάκους eſſe crurium tegumina qualia Paris habebat: & erant δερμάτινα. Alius θύλακος eſt aſcopera quam Galli vocant *vne eſcarcelle*: nam propriè eſt δέρματος βαλάντιον De thylacis, braccis vel feminalibus vide Ariſtophanem in Veſpis.

Ον ἂν θέλῃς σύ.] Si ad γάλα refertur βλοιμίζει, & debuit eſſe ὃ, ſed excuſandus poeta & ad πίθον reſpexerit, Tamen qui nos audiet leget ὡς pro ὃν.

Ἐπεί γ' ἂν ἐν μέσῃ.] Non placet repetitio τοῦ ἂν, itaque legerem ἐπεί γε μ' ἐν μέσῳ. Et hanc ſane puto veram lectionem.

Δύστηνος δέ σε] Quia mox ſequitur συνδύστηνος hic antea legebam δύστηνος : Sed nihil mutandum puto , tantum vbi habes ὀφθαλμὸν malim ὀμφαλόν. nam quorſum legetur oculus?

Ἐξαμήσασθαι βίᾳ.] Ideſt effodere & efferre vt Suidas interpretatur. Simili genere loquendi dicit Ariſtophanes, τὰς πυέλους καὶ τἄντερ' ἐξαμήσω voluit enim τὰ ἔντερα vt hic σπλάγχνα. qua ratione hic habes τὰ δώλια pro τὰ ἐδώλια. ne cum Cantero legas, εἰς θ' ἐδώλια. paulo poſt pro θερμῶ ἔδοντες neſcio an præſtet διδόντες.

Ἐκτὸς ἔχ'.] Hunc chorum putem eſſe ex Ithacenſibus non Satyris. Sed pro τοῦ σε malim τὸν δὲ & λέγειν pro λέγω.

ὑμεῖς δέ σ' ὦ.] Lego ἡμεῖς.

Ταινάρου μυχοῦ λιμήν.] Mela lib. 2. cap. 3. ait *in ipſo Tænaro Neptuni templum*. Cæterum Ariſtophanes Equitibus Neptunium etiam vocat σουνιάρατον & γεραίστιον.

Οὐκ ἀμφιβουπόροισι.] Lego duabus vocibus ἀμφὶ βουπόροισι. Dixit autem ὀβελοὺς βουπόρους interprete Heſychio μεγάλους ὀβελίσκους.

Δαιτυμόνος ἐν στέγνῃ.] Diſtinguo poſt δαιτυμόνος. deinde quæ ſequuntur ἐν στέγνῃ γαστέρ' ὑπ' ἴδω non intelligo. Ea re (quæ ignorantia mea eſt) ariolor legendum ἔθ' ἔχοντι. Nam quid ſit στέγνη iuxta ſcio cum imperitiſſimo. inuenio apud Grammaticos στέγνην etiam dici γαστέρα. Quod autē paulo poſt ait πέπλον κρεῶν ſimile eſt illi Catulliano.

Nam pranſus iaceo & ſatur ſupinus
Pertundo tunicamque palliumque.

Ἄλλως νομάζῃ ζῶ.] Elegans locutio, & Atticis familiaris ἄλλως, pro fruſtrà, & ſine ratione. ſic Antipater in epigrammaton Florilegio: ἄλλως τ' ὄνομ' ἔχουσι. Aliquando idem valet ac forte fortuna, & τύχῃ non τέχνῃ. vt apud Lucianum in deorum iudicio Venus ait ἄλλως ἠρώμην.

Ἀνθρακιᾶς ἀποχραίνειν.] Fortaſſe legendum ἀπολαύειν, vel vt Canterus ἀποκραίνειν. mox βρύειν non βρύχειν.

Μόνος μόνῳ.] Verſus hic olet mihi prouerbium.

Ἀπὸ βώμια.] Rectè Heſychius, ἀπόβωμος ἄθεος exponit, & θυσίας ἀποβώμους, quæ in aris non fiunt.

Διασούς γ' ἀθρήσας.] Canterus ἀθροίσας legit me non probante, nam de duobus non ἀθροισις ſed συνδυασμὸς dici poteſt. Et ſanè ἀθρήσας magis conuenit eligenti pingues & habitiores.

Τενόντος ἀρπάσας.] Malè olim putabamus legendum ἄχεις ποδὸς, nam τένων πες hic dicitur vt in Bacchis pedis tendinem dixit. pro καθαρπάσας autem neque male legas καταπάσας.

Αἰθὴρ ἐξιεὶς βαρύν.] pro aëre & fumo dixit ætherem.

Τῇ κύλικι λημμένος.] Mauult Căterus λησμένος, quod eſt oblitus, hoc (vt mihi quidem videtur) loco ἀπροσδιόνυσον. Potius retinĕda lectio λημμένος vel ληφθμένος, id eſt captus, & victus. Paulo poſt pro οὐκ ἔχομεν, quis non videt legendum ἐχόμενον.

Διπλοῖν χελιδόνοιν.] Sumpta tranſlatio ex Home-

ricæ Vlyſſeæ lib.x. Ait enim illic,

Δίστον ὡς ὅτε τις τρυπῷ δόρυ νήϊον ἀνὴρ
Τρυπάνῳ, οἱ δ' ἔτ' ἔνερθεν ὑποσσείουσιν ἱμάντι
Ἁψάμενοι ἑκάτερθεν. ——

nam duplices habenas quas hîc vocat, lora vtrinque apta Homerus dixit. De hac fabricæ ſpecie meminit antiquarius ſcriptor Arnobius lib. 6. cùm ait, *terebrarum excauata vertigine.*

Ὥσπερ ἐκ σπονδῆς.] Quia in σπονδαῖς & ἱεροποιΐαις ſolebant, vt ait Heſychius, titionem iniicere in peluim vel χέρνιβα, & aram circum aſpergere, vt diximus in Irena Ariſtophanis.

Σφηκίσκῳ ὀκτείνομεν.] Sane enim δᾳδὸς etiam vocatur σφηκίσκος ab Ariſtophane in Pluto.

Γαύνυμαι δὲ δαιτὸς ἥβης.] Interpretantur vulgò *conuiuium iuuenum*: mihi hoc non placet, non qui habeam quid certius reponam: ſed noſtro more maleſedentem locum agitabimus, & mouebimus coniecturarum crebro ſuccuſſu: ita vt fortaſſis non moleſte ſedeat. Primum legi poteſt δαιτὸς ἴσης ſenſu & bono & Homero aliiſque auctoribus vſitato. Deinde diſtingui poteſt, δαιτὸς, ἥβης ἀσυνδέτως, id eſt, *conuiuio & iuuenibus.* poſtremò optimus etiam ſenſus eliciatur ſi legamus, γάνυμαι δὲ καὐτὸς ἥβης. & ſic ἥβη eſſet ἄμπηχος, vel Heſychio teſte.

ὑπάγκ μ' ὁ χόρπος εὔφρων.] Ambitum hilarem interpretantur iſti qui non mentis ſed verborum ſignificationem tantum ſatagunt. Sed quid id eſt rogo? fortaſſis autem ſubſtituendum κορμὸς vt ſtipitem intelligamus & ſcipionem quo nitatur ille *vuidus, & nimio incedens trepidãter Iaccho.*

Φιλεῖ τις ἡμᾶς.] Totus hic locus videtur mihi mancus & luxatus. Si ſub perſona Cyclopis, auſim dicere ex induſtria, affectaſſe Euripidem ſermonem confuſum & ſaucium flore Liberi, qui Polyphemo pedes tentauerit & linguam vinxerit. Putabam tamẽ aliquando hunc verſum eundem eſſe debere cum duobus præcedentibus, & vt ſimilis eſſet & Anacreonticis legebam ſublato aſteriſco, θεὸς οὐ, φιλεῖ τις ἡμᾶς vel κἀγὼ. mox pro χεῖα, χοιὰ repono & ὁμιλήσει expono ἀπαντήσει, ἀντιδέξεται.

μύρων οὐ αὐτῷ.] Emendat Canterus μύρων τοῦ αὐτοῦ. Ego malo coniecturam meam, quæ me iudice, non fallit, μύρ' οὖν σοῦ αὐτοῦ. facile fuit ex μύρ' οὖν facere μύρων, & ex σοῦ οὖν factum mutato αὐτῷ in αὐτοῦ.

Φῂς ἐρᾶν.] Puto φησ' pro φησί. Quia me tam formoſum amare inquit: niſi hæc mauis referre ad ſequentia, quibus ſe Silenus Ganymedem Iouis Cyclopis facit.

Ἰδοὺ καθαρὸν τὸ χεῖλος.] nondum vidi ex Græcis Tragicis qui in ſecunda ſede Anapæſtum locaret: itaque tranſpono iſta, ἰδοὺ τὸ χεῖλος καθαρόν. Quod autem ait ἠμύστικα, hoc eſt ἀπνευστὶ πέπωκα. Sed & iure ſtatim pro ἡ ἄμπελος legerem ἡ 'μπελος, & cùm ait συνεκθανεῖν δὲ σχῶν σε tollerem δὲ, vt nocens menſuræ pedum.

ἡ τὴν τύχην μὴ δαίμονα.] Hinc Iuuenalis in Satyra, *Te facimus fortuna Deam.*

καρκίνος.] eſt hic cancer, forfex & πυράγρα. Corrigendus Heſychius ſuper hac voce. Ait enim ἔστι δὲ καὶ δεσμὸς τις ἐν τῇ πάρυγγι. lego ἐν ἡ πυράγρα.

δρυὸς ἅπαντος ἔρνος.] Pro omni arbore δρῦς. nam ſi ſpeciem ſpectes, eſt hîc ex olea ſtipes.

ἀγᾶπι πρὸς θεῶν θῆρες.] vel Heſychio teſte θῆρες ſunt Satyri.

ἡμᾶς δὲ χωλοί γ.] Alibi monuimus prouerbiale eſſe χωλὸν ᾄδεσθαι. Et ſic vſus Theocritus Adoniis, & Nicarchus in Epigrammate, ἐα χωλόν με ᾄδεσθαι.

ἐν τῷ καρὶ κινδυνεύσομεν.] Non ſatis hæc capio. Etiam hæc ſapiunt prouerbium, & reſpexit fortaſſis Homericum illud ἐν καρὸς αἴσῃ, quia primi Cares ſeruitutem ſeruierũt bello capti. vnde ſeruoli nomen Ariſtophanicum Carion. Fortaſſis etiam καρὶ dicit pro κρατὶ: nam κὰρ Homero κεφαλή: Auſus ſum aliquando hæc interpolare, & hanc lectionem periclitari, δράσω τὸ δ', ἐν τῷ κάρ τι κινδυνεύσομεν; hoc inquit faciam, quid enim in hoc periculi?

κατίκαυσε.] Non poteſt hoc verbi cõſiſtere in fine Iãbici verſus, propterea emendauit Canterus κατίκλυσε, quod ſi rectũ eſt idem erit ac impleuit, & inebriauit madidúmq. fecit. Sed malim aliud quid comminiſci.

πέτραν ἐπήλυγα.] Rupem nigram & obſcuram, & velut caligine obductam, id eſt, ἐπηλυγαίαν.

ἀγὰ προέδωσεν ὕπος εὖ.] Legendum ὕπος. paulo poſt verò non ἀμφιπείτης, ſed ἀμφιτρήτης (quæ eſt αὐλή) proculdubiò legendum.

FINIS.

1.006.594